

ภาษาศาสตร์สังคม (พิมพ์ครั้งที่ห้า)

SOCIOLINGUISTICS, Fifth Edition

อมรา ประเสริฐรัฐสินธุ

สิงหาคม ๒๕๕๖

Amara Prasithrathsint

August 2013

ภาษาศาสตร์สังคม

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง พ.ศ. ๒๕๓๓

พิมพ์ครั้งที่สอง พ.ศ. ๒๕๔๗

พิมพ์ครั้งที่สาม พ.ศ. ๒๕๔๙

พิมพ์ครั้งที่สี่ พ.ศ. ๒๕๕๐

พิมพ์ครั้งที่ห้า พ.ศ. ๒๕๕๑

ISBN 974-346-885-4

ผลงานลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

พิมพ์ที่โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [5610-194D/300]

โทร. 0-2215-3612, 0-2218-3557, 0-2218-3563

นางศรินทิพย์ นิมิตรมงคล ผู้พิมพ์โฆษณา สิงหาคม 2556

<http://www.cuprint.chula.ac.th>

ที่กันนำ

ตำราเรื่อง ภาษาศาสตร์สังคม เล่มนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับสังคม และเข้าใจแนวคิดพื้นฐาน กับหลักการสำคัญ ในวิชาภาษาศาสตร์สังคม ซึ่งเป็นวิชาที่ เปิดสอน ในมหาวิทยาลัย หลายแห่ง วิชานี้ ออกแบบ ให้ผู้เรียน เข้าใจ ธรรมชาติ ที่แท้จริง ของภาษา เช่น มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และ ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้ สามารถ สื่อสาร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใน แวดวง ต่าง ๆ อีกด้วย

เนื่องด้วย ภาษาศาสตร์สังคม เป็นแขนงวิชา ที่ มีขอบเขต และ เนื้อหา สาระ กว้าง มาก อีกทั้ง แนวคิด และ วิธีการ ก็ มี หลากหลาย กว่า ที่ จะ บรรจุไว้ ได้ หมด ใน ตำรา เล่มนี้ ดังนั้น ตำรา เล่มนี้ จึง เน้น เฉพาะ เนื้อหา ที่ จำเป็น ซึ่ง เป็น เพียง แนวคิดเบื้องต้นเท่านั้น มิได้ ครอบคลุม ทุกเรื่อง หรือ ทุก หัวข้อ ใน ภาษาศาสตร์สังคม นอกจากนั้น เนื่องจาก มีผู้สนใจ ภาษาศาสตร์สังคม มาก จึง มี งานวิจัย และ ตำรา ใหม่ ๆ ก็ เกิดขึ้น เป็น จำนวน มาก ดังนั้น เพื่อ ตาม ให้ ทัน พัฒนา การ ของ วิชานี้ ผู้เรียน จึง ควร ศึกษา ตำรา เล่ม อื่น ๆ ที่ ออก มา ใหม่ ด้วย จึง จะ ทำ ให้ สามารถ ติดตาม ทฤษฎี หรือ แนวคิด ที่ แตกต่าง และ ทัน สมัย ได้

ตำรา เล่มนี้ เมื่อได้ เสตง เทคนิค หรือ ขั้นตอน การวิจัย และ ไม่ได้ เสตง การใช้ สติ เพราะ จุด มุ่ง หมาย สำคัญ คือ เพื่อ ให้ เข้าใจ แนวคิด หรือ หลักการ ผู้เรียน วิชา ภาษาศาสตร์สังคม สามารถ ศึกษา วิธีการ และ ขั้นตอน การวิจัย ด้านนี้ ได้ จาก รายงาน การวิจัย และ วิทยานิพนธ์ ซึ่ง มี เป็น จำนวนมาก และ หลากหลาย หัวข้อ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณ ภาควิชา ภาษาศาสตร์ คณะ อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ลูกคิษย์ ทุก คน ที่ เรียน วิชา ภาษาศาสตร์สังคม และ ที่ ทำ วิทยานิพนธ์ ด้านนี้ กับ ข้าพเจ้า พากษา เหล่านั้น ทำ ให้ ข้าพเจ้า ได้ เรียนรู้ หลาย ลิ่ง หลาย อ่าย เพิ่ม ขึ้น อย่าง มาก

อมรา ประสิทธิ์ รัฐสินธุ

สารบัญ

1 ขอบเขตของภาษาศาสตร์สังคม	1
1.1 ภาษาศาสตร์สังคมกับสาขาวิชาอื่นที่ใกล้เคียง	1
1.1.1 ภาษาศาสตร์สังคมกับสังคมวิทยา	2
1.1.2 ภาษาศาสตร์สังคมกับสังคมวิทยาภาษา	3
1.1.3 ภาษาศาสตร์สังคมกับภาษาศาสตร์	5
1.1.4 ภาษาศาสตร์สังคมกับภาษาศาสตร์จิตวิทยา	5
1.1.5 ภาษาศาสตร์สังคมกับประสาทวิทยา	6
1.1.6 ภาษาศาสตร์สังคมกับวิธีวิทยาทางชาติพันธุ์	7
1.1.7 ภาษาศาสตร์สังคมกับภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์	7
1.1.8 ภาษาศาสตร์สังคมกับชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร	8
1.1.9 ภาษาศาสตร์สังคมกับสัมพันธ์การวิเคราะห์	8
1.1.10 ภาษาศาสตร์สังคมกับวัฒนลีลากาลศาสตร์	9
1.1.11 ภาษาศาสตร์สังคมกับการศึกษาภาษาถิ่น	9
1.1.12 ภาษาศาสตร์สังคมกับ “ภาษา กับ สังคม”	10
1.2 แนวทางในการศึกษาภาษาศาสตร์สังคม	12
1.2.1 ขนาดของหน่วยที่ศึกษา	12
1.2.2 แนวทางการวิเคราะห์	13
1.3 สรุป	14
คำถ้า (บทที่ 1)	14
2 หลักการสำคัญในภาษาศาสตร์สังคม	15
2.1 ภาษาเป็นสมบัติของสังคม	15
2.2 ภาษามีความหลากหลาย	17
2.3 ภาษามีการแปร	18
2.4 ภาษาเป็นสิ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวัน.	20

2.5 ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร	21
2.6 ภาษาอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคมและเปลี่ยนแปลงตามสภาวะของสังคม คำถ้า (บทที่ 2)	22 25
3 ภาษาภัยบวงผู้พูด	26
3.1 อายุ-สิ่งบ่งบอกสถานภาพตามธรรมชาติของคนในสังคม	26
3.2 อายุในสังคมไทย	27
3.3 การใช้ภาษาของผู้พูดที่ต่างวัยกัน	30
3.4 ภาษาของคนต่างวัย : เครื่องชี้บ่งความเปลี่ยนแปลงของภาษา	38
3.5 สรุป	40
คำถ้า (บทที่ 3)	41
4 ภาษาภัยเพศบวงผู้พูด	42
4.1 เพศ-ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สถานภาพของคนในสังคมต่างกัน	42
4.2 บทบาททางเพศ	42
4.3 ความแตกต่างระหว่างภาษาผู้หญิงกับภาษาผู้ชาย	43
4.4 ภาษาผู้หญิงและภาษาผู้ชายกับการเปลี่ยนแปลงของภาษา	49
4.5 สรุป	51
คำถ้า (บทที่ 4)	51
5 ภาษาภัยชั้นสังคมบวงผู้พูด	52
5.1 ชั้นสังคม	52
5.2 การแบ่งชั้นในสังคมไทย	58
5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับชั้นสังคมของผู้พูด	64
5.4 การแก้ไขเกินเหตุของชนชั้นกลาง	71
5.5 ชั้นสังคมกับการเปลี่ยนแปลงของภาษา	73
5.6 สรุป	75
คำถ้า (บทที่ 5)	76
6 ภาษาภัยชาติพันธุ์บวงผู้พูด	77
6.1 ความหมายของ “ชาติพันธุ์”	77

6.2 ภาษาทับกลุ่มชาติพันธุ์	78
6.3 กลุ่มชาติพันธุ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาษา	85
6.4 สรุป	87
คำถ้าม (บทที่ 6)	88
7 ภาษาที่นักวิชาศัยบวงพัสดุ	89
7.1 ความหมายของ “ถินที่อยู่อาศัย”	89
7.2 อิทธิพลของถินที่อยู่อาศัยต่อภาษาของผู้พูด	89
7.3 ภาษาถินกับการเปลี่ยนแปลงของภาษา	99
7.4 สรุป	100
คำถ้าม (บทที่ 7)	101
8 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง	103
8.1 ปริบทสังคมของการใช้ภาษา	103
8.2 อิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังต่อการใช้ภาษา	104
8.3 สรุป	121
คำถ้าม (บทที่ 8)	121
9 เรื่องที่พูดและภาษาเกต:	122
9.1 การแพร่องภาษาตามเรื่องที่พูด	122
9.2 การแพร่องภาษาตามกาลเทศะ	125
9.3 สถานการณ์การใช้ภาษา	126
9.4 สรุป	131
คำถ้าม (บทที่ 9)	132
10 วัฒนธรรมและวิธีการสื่อสาร	133
10.1 การแพร่องภาษาตามวัฒนธรรม	133
10.2 การแพร่องภาษาตามวิธีการสื่อสาร	144
10.3 สรุป	147
คำถ้าม (บทที่ 10)	147

11 วัจนลีลา	148
11.1 วัจนลีลาคืออะไร	148
11.2 วัจนลีลาจะดับต่าง ๆ	149
11.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับวัจนลีลา	159
11.4 การจำแนกประเภทวัจนลีลาในภาษาไทย	161
11.5 สรุป	164
คำถาม (บทที่ 11)	164
12 ภาษาพูดและภาษาเขียน	166
12.1 ภาษาที่สื่อโดยการพูดและภาษาที่สื่อโดยการเขียน	166
12.2 “ภาษาพูด” กับ “ภาษาเขียน” อีกแง่มุมหนึ่งของวัจนลีลา	172
12.3 สรุป	179
คำถาม (บทที่ 12)	180
13 ภาษาศาสตร์สังคมแนวชาติพันธุ์วรรณนา	181
13.1 ที่มาของทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร	181
13.2 ทฤษฎีของชาวิลล์-ทรอยก์	184
13.3 การศึกษาภาษาไทยตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร	187
คำถาม (บทที่ 13)	190
14 ภาษาศาสตร์สังคมกับการแปล	191
14.1 สาเหตุบางประการของความล้มเหลวในการแปล	191
14.2 การแปลโดยคำนึงถึงการแพร่องภาษาตามสถานภาพของผู้พูด	192
14.3 การแปลโดยคำนึงถึงการแพร่องภาษาตามปริบบ	195
14.4 สรุป	207
คำถาม (บทที่ 14)	208
รายชื่อหนังสืออ้างอิง	209
ตัวบัญชี	220

ขอบเขตของภาษาศาสตร์สังคม 1

1.1 ภาษาศาสตร์สังคมกับสาขาวิชาอื่นที่ใกล้เคียง

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ภาษาศาสตร์สังคม เป็นแขนงหนึ่งของสาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์สังคมศึกษาภาษาในแง่ที่สัมพันธ์กับสังคม โดยนำเอาปรินททางสังคมเข้ามาพิจารณาในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในภาษา และมุ่งตอบคำถามอันเป็นที่สนใจของนักภาษาศาสตร์ เช่นเราจะปรับปรุงทฤษฎีเกี่ยวกับธรรมชาติหรือลักษณะของภาษาอย่างไร ทำไมภาษาจึงมีการแปร (variation) และแปรอย่างไร ทำไมภาษาจึงเปลี่ยนและเปลี่ยนอย่างไร เป็นต้น

คำว่า sociolinguistics พบว่าใช้เป็นครั้งแรกในโลกตะวันตกเมื่อปี ค.ศ.1952 โดย ชาเวอร์ ซี เคอรี (Haver C. Currie) ผู้ซึ่งมีเจตนาرمย์ที่จะกระตุ้นให้มีการศึกษาด้านคว้าในด้านที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางภาษา กับสถานภาพทางสังคม (Williamson & Burke 1971:40 อ้างใน Dittmar 1976:127)¹

ภาษาศาสตร์สังคมเริ่มกล้ายเป็นศาสตร์ที่มีผู้ศึกษาอย่างจริงจังในทศวรรษที่ 1960 แต่เดิบโต และเป็นที่สนใจอย่างกว้างขวางตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา ปัจจุบันศาสตร์แขนงนี้กำลังเติบโตอยู่อย่างไม่หยุดยั้ง และเป็นที่สนใจของผู้ที่ศึกษาภาษาศาสตร์และบุคคลในสาขาวิชานี้ เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างพุทธิกรรมทางภาษา กับสถานภาพทางสังคม (Williamson & Burke 1971:40 อ้างใน Dittmar 1976:127)¹ ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก มีทั้งที่อยู่ในรูปของหนังสือหรือตำรา และผลงานวิจัย ซึ่งตีพิมพ์เป็นบทความในวารสารต่าง ๆ ทางภาษาศาสตร์ตลอดจนการนำไปประยุกต์ใช้ในศาสตร์บางสาขา เช่น การศึกษา และการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ

ภาษาศาสตร์สังคมเป็นแขนงวิชาที่มีปัญหารือของขอบเขต กล่าวคือ เป็นการยกที่ทุกคนซึ่งศึกษาหรือมีความรู้เกี่ยวกับวิชานี้จะเห็นพ้องต้องกันทุกประการเกี่ยวกับขอบเขตของวิชานี้ และนอกจากนั้น บุคคลในสาขาวิชาอื่นก็ยังเข้าใจขอบเขตของวิชาภาษาศาสตร์สังคมต่างหากไปอีก

¹ บุญเรือง ชื่นสุวิมล พบทลักษณ์ในหนังสือเล่มหนึ่ง ที่กล่าวว่าคำว่า sociolinguistics มีใช้มาเป็นเวลานานแล้ว (อาจจะเป็นก่อนปี ค.ศ. 1952) ในประเทศไทยเดีย

ความจริงแล้ว ไม่ว่าขอบเขตของภาษาศาสตร์สังคมจะกว้างหรือแคบ หรือการศึกษาอะไรบ้างที่จะจัดให้เป็นภาษาศาสตร์สังคม และอะไรบ้างที่ไม่จัดว่าเป็นภาษาศาสตร์สังคม ไม่ได้มีความสำคัญมากนัก แต่ที่ผู้เขียนนำเรื่องนี้มากล่าว ก็เพื่อจะนำท่านผู้อ่านไปสู่เนื้อหาที่บรรจุไว้ในหนังสือเล่มนี้ และเพื่อเป็นภูมิหลังให้ผู้อ่านเข้าใจถึงเหตุผลว่าทำไมผู้เขียนจึงรวมบางหัวข้อและไม่รวมบางหัวข้อไว้ในหนังสือเล่มนี้ ดังนั้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าขอบเขตของภาษาศาสตร์สังคมเป็นอย่างไร จึงจะขออธิบายโดยเปรียบเทียบภาษาศาสตร์สังคมกับสาขาวิชาหรือแขนงวิชาอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงและสรุปให้เห็นว่าการศึกษาอะไรอยู่ในขอบเขตของภาษาศาสตร์สังคมบ้าง

1.1.1 ภาษาศาสตร์สังคมกับสังคมวิทยา

สังคมวิทยา คือการ “ศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์ ในเรื่องปรากฏการณ์ที่เกิดจากความสัมพันธ์ของมนุษย์ในกลุ่มและการพินิจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาวะแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น สังคมวิทยาต่างสำนักอาจเน้นปัจจัยที่เกี่ยวเนื่องต่างกันไปในปรากฏการณ์เหล่านี้ เช่น เน้นตัวความสัมพันธ์เอง หรือเน้นบทบาทการหน้าที่ของบุคคลในระบบความสัมพันธ์...” (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา 2524:375)

ภาษาศาสตร์สังคมได้รับอิทธิพลบางส่วนจากสังคมวิทยา นักภาษาศาสตร์สังคมศึกษาภาษาของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ภาษาซึ่งสะท้อนหรือเป็นผลของความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม ไม่ใช่ภาษาที่อยู่ลอย ๆ หรือตัดออกจากปริบททางสังคม ข้อนี้สอดคล้องกับสังคมวิทยาในแห่งที่เน้นความสัมพันธ์ของมนุษย์ในกลุ่ม อีกประการหนึ่ง ภาษาศาสตร์สังคมมุ่งอธิบายอิทธิพลของปัจจัยทางสังคมที่มีต่อภาษา ซึ่งข้อนี้ก็สอดคล้องกับสังคมวิทยาในแห่งที่เน้นปัจจัยที่เกี่ยวเนื่องกันในปรากฏการณ์ทางสังคม

นอกจากนั้น ภาษาศาสตร์สังคมยังรับเอาแนวทางการวิเคราะห์บางอย่างจากสังคมวิทยามาใช้ด้วย เช่น การกำหนดตัวแปรต่าง ๆ การสร้างสมมติฐาน การสุมตัวอย่าง การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ รวมทั้งการใช้สถิติทางประเภทด้วย เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ ท่านผู้อ่านอาจดูได้ในหนังสือของฟาโซลด์ (Fasold 1984:85-112) ซึ่งให้คำอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างการศึกษาทางภาษาศาสตร์สังคมประกอบไว้อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยสังคมวิทยาเป็นสาขาวิชาที่มีขอบเขตกว้างมากเมื่อเทียบกับภาษาศาสตร์สังคม วัตถุประสงค์และการเน้นของสังคมวิทยาจึงดูห่างไกลจากวัตถุประสงค์ และการเน้นของภาษาศาสตร์สังคมมาก พฤติกรรมทางภาษาเป็นส่วนเล็กน้อยมากเมื่อเทียบกับพฤติกรรมด้านอื่นอีกมาก many ของมนุษย์ที่นักสังคมวิทยาสนใจ ดังนั้น ถึงแม้จะมีนักสังคมวิทยาหลายคนที่หันมาสนใจศึกษาด้านภาษาอย่างจริงจัง เช่น เบซิล เบอร์นสไตน์ (Basil Bernstein) โจชัว

ฟิชแมน (Joshua Fishman) และ สแตนลีย์ ลีเบอร์สัน (Stanley Lieberson) เป็นต้น แต่ก็จะเป็นการเหมาะสมและสมเหตุสมผลมากกว่า ที่จะจัดภาษาศาสตร์สังคมไว้เป็นแขนงหนึ่งของภาษาศาสตร์ ไม่ใช่แขนงหนึ่งของสังคมวิทยา

1.1.2 ภาษาศาสตร์สังคมกับสังคมวิทยาภาษา

คำว่า สังคมวิทยาภาษา ตรงกับคำว่า sociology of language ซึ่งเป็นคำที่ใช้เป็นครั้งแรกโดย ฟิชแมน (Fishman 1968) สำหรับฟิชแมน คำว่า sociology of language (สังคมวิทยาภาษา) เป็นคำที่มีความหมายกว้างมากคล้าย ๆ กับคำว่า language and society (ภาษา กับ สังคม) ฟิชแมน (Fishman 1968:5) อธิบายว่า สังคมวิทยาภาษา ศึกษาการแปรร่วมกัน (co-variation) ของความหลากหลายและของรูปแบบในสาขาวิชาภาษาศาสตร์และสังคมวิทยา ในเมื่อโดยปกติแล้ว ภาษาจะถูกใช้ในปริบทของสังคม และสังคมก็พึงภาษาอย่างมากในฐานที่เป็นสื่อเพื่อปฏิสัมพันธ์ ต่าง ๆ จึงเป็นการเหมาะสมที่จะกล่าวว่า การแสดงออกทางภาษาและสังคม หรือพฤติกรรมทางภาษา กับ พฤติกรรมทางสังคม เกี่ยวข้องกันอย่างมาก การแสดงออกทางภาษาเป็นเครื่องชี้บ่งความจริงทางสังคม เช่น ความเป็นทางการ ถี่น้ำเงิน ชั้นทางสังคม เป็นต้น และการแสดงออกทางสังคมก็ชี้บ่งด้านการสื่อสารได้ เช่น การสนทนาของคนสองคน การมีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเล็ก ๆ หรือ การติดต่อระดับนานาชาติ เป็นต้น ดังนั้น ฟิชแมนจึงเห็นว่าไม่เพียงแต่ภาษา กับ สังคม จะมีการแปรร่วมกันเท่านั้น แต่ทั้ง 2 สาขายังให้ความรู้ลึกซึ้งกันและกันอีกด้วย สังคมวิทยาภาษาจึงเป็นสาขา วิชาที่จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างใหญ่หลวง

ฟิชแมน (Fishman 1968:6) กล่าวว่า คำว่า sociology of language (สังคมวิทยาภาษา) ที่เขาใช้สามารถสับเปลี่ยนกับคำว่า sociolinguistics (ภาษาศาสตร์สังคม) ได้ นั่นคือเขานิยามว่า ขอบเขตของสังคมวิทยาภาษา กับ ภาษาศาสตร์สังคม เมื่อมองกัน แต่เขานิยามว่า คำว่า สังคมวิทยาภาษา หมายความกว่า เพราะชี้บ่งความจริงที่ว่า สังคมเป็นสิ่งที่กว้างใหญ่กว่าภาษา ถ้าใช้ ภาษาศาสตร์สังคม จะดูเหมือนว่าภาษาเป็นสิ่งที่ใหญ่กว่าสังคม ซึ่งเขาไม่เห็นด้วย

ในการจับส่องสาขานี้เข้าด้วยกัน ฟิชแมนเห็นว่าทั้งสังคมวิทยาและภาษาศาสตร์จะได้ประโยชน์จากกันและกันทั้งคู่ สังคมวิทยาจะได้เครื่องชี้ (indicators) ที่บ่งบอกชั้นทางสังคมและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม นอกจากนั้น จะได้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการสร้างกลุ่ม การสลายกลุ่ม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม บูรณาการรวมหน่วยสังคม (social integration) และการแตกแยกทางสังคม นักสังคมวิทยาจะได้ตระหนักว่าสิ่งที่เขามองข้ามไปเสมอ คือ ภาษา นั้น ในตัวของมันเองก็แสดงความหลากหลายที่มีแบบแผน และลักษณะทางสังคมของผู้ใช้และการใช้ด้วย ในทางตรงข้าม นักภาษาศาสตร์จะได้ประโยชน์ในการนำสังคมวิทยาไปแก้ปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับภาษาศาสตร์คือ

ปัญหาเรื่อง การแปรอิสระ (free variation) โดยจะแสดงให้เห็นว่าการแปรนั้นมีรูปแบบตามผู้ใช้ภาษาและการใช้ภาษาในสังคม นอกเหนือนั้น นักภาษาศาสตร์ก็ยังจะได้เรียนรู้มโนภาพใหม่ๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมอีกด้วย เช่น กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) พฤติกรรมทางการเมือง ปฏิสัมพันธ์ข้ามกลุ่ม เป็นต้น

ในผลงานอีกรายงานหนึ่งของเข้า ฟิชเม้น (Fishman 1972:1) กล่าวถึงขอบเขตของสังคมวิทยาภาษาไว้ว่า สังคมวิทยาภาษาเน้นหัวข้อทั้งหมดที่เกี่ยวกับองค์กรทางสังคมของ พฤติกรรมภาษา (social organization of language behavior) ซึ่งไม่เพียงจะรวมการใช้ภาษาเท่านั้นยังรวมถึง ทัศนคติทางภาษาและพฤติกรรมที่เห็นได้ชัดเกี่ยวกับภาษา และผู้ใช้ภาษาด้วย

ทรัดกิลล์ (Trudgill 1978:9) แสดงความเห็นว่าขอบเขตสังคมวิทยาภาษาของฟิชเม้น กว้างมาก กินความรวมไปถึง สัมพันธารวิเคราะห์ (discourse analysis) ภาษาศาสตร์มนุษย์วิทยา (anthropological linguistics) และจิตวิทยาสังคมแห่งภาษา (social psychology of language) ด้วย เขาไม่เห็นชอบกับความหมายของสังคมวิทยาภาษาที่ฟิชเม้นใช้ สำหรับเข้า คำว่า สังคมวิทยาภาษา หมายถึงการศึกษาในหัวข้อ เช่น ภาวะสองภาษา (bilingualism) ทวิภาษาณ์ (diglossia) ยอดสะสมของภาษา (verbal repertoire) การสลับภาษา (language switching) ความจริงรักภักดีต่อภาษา (language loyalty) เป็นต้น

ฮัดสัน (Hudson 1980:4-5) อธิบายความแตกต่างระหว่าง ภาษาศาสตร์สังคม กับ สังคมวิทยาภาษา ว่า ภาษาศาสตร์สังคม เน้นภาษาและเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาภาษาและทำให้ เรายึดความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับธรรมชาติของภาษาโดยทั่วไปหรือลักษณะของภาษาได้ภาษาหนึ่งโดย เน檠ะ ส่วนสังคมวิทยาภาษาเน้นตรงกันข้าม เป็นการศึกษาที่ให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้ศึกษาเรื่อง สังคมหรือลักษณะของสังคม สังคมวิทยาภาษา จึงเป็นการศึกษาสังคมที่เกี่ยวกับภาษา ส่วน ภาษาศาสตร์สังคมเป็น การศึกษาภาษาที่เกี่ยวกับสังคม ดังนั้น ความแตกต่างจึงเป็นเรื่องของการ เน้น ว่าจะเน้นภาษาหรือสังคม จะวิเคราะห์ภาษาหรือวิเคราะห์โครงสร้างของสังคม แต่อย่างไรก็ ตาม ฮัดสันก็ไม่เล็งเห็นประโยชน์ในความพยายามที่จะหาเส้นแบ่งทั้ง 2 สาขาวิชาให้เด็ดขาด เขายัง เสริมว่าการศึกษาแบบมหภาค (macro studies) คือดูความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับสังคมแบบทั้ง มวล หรือแบบภาพรวม (as wholes) นั้นก็อาจจะจัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมวิทยาภาษาได้ แต่เขาก็ยัง เห็นว่าการศึกษาเช่นนั้นให้แสงสว่างเกี่ยวกับภาษาฯอยกว่าการศึกษาแบบจุลภาค (micro studies) ซึ่งเป็นเนื้อหาทั้งหมดของหนังสือของเรา (Hudson 1980)

ด้วยเหตุที่คำว่า สังคมวิทยาภาษา มีปัญหาดังกล่าวหนึ่ง ฟาโซลด์ (Fasold 1984) จึงหัน มาใช้คำว่า sociolinguistics of society (ภาษาศาสตร์สังคมแห่งสังคม) เป็นชื่อหนังสือของเขานี้ ที่มีเนื้อหาครอบคลุมสิ่งที่ทรัดกิลล์และฮัดสันเรียกว่า สังคมวิทยาภาษา นั่นเอง

1.1.3 ภาษาศาสตร์สังคมกับภาษาศาสตร์

ความจริงภาษาศาสตร์สังคมเป็นแขนงหนึ่งของภาษาศาสตร์ แต่โดยทั่วไป การศึกษาในแขนงอื่น ๆ ส่วนใหญ่ในภาษาศาสตร์มักมุ่งวิเคราะห์รูปหรือโครงสร้างของภาษาโดยไม่สนใจบริบททางสังคม วัตถุประสงค์หลักของนักภาษาศาสตร์โดยทั่วไปคือ วิเคราะห์รูปของภาษาได้ภาษาหนึ่ง ในด้านใดด้านหนึ่งแล้วสรุปกฎของภาษาด้านนั้นออกมา

ฟิชแมน (Fishman 1968:7) วิจารณ์ภาษาศาสตร์โดยเฉพาะภาษาศาสตร์ในอเมริกาในครึ่งแรกของคริสตศตวรรษที่ 20 ว่าเป็นสาขาวิชาที่เน้นรูป (formal discipline) ซึ่งจัดอยู่ในแนวเดียวกับคณิตศาสตร์บริสุทธิ์ได้ เข้าใจว่าฟิชแมนคงจะหมายถึงทฤษฎีไวยากรณ์ปริวรรตของชอมสกี้ (Chomsky) ที่มุ่งวิเคราะห์แต่โครงสร้างของภาษา ในด้านเสียงและความหมายฟิชแมนวิจารณ์ว่านักภาษาศาสตร์มุ่งหาหน่วย และแบบแผนซึ่งอยู่นอกเหนือจากการใช้จริงและตัวผู้ใช้ บริบททางสังคมและทางจิตวิทยาไม่เพียงแต่จะถูกตัดทิ้ง แต่ยังถูกโภมต์โดยนักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกันที่มีชื่อเสียงบางคนว่าเป็นอันตรายและทำให้ภาษาศาสตร์เดินทางผิด

ความคิดเห็นของฟิชแมนที่ยกมาข้างบนนี้ เราไม่อาจถือได้ว่าเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของบุคคลคนเดียวเท่านั้น เพราะนักภาษาศาสตร์สังคมอื่น ๆ ที่มีส่วนอย่างมากในการก่อตั้งหรือพัฒนาสาขาวิชานี้ เช่น วิลเลียม ลาบอฟ (William Labov) และ เดลล์ ไฮมส์ (Dell Hymes) ต่างก็แสดงความคิดเห็นในทำนองเดียวกันกับฟิชแมน ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างผลงานของเข้า เช่น Labov (1972a) และ Hymes (1972)

เมื่อเทียบกับภาษาศาสตร์แขนงอื่น ๆ โดยเฉพาะสาขาเชิงทฤษฎี เช่น วากยสัมพันธ์ ภาษาศาสตร์สังคมดูอ่อนไหวกว่ามากในแง่ทฤษฎีหรือกรอบการวิเคราะห์ (framework) อย่างไรก็ตาม หลังจากมีผลงานออกแบบเป็นจำนวนมากในครึ่งหลังของศตวรรษ 1970 และในศตวรรษที่ 1980 เราอาจกล่าวได้ว่าภาษาศาสตร์สังคมในอนาคต จะมีตัวแบบ (model) ให้เป็นแนวทางมากขึ้น

1.1.4 ภาษาศาสตร์สังคมกับภาษาศาสตร์จิตวิทยา

ภาษาศาสตร์จิตวิทยา (psycholinguistics) ศึกษาภาษาในแง่ที่สัมพันธ์กับปัญหาด้านจิตวิทยาของผู้พูด เช่น กระบวนการเรียนรู้ หรือรับรู้สัมพันธ์กับภาษาอย่างไร สภาพทางด้านจิตใจ และภูมิหลังที่มีผลกระทบต่อจิตใจสัมพันธ์กับการเรียนรู้หรือการรับรู้ภาษามากน้อยเพียงใด พัฒนาการเรียนรู้ภาษาของเด็กหรือของคนที่เรียนภาษาต่างประเทศมีกระบวนการอย่างไร เป็นต้น

ภาษาศาสตร์สังคมไม่เน้นปัจจัยทางด้านที่เกี่ยวกับจิตใจ นักภาษาศาสตร์สังคมมักดูภาษา เป็นพฤติกรรมทางสังคมและดูจากกลุ่มสังคม ไม่ดูจากคน 1 คน อย่างเช่น นักภาษาศาสตร์ จิตวิทยา นอกจากนั้น การศึกษาทางภาษาศาสตร์จิตวิทยามักใช้แนวทางของการวิจัยแบบทดลอง (experimental research) ซึ่งพบว่าใช้น้อยมากในการศึกษาทางภาษาศาสตร์สังคม

1.1.5 ภาษาศาสตร์สังคมกับภาษาศาสตร์ประสาทวิทยา

ภาษาศาสตร์ประสาทวิทยา (neurolinguistics) เป็นแขนงวิชาที่เกิดจากการรวมตัวของ ภาษาศาสตร์ กับประสาทวิทยา (neurology) ศึกษาภาษาในแง่ที่สัมพันธ์กับหน้าที่ของสมอง เช่น การศึกษาลักษณะของภาษาและการพูดของผู้ที่สมองได้รับความกระแทกกระเทือนจนถึงขั้นพิการ ซึ่งเกิดจากอุบัติเหตุหรือเกิดจากโรค

มีแขนงวิชาที่เกิดจากการรวมตัวของภาษาศาสตร์ และประสาทวิทยา เช่นเดียวกัน แต่มีชื่อ ต่างกันไปคือ ประสาทวิทยาภาษา (neurology of language) บางคนก็ใช้ทั้ง 2 ชื่อด้วย neurolinguistics และ neurology of language สับเปลี่ยนกัน โดยหมายถึงการศึกษาอย่างเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม เช่นเดียวกับปัญหาของคำว่า sociolinguistics กับ sociology of language ดังได้กล่าวมาแล้ว คำว่า neurolinguistics และ neurology of language ก็น่าจะมีความแตกต่าง กันอยู่บ้าง หรือมีการเน้นที่ต่างกันออกไป เพรด ซี ซี เพง (Peng 1988:3-4) ได้อธิบายความ แตกต่างของการศึกษาทั้งสองอย่างว่า ภาษาศาสตร์ประสาทวิทยา (neurolinguistics) ศึกษาว่า สมองทำหน้าที่อย่างไรในแง่ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมทางภาษาในสภาพปกติ และสมองสูญเสีย หน้าที่อย่างไรในแง่ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมทางภาษาเมื่อสมองอยู่ในสภาพผิดปกติ หรือพิการ ส่วนประสาทวิทยาภาษา (neurology of language) นั้นมุ่งศึกษาว่าปัจเจกบุคคลที่มีสมองพิการ มี พฤติกรรมอย่างไรและทำไม่เข้าจึงมี พฤติกรรมเช่นนั้น เป็นที่น่าสังเกตว่าเพงไม่ได้กล่าวถึงภาษา ในคำอธิบายเกี่ยวกับประสาทวิทยาภาษา แต่ก็น่าเป็นไปได้ว่าเขามายถึงว่าการศึกษาของนัก ประสาทวิทยาภาษา นั้น ใช้ข้อมูลทางภาษาเพื่อได้ข้อสรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนที่มีสมองผิด ปกติ

เพงเสนอให้มีการศึกษาแนวใหม่ โดยรวมภาษาศาสตร์สังคมเข้ากับภาษาศาสตร์ประสาท วิทยา และเรียกการศึกษานี้ว่า socio-neurolinguistics ทั้งนี้ เพราะเขาเห็นว่า นักภาษาศาสตร์ประ สาทวิทยามุ่งความสนใจไปที่หน้าที่ของสมองแต่เพียงอย่างเดียว ในการพยายามเข้าใจความผิด ปกติทางภาษาของคนไข้เพงเห็นว่าเรื่องความสัมพันธ์ของคนไข้กับคนอื่นๆ ในแวดล้อมของเขาร หรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนไข้กับคนอื่นๆ ซึ่งเป็นเรื่องทางสังคมนั้น น่าจะนำเข้ามา

พิจารณาด้วยเมื่อศึกษาความผิดปกติทางภาษา จึงจะทำให้ศึกษาได้ภาพที่สมบูรณ์ และเข้าใจ พฤติกรรมทางภาษามากขึ้น และในที่สุดจะนำไปสู่หนทางที่จะช่วยเหลือคนไข้เหล่านั้นได้ง่ายยิ่งขึ้น

โดยสรุป ภาษาศาสตร์สังคม กับ ภาษาศาสตร์ประสาทวิทยา มีจุดมุ่งหมายและวิธีการ ศึกษาที่แตกต่างกันมาก แต่ก็อาจร่วมมือกันเพื่อให้เข้าใจความผิดปกติของพฤติกรรมทางภาษา มากขึ้น

1.1.6 ภาษาศาสตร์สังคมกับวิธีวิทยาทางชาติพันธุ์

วิธีวิทยาทางชาติพันธุ์ (ethnomethodology) คือแนวทางการศึกษาแนวทางหนึ่งในสังคม วิทยาซึ่งเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 1960 และเป็นที่สนใจในหมู่นักสังคมวิทยากรลุ่มหนึ่งที่มหาวิทยาลัย ในแคลิฟอร์เนีย (Sharrock and Anderson 1986:2-4) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความไม่ชัดเจน ในวัตถุประสงค์และความซับซ้อนของผลงานของผู้บุกเบิกวิชานี้ เช่น การ์ฟิงเกิล (Garfinkel 1968) เทอร์เนอร์ (Turner 1970) แซกซ์ และคณะ (Sacks et al 1974) วิชานี้จึงไม่เป็นที่แพร่หลายนัก

วิธีวิทยาทางชาติพันธุ์ ศึกษาการสร้างเหตุผล (reasoning) ของคนและสามัญสำนึกเกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติ ในสังคมของคน หนทางหนึ่งที่จะล่วงรู้สิ่งเหล่านี้ของคนได้ก็คือการศึกษาการพูดของคน เพราะการพูดเป็นสิ่งที่ธรรมชาติมาก และสะท้อนให้เห็นความรู้เรื่องประจำวันของผู้พูดได้ ดังนั้น วิธีวิทยาทางชาติพันธุ์จึงมุ่งวิเคราะห์บทสนทนากับปัญหามันซึ่งแสดงออกในบทสนทนากับเหตุนี้เอง จึงมีผู้จัดการศึกษาทางวิธีวิทยาทางชาติพันธุ์เป็นภาษาศาสตร์สังคม แต่ ทรัดกิลล์ (1978:3) ไม่เห็นด้วยกับการจัดเช่นนี้ ซึ่งผู้เขียนก็เห็นด้วยกับทรัดกิลล์ และเหตุผลของเขาก็คือ ที่ว่า ในการศึกษาทำนองนี้ ภาษาจะถูกใช้เป็นข้อมูลเท่านั้น แต่วัตถุประสงค์เป็นทางสังคมวิทยา ผู้วิเคราะห์ไม่สนใจปัญหาทางภาษา เพียงแต่ใช้ภาษาเป็นสื่อเพื่อเข้าไปหาความรู้เกี่ยวกับสังคมที่ซ่อนอยู่ข้างใต้เท่านั้น (Trudgill 1978:4)

1.1.7 ภาษาศาสตร์สังคมกับภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์

เช่นเดียวกับภาษาศาสตร์สังคม ภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnolinguistics) ก็ได้รับการยอมรับว่าเป็นแขนงหนึ่งของภาษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ศึกษาภาษาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ในแต่ต่างๆ ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกับสังคมอย่างแน่นแฟ้นจนแบบแยกออกจากกันไม่ได้ นักสังคมวิทยาต้องเข้าใจในภาพต่างๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม และในทำนองเดียวกัน นักมนุษยวิทยาหรือนักชาติพันธุ์ วิทยา ก็ต้องเข้าใจในภาพต่างๆ เกี่ยวกับสังคม นักภาษาศาสตร์สังคมบางคนจัดหัวข้อบางหัวข้อที่มักพบในการศึกษาภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ไว้ในภาษาศาสตร์สังคม เช่น ฮัดสัน (Hudson 1980) จัด

หัวข้อภาษา วัฒนธรรม และความคิด (Language, Culture and Thought) ไว้เป็นบทหนึ่งในหนังสือของเขึซึ่งมีชื่อ Sociolinguistics อย่างไรก็ตาม ผู้อ่านก็จะได้ประโยชน์จากการรวมหัวข้อนี้ไว้ เพราะจะได้ภูมิหลังเกี่ยวกับกระบวนการขัดแย้งทางสังคมในเบื้องต้นที่เกี่ยวกับภาษา เพราะกระบวนการขัดแย้งทางสังคมได้รับอิทธิพลจากค่านิยมในวัฒนธรรมด้วย ถ้าถามว่าแล้วแขนงวิชาทั้งสองคือ ภาษาศาสตร์สังคมกับภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์มีเส้นแบ่งขอบเขต ณ ที่ใด ก็อาจตอบได้ว่า ภาษาศาสตร์สังคมเน้นตัวคนที่ใช้ภาษา และความสัมพันธ์ระหว่างคนเหล่านั้นในฐานที่เป็นสมาชิกของสังคมกับการใช้ภาษาของเข้า ส่วนภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ เน้นการพิจารณาแบบแผนหรือระบบของภาษา ในเบื้องต้นที่เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง เป็น สมบัติของมนุษย์ในสังคมโดยสังคมหนึ่งมากกว่า จะเน้นปัจจัยทางสังคมหรือปริบถึง ๆ ที่มีผลต่อการใช้ภาษา

1.1.8 ภาษาศาสตร์สังคมกับชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

ไฮเมส (Hymes 1974) เป็นผู้ใช้คำว่า ethnography of speaking (ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการพูด) เป็นคนแรกเมื่อเขามีการศึกษาภาษาในแนวใหม่ คือ การพรรณนาภาษาที่ใช้สื่อสารในชุมชน การใช้ภาษาที่มีบทบาทหรือหน้าที่แตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมที่ต่างกัน และพิจารณาดูว่าวัจกรรม (speech act) หรือศิลป์ในการใช้ภาษา (verbal art) ถูกตีความอย่างไรในสังคมต่าง ๆ กัน ต่อมาฟีดูเปลี่ยนคำว่าไฮเมสใช้เป็น ethnography of communication (ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร) แต่ก็ยังคงวัตถุประสงค์และเนื้อหาไว้เหมือนเดิม ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร เป็นวิชาที่บูรณาการความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ได้แก่ ภาษาศาสตร์ สังคม วิทยา มนุษยวิทยา การศึกษา และ คติชนวิทยา

ไม่มีข้อตกลงตายตัวว่าจะจัดวิชานี้ไว้ในสาขาวิชาใด ซึ่งเมื่อดูตามเนื้อหาแล้ว เราสามารถจะจัดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารไว้ในภาษาศาสตร์สังคมหรือภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ก็ได้หรือจะจัดไว้เป็นแขนงวิชาอิสระก็ย่อมได้ แต่ไม่ว่าจะจัดวิชานี้ไว้ที่ใดไม่ใช่ เรื่องสำคัญ สิ่งสำคัญคือมีผู้สนใจศึกษาทางด้านนี้ไว้ไม่น้อย ดังผลงานที่ปรากฏออกมาย เช่น หนังสือเรื่อง Ethnography of Communication ของ ชาวิลล์-ทรอยก (Saville-Troike 1982) และหนังสือ รวมบทความทางนี้ โดย เบาแมน และเชอร์เซอร์ (Bauman and Sherzer 1982)

1.1.9 ภาษาศาสตร์สังคมกับสัมพันธ์สารวิเคราะห์

สัมพันธ์สารวิเคราะห์ (Discourse Analysis) เป็นวิชาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับวิธีวิทยาทางชาติพันธุ์มาก สัมพันธ์สารวิเคราะห์มุ่งวิเคราะห์ไวยากรณ์ของข้อความต่อเนื่องซึ่งเป็นหน่วยที่ใหญ่กว่าประโยค ไม่จำกัดว่าจะเป็นข้อความชนิดใด ทั้งภาษาที่พูดหรือภาษาที่เขียนไว้ แต่ถ้า

วิเคราะห์บทสนทนาแล้วสรุปปฏิสัมพันธ์ การศึกษานี้ก็จะเป็นวิธีวิทยาทางชาติพันธุ์ เช่นการศึกษาของแซคส์และคณะ (Sacks et al 1974) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการสนทนาคือการแลกเปลี่ยนบทบาทกัน มีการผลัดตา กัน (turn-taking) และในวัฒนธรรมที่ต่างกัน ก็มีกฎการผลัดตา กันไม่เหมือนกัน

ถึงแม้ว่าสัมพันธ์สารวิเคราะห์จะมีวัตถุประสงค์และแนวการศึกษาต่างจากของภาษาศาสตร์สังคม แต่วิชานี้ก็ให้ความรู้บางอย่างเกี่ยวกับภาษาศาสตร์สังคม เพราะในการวิเคราะห์ข้อความ ต่อเนื่องที่เห็นอกว่าระดับประโยคในภาษาใดภาษาหนึ่ง ผู้วิเคราะห์มักก้าวเข้าไปถึงปริบททางสังคมด้วย ในขณะเดียวกันสัมพันธ์สารวิเคราะห์ก็อาจนำแนวคิดหลักในภาษาศาสตร์สังคมเข้าไปช่วยในการวิเคราะห์ด้วย ทำให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่ซับซ้อนของภาษาในระดับสัมพันธ์สาร (discourse) ได้

1.1.10 ภาษาศาสตร์สังคมกับวัจนะลีลาศาสตร์

วัจนะลีลาศาสตร์ (stylistics) คือวิชาที่มุ่งวิเคราะห์วัจนะลีลา (style) ต่างๆ ในภาษาใดภาษาหนึ่ง วัจนะลีลาศาสตร์สัมพันธ์กับวิชาภาษาทศลป์ (rhetoric) ซึ่งเน้นศิลปะของการใช้ภาษาเพื่อสูงไว้ และสัมพันธ์กับวรรณคดี เพราะวรรณคดีเป็นวิชาที่ใช้ภาษาเฉพาะหรือวัจนะลีลาเฉพาะแบบหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า ภาษาวรรณคดี (literary style)

ถึงแม้วัจนะลีลาศาสตร์จะมีรากฐานอยู่บนแนวคิดหลักเช่นเดียวกับในภาษาศาสตร์สังคม กล่าวคือ ภาษา y'om มีลักษณะแตกต่างกันไปตามการใช้ และเราสามารถจัดลักษณะภาษาที่แตกต่างกันนี้ออกมาระดับต่างๆ ที่เรียกว่า วัจนะลีลา แต่จุดเน้นของวัจนะลีลาศาสตร์ดูเหมือนจะมุ่งวิเคราะห์ตัวภาษาเพื่อระบุให้ได้ว่าวัจนะลีลาใดมีลักษณะเช่นใดและแตกต่างจากวัจนะลีลาอื่นอย่างไร ส่วนภาษาศาสตร์สังคมดูเหมือนจะไม่มุ่งการวิเคราะห์ที่ลึกซึ้งเช่นนั้น เพราะมักเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาษา กับตัวแปรทางการใช้มากกว่า อย่างไรก็ตาม ทั้งวัจนะลีลาศาสตร์และภาษาศาสตร์สังคมนับว่ามีประโยชน์ต่อกันและกันอย่างยิ่ง

1.1.11 ภาษาศาสตร์สังคมกับวิทยาภาษาถิ่น

นักภาษาศาสตร์สังคมบางคนจัดวิทยาภาษาถิ่น (dialectology) ไว้ในภาษาศาสตร์สังคม หรือ ภาษาถิ่นสังคม เพราะถือหลักที่ว่าภาษาถิ่น (regional dialect) ก็คือ ภาษา y'oy (dialect) ชนิดหนึ่ง และภาษาศาสตร์สังคมศึกษาภาษา y'oy ทุกชนิดที่ต่างจากภาษา y'oy อื่น ๆ โดยปัจจัยหนึ่งในหลาย ๆ ปัจจัย นอกจากนั้น เมื่อมองในวงกว้าง นักภาษาศาสตร์สังคมยังสนใจภาษาถิ่นในฐานที่มีหน้าที่ในสังคมต่างจากภาษามาตรฐาน แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาวิธีการศึกษาหรือการเน้นแล้ว วิทยาภาษาถิ่นก็สมควรจะเป็นแขนงวิชาเฉพาะแขนงหนึ่งในภาษาศาสตร์ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่

เฉพาะตัวและวิธีการเฉพาะชีว์เกิดขึ้นและพัฒนามาเป็นระยะเวลานานมากก่อนที่ภาษาศาสตร์สังคมจะกำเนิดขึ้น

จุดสำคัญที่แยกวิทยาภาษาถิ่นให้ต่างจากภาษาศาสตร์สังคมคือ วิทยาภาษาถิ่นมุ่งศึกษาการกระจายของรูปภาษาที่ต่างกันในพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่ง เช่น ในอำเภอหนึ่ง จังหวัดหนึ่ง ภูมิภาคหนึ่ง หรือประเทศหนึ่ง การศึกษาจะเน้นพื้นที่เป็นหลัก และผลการวิเคราะห์มักเสนอเป็นแผนที่แสดงเส้นแบ่งเขตภาษา (isogloss) แต่ภาษาศาสตร์สังคมสนใจภาษาถิ่นในผู้พูดถิ่นหรือพื้นที่เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้พูดพูดภาษาอย่างที่เข้าพูด การวิเคราะห์จะมุ่งไปที่การสุมตัวอย่างผู้พูด และผลการวิเคราะห์ไม่ได้เสนอในรูปของแผนที่

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ทั้ง 2 วิชาจะแยกเป็นแขนงที่แตกต่างกัน แต่ก็ให้ประโยชน์ซึ่งกันและกันมาก เพราะทั้ง 2 วิชามีสิ่งหนึ่งที่ร่วมกันคือความสนใจการแพร่ของภาษา วิทยาภาษาถิ่นจะสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ถ้านำตัวแปรทางสังคมอื่นๆเข้ามาพิจารณาด้วย และเมื่อทำเช่นนั้นขอบเขตของวิทยาภาษาถิ่นก็จะเข้ามายกับภาษาศาสตร์สังคมมากขึ้น

1.1.1.2 ภาษาศาสตร์สังคมกับ “ภาษา กับ สังคม”

มักมีผู้เข้าใจว่า ภาษาศาสตร์สังคม และ “ภาษา กับ สังคม” หมายถึงสิ่งเดียวกัน แต่ความจริงแล้ว คำทั้งสองนี้ ถึงแม้จะมีความหมายคล้ายกัน แต่ก็มีความแตกต่างกันพอสมควร และคำว่า “ภาษา กับ สังคม” ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่องขอบเขตของภาษาศาสตร์สังคมด้วย ดังที่ทรัดกิลล์ (Trudgill 1978) ได้กล่าวไว้ดังนี้

The difficulty with sociolinguistics, then, is that it is a term which means many different things to many different people. This multiplicity of interpretations is probably due to the fact that, while everybody would agree that sociolinguistics has something to do with language and society, it is clearly also not concerned with everything that could be considered “language and society”. The problem, therefore, lies in the drawing of the line between language and society and sociolinguistics. Obviously, different scholars draw the line in different places. (Trudgill 1978:1)

คำพูดของทรัดกิลล์ที่ยกมาแปลเป็นภาษาไทยได้ดังนี้

“ความยุ่งยากเกี่ยวกับ ภาษาศาสตร์สังคม ก็คือคำนึงถึงความหมายต่างกันมากมายสำหรับคนหลาย ๆ คน การตีความได้หลากหลายเช่นนี้อาจเนื่องมาจากความจริงที่ว่าในขณะที่ทุก ๆ คนเห็นพ้องต้องกันว่า ภาษาศาสตร์สังคมมีบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับภาษาและสังคม แต่ก็ชัดเจนว่าภาษาศาสตร์สังคมไม่ใช่ทุกอย่างที่เป็นเรื่องภายใต้หัวข้อ “ภาษาและสังคม” ดังนั้นปัญหาจึงอยู่ที่การขีดเส้นแบ่งเขตระหว่าง ภาษาและสังคม และ ภาษาศาสตร์สังคม และแน่ที่เดียว นักวิชาการที่ต่างกันกลากเส้นแบ่งเขตดังกล่าวต่างที่กัน”

“ภาษาและสังคม” เป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก ครอบคลุมการศึกษาทุกหัวข้อ ทุกประเภทและทุกแง่มุมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและสังคม จะเน้นภาษาหรือเน้นสังคมก็ได้ อันที่จริง การศึกษาในแขนงวิชาต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วใน 1.1.1-1.1.11 มีหลายแขนงที่จัดเป็นภาษาและสังคมได้ ใน การจัดการประชุมทางวิชาการ ผู้จัดมักใช้ชื่อว่า “ภาษาและสังคม” มากกว่า “ภาษาศาสตร์สังคม” เพราะสามารถครอบคลุมความหลากหลายของบทความที่มีผู้มาเสนอได้มากกว่า การศึกษาภายใต้หัวข้อ “ภาษาและสังคม” สรุปได้เป็น 4 แบบใหญ่ ๆ คือ

(1) การศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายทางสังคมวิทยาโดยแท้จริง คือสำรวจหาคำตอบที่เกี่ยวกับปัญหาทางสังคม โดยใช้ภาษาเป็นข้อมูล หรือสื่อนำไปสู่ความจริงเกี่ยวกับสังคม เช่นการเล่นบทบาทต่าง ๆ ทางสังคม การศึกษาทำนองนี้ส่วนใหญ่ทำโดยนักสังคมวิทยากรกลุ่มนึงที่เรียกตัวเองว่า นักวิธีวิทยาทางชาติพันธุ์ (ethnomethodologist) และการศึกษาของเขาระบุเรียกว่า วิธีวิทยาทางชาติพันธุ์ (ethnomethodology) (ดู 1.1.6) การศึกษาประเภทนี้ ทรัดกิลล์ (Trudgill 1978:4) เห็นว่าไม่ใช่ภาษาศาสตร์สังคม ซึ่งผู้เขียนก็เห็นด้วยกับทรัดกิลล์

(2) การศึกษาที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับทั้งทางสังคมและภาษาร่วมกัน เช่น การศึกษาที่เรียกว่า “ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร” (ethnography of communication) (ดู 1.1.8) ซึ่งพยายามหาคำตอบว่า มนุษย์ใช้ภาษาอย่างไรในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน หรือการใช้ภาษาในสถานการณ์ต่าง ๆ มีกฎที่แตกต่างกันอย่างไร ในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การศึกษาที่มีผู้เรียกว่า สังคมวิทยาภาษา (sociology of language) (ดู 1.1.2) ซึ่งศึกษาหัวข้อที่เกี่ยวกับภาษาและสังคมในวงกว้าง เช่น ภาระทางภาษา การลับภาษา การวางแผนภาษา เป็นต้น

การศึกษาในหัวข้อนี้สามารถจัดอยู่ในวิชา ภาษาศาสตร์สังคมได้ แต่ไม่ได้รวมอยู่ในขอบเขตของหนังสือเล่มนี้

(3) การศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับภาษาหรือเน้นภาษาเป็นหลัก เช่น วิเคราะห์แบบแผนหรือกฎหมายที่การใช้ภาษาที่เปรียบเป็นจักษณ์ทางสังคม การศึกษาเช่นนี้ทำให้เราเข้าใจธรรมชาติของภาษาได้ดีขึ้น และดูเหมือนทุกคนจะเห็นพ้องต้องกันว่าการศึกษาเช่นนี้ เป็นภาษาศาสตร์สังคม

(4) การประยุกต์ความรู้ทางภาษาศาสตร์ เพื่อแก้ปัญหาสังคมบางประการ เช่นการนำภาษาศาสตร์ไปใช้ในการเรียนการสอนภาษา โดยเน้นภาวะสองภาษา (bilingualism) หรือการจัดระบบการศึกษาแบบสองภาษา (bilingual education) การจัดการศึกษาของชนกลุ่มน้อยโดยคำนึงถึงนโยบายภาษา และปัญหาทางด้านภาษาของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในประเทศไทยโดยนำทฤษฎีภาษาศาสตร์ไปประยุกต์ ฯลฯ หัวข้อเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในประเทศไทย บางหัวข้อน่าจะอยู่ในสาขาวิชาศึกษา แต่บางหัวข้ออาจจะจัดให้อยู่ในภาษาศาสตร์ประยุกต์ได้ แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาประเภทนี้ และรวมอีกทั้ง 3 ประเภท อีกว่าอยู่ภายใต้ ภาษา กับ สังคม ได้ทั้งสิ้น

1.2 แนวทางในการศึกษาภาษาศาสตร์สังคม

เกี่ยวกับแนวทางการศึกษาภาษาศาสตร์สังคม เราอาจพิจารณาได้จากแง่มุม หลายแง่มุม ในที่นี้จะขอยกมา ก่อน แล้วเพียง 2 แง่มุมคือ พิจารณาจากความเล็กใหญ่ หรือขนาดของหน่วยที่ศึกษา และพิจารณาจากแนวทางการวิเคราะห์

1.2.1 ขนาดของหน่วยที่ศึกษา

ผู้ทำวิจัยทางภาษาศาสตร์สังคมสามารถเลือกที่จะเข้าถึงปัญหาภาษาที่ล้มพันธุ์กับสังคม โดยกำหนดหน่วยที่ศึกษาให้เล็กหรือใหญ่ก็ได้ ถ้ากำหนดให้เล็กก็จะเป็นการศึกษารูปภาษาฐานรูปได้รูปหนึ่งแบบเฉพาะเจาะจง เช่น เสียง [r] หรือศึกษาลักษณะได้ลักษณะหนึ่ง เช่น ลักษณะของคำ สแลงในภาษาวัยรุ่น เป็นต้น เพื่อดูว่ารูปภาษาหรือลักษณะที่กำหนดนี้ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคมอย่างไรบ้าง ปัจจัยทางสังคมที่ศึกษา ก็มักมีลักษณะเฉพาะเจาะจง เช่น ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับตัวผู้พูด ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ฯลฯ หรือปัจจัยที่เกี่ยวกับการใช้ภาษา เช่น สถานการณ์ ผู้ฟัง ฯลฯ ขอบเขตของการศึกษา เช่นนี้มักแคนบมากแต่เล็ก คำตอบที่ได้มักไม่เกี่ยวกับภาพรวมของภาษาทั้งหมด หรือ สังคมทั้งสังคม แต่จะให้ความเข้าใจอย่างละเอียดเกี่ยวกับลักษณะบางประการในภาษาและสังคม การศึกษาเช่นนี้มักเรียกว่า ภาษาศาสตร์สังคมจุลภาค (microsociolinguistics) การศึกษาเช่นนี้มักจำกัดวงอยู่ภายในภาษาเดียว เช่นภาษาไทย และการแปร (variation) ที่ศึกษาเป็น การแปรภาษาในภาษา (intralanguage variation)

การศึกษาภาษาศาสตร์สังคมอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งตรงข้ามกับแนวที่ได้กล่าวมาแล้ว คือการศึกษาภาษาที่ล้มพันธุ์กับสังคมในวงกว้าง หน่วยที่เกี่ยวกับภาษาที่นำมาพิจารณาคือ ภาษาทั้งภาษา ไม่เฉพาะเจาะจงลงไปในรูปไดรูปหนึ่งหรือลักษณะได้ลักษณะหนึ่ง ส่วนในด้านที่เกี่ยวกับสังคมก็พิจารณาสังคมทั้งสังคม ส่วนใหญ่มักเน้นการศึกษาระดับชาติ การศึกษาเช่นนี้ เป็นการศึกษาแบบ

มหภาค (macro studies) ภาษาศาสตร์สังคมที่ใช้แนวนี้จึงเรียกว่า ภาษาศาสตร์สังคมมหภาค (macrosociolinguistics) เช่น การศึกษาเพื่อตอบคำถามว่าในชุมชนหนึ่งชุมชนใดมีภาษาอะไรใช้บ้างและมีการเลือกใช้ภาษาอย่างไร และภาษาต่างๆ มีหน้าที่อย่างไรใน ชุมชนนั้น เป็นต้น การศึกษาในแนวทางนี้มักมีขอบเขตและเนื้อหาไปตรงกับการศึกษาส่วนใหญ่ในสังคมวิทยาภาษาซึ่งได้กล่าวมาแล้ว

1.2.2 แนวทางการวิเคราะห์

การเข้าถึงปัญหาในภาษาศาสตร์สังคม อาจแตกต่างกันโดยแนวทางการวิเคราะห์ซึ่งมีหลายแนวทาง แต่ที่เด่นและสำคัญมีอยู่ 3 แนวทางดังนี้

1.2.2.1 การวิเคราะห์การใช้ภาษาในฐานที่เล่นบทบาทในการสื่อสารของสังคม คือศึกษาลักษณะภาษาและการใช้ภาษาของผู้พูดว่ามีรูปแบบอย่างไรต่างจากกลุ่มนี้อย่างไร ความแตกต่างขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคม เช่นการวิเคราะห์ภาษาอังกฤษของคนผิวดำในเมริกาว่ามีรูปแบบอย่างไรในการออกเสียงและวากยสัมพันธ์ การวิเคราะห์การออกเสียงของคนไทยเชื้อสายจีน การวิเคราะห์การใช้อักษรภาษาแบบใดแบบหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น ภาษาพادหัวข่าว ภาษาโฆษณา ภาษากฎหมาย เป็นต้น

1.2.2.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภาษา กับตัวแปรทางสังคม เพื่อดูว่าปัจจัยทางสังคมสัมพันธ์กับลักษณะการใช้ภาษา หรือเพื่อสรุปว่าการแปรใน การใช้ภาษา สัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมหรือไม่ งานวิจัยของลาโบฟ (Labov 1972b) เป็นงานวิจัยต้นแบบของ การวิเคราะห์แนวนี้ ในภาษาไทยก็มีผู้นำการวิเคราะห์แนวลับอฟมาใช้เพื่อดูว่าการออกหรือไม่ออกเสียง ร สัมพันธ์กับตัวแปรใดบ้าง ได้แก่งานของ บีบี (Beebe 1974) และ แสงจันทร์ (2529) ในการวิเคราะห์แนวนี้ ต้องกำหนดตัวแปรภาษาพร้อมทั้งรูปแปร และ ตัวแปรทางสังคมว่ามีอะไรบ้าง การวิเคราะห์มักเป็นเชิงปริมาณ และมีการนำสถิติเข้ามาใช้ด้วย

1.2.2.3 การวิเคราะห์เพื่อแสดงแนวต่อเนื่อง (continuum) ของปรากฏการณ์ทางภาษาโดยใช้ สเกลชี้บ่งเป็นนัย (implicational scale) ซึ่งเป็นสเกลที่เรียงข้อมูลเป็นลำดับชั้น และเราสามารถทำนายได้ว่าถ้าลักษณะหรือคุณสมบัติใดปรากฏในช่องหนึ่งจะต้องปรากฏในช่องที่อยู่ต่ำกว่าหรือช่องทางขวามีเสมอ

สเกลชี้บ่งเป็นนัยใช้แสดงแนวต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหลักฐานบ่งบอกการเปลี่ยนแปลงของภาษา ที่ค่อยเป็นค่อยไป หรือบ่งบอกลักษณะของลิ้ง 2 สิ่ง ที่ไม่ต่างกันอย่างเด็ดขาด ผู้ที่นำการวิเคราะห์แนวนี้มาใช้ในภาษาศาสตร์สังคม ได้แก่ ชาร์ลส์-เจมส์ เบลีย์ (Bailey 1972, 1973) เด

วิด เดอแคมป์ (DeCamp 1971, 1972) การวิเคราะห์ในแนวนี้ยังนับว่าใช้น้อยมากเมื่อเทียบกับ 2 แนวข้างต้น

1.3 สรุป

ภาษาศาสตร์สังคมมีขอบเขตที่คำเกี่ยวกับหลักภาษาและแขนงวิชา และใกล้เคียงกับภาษาทั่วไป มากที่สุด แต่ภาษาศาสตร์สังคมมีขอบเขตแคบกว่า ภาษาทั่วไป ภาษาศาสตร์สังคมเน้นภาษา และมุ่งแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาทางภาษา ในการศึกษา สิ่งที่ทำให้ภาษาศาสตร์สังคมต่างจากแขนงย่อยอื่น ๆ ในภาษาศาสตร์ก็คือการนำเอาปริบททางสังคมเข้ามาพิจารณาด้วย ภาษาศาสตร์สังคมมีแนวทางการศึกษาหลายแนวทาง อาจเข้าถึงโดยศึกษาแบบกำหนดวงให้เล็กแต่ลึก เช่น เลือกลักษณะบางประการในภาษา และปัจจัยบางประการในสังคม หรือศึกษาภาษาของกลุ่มเล็ก ๆ ในสังคม หรืออาจเข้าถึงโดยศึกษาภาษาทั้งภาษา ในสังคมทั้งสังคม เช่น การเลือกใช้ภาษาต่าง ๆ ในประเทศ เป็นต้น ถ้าพิจารณาจากมุมมองของการวิเคราะห์ ภาษาศาสตร์สังคมมีแนวทางอย่างน้อย 3 แนวทาง ได้แก่ การศึกษาหารูปแบบการใช้ภาษาของกลุ่มไดกุลุ่มนี้หรือแบบใดแบบหนึ่ง การศึกษาทำความลัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการศึกษาที่แสดงแนวต่อเนื่อง หรือความเปลี่ยนแปลงที่ค่อยเป็นค่อยไปของภาษาในสังคม

คำถาม (บทที่ 1)

- ทำไม่นักวิชาการจึงจัด ภาษาศาสตร์สังคม ไว้ในสาขาวิชาภาษาศาสตร์ แทนที่จะอยู่ในสาขาวิชาสังคมวิทยา
- ภาษาศาสตร์สังคม สังคมวิทยาภาษา และภาษาทั่วไป มีความเหมือนและต่างกันอย่างไร
- หัวข้อต่อไปนี้ควรอยู่ในการศึกษาด้านใด:

ศิลปะของการใช้ภาษาเพื่อจูงใจผู้อื่น รูปแบบของข้อความต่อเนื่อง การวิเคราะห์บทสนทนาเพื่อสรุปภูมิลัมพันธ์ของคนในสังคม การกระจายของรูปภาษาที่ต่างกันตามพื้นที่ การใช้ภาษาที่มีบทบาทต่างกันตามวัฒนธรรมที่ต่างกัน ภาษาทั่วไปและความคิด พฤติกรรมทางการเมืองของคนในสังคม ความจริงกากดีต่อภาษา พัฒนาการเรียนรู้ภาษาของเด็ก หน้าที่ของสมองที่ลัมพันธ์กับพฤติกรรมของภาษา ลักษณะของภาษาที่ใช้ในหนังสือไทย ลักษณะของภาษาที่ต่างกันตามอายุของผู้พูด

- จยกตัวอย่างการศึกษาแบบมหาด และแบบบุลภาด ในสาขาใดก็ได้

หลักการสำคัญในภาษาศาสตร์สังคม 2

ในบทที่ 1 เราได้ทราบอย่างกว้าง ๆ แล้วว่าภาษาศาสตร์สังคมศึกษาอะไร และมีแนวทางอย่างไรบ้าง ใน การศึกษาเรื่องใดก็ตาม หรือใช้แนวทางใดก็ตาม นักภาษาศาสตร์สังคมมีหลักการ (principle) บางประการร่วมกัน ซึ่งเปรียบเสมือนข้อตกลงเบื้องต้นหรือกรอบความคิดที่เป็นฐานของการศึกษาทางภาษาศาสตร์สังคมทั้งหมด ในหัวข้อต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงหลักการสำคัญในภาษาศาสตร์สังคม ซึ่งมีอยู่ด้วยกันทั้งหมด 6 ประการ

2.1 ภาษาเป็นสมบัติของสังคม

ภาษาเป็นสมบัติของสังคม เช่นเดียวกับวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ภาษาเป็นสิ่งที่ได้มาทางสังคม (socially acquired) มนุษย์เรียนรู้ภาษาโดย กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization)¹ เช่นเดียวกับการเรียนรู้วัฒนธรรมด้านอื่น ๆ เพอร์ดินานด์ เดอโซซูร์ (Saussure 1916/1959:19) นักภาษาศาสตร์ชาวฝรั่งเศสที่มีชื่อเสียง กล่าวว่า *langue* (ภาษาฝรั่งเศส) ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า *language* และภาษาไทยว่า *ภาษา* นั้นเป็นของสังคม เป็นระบบหรือกฎต่าง ๆ ซึ่งรวมกันเรียกว่า *รหัส* (code) โซซูร์ แยกภาษาออกจาก *parole* (ภาษาฝรั่งเศส) ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า *speech* และในที่นี้จะแปลเป็น ภาษาไทยว่า วจนะ วจนะเป็นของปัจเจกบุคคล หมายถึงการพูด เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในขณะที่พูดจริง ๆ ซึ่งเป็นตัวสื่อความหมายและสาระ โดยการนำกฎในรหัส มาประยุกต์หรือประเทิร์ให้เข้ากับสถานภาพของผู้พูด สถานการณ์ และความสัมพันธ์ทางสังคมกล่าว

¹ กระบวนการขัดเกลาทางสังคม หมายถึง “กระบวนการทางสังคมกับจิตวิทยาซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้มีความเป็นคนโดยแท้จริง สามารถอยู่ร่วมและมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างราบรื่น กระบวนการขัดเกลาทางสังคม จะเริ่มตั้งแต่บุคคลถือกำเนิดมาในโลก ตัวแทนสำคัญของสังคมที่ทำหน้าที่ในเรื่องนี้ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศាសนาตลอดจนสื่อมวลชนต่างๆ ...” (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา 2524:370)

โดยย่อ ภาษา เป็นรหัสของสังคม หรือชุมชน ซึ่งทำให้สังคมหรือชุมชนหนึ่งต่างจากสังคมหรือชุมชนอื่น ๆ ส่วน วจนะ เป็นการใช้ภาษาจริง ๆ ของแต่ละบุคคล

นักภาษาศาสตร์สังคมศึกษาภาษาของสังคม โดยพยายามมุ่งไปสู่ทฤษฎีการใช้ภาษาของกลุ่มคนหรือชุมชน แต่ในกระบวนการศึกษานั้น นักภาษาศาสตร์สังคมต้องเก็บข้อมูลจากการใช้ภาษาจริง คือวจนะนั่นเอง นี่เองเป็นที่มาของข้อขัดแย้งที่ลابอฟ (Labov 1972 c:186) เรียกว่า ข้อขัดแย้งแบบโซซูร์ (Saussurian Paradox) กล่าวคือ ลักษณะทางสังคมของภาษาจะศึกษาได้ จากวจนะของปัจเจกบุคคล และในทางตรงข้าม ลักษณะของวจนะในปัจเจกบุคคลจะต้องศึกษาจากภาษาในบริบทของสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่ง เมื่อถูกใจเราจะสามารถเห็นภาษาและเมื่อถูกภาษาเราจะสามารถเห็นวจนะ

นักภาษาศาสตร์สังคมศึกษาภาษาของกลุ่มสังคม ซึ่งอาจประกอบด้วยสมาชิกตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป จนถึงเป็นจำนวนล้านเช่นระดับประเทศ มีนักภาษาศาสตร์สังคมจำนวนน้อยมากที่ศึกษาวจนะของคน ๆ เดียว เช่นเก็บข้อมูลจากผู้บอกร่ายหนึ่งคน กรณีเช่นนี้จะทำได้ก็ต่อเมื่อผู้รับสารสำเนียงถึงปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคมที่กำหนดให้วจนะของคน ๆ นั้นเป็นเช่นที่เป็นอยู่ด้วย

เมื่อศึกษาการแพร่ของภาษาตามตัวแปรทางสังคม นักภาษาศาสตร์สังคมมักจำกัดกลุ่มที่ศึกษาตามตัวแปรที่ตนสนใจ เช่นกลุ่มอายุ เพศ หรือ ชั้นทางสังคม เป็นต้น ส่วนในการศึกษาในวงกว้างหรือแบบหลากหลาย เช่นศึกษาเรื่องภาษาหลายภาษา (multilingualism) การเลือกภาษา (language choice) นักภาษาศาสตร์สังคมมักพูดถึง ชุมชนภาษา (linguistic community)

คำว่า ชุมชนภาษา มีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลายคนแต่ความหมายที่ร่วมกันคือ หมายถึงกลุ่มคนที่ใช้ภาษาเดียวกันนั่นเอง

ฮอกเก็ตต์ (Hockett 1958:8) ให้คำจำกัดความ ชุมชนภาษา ว่า “ชุมชนที่ติดต่อกันทางภาษา กันทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยใช้ภาษาเดียวกัน”

กัมเปอร์ช (Gumperz 1962) ให้คำจำกัดความ ชุมชนภาษา ว่า “กลุ่มสังคมซึ่งอาจเป็นสังคมหนึ่งภาษา (monolingual) หรือ สังคมหลายภาษา (multilingual) ก็ได้ ที่มีรูปแบบปฏิสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งมีความถี่สูงในการใช้ภาษาในกลุ่มนั้นเพื่อสื่อสารกัน”

ในผลงานของเขาต่อมา กัมเปอร์ช (Gumperz 1968) ให้คำจำกัดความ ชุมชนภาษา ว่า คือ “กลุ่มนิษัยที่มีลักษณะเด่นคือมีปฏิสัมพันธ์สม่ำเสมอ และมีความถี่สูงในการใช้สัญญาณทางภาษาร่วมกัน และการใช้ภาษาของพากษาต่างจากกลุ่มอื่นอย่างมั่นคงสำคัญ”

สำหรับยลลิตเดย์และคณะ (Halliday et al 1964) ชุมชนภาษาคือ กลุ่มคนที่ถือว่าสมาชิกในกลุ่มนั้นใช้ภาษาเดียวกัน เช่น ชุมชนภาษาจีน ถึงแม้จะเป็นภาษาจีนต่าง ๆ กัน เช่นแมนดาริน

กว้างตุ้ง แต่จัว แต่กึนบเป็น 1 ชุมชนภาษา เพราะสมาชิกในกลุ่มถือเช่นนั้น เรื่องทัศนคติของสมาชิกในกลุ่มนี้มีความสำคัญในการที่จะจัดกลุ่มได้กลุ่มหนึ่งเป็นชุมชนภาษาหรือไม่

ลابอฟ (Labov 1972c:120-121) ในคำจำกัดความ ชุมชนภาษา ได้รวมเอาเรื่อง การแพร่ของภาษาเราไว้ด้วย กล่าวคือชุมชนภาษาเป็นกลุ่มคนที่มีบรรทัดฐาน (norm) ทางภาษา เมื่อนอนกัน แต่ภาษาที่คนในกลุ่มใช้มีการแปรตามปัจจัยทางสังคม บรรทัดฐานทางภาษาอาจสังเกตเห็นได้ในเชิงพฤติกรรมที่ประเมินผลได้ หรือได้มาโดยการตึงรูปแบบร่วมกับจากการแปร ซึ่งก็คือรูปแบบไร้การแปร (invariant) นั่นเอง

กล่าวโดยสรุป ชุมชนภาษา คือกลุ่มคนที่มีบรรทัดฐานทางภาษาร่วมกัน แต่มีความหลากหลายที่เบียงabenออกไปจากบรรทัดฐานได้ คำจำกัดความของลابอฟเป็นคำจำกัดความที่อาจถือได้ว่าดีที่สุด เพราะตรงกับสภาพความเป็นจริงของภาษาในสังคมมนุษย์ คือมีความหลากหลาย ความจริงที่ว่าภาษา มีความหลากหลายนี้ ก็เป็นหลักการอีกประการที่เป็นที่ยอมรับของนักภาษาศาสตร์สังคมทั่วไป ดังจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

2.2 ภาษา มีความหลากหลาย

ความหลากหลาย (diversity) ของภาษา มีได้หลายอย่าง ความแตกต่างกันของภาษาต่างๆ ในโลกที่เป็นความหลากหลายอย่างหนึ่ง ภาษาในสังคมหนึ่งย่อมต่างจากภาษาของอีksangcom เพาะสังคมที่ต่างกันย่อมมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน และภาษาที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจึงย่อมแตกต่างกันด้วย นักภาษาศาสตร์จำแนกภาษาต่างๆ ในโลกด้วยเกณฑ์ต่างๆ กัน เช่นจำแนกตามการสืบสานร่วมกันออกเป็นตระกูลภาษาต่างๆ ภาษาในตระกูลเดียวกันย่อมมีความคล้ายคลึงกันมากกว่าภาษาคนละตระกูล

นอกจากนั้น นักภาษาศาสตร์ยังจำแนกภาษาในโลกด้วยเกณฑ์ทางไวยากรณ์ เช่นการเรียงลำดับคำในประโยค ออกเป็นประเภทต่างๆ เช่น SVO (ประธาน-กริยา-กรรม) VSO (กริยา-ประธาน-กรรม) OVS (กรรม-กริยา-ประธาน) เป็นต้น

บางคนจัดกลุ่มภาษาตามเขต (area) เช่น ภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาษาหมู่เกาะแปซิฟิก ภาษาสแกนดิเนเวียน เป็นต้น ภาษาที่อยู่ในเขตเดียวกันมีความใกล้ชิดกัน และมีลักษณะร่วมกันมาก จึงมีความคล้ายคลึงกันมากกว่าภาษาที่อยู่ห่างไกลกัน ถึงแม้ว่าจะเป็นคนละตระกูลก็ตาม

การที่ประเทศหนึ่งประเทศใดมีภาษาที่ใช้ในประเทศหลายภาษา ก็แสดงให้เห็นอีกด้านหนึ่งของความหลากหลายของภาษา ในประเทศเคนยา มีภาษาที่ใช้อยู่ถึง 11 ตระกูลภาษาซึ่งประกอบด้วย ภาษาที่แตกต่างกันถึง 53 ภาษา นอกจาก 53 ภาษาแล้ว ยังมีภาษาที่ติดมากับผู้

อพยพที่เข้ามาอยู่ภายในหลังอีก ที่เป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และนอกจากนั้นยังมีภาษาไอซ์แลนดิก ภาษาจีน ภาษารัสเซียน และภาษาญี่ปุ่นฯลฯ ความหลากหลายของภาษา เช่นนี้เองที่เป็นจุดกระตุนให้นักภาษาศาสตร์สังคมสนใจศึกษาปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับภาษาในสังคม เช่น การเลือกภาษา การใช้ภาษา และการวางแผนภาษา ซึ่งรวมหัวข้อต่างๆ เช่น การกำหนดภาษาประจำชาติ การกำหนดภาษาราชการ การทำภาษาให้เป็น ภาษามาตรฐาน เป็นต้น

ความหลากหลายของภาษาอาจหมายถึงการที่ภาษาหนึ่งภาษาใดมีประเภทอย่างหลายรูปแบบในตัวของมันเองก็ได้ ดังตัวอย่างภาษาอังกฤษ ซึ่งมีประเภทอยู่ ๆ หลายประเภท เช่น ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษ (British English) ภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน (American English) ภาษาอังกฤษแบบอินเดีย (Indian English) เป็นต้น และแต่ละประเภทยังสามารถแบ่ง ประเภทอย่างไปอีกตามปัจจัยต่างๆ

ในภาษาศาสตร์สังคม มีคำที่หมายความถึง “ภาษาชนิดหนึ่ง” ที่มีลักษณะต่างจากชนิดอื่นๆ คือ คำว่า วิธภาษา (language variety) คำว่า วิธภาษา ชี้บ่งความจริงที่ว่า ภาษามีความหลากหลาย มีหลายแบบหลายประเภท วิธภาษาอาจหมายถึง ภาษาหนึ่งภาษาใดที่ต่างจากอีกภาษา ก็ได้ แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว คำนี้จะใช้ในความหมายที่ว่าชนิดต่าง ๆ ของภาษาได้ภาษาหนึ่ง

2.3 ภาษาและการแปร

ความหลากหลายของภาษานำเราไปสู่ความจริงเกี่ยวกับภาษาอีกข้อหนึ่ง คือภาษาและการแปร (variation) การแปร หมายถึง การที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีรูปร่างลักษณะ คุณสมบัติ หรือส่วนประกอบที่เปลี่ยนแปลงหรือแตกต่างไปจากเดิม การแปรทำให้เกิด รูปแปร (variant) ซึ่งมีรูปร่างลักษณะหรือส่วนประกอบต่างกันบางประการ แต่ก็ยังเป็นสมาชิกของสิ่งเดียวกัน การแปรอาจหมายถึง การที่ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจากบรรทัดฐานหรือรูปที่เป็นมาตรฐานก็ได้ ตัวอย่างเช่นพูดว่า “ราคាបัตรและผลไม้แปรไปตามฤดูกาล” (บางคนใช้คำว่า “เปลี่ยน” แทนคำว่า “แปร” ในที่นี้) “การออกเสียง ร ของเข้าแปรไปจากมาตรฐาน” (บางคนใช้คำว่า “ต่าง” แทน “แปร” ในที่นี้)

การแปรของภาษา (linguistic variation) หมายถึง การที่รูปในภาษาตั้งแต่ 2 รูปขึ้นไป อาจใช้แทนที่กันได้โดยไม่ทำให้ความหมายแก่นเปลี่ยน รูปในภาษาจะเป็นหน่วยด้านใดก็ได้ เช่น ในการสะกดคำในภาษาอังกฤษ รูป colour กับ color แปรกัน ทั้ง 2 คำแปลว่า “สี” เมื่อนอกัน ทั้ง 2 คำ เป็นรูปแปร 2 รูปของคำที่แปลว่า “สี” ในด้านการออกเสียง ในภาษาไทย คำว่า รีบ บางคนออกเสียงว่า “ลีบ” เสียง ร และ ล เช่นใน 2 คำนี้ ต่างก็เป็นรูปแปรของเสียงเดียวกัน

ในด้านคำศัพท์ คำว่า มารดา และ แม่ ใช้แทนกันได้ ในด้านรูปประโยค แม่ตีเข้า กับ เข้าถูก แม่ตี ต่างก็มีความหมายแກ่นเหมือนกัน ถือเป็นรูปแบบได้

รูปแบบที่ใช้แทนที่กันได้ในตัวอย่างแต่ละคู่ที่กล่าวไปแล้วนี้ เป็นที่สนใจของนักภาษาศาสตร์สังคมมาก เพราะนักภาษาศาสตร์สังคมเล็งเห็นว่าการแปรดังกล่าวไม่ใช่ การแปรอิสระ (free variation) ซึ่งหมายความว่าการที่รูปภาษาตั้งแต่ 2 รูปขึ้นไป สามารถใช้แทนที่กันได้โดย ไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น แต่ข้อเท็จจริงคือการแปรของรูปภาษาเหล่านี้มีเงื่อนไขทางสังคม เช่น การแปรของ ร กับ ล ในภาษาไทยนั้นเป็นที่สังเกตได้ว่าผู้พูดมักออกเสียง คำว่า รีบ ว่า “รีบ” ใน การพูดที่ระมัดระวังหรือเป็นทางการ แต่ถ้าพูดโดยไม่ระวังหรือในโอกาสที่ไม่เป็น ทางการอาจออกเสียงเป็น “ลีบ” เป็นต้น การอธิบายเงื่อนไขทางสังคมของการแปรของภาษาบัวว่าเป็นหัวใจของ การศึกษาทางภาษาศาสตร์สังคม ซึ่งผู้อ่านจะได้เห็นตัวอย่างอีกเป็นจำนวนมากในหลาย บทของ หนังสือเล่มนี้

ในการวิเคราะห์การแปรของภาษา นักภาษาศาสตร์สังคมพิจารณาความล้มพันธ์ของตัวแปร (variable) 2 ประเภท คือ ตัวแปรภาษา (linguistic variable) และ ตัวแปรสังคม (social variable) ตัวแปรภาษาหมายถึง รูปภาษาที่ถูกจัดให้เป็นตัวแปรในการวิเคราะห์ในภาษา ศาสตร์ สังคม ตัวแปรภาษามักเป็นตัวแปรตาม (dependent variable) ซึ่งแปรตามปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคม ตัวแปรภาษา 1 ตัว มีรูปแปรมากกว่า 1 รูปแปรขึ้นไป เช่น -ing ใน walking ออกเสียงได้ 2 อย่าง คือ [Iŋ] และ [In] ทั้ง 2 รูปนี้คือ รูปแปรของตัวแปร (ing) ในภาษาศาสตร์สังคม ผู้วิเคราะห์ ส่วนใหญ่มักเขียนตัวแปรภาษาไว้ในเครื่องหมาย () ซึ่งลามบอฟ (Labov 1972b) เป็นผู้นำมาใช้เป็นครั้งแรก

เมื่อมีตัวแปรภาษาซึ่งเป็นตัวแปรตามแล้ว นักภาษาศาสตร์สังคมมักกำหนดตัวแปรอีก ประเภทหนึ่ง ซึ่งคาดว่าสัมพันธ์กับตัวแปรภาษา ได้แก่ปัจจัยต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งก็คือคุณสมบัติ ทางสังคมของผู้พูด เช่น อายุ เพศ ชาติพันธุ์ ฯลฯ และปริบพิธของการใช้ภาษา เช่น กาลเทศะ เรื่องที่พูด เป็นต้น ปัจจัยเหล่านี้ถือเป็น ตัวแปรอิสระ (independent variable) ซึ่งเป็นตัวแปรที่ กำหนดลิสต์อื่นให้มีการแปร แต่ตัวเองไม่ถูกกำหนดโดยลิสต์ได้ใน การวิเคราะห์

การแปรของภาษาทำให้เกิดประเภทต่าง ๆ ของภาษา ภาษาแต่ละชนิดหรือประเภทที่แปร กับชนิด หรือประเภทอื่น ๆ เรียกว่า วิธีภาษา ดังได้กล่าวไปแล้วใน 2.2 วิธีภาษาเป็นคำที่มีความ หมายกว้าง เราอาจจำกัดความหมายให้แคบลงไปโดยระบุว่าเป็นวิธีภาษาประเภทใด โดยนำ ปัจจัยทางสังคมเข้ามาเกี่ยว เช่นประเภทของภาษาที่แตกต่างกันตามถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้พูดหรือ ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ เรียกว่า วิธีภาษาถิ่น (regional variety) วิธีภาษาที่ต่างจากวิธีภาษาอื่น ๆ โดยปัจจัยทางสังคมของผู้พูดที่ไม่ใช่ถิ่นที่อยู่อาศัย เช่น ชาติพันธุ์ การศึกษา เป็นต้น เรียกว่า

วิธีภาษาสังคม (social variety) วิธีภาษาที่ต่างกันโดยหน้าที่ หรือการใช้ เช่นวัตถุประสงค์ หรือเรื่องที่พูด เรียกว่า วิธีภาษาหน้าที่ (functional variety)

นอกจากนี้ยังมี วิธีภาษามาตรฐาน (standard variety) คือวิธีภาษาระดับชาติที่ได้รับการยอมรับว่าถูกต้องและถูกต้อง เป็นสถาบันของสังคม มักมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน และประกอบด้วยบรรทัดฐานการใช้ที่ถูกต้อง (ทั้งพูดและเขียน)

วิธีภาษามาตรฐานมักใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารในวงราชการ สถาบันสำคัญในสังคม ในสถานการณ์ที่เป็นทางการ ในโรงเรียนและสถาบันการศึกษาอื่นๆ การใช้วิธีภาษามาตรฐานถือเป็นเครื่องแสดง ศักดิ์ศรี (prestige) และทำให้ผู้ใช้มีอภิสิทธิ์เหนือผู้อื่น ในสังคมส่วนใหญ่วิธีภาษาอื่น ๆ มากด้วยกว่า วิธีภาษามาตรฐาน คำว่า วิธีภาษามาตรฐาน หมายความอย่างเดียวกับภาษามาตรฐาน ที่ใช้กันโดยทั่วไป

วิธีภาษาอาจจำแนกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ตามปัจจัย 2 ประเภท คือ ปัจจัยตัวผู้พูด และปัจจัยการใช้ภาษา วิธีภาษาที่แตกต่างกันโดยตัวผู้พูด เรียกว่า ภาษาถ่อม (dialect)² ซึ่งเป็นเนื้อหาหลักของบทที่ 3-7 ในหนังสือเล่มนี้ ส่วนวิธีภาษาที่แตกต่างกันโดยการใช้ เรียกว่า ทำเนียบภาษา (register)³ ซึ่งเป็นเนื้อหาของบทที่ 8-12 ใน หนังสือเล่มนี้

2.4 ภาษาเป็นสิ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

นักภาษาศาสตร์สังคมวิเคราะห์ภาษาธรรมชาติ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่ภาษาที่ถูกดึงออกจากปริบทของการใช้ตามปกติหรือภาษาในอุดมคติ ลابอฟเน้นความจริงข้อนี้มาก ในบทความเกี่ยวกับการวิเคราะห์ไวยากรณ์ เรื่อง Where do grammars stop? (Labov 1972a:43) เขากล่าวว่า ไวยากรณ์ที่เหมาะสมที่สุดที่จะวิเคราะห์คือ ไวยากรณ์ของภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยคนธรรมดางานทั่วไป ที่ใช้เพื่อทักษะกัน นินทา กัน ชักชวนกันและอื่นๆ อีก

² คำว่า dialect ในภาษาอังกฤษมักมีผู้แปลเป็นไทยว่า "ภาษาถิ่น" ซึ่งความจริงแล้วคำนี้แปลได้ 2 อย่าง คือ แปลว่า "ภาษาถ่อม" ซึ่งหมายถึง ชนิดของภาษาที่ต่างจากชนิดอื่นๆ โดยลักษณะเดลักษณะหนึ่งของตัวผู้พูด หรืออาจแปลว่า "ภาษาถิ่น" (regional dialect) ซึ่งหมายถึงชนิดของภาษาที่ต่างจากชนิดอื่นๆ โดยถิ่นหรือพื้นที่ ดังนั้นเวลาแปลคำว่า dialect เป็นภาษาไทยจึงควรดูให้แน่ใจว่าผู้ใช้คำนั้นหมายถึง "ภาษาถ่อม" หรือ "ภาษาถิ่น"

³ คำว่า register ในความหมายนี้ ชัลลิดีย์ และคณะ (Halliday et al 1964:149) เป็นคนนำมาใช้เป็นคนแรก ส่วนคำว่า "ทำเนียบภาษา" นั้น ม.ล.บุญเหลือ เทพยศวรรตน์ (บุญเหลือ 2523:57) เป็นผู้ใช้คนแรก

ด้วยเหตุที่ภาษาศาสตร์สังคมตั้งอยู่บนฐานของความจริงข้อนี้ นักภาษาศาสตร์สังคมจึงเป็นผู้ที่ศึกษาภาษาที่เป็นจริงและเป็นธรรมชาติมากกว่านักภาษาศาสตร์ทั่วๆไป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็นภาษาที่ใช้กันจริงๆ ไม่มีการดัดแปลง หรือนำขึ้นเองโดยผู้วิเคราะห์ ซึ่งมักทำกันและเป็นที่ยอมรับในหมู่ผู้วิเคราะห์ทางภาษาสัมพันธ์ นอกจากนี้ นักภาษาศาสตร์สังคมไม่วิเคราะห์แต่ภาษาที่มีผู้ติดตราว่าถูกต้อง แท้ที่จริงเขาวิเคราะห์ภาษาโดยไม่มีความคิดว่าจะไร้ถูกอะไรผิด เขาวิเคราะห์ทั้งภาษาตามมาตรฐานซึ่งใช้โดยบุคคลสามัญและกลุ่มผู้นำประเทศ และภาษาที่ไม่มาตรฐานซึ่งใช้โดยสามัญชนทั่วไป

ผลการวิเคราะห์ในภาษาศาสตร์สังคมไม่มีการชี้ว่าภาษาแบบใดดี แบบใดเลว หรือภาษาที่ถูกต้องควรเป็นอย่างไร และที่ผิดซึ่งไม่ควรใช้ควรเป็นอย่างไร แม้แต่นักภาษาศาสตร์สังคมที่ศึกษาเรื่องการวางแผนภาษา ก็ไม่ใช่ผู้วางแผนภาษาเอง ถึงแม้ว่าเขาอาจเสนอทางออกเกี่ยวกับนโยบายภาษาหรือทิศทางการใช้ภาษาในประเทศ แต่ก็เสนอด้วยเหตุผล ไม่ใช่ด้วยความเชื่อที่ว่าอะไรถูก อะไรผิด หรืออะไรดีกว่าอะไร

2.5 ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร

มนุษย์ในสังคมใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในสังคม ภาษามิได้มีไว้เพื่อใช้พูดเพียงเพื่อไม่ให้ปากอยู่นิ่งหรือพูดโดยไร้จุดมุ่งหมาย ด้วยความจริงข้อนี้เอง นักภาษาศาสตร์สังคมจึงเน้น **สามัตถิยะสื่อสาร** (communicative competence) มากกว่า **สามัตถิยะภาษา** (linguistic competence)

คำว่า linguistic competence (สามัตถิยะภาษา) ใช้เป็นครั้งแรกโดย โนม ชอมสกี (Noam Chomsky 1965) โดย หมายถึง ความรู้ภาษา ที่ผู้พูดภาษาทุกคนมีอยู่ในสมองของเขารู้ว่าประโยคใดถูกไวยากรณ์ (grammatical) หรือประโยคใดผิดไวยากรณ์ (ungrammatical) สามารถสร้างประโยคที่ถูกไวยากรณ์ได้ไม่รู้จบ รู้ว่าประโยคใดกำกับ เป็นต้น

ส่วนในเรื่องการใช้ภาษาในชีวิตจริงนั้น ชอมสกี ผลักให้อยู่ในเรื่องของ การแสดง (performance) ซึ่งเขาเห็นว่าเป็นเรื่องที่อยู่นอกหน้าที่เหนือความสนใจของนักภาษาศาสตร์ที่วิเคราะห์ภาษา ประโยคบางประโยคถูกไวยากรณ์และผู้พูดรู้ เพราะมีสามัตถิยะภาษา แต่ประโยคนั้นอาจไม่เป็นที่ยอมรับ (unacceptable) ของคนอื่น ๆ เพราะเมื่อนำมาใช้จริง ๆ คนฟังอาจไม่เข้าใจ เพราะซับซ้อนหรือยาวเกินไป แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าประโยคนั้นไม่ถูกไวยากรณ์ เรื่องการยอมรับ (acceptability) เป็นเรื่องของการแสดง ซึ่งเป็นส่วนที่ชอมสกีบอกว่านักภาษาศาสตร์ไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง

ไฮมส์ (Hymes 1972) โجمติความคิดเรื่อง สามัตถิยะภาษา และ การแสดง ของชุมสกี เขาเห็นว่าทฤษฎีการใช้ภาษาที่สมบูรณ์จะต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริง 4 ประการ ซึ่งความรู้ว่าอะไร ถูกไวยากรณ์ เป็นเพียง 1 ส่วนเท่านั้น สำหรับไฮมส์ผู้พูดภาษาทุกคนจะต้องมีความรู้ดังนี้ในสมอง ของเขาระบุ

(1) รู้ว่ารูปภาษาใดเป็นไปได้อย่างเป็นทางการ (formally possible) หมายความว่ารู้ว่า รูปแบบใดในภาษาถูกไวยากรณ์นั้นเอง

(2) รู้ว่ารูปภาษาแบบใดที่ “ใช้ได้” คือเป็นที่ยอมรับ รูปภาษางานแบบลิงแม้ว่าไม่ถูก ไวยากรณ์ ก็อาจเป็นที่ยอมรับได้

(3) รู้ว่ารูปภาษาแบบใดเหมาะสมหรือไม่ และใช้อย่างไรจึงจะเหมาะสม การที่จะรู้ว่า เหมาะสมหรือไม่ ผู้พูดต้องมีความรู้เกี่ยวกับปริบททางสังคมทุกชนิดที่เกี่ยวข้อง

(4) รู้ว่ารูปภาษาแบบใดที่ใช้กันจริง ๆ คือได้มีผู้ใช้ไปแล้ว ทฤษฎีไวยากรณ์ของชุมสกีไม่ สนใจประเด็นนี้เลย การ pragmatics ของรูปภาษาไม่สำคัญเท่ากับว่ารูปภาษาที่ถูกไวยากรณ์นั้น ผลิตถูกไวยากรณ์หรือไม่

สรุปแล้ว ไฮมส์เสนอว่า ในการใช้ภาษานั้นผู้พูดต้องการความรู้ทั้ง 4 ประการ คือ ความ ถูกต้องตามกฎไวยากรณ์ ความยอมรับได้ ความเหมาะสม และการที่รูปภาษานั้นถูกใช้มาแล้ว ความรู้เพียงว่าอะไรถูกไวยากรณ์หรือไม่ ไม่เพียงพอที่จะทำให้ผู้พูดใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพในสังคมได้ ความรู้ที่ผู้พูดต้องมีทั้ง 4 ประการที่กล่าวไปแล้วนั้น รวมเรียกว่า สามัตถิยะสื่อสาร (communicative competence) ซึ่งจะทำให้ผู้พูดมีความสามารถพูดและเข้าใจ ภาษาเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ไฮมส์เน้นว่าผู้พูดต้องมีความรู้ทั้งนี้เนื้อหา (คือรู้ อะไร เกี่ยวกับตัวภาษา) และรู้วิธีการ (รู้ว่าใช้ อย่างไร) ด้วย

ความคิดของไฮมส์ต่อมาได้กล่าวเป็นรากฐานอันสำคัญของภาษาศาสตร์สังคม และของ การศึกษาที่เรียกว่า ชาติพันธุ์วรรณฯแห่งการสื่อสาร ซึ่งไฮมส์เองเป็นผู้เสนอคนแรก (ดู 1.1.8 และบทที่ 13) การศึกษาด้านนี้เน้นเรื่องสามัตถิยะสื่อสารเป็นพิเศษ เพราะการวิเคราะห์เพื่อหากกฎ การพูด (rules of speaking) ผู้วิเคราะห์จะต้องมีความคิดเบื้องต้นว่าผู้พูดมีสามัตถิยะสื่อสารไม่ใช่ สามัตถิยะภาษา

2.6 ภาษาอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคมและเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมของสังคม

ข้อเท็จจริงที่ว่าภาษาอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคมมีบทบาทสำคัญยิ่งในการศึกษาภาษา ศาสตร์สังคม เพิร์ธ (Firth 1964) เสนอให้มีการศึกษาซึ่งเน้นความจริงที่ว่าในการใช้ภาษาในชีวิต ประจำวันของเราไม่มีตอนใดเลยที่เราจะหลุดพ้นจากอิทธิพลของสังคม เขาเรียกการศึกษาเช่นนี้

ว่า sociological linguistics (ภาษาศาสตร์สังคมวิทยา)⁴ ตัวอย่างประเภทของภาษาที่ระบุไว้ในพจนานุกรมล้วนแสดงให้เห็นอิทธิพลทางสังคมทั้งล้วน เช่น colloquial (ภาษาปาก) slang (สlang) literary (ภาษาวรรณคดี) technical (ศัพท์เทคนิค) scientific (ภาษาวิทยาศาสตร์) conversational (ใช้เฉพาะในการสนทนা) dialectal (ใช้เฉพาะถิ่น) (Firth 1964 : 66-67)

เฟิร์ธกล่าวว่า สังคมมีอิทธิพลต่อเรามาตั้งแต่เด็ก ๆ เราเล่นบทบาทตั้งแต่ระดับครอบครัว อาชีพ สังคม ไปจนถึงระดับชาติ และเราเรียนรู้การใช้ภาษาตามบทบาทของเราด้วย ดังคำกล่าวของเขากล่าวว่า “

The multiplicity of social roles we have to play as members
of a race, nation, class, family, school, club, as sons,
brothers, lovers, fathers, workers, churchgoers, golfers,
newspaper readers, public speakers, involves also a certain
degree of linguistic "specialization".

(Firth 1964 : 67)

คำกล่าวของเฟิร์ธที่ยกมาถอดความเป็นภาษาไทยได้ดังนี้

“ความหลากหลายทางลักษณะของบทบาททางสังคมซึ่งเราต้องเล่น เช่น ในฐานะสมาชิกของเชื้อชาติ ประเทศ ขั้นทางสังคม ครอบครัว โรงเรียน สมาคม หรือ ในฐานะลูก พี่หรือน้อง คุรุก พ่อ คุณงาน คนไปวัด คนเล่นกอล์ฟ ผู้อ่านหนังสือพิมพ์ ผู้พูดในที่ชุมนุมชน แต่ละ บทบาทที่กล่าวมานี้ล้วนแต่ต้องการความชำนาญเฉพาะทางด้านภาษาไม่มากก็น้อย”

อิทธิพลของสังคมต่อเราผู้ใช้ภาษา ไม่เพียงแต่จะมีในแง่ของบทบาทต่าง ๆ ที่กำหนดการใช้ภาษาของเรา แต่ยังมีในแง่หน้าที่ของภาษาที่เราใช้ด้วย สังคมกำหนดให้การใช้ภาษาเพื่อการทักษาย เพื่อแสดงความเห็นด้วยหรือขัดแย้ง เพื่อให้กำลังใจ หรือกล่าวทำนินผู้อื่น ฯลฯ เหล่านี้มีรูปลักษณะต่าง ๆ กัน

⁴ คำว่า sociological linguistics ที่เฟิร์ธใช้นี้พับน้อยมากในที่อื่นๆ และมักจะใช้กันในระยะแรกๆ ที่เริ่มมีการศึกษาทางด้านภาษาศาสตร์สังคม ต่อมาเมื่อภาษาศาสตร์สังคมกลยุทธ์เป็นแขนงวิชาที่เป็นที่ยอมรับ คำว่า sociolinguistics จึงกล้ายเป็นที่นิยมที่สุด คำว่า social linguistics ก็มีที่ใช้อยู่บ้าง แต่ไม่เป็นที่แพร่หลาย

กล่าวสั้น ๆ ก็คือไม่ว่าเราจะใช้ภาษาอย่างไรก็ล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากสังคมของเราตลอดเวลา ดังนั้นถ้าเราจะศึกษาภาษา โดยติงออกจากปริบทของสังคมก็คงจะทำได้ไม่ง่ายนัก และนักภาษาศาสตร์สังคมเห็นว่าไม่ควรทำอย่างยิ่ง

ในการศึกษาทางภาษาศาสตร์เชิงประวัติ หรือการเปลี่ยนแปลงของภาษา ได้มีนักภาษาศาสตร์หลายคนวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของภาษาโดยพิจารณาด้วยแม้แต่ในเรื่องระบบเสียง การเปลี่ยนแปลงของเสียงใดเสียงหนึ่งสามารถอธิบายได้ว่าเกิดจาก ผลกระทบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น ในภาษาเบงกอลี (Bengali) ในกรณีที่เสียง ɔ แปรกับเสียง o ผู้พูดภาษานี้มักเลี่ยงการออกเสียง ɔ หรือ o ชัด ๆ แต่จะออกเสียงที่อยู่ระหว่างกลาง กล่าวคือ ɔ ก็ไม่ใช่ o ก็ไม่ใช่ แต่เป็นเสียงต่ำกว่าและสูงกว่า ทั้งนี้ เพราะต้องการจะหลีกเลี่ยงความหมายทางสังคมที่สืบทอดกันมา หรือ (Ferguson & Chowdhury 1960:39 อ้างใน Hymes 1964:450)

ดังจะเห็นต่อไปในหลายบทของหนังสือเล่มนี้ การศึกษาการแพร่ของลักษณะต่าง ๆ ในภาษาได้ภาษาหนึ่งเป็นเครื่องชี้บ่งความเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ เมื่อเวลาผ่านไป รูปภาษาจะปรับปรุงหนึ่งอาจถูกเลือกให้คงอยู่ บางรูปก็หายไป ตัวกำหนดในการเลือกก็ล้วนแต่เป็นเหตุผลทางสังคมแบบทั้งสิ้น

ด้วยเหตุนี้ ไฮมส์ (Hymes 1964:451) จึงกล่าวสรุปว่า การเปลี่ยนแปลงทางภาษาแท้ที่จริงแล้วก็คือ การเปลี่ยนแปลงทางภาษาศาสตร์สังคมนั่นเอง (“Linguistic change is, in fact, sociolinguistic change.”) เขาเน้นว่าการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาในปัจจุบันจะต้องนำปริบททางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะสภาพของโลกในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้นหลายประการ นับตั้งแต่สมัยการปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปเป็นต้นมา ผลกระทบของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อภาษาคือทำให้เกิดความต้องการที่จะใช้ภาษาในหน้าที่หลากหลายและในแนวใหม่มากขึ้น ตัวอย่างเช่น การทำหน้าที่เป็นภาษามาตรฐาน การมีบทบาทระดับชาติ และระดับนานาชาติ การเจริญเติบโตในด้านคำศัพท์และรูปประโยค การปรับตัวเองให้เข้ากับบุคใหม่ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบันซึ่งแสดงความจริงที่ว่า ภาษาเปลี่ยนแปลงตามสภาวะของสังคม

การเปลี่ยนแปลงของภาษาตามสภาวะของสังคมอาจเกิดขึ้นโดยสมาชิกในสังคมไม่รู้ตัวคือ เป็นไปเองโดยธรรมชาติ แต่ในบางครั้งการเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นโดยเจตนาของสมาชิกในสังคม ก็ได้ เช่นในกรณีสมาชิกบางคนหรือบางกลุ่มที่มีอำนาจ หรือเริ่มการเปลี่ยนแปลงบางอย่างเกี่ยวกับภาษาในสังคม หรือเสนอแนวทางให้ภาษาเปลี่ยนไปตามทิศทางที่พึงประสงค์ ความจริงข้อนี้ เป็นที่มาของ การศึกษาที่มีกรุณาวิจัยว่า การวางแผนภาษา ซึ่งครอบคลุมหลายหัวข้ออยู่ที่ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับการวางแผนทิศทาง เพื่อให้ภาษาเปลี่ยนแปลงโดยเจตนาทั้งสิ้น

ที่ได้กล่าวมาแล้วหั้งหมดในบทนี้เป็นหลักการกว้าง ๆ ที่นักภาษาศาสตร์สังคมยึดถือร่วมกัน และเปรียบเหมือนมูลฐานอันเป็นที่มาของกรอบความคิดของการศึกษาหัวข้อต่าง ๆ ในภาษาศาสตร์สังคม ในบทที่ 3 ถึงบทที่ 7 ท่านผู้อ่านจะได้ทราบเกี่ยวกับการการแปรของภาษาตามตัวผู้พูด หรือการแปรที่บ่งบอกเอกลักษณ์ของผู้พูดนั่นเอง

คำถ้าม (บทที่ 2)

1. ความหลากหลายของภาษาหมายถึงอะไร จงยกตัวอย่างสังคมที่มีความหลากหลายของภาษา
2. นักภาษาศาสตร์สังคมต่างจากนักภาษาศาสตร์ทั่วไป ในแง่ที่มองภาษาว่าเป็นสมบัติของสังคม จงอธิบายคำกล่าวนี้
3. การแปรอิสระ หมายถึงอะไร จงยกตัวอย่างการแปรอิสระในการวิเคราะห์ทางสังคม นักภาษาศาสตร์สังคมไม่เชื่อว่า ในภาษาใดก็ตาม มีการแปรอิสระ ทำไม จงให้เหตุผล
4. จงยกตัวอย่างผลงานวิจัยทางภาษาศาสตร์ที่วิเคราะห์ภาษาในฐานะเป็นสิ่งที่ไม่ได้ใช้ในชีวิตประจำวัน
5. จงอ่านงานของซอมสกี ชี้งกล่าวถึงมโนทัศน์เรื่อง สามัตติยะภาษา ท่านเข้าใจเรื่องนี้อย่างไร จงเปรียบเทียบกับมโนทัศน์เรื่อง สามัตติยะสืบสาร ของไฮมส์
6. จงให้ข้อมูลจากการสังเกตของท่าน ที่แสดงว่าภาษามักเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคม

ภาษาบัวจีบวงพูด 3

3.1 อายุ--ลิ่งบ่งบอกสถานภาพตามธรรมชาติของคนในสังคม

อายุเป็นปัจจัยหนึ่งในหลาย ๆ ปัจจัย ที่บ่งบอกสถานภาพตามธรรมชาติของคนแต่ละคนในสังคม อายุเป็นลิ่งหนึ่งที่ทำให้สมาชิกในสังคมแต่ละสังคมมีสถานภาพต่างกัน แทนทุกสังคมมีคนที่มีสถานภาพเป็นคนแก่หรือคนกลางหรือผู้สูงอายุ คนหนุ่มสาว วัยรุ่นและเด็ก อย่างไรก็ตาม สังคมแต่ละสังคมกำหนดบทบาทของแต่ละวัยต่างกันไป ขึ้นอยู่กับค่านิยมหรือความเชื่อตามขนธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาในวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ

บางสังคมเห็นว่าวัยหนึ่งดีกว่าอีกวัยหนึ่ง หรือให้คุณค่าและความสำคัญแก่วัยหนึ่งมากกว่าอีกวัยหนึ่ง เช่นสังคมจีนโบราณให้ความเคารพคนแก่ และแม้แต่บรรพบุรุษที่เสียชีวิตแล้ว คนที่มีอายุมากมีอำนาจเหนือคนที่มีอายุน้อยในการตัดสินใจ ตรงกันข้ามสังคมอเมริกันให้ความสำคัญแก่วัยหนุ่มสาวมากกว่าวัยชรา ดังที่มาร์วิน แฮริส (Harris 1985:233) ได้กล่าวไว้ว่า ในอเมริกานั้น “เป็นหนุ่มสาวย่อมดีกว่าเป็นคนแก่ การเป็นคนแก่คือการเก็บตัวเองไว้นหิ้ง และกล้ายเป็นสิ่งไร้ค่า...” เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะสังคมสมัยใหม่ของอเมริกาเป็นสังคมอุดสาหกรรมที่ก้าวหน้าแล้วจึงเน้นความสำเร็จล้วนบุคคล ความสำเร็จของบุคคลไม่ได้ขึ้นอยู่กับอายุหรืออาชญาใน การทำงานแต่ขึ้นอยู่กับความสามารถ คนหนุ่มสาวที่เป็นคนมุ่งแสวงหาความสำเร็จในชีวิตและมีความสามารถมาก จึงสามารถประสบผลสำเร็จล้ำหน้าคนที่มีอายุมากกว่าตนไปได้จ่าย ๆ

บางสังคมแบ่งชั้นอายุ (age class) หรือชั้นอายุ (age grade) ตามเกณฑ์ทางชีววิทยา การผ่านจากวัยหนึ่งไปสู่อีกวัยหนึ่ง เช่น จากวัยเด็กไปสู่วัยหนุ่มสาวหรือวัยผู้ใหญ่ จะต้องผ่านพิธีกรรมเฉพาะบางอย่าง ซึ่งคนในสังคมอื่นอาจไม่เข้าใจ ถ้าไม่ได้ถือความเปลี่ยนแปลงทางชีววิทยา เป็นลิ่งสำคัญ หรือไม่ได้เน้นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงจากวัยหนึ่งไปสู่อีกวัยหนึ่งเท่ากับสังคมนั้น

ในทุก ๆ สังคมสถานภาพของสมาชิกมักจะเปลี่ยนแปลงไปเมื่ออายุมากขึ้น เช่นเมื่อถึงวัยผู้ใหญ่ก็จะสามารถทำบางสิ่งบางอย่างที่ทำไม่ได้ เมื่อสมัยเป็นเด็ก เช่น แต่งงาน ออกรอบ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แต่ละสังคมขึ้น dependence แบ่งวัยไว้ต่างกัน เช่นการกำหนดว่าวัยผู้ใหญ่เริ่มเมื่ออายุเท่าใด

วัยชราเริ่มเมื่ออายุกี่ปี จะแตกต่างกันไป ประเทศไทยก็ถือว่า อายุเริ่มวัยผู้ใหญ่ เดิมที่ คนที่อายุถึง 18 ปีบริบูรณ์ จึงจะมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งและตีมเหล้า ในบาร์ได้ ส่วนในประเทศไทยถือว่า อายุที่ถือเป็นวัยชราตามกฎหมายคือ 65 ปี ซึ่งเป็นอายุเกษียณราชการและได้รับเงินประกันสังคมจากรัฐเดิมที่ แต่ในสังคมของชนบางแห่งในฟิลิปปินส์ มีผู้พบว่าคนที่อายุ 30 ปีขึ้นไปก็ถือว่าเข้าสู่วัยชราแล้ว เมื่ออายุราว 45 ปี ก็ถือว่าถึงวัยชราเดิมที่

ในสังคมทุกสังคมคนต่างวัยกันย่อมมีพฤติกรรมต่างกัน แล้วแต่สังคมของตนจะกำหนดบทบาทให้เล่นอย่างไร ผู้ที่อยู่ในวัยเด็กย่อมมีความรับผิดชอบน้อย และสำหรับในสังคมบางสังคม เช่นในเอเชีย เด็กต้องเคารพเชื้อพงผู้ใหญ่ วัยผู้ใหญ่ย่อมมีภาระหน้าที่มากขึ้น และวัยชราโดยส่วนใหญ่โดยเฉพาะในเอเชีย นักเป็นวัยที่เป็นที่เคารพนับถือ มีอำนาจ ในบางสังคมคนชราเท่านั้นที่จะสามารถประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ ซึ่งมีการใช้คำอาคำต่างๆ คนชาวมักเป็นแหล่งความรู้และวิทยากรที่ต่างๆ ซึ่งคนรุ่นผู้น้อยต้องมาขอเรียนด้วย

ที่ได้กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นว่าคนที่มีวัยต่างกันย่อมมีพฤติกรรมทางสังคมต่างกันพฤติกรรมทางภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ที่ย่อมเปลี่ยนไปตามวัยของผู้พูดด้วย ประเด็นนี้จะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไปใน 3.3

3.2 อายุในสังคมไทย

สังคมไทยดูเหมือนจะเน้นความสำคัญของอายุมากกว่าสังคมตะวันตก นักภาษาศาสตร์ แฟรงค์ เจ มัวร์ (Frank J. Moore) ได้สังเกตเห็นความสำคัญของอายุในสังคมไทย ดังแสดงไว้ในคำกล่าวที่ยกมาข้างล่างนี้

Respect follows age, and children are taught early to respect their elders. They also are impressed with the subtle and gracious forms of politeness that are such notable features of Thai personal relations....

Respect goes automatically to the elders, for age is regarded as a reliable gauge of wisdom and virtue....

Age automatically commands respect, and this respect is the dominant theme of any relationship into which an age difference enters. Young villagers address elders over sixty by the kinship terms of "grandfather" or "grandmother," even though the speaker

is not related to the old person. A respect word meaning “very old” is often added. The respect pattern is a formal, almost impersonal thing, not a free expression of personal attachment . Where personal loyalties exist, it is difficult to develop them into voluntary leadership relationships, since no one will admit respecting someone younger than himself...

(Moore 1974 : 11, 13, 125)

ข้อความที่ยกมาถอดเป็นภาษาไทย ได้ดังนี้

ความเคารพขึ้นอยู่กับอายุ และเด็ก ๆ มากถูกสอนตั้งแต่ ยังเล็ก ๆ ให้ เครื่องคนที่แก่กว่า ใครเห็นเต็กลายกีล้วนแต่ประทับใจในความ สุภาพที่แสดงออกมานในกิริยาท่าทางที่นุ่มนวล และดงาม ซึ่งนี่ก็ เป็นคุณสมบัติเด่นของความสัมพันธ์แบบไทย ๆ ...

ผู้น้อยจะให้ความเคารพแก่ผู้ใหญ่โดยอัตโนมัติ เพราะอายุถือได้ ว่าเป็นสัญลักษณ์ ของความรอบรู้ และคุณงามความดี...

อายุจะทำให้เกิดความเคารพโดยอัตโนมัติ และความเคารพนี้เอง เป็นส่วนที่เด่นมากของคนไทยที่แสดงออกในความสัมพันธ์ทุก ประเภทที่อายุมีส่วนเกี่ยวข้อง ชาวบ้านที่อายุน้อยมากเรียกคนชรา อายุเกิน 60 ปี โดยใช้คำเรียกญาติ “ตา” และ “ยาย” แม้ว่าคน ชราคนนั้นจะไม่เกี่ยวข้องเป็นญาติกับตนเลย นอกจากนั้น ยังมัก เติมคำแสดงความเคารพที่แปลว่า ‘แก่มาก’ เข้าไปด้วย (คงเป็น คำว่า “เฒ่า”) รูปแบบของความเคารพเช่นนี้นับเป็นทางการ คือ เคราะห์ตามประเพณี (คนอายุน้อยเคารพคนอายุมาก) ไม่ใช่เรื่อง ส่วนบุคคล ไม่ใช่การแสดงความผูกพันกับตัวบุคคล ถึงแม้ว่า ความจริงภักดีต่อตัวบุคคลจะมีปรากฏในสังคมไทย ก็ยังเป็น การยกที่บุคคลที่มีคนจริงภักดีมาก จะเขียนเป็นผู้นำ เพราะไม่มี ใครที่จะยอมรับนับถือหรือเคารพคนที่อายุน้อยกว่าตน...

กล่าวโดยสรุป อายุเป็นลิ่งที่สำคัญมากในสังคมไทย โดยทั่วไป ผู้มีอายุมากจะมีอำนาจมากกว่าผู้มีอายุน้อย สามารถออกคำสั่ง มีอำนาจตัดสินใจ และมีสถานภาพสูงกว่า ในภาษาไทยมีคำที่สนับสนุนความจริงที่ว่าอายุเป็นลิ่งสำคัญ คือคำว่า ผู้ใหญ่ กับ ผู้น้อย หรือ ผู้ใหญ่ กับ เด็ก ผู้น้อย หรือเด็กต้องเคารพเชือฟังผู้ใหญ่ ส่วนผู้ใหญ่ก็ต้องทำหน้าที่ปกป้อง ให้ความคุ้มกัน ช่วยเหลือแนะนำ เมตตา และเติมสละแก่ผู้น้อย

เมื่อเทียบกับสังคมที่พูดภาษาอังกฤษ สังคมไทยให้ความสำคัญแก่อายุมากกว่า ดังจะเห็นได้จากคำเรียกญาติในภาษาไทย ซึ่งความหมายหลักต่างกันที่อายุ ได้แก่ พี่ กับ น้อง ลุง หรือ ป้า กับ อา และ น้า ในภาษาอังกฤษไม่มีคำที่แปลว่า ‘พี่’ กับ ‘น้อง’ แต่มีคำที่แปลว่า ‘พี่หรือน้องผู้ชาย’ (brother) และ ‘พี่หรือน้องผู้หญิง’ (sister) คำทั้งสองคำนี้แตกต่างกันที่เพศไม่ใช่อายุ คำว่า uncle กับ aunt ก็เช่นกัน มีความหมายคลุม หมายถึง ผู้ที่เป็นพี่หรือน้องของพ่อหรือแม่ก็ได้ ไม่มีการแบ่งว่าถ้าอายุมากกว่าต้องเรียกว่า ลุง ป้า หรือน้อยกว่าเรียก อา หรือ น้า ดังเช่นในภาษาไทย

นอกจากคำเรียกญาติแล้ว การเน้นความสำคัญของอายุในสังคมไทย ยังอาจเห็นได้จากการประกอบพิธีกรรมเวลาเปลี่ยนจากวัยหนึ่งไปสู่อีกวัยหนึ่ง เช่นการทำบุญเพื่อสะเดาะเคราะห์ เมื่อถึงเบญจเพส (25 ปี) ซึ่งกระทำกันในบางครอบครัว และการฉลองเมื่ออายุครบ 5 รอบ (60 ปี) ซึ่งพบได้ทั่วไป จริงอยู่ถึงแม้พิธีกรรมซึ่งกระทำเมื่อเปลี่ยนวัย 2 ระยะดังกล่าวจะไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมต้องปฏิบัติในทำนองเหมือนกันทุกประการก็ตาม แต่ความเชื่อที่ว่าคนเราเปลี่ยนวัยเมื่ออายุครบ 25 ปี และ 60 ปี ยังแฝงซ่อนทั่วไปในหมู่คนไทย

ในเมืองสังคมไทยถือความสำคัญของความแตกต่างกันในเรื่องวัย ผู้ที่มีวัยต่างกันย่อมมีพฤติกรรมแตกต่างกันไปตามความคาดหมายของสังคม อีกนัยหนึ่ง สังคมตั้งบทบาทของคนแต่ละวัยไว้ต่างกัน คนวัยชราที่ประพฤติตนเป็นวัยรุ่น ย่อมเป็นที่ยอมรับของสังคมได้ยาก และอาจถูก ผู้อื่นครหาในทางได้ว่า “แก่แล้วไม่เจียมสังขาร” หรือถ้าใช้คำศัพท์แสงก็ต้องกล่าวว่า “แก่แล้วยังแรดอีก” ในทำนองเดียวกัน คนที่อยู่ในวัยเด็ก หากทำตัวเป็นผู้ใหญ่มักถูกผู้อื่นมองว่าไม่สมควรและถูกเรียกว่า “แก่เดด” หรือ “ชิงสุกก่อนห่าม” เป็นต้น ตรงกันข้าม ผู้ที่ประพฤติตามความคาดหมายที่สังคมตั้งไว้สำหรับแต่ละวัย ก็จะได้รับยกย่องว่า “ทำตัวสมกับวัย”

ในสังคมไทยแม้จะไม่มีเส้นขีดระบุจุดเริ่มของวัยต่างๆไว้ชัดเจน แต่ก็มีพฤติกรรมulatory อย่างเป็นเครื่องระบุได้ เช่น อายุ 15 ปี ถือเป็นจุดที่พ้นวัยเด็ก ดังจะเห็นได้จากการเปลี่ยนคำนำหน้าชื่อจาก เด็กชาย เด็กหญิง เป็น นาย และ นางสาว อายุ 20 ปี เป็นจุดเริ่มของความเป็นผู้ใหญ่ เพราะตามกฎหมายถือว่าบรรลุนิติภาวะ มีสิทธิแต่งงานได้โดยไม่ต้องรับความยินยอมจากผู้ปกครอง และมีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้ อายุ 25 ปี เรียกว่าวัย “เบญจเพส” ถือเป็นวัยผู้ใหญ่

อย่างแท้จริง และอายุ 60 ปี ซึ่งเรียกว่า “ครบ 6 รอบ” นั้นเป็น “วัยเกษียณ” และถือเป็นชีดระบุวัยชนในสังคมไทย ตั้งได้กล่าวมาแล้ว

ในเมื่ออายุเป็นสิ่งสำคัญมากในสังคมไทยดังกล่าวมาแล้วนี้ การใช้ภาษาให้เหมาะสมจึงผูกอยู่กับอายุด้วย ในตอนต่อไปจะกล่าวถึงการใช้ภาษาของผู้พูดที่ต่างวัยกัน นอกจากนี้ เรื่องอายุยังมีบทบาทอีกมากในการใช้ภาษาตามความสัมพันธ์ของผู้พูดและผู้ฟัง ตั้งจะกล่าวในบทที่ 8 ต่อไป

3.3 การใช้ภาษาของผู้พูดที่ต่างวัยกัน

อายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีการใช้ภาษาต่างกัน หรืออีกนัยหนึ่ง ผู้พูดที่อยู่ในวัยต่างกัน ย่อมใช้ภาษาต่างกัน ผู้พูดที่เป็นเด็กย่อมใช้ภาษาต่างกับผู้พูดที่เป็นผู้ใหญ่ โดยเหตุนี้เองจึงได้มีการศึกษาภาษาเฉพาะกลุ่มอายุ เช่นภาษาเด็ก ภาษาวัยรุ่น เป็นต้น

การศึกษาภาษาเด็กเป็นการศึกษาที่สะท้อนความคิดที่ว่าผู้พูดต่างวัยพูดต่างภาษา กัน แต่ ส่วนใหญ่เรื่องของภาษาเด็ก มักศึกษาโดยนักภาษาศาสตร์จิตวิทยามากกว่านักภาษาศาสตร์สังคม นักภาษาศาสตร์จิตวิทยาสนใจกระบวนการเรียนรู้ภาษาของเด็ก ว่ามีขั้นตอนการเรียนรู้การใช้ภาษาที่ถูกต้องอย่างไร การศึกษาด้านนี้เป็นแขนงย่อยของภาษาศาสตร์จิตวิทยาที่มีผู้นิยมศึกษา มากแขนงหนึ่ง มีชื่อเรียกว่า พัฒนาการภาษาเด็ก (child language development)

เรื่องภาษาของเด็กเริ่มเป็นที่สนใจของนักภาษาศาสตร์สังคมрова ๆ ตอนกลางของทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา ลابอฟ (Labov 1964:91) ได้เสนอรูปจำลองระดับการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษ มาตรฐาน 6 ระดับ ระดับที่ 1 และ 2 เป็นระดับการเรียนรู้ภาษาของเด็กเล็ก ยังไม่มีเรื่องทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อถึงระดับที่ 3 ซึ่งลابอฟเรียกว่า ระดับการรับรู้ทางสังคม (social perception) เด็กจึงจะรับรู้ว่ามีภาษาอยู่อื่น ๆ ที่ใช้อยู่ในสังคม และภาษาอยู่ที่เพื่อน ๆ ใช้อยู่นั้น แตกต่างจากของตน นอกจากนั้น เด็กยังจะรับรู้ด้วยว่าภาษาอยู่ใดมีความสำคัญที่สุด แต่ในระดับนี้เด็กจะยังคงใช้ภาษาอยู่ของเขารอยู่ ในระดับที่ 4 ซึ่ง ลابอฟเรียกว่า ระดับการแปรตัว วัฒนลีลา (stylistic variation) เด็กจะเริ่มตัดแปลงการพูดของเขาร่วมกับลีลาแบบเป็นทางการให้เหมือนกับภาษาอยู่ที่มีศักดิ์ศรี และอาจแผ่ขยายไปถึงวัฒนลีลาแบบเป็นกันเองด้วย ลابอฟสรุปว่า ระดับที่ 4 นี้ เด็กจะเรียนรู้ก็เมื่อยู่ในวัยรุ่น อาจจะเป็นราว ๆ ปีแรกของมัธยมปลาย

อย่างไรก็ตาม การศึกษาของเริด (Reid 1978) เกี่ยวกับการแปรทางสังคม และวัฒนลีลา ในภาษาของเด็กอายุ 11 ปีในเอดินเบอเร่อ แสดงให้เห็นว่า ภาษาของเด็กอายุ เพียง 11 ปีก็มี การแปรทางสังคม และวัฒนลีลาแล้ว และนอกจากนั้น เด็กเหล่านี้ยังรู้ดีว่า มีการแปรในภาษาของหลายคนในกลุ่ม และสามารถอธิบายหน้าที่ของการแปรในภาษาได้ด้วย ผลสรุปของงานวิจัยนี้ค้านกับผลสรุปของงานวิจัยของลับอฟที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น กล่าวคือพัฒนาการด้านภาษาที่เกี่ยวข้องกับ

สังคมของเด็กนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นในวัยรุ่นอย่างที่ลابอฟสรุป แต่เกิดก่อนถึงวัยรุ่น เกี่ยวกับบุคคลที่เด็กใช้เป็นแบบในการเรียนภาษา ก็ได้มีผู้ศึกษาไว้ เช่น ลابอฟ (Labov 1972c:138 อ้างใน Hudson 1980:16) ซึ่งสรุปว่า เด็กจะใช้พ่อแม่เป็นแบบในการเรียนพูดจนถึงวัยอายุ 3-4 ขวบ หลังจากนั้น จะเรียนภาษาจากเพื่อนรุ่นเดียวกันจนถึงอายุ 13 ขวบ จึงจะเป็นตัวของตัวเอง อย่างไรก็ตาม อายุที่เด็กเริ่มหันไปเรียนจากเพื่อนนั้นได้มีผู้เสนอไว้ต่าง ๆ กัน เช่น 4-6 ขวบ (Hockett 1958:361 อ้างใน Hudson 1980:16) และต่ำกว่า 2 ขวบ (Bolinger 1975:334 อ้างใน Hudson 1980:16)

ไม่ว่าเด็กจะเรียนรู้ภาษาอย่างไรก็ตาม ภาษาของเด็กเองก็มีลักษณะเฉพาะ ดูเหมือนจะเป็นลักษณะสาがらที่ว่า เด็กมักจะออกเสียงต่างไปจากเสียงในภาษาของผู้ใหญ่ ใช้คำศัพท์ง่าย ๆ หรือคำศัพท์เฉพาะในกลุ่มเด็กที่ไม่มีในศัพท์ของผู้ใหญ่ และใช้รูปประโยค 2 คำที่ไม่เหมือนประโยคของผู้ใหญ่

โจเซฟ บี คา查กรอง (Casagrande 1948) ศึกษาภาษาเด็กในภาษาโคเมนชี (Comanche) พบว่าภาษาเด็กมีศัพท์เฉพาะที่ต่างจากของผู้ใหญ่ เช่น ศัพท์ที่ลงด้วยพยางค์ [-ci:] ทำให้ฟังดูเลิก ๆ น่ารัก ดังตัวอย่าง

ภาษาผู้ใหญ่	ภาษาเด็ก
haic	haici: 'เพื่อน'
picip	cici: 'นม'
nini:	ninici: 'ตุ๊กตา'

นอกจากนั้นภาษาเด็กของโคเมนชี ยังมีลักษณะที่มักชำ憺ดังตัวอย่าง

pia	pipia	'แม'
pa:	papa:	'น้า'

ในภาษาอังกฤษมีคำว่า "baby-talk" ซึ่งหมายถึงการพูดแบบเด็กเล็กหรือภาษาเด็ก นั่นเอง ผู้ใหญ่บางคนก็ใช้ภาษาเด็กเวลาพูดกับเด็กคือเลียนแบบการพูดแบบเด็กเพื่อจะให้เด็กเข้าใจ ตนเองได้ดีขึ้น ลักษณะเด่นของภาษาเด็กในภาษาอังกฤษก็มีเช่น การลงท้ายคำนามด้วยเสียง [iy] เช่น ตัวอย่างข้างล่างนี้

ภาษาผู้ใหญ่	ภาษาเด็ก
dog	doggy
horse	horsey

pig	piggy
mom	mommy
dad	daddy
Tom	Tommy
Bob	Bobby

ในระบบไวยากรณ์เด็กที่พูดภาษาอังกฤษมักใช้รูปพหุพจน์เติม -s กับคำนามเหมือนกันทุกคำ เช่นตัวอย่างข้างล่างนี้

ภาษาผู้ใหญ่	ภาษาเด็ก
two feet	two foots (เหมือน two cats)
Two chinese	Two chineses (เหมือน two horses)

นอกจากนั้นยังมีการละ verb to be หรือที่นักไวยากรณ์มักเรียกว่า copula verb ลักษณะนี้ เฟอร์กัสัน (Ferguson 1971 อ้างใน Hudson 1980:22) กล่าวว่าเป็นลักษณะสากลคือ เกิดในภาษาอื่นๆ ด้วยไม่เพียงแต่องกฤษเท่านั้น ตัวอย่างเช่น

ภาษาผู้ใหญ่	ภาษาเด็ก
Mommy is good.	Mommy good.
Jimmy is happy.	Jimmy happy.

ความจริงแล้วลักษณะเช่นนี้อาจถือเป็นลักษณะรูปประโยค 2 คำของภาษาเด็กที่พูดภาษาอังกฤษซึ่งเออร์วิน และ มิลเลอร์ (Ervin & Miller 1968:78-79) ได้ตั้งข้อสังเกตและให้ตัวอย่างไว้เช่น

ภาษาผู้ใหญ่	ภาษาเด็ก
Where's the ball?	Where ball?
That's the truck.	That truck.

สำหรับภาษาไทย บางคนตั้งข้อสังเกตว่าเด็กไทยมักพูด yan คang หรือพูด lak เลียง ถ้าผู้ใหญ่คุณใดพูดแบบนี้ก็จะถูกหาว่าพูดแบบเด็ก การออกเสียงภาษาเด็กในภาษาไทยก็ต่างจากของ

ผู้ใหญ่ เสียงตัว ส หรือ ช [s] จะกลายเป็นเสียง ช หรือ ฉ [ch] หรือ จ [c] และเสียง ร [r] จะกลายเป็นเสียง ย [y] ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

ภาษาผู้ใหญ่	ภาษาเด็ก
ใส	“ไอ” หรือ “ใจ”
สาม	“ฉาม” หรือ “จำام”
เร็ว	“เย็บ”

นอกจากนี้เด็กมักชอบออกเสียงคำให้กร่อน ทำให้ง่ายขึ้น เช่น

ภาษาผู้ใหญ่	ภาษาเด็ก
สนุก (สะ-หนุก)	“หนุก”
ขนม (ຂะ-หนนม)	“หนนม”
วิทยุ (วิด-ทะ-ยุ)	“วิด-ยุ”
หนังสือพิมพ์ (หนัง-สือ-พิม)	“ฉีอ-พิม” หรือ “จីអូ-พិម”
อร่อย (อะ-หาร'-อย)	“หยอย”

นอกจากในด้านการออกเสียงแล้ว ในการใช้คำศัพท์ เด็กมักมีคำศัพท์เฉพาะ เช่น ใช้คำว่า “หมำ” แทนคำว่า “กิน” เป็นต้น

ภาษาวัยรุ่นก็เป็นภาษาเฉพาะวัยอีกแบบหนึ่ง วัยรุ่นในแบบทุกสังคมมักมีภาษาเฉพาะของตน ซึ่งส่วนใหญ่จะต่างจากภาษาของคนวัยผู้ใหญ่ ตัวอย่างข้างล่างนี้แสดงการใช้คำศัพท์ในภาษาวัยรุ่นที่ต่างจากภาษาผู้ใหญ่

ภาษาวัยรุ่น	ภาษาผู้ใหญ่
เป็นไง ถูกว่าจน หน้าแทก ไปเลย	เป็นไง ถูกว่าจน เสียหน้า ไปเลย
แกชอบ เบρค คนอยู่รี่อย	แกชอบ ขัดគอ คนอยู่รៀយ
វិសកលើឈី លើក ។	វិសកលើឈី លើកន៉ីយ
ແພនແກ ចាប ចុង	ແພនគុណ សុយ មាក

จะสังเกตได้ว่าคำในภาษาวัยรุ่น มักเป็นคำสlang จำพวกนึง ซึ่งเกิดแล้วจะใช้แพร่หลาย อย่างรวดเร็วและดับสูญเร็วเช่นกัน แต่บางคำก็อาจใช้แพร่หลายมากจนกลุ่มที่ไม่ใช้วัยรุ่นรับไปใช้ ด้วย และติดอยู่กับภาษาไทยตลอดไปก็ได้ คำใดก็ตามที่เดิมเป็นภาษาวัยรุ่นเมื่อคนรุ่นอื่นเอาไปใช้ ก็อาจกลายเป็นคำที่เป็นที่ยอมรับและไม่ถือเป็นคำเฉพาะในภาษาวัยรุ่นอีกต่อไป อย่างเช่นคำว่า “เล็กๆ” ปัจจุบันจะสังเกตได้ว่าผู้พูดรุ่นผู้ใหญ่หลายคนก็รับເຄำນี้ไปใช้กันอย่างแพร่หลาย ทั้งๆ ที่แรกๆ ผู้ใหญ่ก็ไม่ยอมรับคำนี้ แต่ครั้นใช้กันไปจนได้ยินหน้าหูและเป็นที่ยอมรับ คำนี้ซึ่งแต่เดิม ไม่เคยใช้ในปริบท ที่หมายความว่า ‘เล็กน้อย’ มาถ่อง ก็ดูเหมือนจะเป็นที่ยอมรับในหมู่คนทั่วไป ในที่สุด

เป็นที่สังเกตได้ว่าคนวัยชราที่มีรูปแบบภาษาเฉพาะที่แตกต่างจากคนอื่นๆ ในภาษาไทย คนรุ่นหลานมักไม่เข้าใจถ้อยคำหรือสำนวนที่ ปู ย่า ตา ยาย ใช้เช่น การออกเสียงคำว่า สะพาน ว่า “ตะพาน” กฎหมาย ว่า “ປະເຈ” และการใช้สำนวนแปลกๆ เช่น “ເສື່ອສາດ” “ເສື່ອແສງ” “ແຂນ ແມ່ນ” เป็นต้น

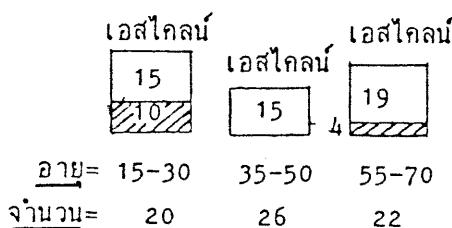
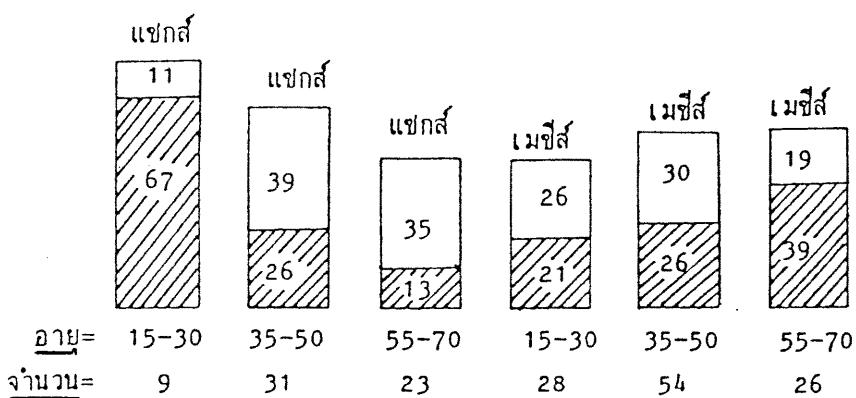
นอกจากการมองภาษาเฉพาะดังได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ยังมีการศึกษาที่มุ่งตอบคำถาม ว่า อายุเป็นตัวแปรที่ทำให้การใช้ภาษา เช่น การอักเสียงของผู้พูดที่มีอายุไม่เท่ากันต่างกันหรือไม่ อย่างไร การศึกษาเช่นนี้มุ่งไปที่รูปแบบของภาษาที่แตกต่างกันโดยอายุ หรือ ที่มีศัพท์เฉพาะซึ่งนักภาษาศาสตร์สังคมบางคนใช้คือ การจำแนกให้แตกต่างกันโดยอายุ (age differentiation)

ผลงานของลาร์บอฟ (Labov 1972b) ซึ่งศึกษาการอักเสียง [r] ของคนที่ทำงานในห้างสรรพสินค้า 3 ระดับในกรุงนิวยอร์กแสดงให้เห็นการแปรของภาษาตามอายุของผู้พูด

ห้างสรรพสินค้าที่ลาร์บอฟคัดเลือกมาศึกษาได้แก่ แซกส์ (Saks) ซึ่งเป็นชั้นสูงสุด ของแพง ที่สุด เมซีส์ (Macy's) ซึ่งอยู่ในระดับกลางๆ และ เอสไคลน์ (S.Klein) ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ ลาร์บอฟ ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับอิทธิพลของชั้นทางสังคมต่อการอักเสียง [r] ซึ่งจะได้กล่าวในบทที่ 5 ต่อไป ในที่นี้จะขอพูดถึงตัวแปรอายุแต่เพียงอย่างเดียวก่อน สมมติฐานเกี่ยวกับตัวแปรอายุ ก็คือคนที่ อายุมากจะอักเสียง [r] น้อยกว่าคนที่มีอายุน้อย หรือคนที่มีอายุมากจะอักเสียง [r] ในคำว่า fourth floor เป็น 0 (คือไม่อักเสียง [r] นั่นเอง) เป็นจำนวนมากกว่าคนอายุน้อย เพราะเสียง [r] เป็นเสียงใหม่ในภาษาอังกฤษแบบเมริกัน ในผลการวิเคราะห์ข้อมูล ลาร์บอฟแยกคนออกเป็น 3 กลุ่มตามอายุดังแสดงให้เห็นในแผนภูมิ 3.1

จะสังเกตได้ว่าสมมติฐานของลาร์บอฟไม่ได้รับการสนับสนุนเต็มที่ ถ้าคนกลุ่มอายุมากใน ห้างทุกห้างออกเสียง [r] น้อยกว่าคนที่มีอายุน้อย ผลการวิเคราะห์จะง่ายขึ้นมากและสรุปได้爽 ง่าย แต่ผลที่ออกมากแสดงว่าสำหรับที่ห้างเมซีส์ดูเหมือนจะตรงกันข้าม คือรูปของการแปรภาษา เป็นว่าถ้ายิ่งอายุมากยิ่งออกเสียง [r] มากขึ้น ลาร์บอฟอธิบายปรากฏการณ์ที่ยกเว้นนี้โดยการตี

ความนอกเหนือไปจากตัวเลขที่ปรากฏ ว่ากลุ่มนี้ชักกลาง (ตัวแทนคือคนในห้างเมซีส์) มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนการออกเสียงตามเสียงวัยรุ่น เพื่อจะได้เขยิบตัวเองให้ออกเสียงเหมือนสำเนียงที่มีศักดิ์ศรี ลางของได้นำความคิดนี้ไปตั้งเป็นสมมติฐานใหม่ เพื่อพิสูจน์ในงานต่อๆไปของเข้า และก็ได้รับการสนับสนุนในผลงานที่ส่วนใหญ่ตีพิมพ์ใน Labov 1972c

แผนภูมิ 3.1 การออกเสียง [r] ของแต่ละห้างตามอายุ (สีมืด =% ของการออกเสียง [r] ทุกครั้ง สีขาว =% การออกเสียง [r] บางครั้ง % ของการไม่ออกเสียง [r] เลยไม่ได้แสดง) (Labov 1972b:59)

เกี่ยวกับภาษาไทย ได้มีผู้ศึกษาการแพร่ของภาษาตามอายุไว้ เช่น เพญพร ตันวัฒนาณนันท์ (2525/2528) ซึ่งนำอายุเข้ามาพิจารณาเป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญ โดยตั้งสมมติฐานว่าคนรุ่นอายุน้อย (15-17 ปี) จะออกเสียงพยัญชนะตัน [p, t, c, k] ซึ่งมีมาแต่เดิมในภาษาเชียงใหม่ เป็น [ph, th, ch, kh] ซึ่งเป็นเสียงเข้ามาใหม่ เป็นจำนวนมากกว่ากลุ่มอายุมาก (45 ปีขึ้นไป) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ประชากรที่ลุ่มตัวอย่าง 125 คน การสัมภาษณ์ใช้แบบสอบถามที่มีรูปภาพประกอบ และทำการบันทึกเสียงโดยไม่ให้ผู้บันทึกภาษาตัวตัว ผลการวิเคราะห์ (ดูตารางที่

3.1 ข้างล่างประกอบ) แสดงว่า คนรุ่นอายุน้อยจะออกเสียงซึ่งเข้ามาใหม่มากกว่ากลุ่มคนรุ่นอายุมาก ผู้วิจัยสรุปว่าเด็กมีการแปรในการออกเสียงมากกว่าคนแก่

ตาราง 3.1 อัตราเฉลี่ยร้อยละของจำนวนคนที่ออกเสียง [ph, th, ch, kh]

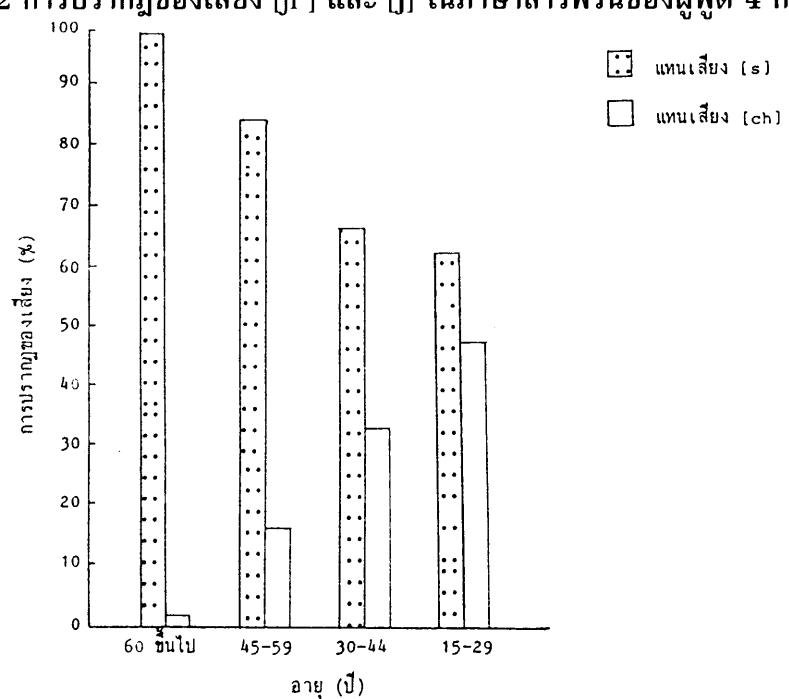
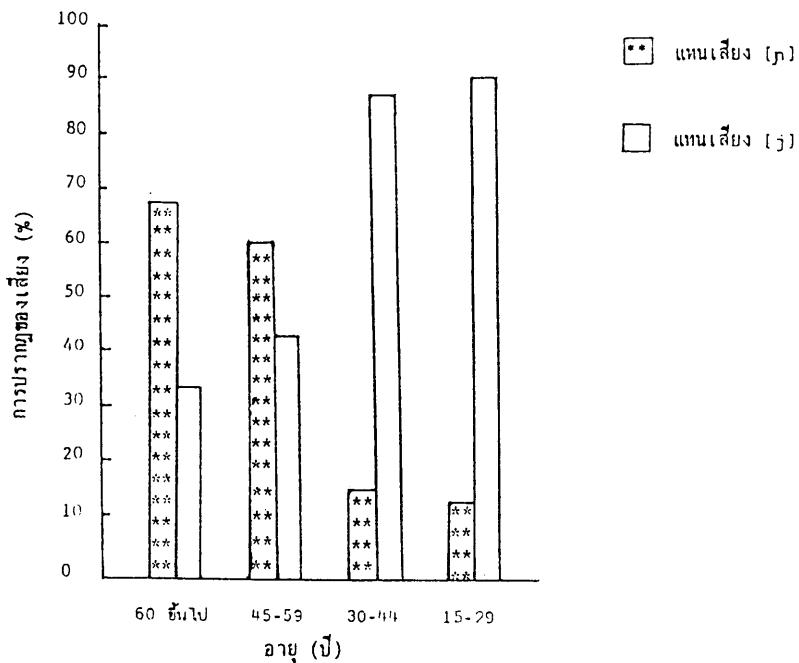
อายุ เสียง	15-17 ปี	45 ปีขึ้นไป
ph	39.38	21.32
th	54.08	42.30
ch	28.10	14.50
kh	49.38	28.20

(ดัดแปลงจากเพ็ญพร 2528:94-95)

ผลงานของรัชนี เสนีย์ครีสันต์ (2524/2528) ที่ได้นำเอาอายุเข้ามาเป็นตัวแปรที่สัมพันธ์กับการออกเสียงพยัญชนะและวรรณยุกต์ของคนที่พูดภาษาลาวพวน อำเภอมาบลาเค้า จังหวัดเพชรบุรี ในการศึกษา ผู้วิจัยแบ่งคนพวนออกเป็น 4 กลุ่มอายุ คือ

- (1) กลุ่มอายุ 60-80 ปี แทนคนรุ่นเก่า
- (2) กลุ่มอายุ 45-59 ปี แทนคนรุ่นค่อนข้างเก่า
- (3) กลุ่มอายุ 30-44 ปี แทนคนรุ่นค่อนข้างใหม่
- (4) กลุ่มอายุ 15-29 ปี แทนคนรุ่นใหม่

ผู้วิจัยเลือกศึกษาภาษาพวน 4 หมู่บ้านและเลือกผู้บอกรากลุ่มอายุละ 2 คนต่อหมู่บ้าน รวมทั้งสิ้นมีผู้บอกรากษา 32 คน คิดเป็น 12.55% ของประชากรทั้งหมด (247 คน) การเก็บข้อมูลทำโดย การสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลลงเทปบันทึกเสียง และโดยการจดลงกระดาษโดยใช้สักอักษรด้วย ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นชัดเจนว่ามี การแปรในการออกเสียงพยัญชนะในผู้พูดที่มีอายุต่างกันดังแผนภูมิข้างล่างนี้ (ดัดแปลงจาก รัชนี 2528:156-157)

จากแผนภูมิ 3.2 และ 3.3 จะเห็นได้ว่าอายุของผู้พูดมีความสัมพันธ์กับการออกเสียงพยัญชนะ 2 คู่คือ [ŋ] กับ [j] และ [s] กับ [ch] อย่างเห็นได้ชัด

แนวโน้มที่สรุปได้คือ ผู้พูดที่มีอายุน้อยมากออกเสียง [j] และ [ch] มากกว่าผู้ที่มีอายุมากเสียง [ŋ] และ [ch] เป็นเสียงที่ยอมรับกันว่าเข้ามาในภาษาลาวพวน เพราะอิทธิพลจากภาษาที่อยู่รอบข้างชาวพวนคือ ภาษากรุงเทพฯ และภาษาเพชรบุรี ในทางตรงข้าม ผู้พูดที่มีอายุมากมีแนวโน้มที่จะออกเสียง [ŋ] และ [ch] น้อยกว่า หรือออกเสียง [ŋ] และ [s] มากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย เสียง [ŋ] และ [s] เป็นเสียงที่มีมาตั้งแต่เดิมในภาษาลาวพวน

ผู้วัยสูงกว่าในอนาคตอันใกล้ ภาษาพวนมานบลาเด้าจะเปลี่ยนไปอย่างมากมาย ภาษาพูดของคนทั้ง 4 กลุ่มอายุ จะค่อยๆเปลี่ยนไป เพราะได้รับอิทธิพลจากภาษารอบข้าง คือภาษาไทย กรุงเทพฯ และไทยเพชรบุรี โดยที่ภาษาของคนรุ่นใหม่จะเปลี่ยนเร็วกว่าภาษาของคนรุ่นเก่า

ดังได้แสดงแล้วข้างต้น การนำร่องอายุเข้ามาพิจารณาในการศึกษาการแปรของภาษา นอกจากจะทำให้แลเห็นความหลากหลายในการใช้ภาษาของคนต่างวัยกันในชุมชนภาษาแล้ว การแปรของภาษาตามอายุยังมีความสำคัญมากขึ้นไปอีก คือเป็นปรากฏการณ์ที่ส่อแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่กำลังดำเนินอยู่เรื่อยๆไป ดังจะได้กล่าวถึงโดยเฉพาะใน 3.4

3.4 ภาษาของคนต่างวัย : เครื่องชี้บ่งความเปลี่ยนแปลงของภาษา

การแปรในภาษาของคนที่ต่างวัยกันสามารถใช้เป็นเครื่องชี้บ่งความเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ โดยเฉพาะภาษาของคนรุ่นอายุมากที่สุดกับรุ่นอายุน้อยที่สุด เมื่อคนรุ่นอายุมากที่สุดตายไปหมดชุมชนแล้ว รูปแบบของภาษาของเขาก็จะถูกเลิกใช้ไปด้วย เหลือแต่ภาษาของคนรุ่นอายุน้อย อย่างไรก็ตาม กระบวนการเปลี่ยนแปลงของภาษาไม่ได้เกิดขึ้นง่ายๆโดยรวดเร็ว เช่นนั้นภาษาของคนรุ่นอายุมากอาจหมดไปจากวัฒนลีลา (style) หนึ่ง เช่น วัฒนลีลาแบบเป็นกันเอง แต่อาจถูกเก็บไว้ในอีกวัฒนลีลาหนึ่ง เช่น วัฒนลีลาแบบเป็นทางการ หรืออาจถูกเก็บไว้ในภาษาเยี่ยน การเปลี่ยนแปลงทางภาษาจึงไม่เป็นแบบเฉียบพลันหรือครอบคลุมจนไม่เหลือชา廓อะไรเลย

การศึกษาการใช้ภาษาในกรุงนิวยอร์ก โดยลานอฟที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นว่าคนรุ่นอายุต่างกันออกเสียง [r] ไม่ได้เท่ากัน สรุปง่ายๆ ก็คือยิ่งอายุน้อยยิ่งออกเสียงตัว [r] มาก ทั้งนี้ลานอฟต้องการใช้ผลการวิเคราะห์ชี้บ่งให้เห็นว่าการออกเสียงในภาษาอังกฤษที่กรุงนิวยอร์ก กำลังอยู่ในระยะเปลี่ยนแปลง เสียง [r] ที่เคยออกเป็น 0 คือ ไม่ออกเลยนั้น กำลังจะเปลี่ยนเป็นเสียง [r] ที่ออกเต็มที่ ถ้าคนรุ่นอายุน้อยซึ่งออกเสียง [r] มาที่สุด ขึ้นมาแทนที่คนรุ่นเก่าซึ่งมักไม่ออกเสียง [r] ภาษาอังกฤษที่กรุงนิวยอร์กจะมีแต่ผู้ออกเสียง [r] เสียง [r] ถือเป็นสิ่งใหม่ในภาษาอังกฤษที่กรุงนิวยอร์ก และเป็นรูปแบบที่มีศักดิ์คือด้วย การเปลี่ยนแปลงจึงน่าจะเป็นไปด้วย

ความรวดเร็ว ตรงกันข้ามกับเสียง ร ในภาษากรุงเทพฯ ซึ่งดูเหมือนว่าคนยังอายุน้อยจะยังออกเสียง ร น้อยลง ถ้าผู้พูดคนใดออกเสียง ร เป็น [r] รัว ชัดเจนในทุกๆ คำย่อມเป็นที่เข้าใจว่าเป็นผู้พูดอยู่ในรุ่นอายุมาก หรือไม่ก็กำลังพูดในวัยนี้ลีลาที่เป็นทางการมาก เช่น อ่านคำกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรืออ่านข่าวทางโทรทัศน์ วิทยุ ส่วนในวัยนี้ลีลาที่ไม่เป็นทางการ เป็นที่สังเกตได้ว่าคนรุ่นอายุน้อยมักออกเสียง ร เป็น [r] น้อยกว่าคนรุ่นอายุมากเช่น ในคำว่า รัก ก็มักออกเป็น ลัก คือออกเสียง [r] เป็น [l] หรืออาจไม่ออกเลยในคำควบกล้ำ เช่น ปรับปรุง ออก เป็น ปับปุ่ง เป็นต้น (ดูบทที่ 11)

เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลง 0 --> [r] ในภาษาอังกฤษนิวยอร์ก กับการเปลี่ยนแปลง [r]-->0/[l] ในภาษาไทยกรุงเทพฯแล้ว จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในภาษาไทยกรุงเทพฯน่าจะดำเนินไปได้ช้ากว่า เพาะรูปแบบของคนรุ่นใหม่ คือ 0 หรือ [l] แทน [r] นั้นเป็นรูปแบบที่ไม่มีศักดิ์ศรี หรือรูปแบบที่ถือว่าไม่ดี ซึ่งในที่นี่จะเรียกว่า รูปแบบที่ถูกประณาม (stigmatized form) หมายความว่าเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นที่ยอมรับ เป็นรูปแบบที่มักถูกประณามจากคนในสังคมว่า “ไม่ถูกต้อง” หรือ “ไม่ดี” ถ้าการไม่ออกเสียง [r] ในภาษากรุงเทพฯ เป็นที่นิยมว่าดีมีศักดิ์ศรีแล้ว ปัจจุบันเสียง [r] คงจะสูญไปนานแล้ว

ผลงานของเพ็ญพร (2525/2528) และ รัชนี (2524/2528) ที่อ้างถึงข้างต้น ซึ่งศึกษาการจำแนกให้แตกต่างกันโดยอายุในภาษาเชียงใหม่และพวนตามลำดับต่างกันซึ่งบ่งว่าภาษาทั้ง 2 นั้น กำลังอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลง ความจริงเรื่องของความเปลี่ยนแปลงนั้นต้องศึกษาจากข้อมูลในอดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และจะย้อนกลับขึ้นไปในอดีตได้ยาวนานเท่าได้ก็ขึ้นอยู่กับหลักฐานที่มีอยู่ แต่การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาโดยภาษาพูด เช่นการออกเสียงทำได้ยากหรือเรียกว่าไม่มีทางทำได้เลย เช่นการต้องการทราบว่าข้อนี้ไป 80 ปีในอดีตเสียงฯ หนึ่งออกเสียงอย่างไร เพื่อเทียบกับปัจจุบัน ข้อมูลในอดีตเราไม่มี แต่laboph เสนอว่าความสามารถของเห็นความเปลี่ยนแปลงของภาษาได้จากการแปรของภาษาในคนที่ต่างรุ่นอายุกัน ภาษาของผู้พูดรุ่นกลางๆ ก็ถือได้ว่าเป็นภาษาปัจจุบัน และภาษาของคนรุ่นอายุน้อยถือได้ว่าเป็นภาษารุ่นอนาคต ความแตกต่างกันของภาษาเช่นที่ว่านี้เปรียบเหมือนความแตกต่างของกาลเวลาจริงlaboph (Labov 1972c) เรียกความเปลี่ยนแปลง เช่นนี้ว่า change in apparent time ซึ่งในที่นี้แปลเป็น ไทยว่า การเปลี่ยนแปลงในเวลาเสมอจริง ตรงข้ามกับ change in real time หรือการเปลี่ยนแปลงจริงตามกาลเวลา ส่วนภาวะที่จะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง คือ การมีรูปของภาษาที่ใช้ต่างกันตามรุ่นอายุนั้น เป็นลิ่งที่laboph (Labov 1972 c) เรียกว่า change in progress ซึ่งในที่นี้แปลเป็นไทยว่า การเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่

ดังนั้นเมื่อย้อนกลับมาดูตัวอย่างภาษาเชียงใหม่กับภาษาพวนของเรา จะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงที่ดำเนินอยู่ในภาษาเชียงใหม่ก็คือ เสียงกักสิถิล (unaspirated stop) [p, t, c, k] กำลังจะถูกแทนที่โดยเสียงกักรนิต (aspirated stop) [ph, th, ch, kh] การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงสมมือนจริง ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาจริง แต่ก็ดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่ทำนายการเปลี่ยนแปลงที่น่าจะเกิดขึ้นจริงในอนาคตได้เป็นอย่างดี

ส่วนภาษาพวนนั้น ถึงแม้ผู้วิจัยดูเหมือนจะไม่ได้สรุปเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษา นั้น ตัวเลขก็แสดงแนวโน้มว่าเสียง [ŋ] กำลังจะถูกแทนที่ด้วยเสียง [j] และ [s] ถูกแทนที่ ด้วย [ch] ผลสรุปนี้ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นผลสรุปเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงของภาษา เพราะเราไม่ได้ตามดูช่วงเวลาตั้งแต่อิตถึงปัจจุบัน แต่เสียงที่มีผู้ออกน้อยลงเรื่อยๆ ซึ่งได้แก่เสียงที่ออกโดยผู้สูงอายุ ย่อมเป็นเสียงที่กำลังจะหายไปจากภาษา และ สภาพเช่นนี้ นับเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ กำลังดำเนินอยู่

เกี่ยวกับภาษาไทยกรุงเทพฯ มีงานวิจัยที่พบว่าคนไทยวัยรุ่นที่พูดภาษากรุงเทพฯออกเสียงวรรณยุกต์โทต่างจากคนรุ่นผู้ใหญ่ เช่นคำว่า พ่อ แม่ บ้าน วัยรุ่นจะออกเสียงวรรณยุกต์สูงกว่า คนทั่วไป จนพึงดูเกือบเหมือนเสียงวรรณยุกต์ตระ (อรุณี อรุณเรือง 2533) ผู้วิจัยพบรูปแบบของ วรรณยุกต์โท 3 รูปได้แก่ เสียงกลาง-ตก เสียงสูง-ตก และเสียงกลาง-ขึ้น-กลาง เสียงกลาง-ตก เป็นรูปที่มีศักดิ์ศรี เป็นรูปมาตรฐานของวรรณยุกต์โทในภาษาไทย และเป็นเสียงที่คนรุ่นอายุมาก ใช้มากที่สุด ส่วนเสียงกลาง-ขึ้น-กลางเป็นรูปที่ไม่เป็นที่ยอมรับ แต่ใช้กันมากในหมู่คนอายุน้อย ส่วนเสียงสูง-ตกนั้นดูเหมือนจะเป็นรูปแพร่ระหว่างกลาง ซึ่งเหมือนรูปเก่าแต่ก็คล้ายรูปใหม่ด้วย มีใช้มากในกลุ่มอายุมาก ความแตกต่างในการออกเสียงวรรณยุกต์โทของคนรุ่นอายุมากกับคนรุ่น อายุน้อยที่พับในงานนี้มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าอายุเป็นตัวแปรสำคัญของการ ออกเสียงภาษาไทย นอกจากนั้น ข้อสรุปนี้ยังชี้บ่งเป็นนัยอีกด้วยว่าในอนาคต เสียงวรรณยุกต์โทใน ภาษาไทยอาจกลายเป็นเสียงใหม่ที่ไม่เหมือนกับเสียงในปัจจุบัน

3.5 สรุป

อายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่แบ่งคนในสังคมออกเป็นหลายกลุ่ม ซึ่งมีหน้าที่และบทบาทต่างกัน สุดแล้วแต่วัฒนธรรมในสังคมนั้นจะกำหนดไว้อย่างไร คนต่างวัยกันย่อมมีพฤติกรรมต่างกันรวม ทั้งพฤติกรรมการใช้ภาษาด้วย บทนี้ได้พยายามแสดงให้เห็นว่าผู้พูดที่มีอายุต่างกันใช้ภาษาต่างกัน และความคิดพื้นฐานนี้อาจนำไปสู่การศึกษาวิจัยซึ่งแบ่งกันๆ ออกได้เป็น 2 รูปแบบ แบบหนึ่งมุ่ง ศึกษาภาษาของคนวัยหนึ่งวัยใดโดยเฉพาะ เช่น ภาษาเด็ก ภาษาวัยรุ่น เป็นต้น อีกแบบหนึ่งมุ่ง

ศึกษาการแพร่ของภาษา ในคนต่างวัยกัน ซึ่งส่วนใหญ่การศึกษาเช่นนี้ มักโยงไปทางข้อสรุปเกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงของภาษาที่กำลังดำเนินอยู่

คำถาม (บทที่ 3)

1. จงหาข้อมูลเกี่ยวกับสังคมอื่นๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าอายุมีบทบาทไม่เท่ากันในสังคมที่ต่างกัน และนอกจำกันนั้น การแบ่งรุ่นอายุรวมทั้งบทบาทของคนในแต่ละรุ่นอายุมีความแตกต่างกันในสังคมที่ต่างกัน
2. จงยกตัวอย่างการใช้ภาษาไม่สมกับวัย ทำไม่คนที่ใช้ภาษาไม่สมกับวัยของตนจึงเป็นที่น่าหัวเสียหาย
3. จงยกตัวอย่างภาษาเด็กในภาษาอื่นๆ นอกเหนือจากที่แสดงในบทนี้
4. จงยกตัวอย่างคำสแลงที่ใช้โดยคนไทยวัยรุ่นในปัจจุบัน
5. นอกจากพฤติกรรมทางภาษาแล้ว มีพฤติกรรมด้านใดอีกที่แตกต่างกันในคนต่างวัยในสังคมไทย
6. ทำไมผลการวิจัยเกี่ยวกับภาษาของคนต่างวัยจึงสามารถใช้เป็นตัวชี้บ่งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของภาษาในอนาคตได้

ภาษาบันเพดบวงพู้ด 4

4.1 เพศ--ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สถานภาพของคนในสังคมต่างกัน

เช่นเดียวกันกับอายุ เพศเป็นลักษณะทางร่างกายอีกประการหนึ่งที่ทำให้คนในสังคมมีสถานภาพแตกต่างกัน เชเปิร์ด (Sheperd 1981:233) กล่าวว่าการแบ่งบทบาทของคนตามเพศมีรากฐานมาจากการถือลักษณะบางอย่างว่าเป็นหญิง บางอย่างว่าเป็นชาย เช่นถือว่าลักษณะความอ่อนโยน การทำตัวเฉย การพึงผู้อื่น เป็นลักษณะผู้หญิง และถือว่า ความเก่งกาล้า ความก้าวหน้า ความแข็งแกร่ง และความเป็นอิสระ เป็นลักษณะผู้ชาย

ผู้หญิงและผู้ชายในต่างสังคมกันย่อมมีบทบาทต่างกัน ทั้งนี้จะต่างกันอย่างไรและมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับว่าสังคมนั้น จะกำหนดบทบาทของทั้งสองเพศไว้อย่างไร เชเปิร์ด (Sheperd 1981:233) ได้ยกตัวอย่างที่น่าสนใจไว้หลายตัวอย่าง เช่นในอเมริกา ผู้หญิงที่ก้าวหน้าจะถูกมองว่าไม่เป็นหญิง และผู้ชายที่ไม่ก้าวหน้าจะถูกเย้ยหยันและสมเพช ในสังคม อินเดียนแดงเผ่าแบล็กฟุต (Blackfoot) มีคำที่แปลว่า 'ใจเป็นชาย' (manly hearted) ใช้บรรยายผู้หญิงที่มีคุณสมบัติดังนี้คือ ราย ก้าวหน้า เป็นอิสระ มีความทะเยอทะยาน แก่นก้าว และ มีความต้องการทางเพศสูง ผู้หญิงที่ถือว่าเป็นหญิงแท้ในผ่านนี้ต้องมีลักษณะขี้อาย และไม่ก้าวหน้า ตรงกันข้ามในสังคมของพากชนี (Zuni) ซึ่งเป็นอินเดียนแดงอีกเผ่าหนึ่งในอเมริกา ถ้าผู้หญิง 2 คนหลงรักผู้ชายคนเดียวกันเรอหั้งสองจะต่อสู้กันที่ลานหมู่บ้านเพื่อแย่งชิงชายคนรัก ใครชนะก็ได้ชายคนรักไปครอง ส่วนชนเผ่ามนุดกุมอร์ (Mundugumor) ในนิวเกินีถือว่าผู้หญิงและผู้ชายมีความรุนแรงและความชั่วร้ายเท่าๆ กัน ไม่มีเพศใดเหนือกว่ากัน พากเตอัมบูลี (Tehambuli) ถือกันว่าเป็นหน้าที่ของผู้ชายที่จะรับผิดชอบทางด้านศิลปะและพิธีการต่างๆ ส่วนผู้หญิงรับผิดชอบเรื่องการเพาะปลูก ตกปลา และควบคุมด้านเศรษฐกิจ ซึ่งถ้าตัดสินด้วยค่านิยมตะวันตกแล้ว ชนเผ่านี้จะถูกมองว่าเปลกมาก เพราะในสังคมตะวันตกโดยทั่วไปจะคาดหวังว่าผู้หญิงต้องใจอ่อน ถ่อมตน ขี้อาย ไม่ชอบแข่งขัน และรักสวยรักงาม และคาดหวังว่า ผู้ชายต้องทำหน้าที่สำคัญในสังคม

4.2 บทบาททางเพศ

บทบาทที่เพศหญิงหรือเพศชายเล่นในแต่ละสังคมมักเป็นสิ่งที่เรียนรู้จากกระบวนการชัดเจลาทางสังคม ไม่ใช่มาจากทางพันธุกรรมทั้งหมด ความแตกต่างทางร่างกายที่มีมาแต่กำเนิดก็มีส่วนกำหนดให้ผู้ชายเล่นบทผู้คุ้มกัน และผู้แสวงหาอาหารหรือเงินทอง และผู้หญิงเล่นบทเป็นแม่ดูแลลูก และแม่บ้านดูแลบ้าน อย่างไรก็ตาม เมื่อเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายเติบโตขึ้นในสังคม เขาย่อมได้รับการอบรมสั่งสอนจากแหล่งต่างๆ เช่น พ่อ แม่ โรงเรียนเตรียมอนุบาลโรงเรียนอนุบาล โรงเรียนประถม มอym และมหาวิทยาลัย เกี่ยวกับบทบาททางเพศที่คาดหวังเล่น

ในอเมริกา พ่อแม่มักเป็นแบบอย่างให้เด็กผู้หญิงทำตัวเป็นหญิง และเด็กผู้ชายให้ทำตัวไม่เป็นหน้าตัวเมีย (sissy) ในโรงเรียนเตรียมอนุบาล เด็กผู้ชายมักได้รับการสนับสนุนให้เรียนรู้โดยการทำอะไรด้วยตัวเอง เด็กผู้หญิงมักถูกสอนให้เรียนรู้โดยการมองคนอื่นทำ หนังสือนิทานที่อ่านก็แสดงบทบาทผู้หญิงและผู้ชายต่างกัน ผู้ชายต้องแข็งแรง กล้าหาญ และก้าวไว้ ส่วนผู้หญิงต้องอ่อนหวาน และโอนอ่อนผ่อนตามผู้อื่น เด็กผู้หญิงมักถูกสอนให้ควบคุมตนเองไม่ให้ก้าวไว้ และมีแนวโน้มที่จะมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ชาย ส่วนผู้ชายถูกสอนให้ควบคุมอารมณ์ เช่นไม่แสดงความเสียใจโดยการร้องไห้ เด็กผู้หญิงมักเล่นบ้าน ส่วนเด็กผู้ชายมักเล่นเกมนอกบ้านเป็นทีม ดังนั้นเด็กผู้ชายจึงได้รับการฝึกฝนให้รู้จักการแข่งขันและเล่นบทบาทที่ซับซ้อน เพื่อเตรียมสู่โลกต่อไป (Shepard 1981:10, 240)

บทบาทที่แตกต่างกันของเพศหญิงและชายที่เรียนรู้มาตั้งแต่เด็กดังกล่าวเนี้ยเอง จะกำหนดพฤติกรรมต่างๆ ของหญิงและชายในสังคม พฤติกรรมทางภาษาที่ไม่เป็นสิ่งยกเว้น ย่อมต้องได้รับอิทธิพลจากบทบาทที่แตกต่างกันของหญิงและชายด้วย แต่ความแตกต่างระหว่างภาษาผู้หญิง กับภาษาผู้ชายจะมีมากน้อยเพียงใดในแต่ละสังคมก็ย่อมขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างบทบาทของทั้งสองเพศในสังคมนั้นๆ

ลีโคฟ (Lakoff 1973) ชี้ให้เห็นว่าในสังคมอเมริกัน ถ้าเด็กผู้หญิงพูดเหมือนเด็กผู้ชาย เขามักจะถูกด่าว่า หัวเราะเยาะหรือไม่เป็นที่ยอมรับเลย ดังนั้นเด็กผู้หญิงจะค่อยๆ เรียนรู้ที่จะพูดแบบผู้หญิงจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ด้วยเหตุนี้เอง ภาษาที่ผู้หญิงอเมริกันใช้จึงเป็นภาษาที่แสดงเอกลักษณ์ของผู้หญิง คือแสดงความไม่เอาจริงเอาจัง ความหยุ่นหยيم ความลังเล และความไม่หนักแน่น

4.3 ความแตกต่างระหว่างภาษาผู้หญิงกับภาษาผู้ชาย

ได้มีผู้วิเคราะห์ภาษาที่ใช้แตกต่างกันระหว่างผู้หญิง และผู้ชายที่เป็นผู้หญิง และผู้ชาย ไว้หลายเรื่อง เริ่มตั้งแต่ไฮส (Haas 1944/1964) ซึ่งศึกษาความแตกต่างระหว่างภาษาผู้หญิงและภาษาผู้ชายในโคลาชาติ ซึ่งเป็นภาษาอินเดียและภาษาหนึ่งในมอลรัฐอุตุเชยนา สาสพบว่ามีความ

แตกต่างทางระบบหน่วยคำอย่างสมำเสมอในคำกริยาที่ใช้โดยผู้พูดผู้ชายและผู้พูดผู้หญิง ผู้พูดผู้ชายมักจะเติม [-s] ที่ท้ายรูปคำกริยาที่ผู้หญิงใช้เสมอ ตัวอย่างเช่น ถ้าผู้หญิงพูดว่า [lakaw] ผู้ชายจะพูดว่า [lakaws] ทั้ง 2 คำแปลเหมือนกันว่า ‘เขากำลังยกมันขึ้น’ ถ้าผู้หญิงพูดว่า [i:p] ผู้ชายจะพูดว่า [i:ps] แปลว่า ‘เขากำลังกิน’ เป็นต้น

泰勒อร์ (Taylor 1951 อ้างใน Hudson 1980:12) ชี้ให้เห็นว่าความแตกต่างของภาษาผู้หญิงกับภาษาผู้ชายที่ใช้ในหมู่เกillacarib ในอเมริกากลาง เป็นเครื่องชี้บ่งให้เห็นประวัติของสังคม carib ที่ว่าในอดีตผู้ชายcarib ได้ฝ่าผู้ชายเพื่ออาไว้กหงด แล้วแต่งานกับผู้หญิงอาราในปัจจุบัน แม้ผู้หญิงกับผู้ชายในcarib จะถือเป็นเพื่อนกันแล้ว แต่ภาษาผู้หญิงกับภาษาผู้ชายยังมีความแตกต่างกันมาก เนื่องจากเดิมผู้หญิงพูดภาษาอาไว้กและผู้ชายพูดภาษาcarib

เลคอฟ (Lakoff 1973) ศึกษาภาษาผู้หญิงในภาษาอังกฤษที่ใช้ในสหรัฐอเมริกา พบว่าภาษาผู้หญิงกับภาษาผู้ชายมีความแตกต่างกันหลายประการทั้งในเรื่องคำศัพท์และไวยากรณ์

ในเรื่องคำศัพท์ เช่นคำบอกรสี ผู้หญิงใช้คำบอกรสีที่ผู้ชายไม่ใช้ ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

beige	(สีเนื้อ สีเทาแกรมแดง สีทราย)	¹
mauve	(สีม่วงสด)	
lavender	(สีม่วงแบบดอกลาเวนเดอร์)	
ecru	(สีเนื้อออกรสี ลีขาวแก่)	
aquamarine	(สีเขียวอมฟ้า)	

(Lakoff 1973:50)

นอกจากคำบอกรสี ยังมีคำอุทานที่เลคอฟเรียกว่า meaningless particle (คำไร้ความหมาย) ที่ผู้หญิงและผู้ชายใช้ต่างกัน ดังตัวอย่างคำที่พิมพ์ด้วยตัวดำข้างล่างนี้

หญิง : oh dear, you've put the peanut butter in the refrigerator again.

ชาย : shit , you've put.....

คำคุณศัพท์ก็มีตัวอย่างที่ผู้หญิงใช้ต่างจากผู้ชาย

คำที่ใช้เฉพาะผู้หญิง : adorable, charming, sweet, lovely, divine

คำที่ผู้ชายมักใช้หรือคำที่ใช้ทั่วไป : great, terrific, cool, neat

¹ คำแปลคำบอกรสีทั้ง 5 คำนี้ ได้มาจากพจนานุกรมบังและเป็นของข้าพเจ้าเองบัง ผู้อ่านควรถือว่าเป็นคำใกล้เคียง ไม่ใช่คำแปลคำบอกรสีต่างๆ ในภาษาไทยที่มีความหมายเหมือนคำบอกรสีในภาษาอังกฤษร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะเรื่องของสีเกี่ยวพันกับการรับรู้ซึ่งแตกต่างกันอย่างมากจากวัฒนธรรมหนึ่งไปยังอีกวัฒนธรรมหนึ่ง

ในด้านรูปประโยค ก็มีตัวอย่างที่แสดงให้เห็นความแตกต่างของภาษาผู้หญิงกับภาษาผู้ชายในภาษาอังกฤษ เลขอฟ้องว่าผู้หญิงใช้คำถามห้อยท้าย (tag question) มากกว่าผู้ชาย เพราะผู้หญิงมักไม่แสดงการบอกเล่าที่ตรงและหนักแน่น ตัวอย่างข้างล่างแสดงประโยคที่มี tag question รูปแบบที่ใช้มากในภาษาผู้หญิง

John is here , isn't he ?

Sure is hot here , isn't it ?

The war in Vietnam is terrible , isn't it ?

นอกจากนี้เลขอฟังให้ตัวอย่าง ซึ่งแสดงว่าเวลาออกคำสั่งหรือขอร้องผู้หญิงมักไม่ใช้รูปประโยคคำสั่งตรงๆ แต่มักใช้รูปคำถามแทน เช่น ประโยคที่ 3-5 ในตัวอย่างข้างล่างนี้ ซึ่งเป็นการบอกให้ผู้หนึ่งผู้ใดปิดประตู

(1) Close the door.

(2) Please close the door.

(3) Will you close the door?

(4) Will you please close the door?

(5) Won't you close the door?

ในภาษาญี่ปุ่น ความแตกต่างระหว่างภาษาผู้หญิงกับภาษาผู้ชายเห็นได้ชัดเจน สังคมญี่ปุ่นกำหนดบทบาทของหญิงและชายไว้ชัดเจนและมีช่องว่างมาก โดยทั่วไป ผู้หญิงจะใช้ภาษาแบบผู้ชายไม่ได้ ถ้าว่าไม่เป็นที่ยอมรับอย่างยิ่ง บรรทัดฐานที่ถือกันทั่วไปในสังคมญี่ปุ่นก็คือ ผู้หญิงพึงใช้ภาษาสุภาพเสมอโดยเฉพาะเวลาพูดกับผู้ชาย ส่วนผู้ชายสามารถใช้ภาษาที่ไม่สุภาพได้และถ้าว่าปกติ ความแตกต่างมีดังต่อไปนี้ การใช้คำ ตลอดจนรูปประโยค ตัวอย่างข้างล่างนี้ เป็นประโยคที่แปลว่า "ออกไป" (เป็นคำสั่ง) โปรดสังเกตความแตกต่างระหว่างเพศ

ผู้ชายมักพูดว่า IKE

ผู้หญิงมักพูดว่า ITTE KUDASAI

ประโยคที่ผู้ชายใช้นั้นเป็นประโยคคำสั่งตรง ๆ แปลตามตัวว่า "ไป!" หรือ "ออกไป!" ส่วนประโยคที่ผู้หญิงใช้นั้นแปลตามตัวว่า "โปรดออกไป" หรือ "ขอความกรุณาออกไปหน่อย" ผู้หญิงจะพูด IKE ไม่ได้ ส่วนผู้ชายสามารถใช้ ITTE KUDASAI ได้มื่อผู้ที่ตนพูดด้วยเป็นคนที่สูงกว่าตน และเป็นคนที่ตนต้องแสดงความเคารพ²

² เรื่องความแตกต่างทางไวยากรณ์ของภาษาผู้หญิงกับภาษาผู้ชายในภาษาญี่ปุ่น ถึงแม้จะเป็นเรื่องที่เด่นชัดแต่เป็นเรื่องที่ถูกมองข้ามไปเสมอโดยผู้สอนหรือผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น คนญี่ปุ่นเองใช้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติมาก

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นแสดงความแตกต่างด้านเนื้อหา ในการใช้ภาษาของผู้ชายกับผู้หญิง ในสังคมต่าง ๆ ยังมีความแตกต่างกันของภาษาที่พูดโดยผู้หญิงและผู้ชายอีกแห่งหนึ่ง คือ แตกต่างกันโดยปริมาณหรือความถี่ในการใช้รูปภาษาบางรูปซึ่งหมายความว่า โดยเนื้อหาแล้วผู้หญิงกับผู้ชายใช้รูปภาษาเดียวกัน แต่ความถี่ของการใช้รูปภาษานั้นต่างกัน

шибามोโตะ (Shibamoto 1985) ศึกษาภาษาผู้หญิงในญี่ปุ่นในแง่ความถี่ในการใช้รูปภาษาบางรูปในระบบไวยากรณ์ ลักษณะในภาษาญี่ปุ่นที่เข้าพบว่ามีความแตกต่างในการใช้ระหว่างหญิงกับชาย ได้แก่ การใช้คำคุณศัพท์ การใช้คำวิเศษณ์ (adverbial) การละประธานของประโยค และการละคำบ่งบอกประธาน (subject marker)

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงใช้คำคุณศัพท์มากกว่าผู้ชาย แต่ผู้ชายใช้คำวิเศษณ์ที่บอกสถานที่มากกว่าผู้หญิง นอกจากนั้น ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะละประธานของประโยคและคำบ่งบอกประธานมากกว่าผู้ชาย

ในภาษาอังกฤษ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะใช้รูปภาษาที่มีศักดิ์ศรีมากกว่าผู้ชาย รูปภาษาที่มีศักดิ์ศรีหมายถึงรูปที่ทำให้ผู้พูดมีศักดิ์ศรีทางสังคม กล่าวคือได้รับความนิยมชมชอบจากสังคม ได้รับการมองในแง่ดี สูงส่ง หรือถูกต้อง รูปภาษาที่มีศักดิ์ศรีมักเป็นรูปมาตรฐาน รูปมาตรฐานหมายถึงรูปที่เป็นที่ยอมรับของสังคมว่าถูกต้อง และใช้ในกิจการสำคัญระดับชาติ เช่น ในแวดวงราชการ การศึกษา และสื่อมวลชน เป็นต้น ผลงานวิจัยหลายเรื่องแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงมักยึดรูปแบบที่เป็นมาตรฐาน หรือเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปมากกว่าผู้ชาย ทั้งนี้โรเมน (Romaine 1978:154) อธิบายว่าทางสังคมตะวันตก ผู้หญิงมักระวังในเรื่องสถานภาพและศักดิ์ศรีทางสังคมที่ติดอยู่กับรูปแบบในการใช้ภาษา ตรงกันข้าม ผู้ชายมักจะชอบใช้ภาษาที่ไม่มาตรฐานหรือรูปแบบที่มีศักดิ์ศรีน้อยกว่า ซึ่งแสดง “ความเป็นชาย” หรือ “ความบึกบึน” ความแตกต่างในค่านิยมนี้ เข้าใจว่าสะท้อนให้เห็นบทบาทที่ต่างกันของหญิงและชายในสังคมดังกล่าว ซึ่งเป็นที่มาของการใช้ภาษาที่ต่างกันของหญิงและชายในสังคมนั้น

งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้ภาษาในดีทรอยต์ สหรัฐอเมริกา ของ วูลแฟร์ม (Wolfram 1969) แสดงให้เห็นว่าผู้ชายมีแนวโน้มที่จะใช้รูปปฏิเสธช้อน ซึ่งเป็นรูปไม่มาตรฐานมากกว่าผู้หญิง ดังนั้น

จนเห็นเรื่องความแตกต่างเป็นเรื่องธรรมชาติ ล้วนผู้เขียนภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาที่สองก็อาจไม่เข้าถึงความแตกต่างนี้ เพราะภาษาญี่ปุ่นไม่ถือเป็นความผิดร้ายแรงถ้าคนต่างชาติพูดภาษาญี่ปุ่น แล้วข้ามความแตกต่างทางเพศไปตัวอย่างที่ยกมาในที่นี้ได้จากการสนทนาร่วมกัน ดร. กัลยาณี สิตสุวรรณ ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประโยคเช่น I don't want none (ซึ่งรูปมาตรฐานคือ I don't want any) จะพบว่าผู้ชายใช้เป็นจำนวนครั้งมากกว่าผู้หญิง ดังจะเห็นได้ในตารางที่ 4.1

ตาราง 4.1 ความถี่ในการใช้รูปปฏิเสธช้อนในดีกรอยด์ จำแนกตามเพศและชั้นทางสังคม

เพศ ชั้น	กลางชั้นสูง	กลางชั้นต่ำ	แรงงานชั้นสูง	แรงงานชั้นต่ำ ³
ชาย	6.3	32.4	40.0	90.1
หญิง	0.0	1.4	35.6	58.9

(Wolfram 1969 อ้างใน Trudgill 1974a:91)

จากตารางที่ 4.1 จะเห็นได้ว่า ในทุกชั้นทางสังคมในดีกรอยด์ ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะใช้รูปแบบไม่มาตรฐานน้อยกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะชั้นกลางชั้นต่ำ (lower middle class) และชั้นแรงงานชั้นต่ำ (lower working class) ความแตกต่างเห็นได้ชัดเจนมาก ตัวเลขนี้บ่งบอกว่าผู้หญิงไม่ใช้รูปแบบที่ถูกประณาม (stigmatized form) และพยายามใช้รูปแบบที่เป็นที่ยอมรับมากกว่า

ไม่เพียงแต่ทางไวยากรณ์เท่านั้น ในเรื่องการออกเสียงก็เช่นกัน วูลเฟรม (Wolfram 1969) พบร่วมกันว่า ในการออกเสียง [r] ของชายและหญิงในดีกรอยด์ มีความถี่ต่างกันในชายและหญิง ดังแสดงในตารางที่ 4.2 เสียง [r] เป็นเสียงที่มีศักดิ์ศรี ถ้าไม่ออกเสียงจะถูกประณาม

ตารางที่ 4.2 ความถี่ในการออกเสียง [r] ในดีกรอยด์ จำแนกตามเพศและชั้นทางสังคม

เพศ ชั้น	กลางชั้นสูง	กลางชั้นต่ำ	แรงงานชั้นสูง	แรงงานชั้นต่ำ
ชาย	66.7	52.5	20.0	25.0
หญิง	90.0	70.0	44.2	31.7

(Wolfram 1969 อ้างใน Trudgill 1974a:92)

จากตารางที่ 4.2 จะสังเกตได้ว่าในทุกชั้นทางสังคมผู้หญิงในดีกรอยด์มีแนวโน้มที่จะออกเสียง [r] มากกว่าผู้ชาย

³ ชั้นกลางชั้นสูง กลางชั้นต่ำ แรงงานชั้นสูง แรงงานชั้นต่ำ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า upper middle class, lower middle class, upper working class และ lower working class ตามลำดับ

การศึกษาการออกเสียงในเมืองนอริชในประเทศอังกฤษของ ทรัดกิลล์ (Trudgill 1974b) ให้ผลที่ยืนยันข้อสรุปอย่างเดียวกันคือ ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะใช้รูปภาษาที่เป็นมาตรฐานหรือเป็นที่ยอมรับมากกว่าผู้ชาย ตัวอย่างข้างล่าง (ตารางที่ 4.3) แสดงการออกเสียง -ing ท้ายคำ เช่น walking เป็น [In] ซึ่งเป็นรูปไม่มาตรฐาน

ตารางที่ 4.3 ความถี่ในการออกเสียง-ing เป็น [In] ในนอริชจำแนกตามเพศและชั้นทางสังคม

เพศ ชั้น	กลางชั้นกลาง	กลางชั้นต่ำ	แรงงานชั้นสูง	แรงงานกลาง	แรงงานชั้นต่ำ ⁴
ชาย	4	27	81	91	100
หญิง	0	3	68	81	97

(Trudgill 1974a:92)

ผลที่ได้ออกมาดังที่แสดงในตารางข้างบนคือ ผู้หญิงออกเสียง -ing เป็น [In] น้อยกว่า ผู้ชายในทุกชั้นทางสังคม จึงสนับสนุนข้อสรุปที่ว่า ผู้หญิงมักใช้รูปภาษาที่ “ดีกว่า” เสมอ

การศึกษาเรื่องการจำแนกให้แตกต่างกันโดยเพศ (Sex differentiation) ในภาษานี้มักกระทำโดยแบ่งกลุ่มคนที่ศึกษาตามชั้นทางสังคมก่อนแล้วจึงดูเพศตามไป ทำให้ได้ผลสรุปอ่อนมาเป็นท่านของว่า ผู้หญิงมักใช้รูปภาษาที่เป็นของชนชั้นที่สูงกว่าหรือรูปที่เป็นที่ยอมรับในสังคม

เกี่ยวกับวิเคราะห์แนวนี้ เลสลี มิลรอย (Milroy 1988) ได้เสนอว่า การทำลับกัน คือเราควรถือเพศเป็นตัวแปรสำคัญก่อน แล้วจึงค่อยดูตัวแปรชั้นทางสังคมทีหลัง มิลรอยโจมตี การวิเคราะห์การแปรของภาษาที่ทำกันมาล่วงใหญ่ในสังคมตะวันตก ซึ่งมักมุ่งดูความสามัคคี ระหว่างภาษา กับชั้นทางสังคม หรือชาติพันธุ์ (ดูบทที่ 5 และบทที่ 6) ส่วนเรื่องของการแปรตาม เพศนั้นดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่ได้มาโดยไม่ตั้งใจ งานวิจัยเหล่านั้นมักไม่ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความแตกต่างตามเพศไว้แต่แรก ผลการวิเคราะห์มักระบุอุบัติเหตุ เช่น ว่า ผู้หญิงใช้รูปภาษาที่เป็นมาตรฐานหรือมีคักดีครีมมากกว่าผู้ชาย มิลรอยได้ยกตัวอย่างเพื่อชี้ให้เห็นว่า ข้อสรุปนี้ ไม่เป็นจริง

⁴ ในตารางนี้ ทรัดกิลล์ แบ่งชั้นทางสังคมเป็น 5 ชั้นแทนที่จะเป็น 4 ชั้นเหมือน ตารางที่ 4.1 และ 4.2 เขาเปลี่ยนกลางชั้นสูง เป็น กลางชั้นกลาง (middle middle class) และเพิ่มชั้นแรงงานชั้นกลาง (middle working class) ขึ้นมาอีกชั้น

เสมอ เพราะมีหลักฐานที่คัดค้าน เช่น ถ้าที่ว่าผู้หญิงมักใช้ภาษาที่มีศักดิ์ศรีเป็นความจริง ทำไม ภารຍาของผู้ชายที่มีสถานภาพทางสังคมสูงจึงไม่เลียนแบบภาษาของสามีของตน

นอกจากนั้น มิลรอยยังได้ชี้ให้เห็นผลงานวิจัยบางเรื่องที่แสดงให้เห็นการใช้ภาษาที่แตกต่างกันโดยเพคมากที่สุด ส่วนตัวแปรอย่างอื่นมีความสำคัญของลงมา ทั้งๆ ที่ผู้วิจัยเองไม่ได้ยกเพคให้เป็นตัวแปรอันดับแรก มิลรอยเสนอว่าแทนที่ผู้วิจัยการแปรของภาษาจะคิดถึงบรรทัดฐานของสถานภาพสูงกับบรรทัดฐานของสถานภาพต่ำ (a high-status and low-status norm) ให้คิดถึงบรรทัดฐานแบบชายและบรรทัดฐานแบบหญิงก่อน นอกจากนั้น ความเป็นชายและความเป็นหญิง (masculinity และ femininity) ควรถือว่าอยู่บนแนวต่อเนื่อง (continuum) มากกว่าจะถือว่าเป็นความแตกต่างแบบขาวกับดำ ผู้พูดอาจจะวางตัวเองไว้ ณ จุดใดจุดหนึ่งในแนวต่อเนื่อง เช่นผู้ชายที่มีสถานภาพต่ำซึ่งมักใช้ภาษาที่ไม่ค่อยสุภาพจะอยู่ค่อนไปทางจุดความเป็นชาย และผู้ชายชั้นสูงจะใช้ภาษาที่ค่อนไปทางจุดความเป็นหญิง มิลรอยอ้างว่ามีหลักฐานมากมายสนับสนุนสมมติฐานดังกล่าว เช่น ในประเทศอังกฤษ มีความเชื่อที่ยึดมั่นกันมาว่าผู้ชายที่มีสถานภาพทางสังคมสูงมักเป็นแบบผู้หญิง และได้มีผู้ทำการทดลอง อัดเทปคำพูดของเด็ก 20 คน จากชั้นต่ำ และ 20 คน จากชั้นกลาง และให้คนฟังระบุว่าเป็นคำพูดของหญิงหรือชาย ผลที่ออกมานี้คือ เด็กผู้หญิงในชั้นต่ำ ถูกระบุว่าเป็นชาย และเด็กผู้ชายชั้นสูงถูกระบุว่าเป็นหญิง มิลรอยจึงสรุปว่าเนื่องจากเพคเป็นลิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเรามาก และแทบจะเป็นลิ่งทางร่างกายลิ่งแรกที่แยกคนให้ต่างกัน ประกอบกับหลักฐานต่างๆ ที่ยกมา จึงนำที่เราจะแสวงหาคำอธิบายเรื่องการแตกต่างของภาษาโดยเพคเป็นประการแรก และจึงค่อยนำไปสู่ ตัวแปรอื่นๆ ทางสังคมต่อไป

ข้อเสนอของมิลรอยน่าสนใจและนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาการแปรของภาษาในภาษาศาสตร์สังคม เมื่อพิจารณาดูภาษาไทยจะพบว่า มีตัวอย่างการใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นว่าผู้ชายในฐานะทางสังคมสูง เช่นระดับหมื่นเจ้าขึ้นไปมักใช้คำลงท้ายที่เป็นของผู้หญิง เช่นคำลงท้าย คะ แทนที่จะเป็น ครับ คะ กับ ครับ ไม่ได้แตกต่างกันด้วยชั้นทางสังคมแต่แตกต่างกันด้วยเพค ส่วนชั้นทางสังคมนั้นมา มีอิทธิพลภายหลัง

4.4 ภาษาผู้หญิงและภาษาผู้ชายกับการเปลี่ยนแปลงของภาษา

เช่นเดียวกันกับเรื่องภาษา กับ อายุ ความแตกต่างกันระหว่างภาษาผู้หญิงกับภาษาผู้ชายที่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาษาด้วย โรเมน (Romaine 1978:155) กล่าวว่าเป็นที่เชื่อกันว่าการจำแนกให้แตกต่างกันโดยเพคในภาษา มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของภาษา และโดยส่วนใหญ่แล้วผู้หญิงมีส่วนสำคัญในการริเริ่มให้มีการเปลี่ยนแปลง หรือสนับสนุนให้เปลี่ยนแปลง ดังตัวอย่างการศึกษาของเลวิน และ ครอคเก็ตต์ (Levine and Crockett 1966 อ้าง

ใน Romaine 1978:155) เกี่ยวกับการออกเสียง [r] หลังสระในอิลซีบอโร นอร์ร์แครโรไลนา สหรัฐอเมริกา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงเป็นแนวทางหน้าของการเปลี่ยนแปลง จากรูปบรรทัดฐานที่มีศักดิ์ศรี ดังเดิมมาเป็นรูปใหม่ซึ่งเป็นบรรทัดฐานระดับชาติ กล่าวคือผู้หญิงในอิลซีบอโรมีแนวโน้มที่จะออกเสียง [r] หลังสระ เช่นคำว่า car การออกเสียง [r] นั้นถือเป็นบรรทัดฐานของภาษามาตรฐานของอังกฤษแบบอเมริกันหรือบรรทัดฐานของประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนพากผู้ชายนั้นยังนิยมไม่ออกเสียง [r] ในคำเช่น car ซึ่งการไม่อออกเสียงนี้เป็นรูปแบบที่มีศักดิ์ศรีในท้องถิ่น ที่น่าสังเกต คือคนรุ่นเด็ก หรือคนที่เข้ามาอยู่ใหม่ในชุมชนมีแนวโน้มที่จะออกเสียง [r] ซึ่งก็เหมือนกับกลุ่มผู้หญิง ผู้วิจัยจึงสรุปว่าผู้หญิงเป็นแนวทางของการเปลี่ยนแปลงการออกเสียงในภาษาในเขตดังกล่าว

ในภาษาอังกฤษที่สก็อตแลนด์ ก็มีความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับเสียง [r] โรมาน (Romaine 1978:155) กล่าวว่าทั้งเพศชายและเพศหญิงต่างก็เป็นตัวนำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปคนละทาง ผู้หญิงเป็นผู้นำในการใช้รูปแบบที่มีศักดิ์ศรี ส่วนผู้ชายเป็นผู้นำในการใช้ภาษาที่ตรงข้ามกับรูปแบบที่มีศักดิ์ศรี ซึ่งใช้โดยชาวสก็อตที่มีการศึกษาคือรูปแบบที่ไม่อออกเสียง [r] แต่ที่น่าสนใจก็คือรูปแบบที่พากผู้ชายสก็อตใช้นั้น ถึงแม้จะตรงข้ามกับรูปแบบศักดิ์ศรีของสก็อต แต่ก็เป็นรูปเดียวกับที่เป็นมาตรฐานระดับชาติ (ของอังกฤษ) การออกเสียง [r] ในภาษาอังกฤษของสก็อตจึงมีการแปรรูปที่ผู้หญิงเลือกใช้ คือรูปแบบที่มี ศักดิ์ศรีเปิดเผย (overt prestige) ในสก็อตแลนด์ ส่วนรูปแบบที่ผู้ชายเลือกใช้ก็คือรูปแบบมาให้ผู้ชาย คือเป็นเครื่องแสดงความเป็นชายแสดงความต่าง เป็นต้น ศักดิ์ศรีแบบนี้ไม่เปิดเผย เราจึงอาจเรียกว่า ศักดิ์ศรีแฝง (covert prestige) โรมานพบว่าในวันเลือกตั้งการอ่านของผู้ชายมีเปอร์เซ็นต์การใช้เสียงแบบศักดิ์ศรีเปิดเผย (แบบมี [r]) สูงกว่าในการพูดทั่วไป ในทางตรงข้าม สำหรับผู้หญิงก็พบว่าในการอ่านผู้หญิงมักใช้รูปแบบศักดิ์ศรีแฝง (ไม่มี [r]) มากกว่าปกติ

ทรัดกิลล์ (1972:103 อ้างใน Romaine 1978:156) ก็ค้นพบว่าศักดิ์ศรีแฝงนั้น มิได้ปรากฏแต่ในภาษาของผู้ชายเท่านั้นหากยังพบรูปแบบในภาษาของผู้หญิงรุ่นเด็ก และหนุ่มสาวด้วย

สำหรับภาษาไทยนั้น ความแตกต่างระหว่างภาษาผู้หญิงกับภาษาผู้ชาย พบรูปแบบในระดับการใช้คำ เช่นคำเรียกตนเองผู้ชายมักใช้ ผม กระผม อ้า กูฯ ฯลฯ ผู้หญิงมักใช้ หนู ติฉัน อะยืน และชื่อตนเองเป็นต้น ในการใช้คำลงท้าย ผู้ชายมักใช้คำว่า ะ นะ ครับ ส่วนผู้หญิงส่วนใหญ่ใช้ จัง กะ นะ เป็นต้น ส่วนความแตกต่างในการเลือกแต่ละคำนั้นจะขึ้นอยู่กับปริบทของการใช้ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในตอนที่ 3 ของหนังสือเล่มนี้

4.5 สรุป

การที่เพศเป็นปัจจัยแบ่งคนในสังคมให้แยกออกเป็น 2 พวกรั้นทำให้พฤติกรรมของผู้หญิงและผู้ชายรวมทั้งพฤติกรรมทางภาษาด้วยมีความแตกต่างกัน อาจกล่าวได้ว่าเพศทำให้เกิดวิธีภาษาเพศ (sex variety) ในสังคมคือวิธีภาษาหญิง และวิธีภาษาชาย ได้มีการศึกษาเป็นจำนวนมากไม่น้อยที่มุ่งศึกษาภาษาอย่างตามเพศโดยเฉพาะเช่นภาษาผู้หญิง หรือไม่ก็นำเอาเรื่องความแตกต่างทางเพศเข้ามาพิจารณาเพื่ออธิบายการแปรของภาษาในสังคม แต่ส่วนใหญ่มัก ไม่ได้กำหนดให้เพศเป็นตัวแปรสำคัญ ชื่้มิลรอย (Milroy 1988) ได้ค้นและระบุต้นให้มีการศึกษาการแปรของภาษาในสังคมตะวันตกโดยมองว่าเพศเป็นตัวแปรสำคัญที่มาก่อน และมองตัวแปรอื่นๆ ที่หลังและให้ความสำคัญรองลงมา

การที่มีภาษาผู้หญิงและภาษาผู้ชายที่แตกต่างกันทำให้ภาษามีการแปร การแปรทำให้มีการใช้หลายรูปแข่งขันกัน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของภาษาต่อไปได้ เช่นสมมติว่าภาษาไทยมีรูปแบบภาษาที่ผู้หญิงใช้ตรงกับรูปแบบมาตรฐานที่คณะกรรมการบรรจุคำเพื่อภาษาไทย หรือคนส่วนใหญ่ยอมรับ ก็เป็นไปได้ว่ารูปแบบของภาษาผู้หญิงจะคงอยู่ และรูปแบบอื่นที่ไม่มาตรฐานจะหายไปในที่สุด ภาษาผู้หญิงและภาษาผู้ชายในภาษาไทยดูผิวเผินไม่มีความแตกต่าง ยกเว้นการใช้คำเรียกตนเองต่างกันล่าวมาแล้ว แต่ความแตกต่างอาจเป็นด้านความถี่ในการใช้รูปภาษา_rupเดียวกัน ก็ได้ ซึ่งต้องศึกษาให้ลึกซึ้งต่อไปจึงจะสรุปได้ว่าภาษาผู้หญิงกับภาษาผู้ชายในภาษาไทยมีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

คำถาม (บทที่ 4)

1. บทบาทของชายและหญิงในสังคมไทยแตกต่างจากบทบาทของชายและหญิงในสังคมตะวันตกอย่างไร
2. ในโลกตะวันออก บทบาทของชายและหญิงในทุกแห่งเหมือน และแตกต่างกันอย่างไร (เขียนในประเทศจีน ญี่ปุ่น อินเดีย ตะวันออกกลาง ฯลฯ)
3. จงค้นตัวอย่างจากการวิจัยในวรรณสารต่างประเทศ เพื่อแสดงให้เห็นว่าเพศชายและหญิงใช้ภาษาแตกต่างกันในสังคมต่างๆ
4. มีงานวิจัยใดบ้างที่แสดงให้เห็นว่าเพศชายและหญิงในสังคมไทยใช้ภาษาแตกต่างกัน
5. การแปรของภาษาอันเนื่องจากเพศ มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาษาอย่างไร

ภาษาบ้านสังคมของผู้พูด 5

5.1 ชั้นสังคม

แทนทุกสังคมมีการจัดระดับสูงต่ำของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งเรียกว่า การจัดชั้นสังคม (social stratification) การจัดระดับดังกล่าวทำให้เกิด ชั้นสังคม (social class) ขึ้น ชั้นสังคมเป็นผลมาจากการปัจจัยหลายปัจจัยซึ่งนำไปสู่พัฒนาการของการใช้ชีวิตแบบต่าง ๆ กัน โดยทั่วไป คนที่อยู่ในชั้นสังคมที่แตกต่างกันจะมีค่านิยม วิถีชีวิต และภาพลักษณ์ของตนเองต่างกัน นอกจากนั้น ความแตกต่างระหว่างชั้นสังคมยังสามารถมองเห็นได้จากลักษณะทางภายนอก เช่น เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และทรัพย์สมบัติสิ่งของเครื่องใช้อื่น ๆ เช่นที่อยู่อาศัย ยานพาหนะ เป็นต้น

ระบบชั้นสังคมมีหลายระบบ ถ้าจำแนกใหญ่ ๆ นักสังคมวิทยามักกล่าวถึง ระบบชั้นสังคมแบบเปิด ซึ่งอยู่คนละขั้วกับระบบชั้นสังคมแบบปิด ซึ่งได้แก่ระบบวรรณะ (caste) ในสังคมที่มีระบบชั้นสังคมแบบเปิด สมาชิกทุกคนสามารถเลื่อนจากชั้นหนึ่งไปยังอีกชั้นหนึ่งได้เท่าที่ความสามารถของเขาร่วมกับโชคชะตา แต่ในระบบวรรณะ ผู้ใดเกิดมาในวรรณะใดก็ต้องอยู่ในวรรณะนั้นจนตาย

ระบบวรรณะหาได้ยากในโลก แต่ก็มิใช่มีกำกับอยู่ในอินเดียแห่งเดียวเท่านั้น ระบบที่มีลักษณะเป็นระบบวรรณะได้แพร่ขยายไปถึงศรีลังกา พม่า และบางส่วนของอินโดนีเซียและในที่ที่รับวัฒนธรรมอินเดีย (Stewart and Glynn 1985 : 166-7)

ระบบวรรณะที่มีชื่อเสียงที่สุด คือในอินเดียซึ่งมี 4 วรรณะ เรียงตั้งแต่สูงสุดไปยังต่ำสุด ได้แก่ พระมหาชนก (พระ) กษัตริย์ (นักฆราบท) แพศย์ (พ่อค้า ผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ) และศูตร (คนรับใช้) สมาชิกของแต่ละวรรณะจะแต่งงานกันไม่ได้ และเมื่อเกิดมาแล้วจะต้องยอมรับ วรรณะของตนไปจนวันตาย

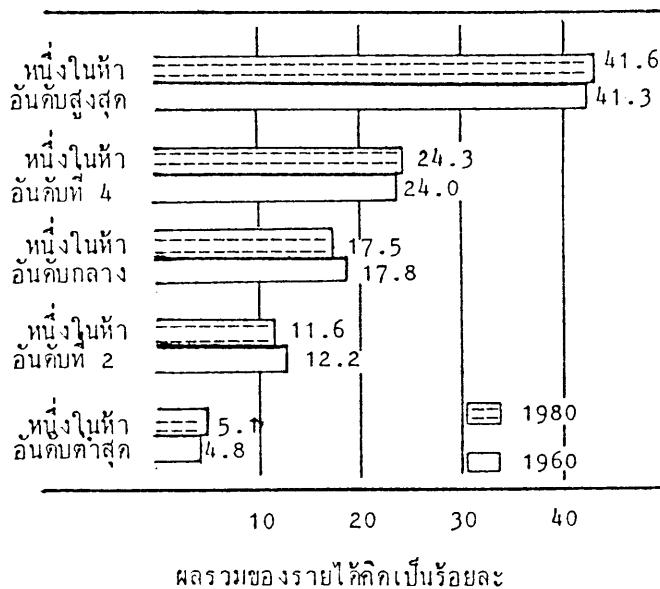
สำหรับระบบชั้นสังคมแบบเปิดนั้น มีปัจจัยหลายอย่างที่เป็นตัวกำหนดความแตกต่างของแต่ละชั้น นักสังคมวิทยาล้วนใหญ่ระบุปัจจัยสามประการคือความมั่งคั่ง (wealth) อำนาจ (power) และ ศักดิ์ศรี (prestige) (Storer 1980 : 134-5) ความมั่งคั่ง อาจแสดงออกในรูปแบบได้ ทรัพย์สมบัติ เงินทองที่มีอยู่ รวมไปถึงการซื้อบริการต่าง ๆ เช่น การรักษาพยาบาล การบันเทิง เป็นต้น

อำนาจ หมายถึงความสามารถของผู้ใดผู้หนึ่งที่จะคุ้มหรือกำกับ พฤติกรรมของผู้อื่น ผู้ที่มีอำนาจมากย่อมมีสิทธิ์ที่จะชี้นำวิธีการให้คนอื่นทำอย่างที่ตนต้องการได้มากกว่าคนที่มีอำนาจน้อย ในบางสังคม อำนาจอาจเกิดจากความแข็งแรงทางร่างกายหรือ ฐานันดร แต่ในสังคมส่วนใหญ่อำนาจได้มาจากการเมือง หรือในหน่วยงาน ศักดิ์ศรี หมายถึงความเคารพ ความซื่อสัตย์ และความเกรงใจที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้รับจากคนอื่นโดยอัตโนมัติ หรือโดยความสมัครใจ (Storer 1980:136) ศักดิ์ศรีอาจได้มาเพราะบุคคลนั้นมีอำนาจและความมั่นคง หรืออาจได้มาด้วยความสำเร็จส่วนบุคคลก็ได้ เช่นเป็นนักแสดงมีชื่อ นักกิษาที่เป็นแชมป์โลก คนแรกที่ประดิษฐ์ หรือค้นพบสิ่งหนึ่งสิ่งใดในโลก

ศักดิ์ศรีมักแสดงออกทางภาษา เช่นการใช้คำเรียกขานเพื่อยกย่องหรือระบุตำแหน่งต่างๆ ตัวอย่างในภาษาไทย เช่น ท่าน ด็อกเตอร์ คุณหมอ ในภาษาอังกฤษ เช่น Reverend, Colonel, Doctor, Judge, Professor

รายละเอียดเกี่ยวกับการใช้ภาษาที่ระบุว่าใครสูงกว่าใคร จะได้กล่าวถึงในบทที่ 8 ซึ่งว่าด้วยการใช้ภาษาตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังโดยเฉพาะ

ปัจจัยที่ 3 ประการที่ได้กล่าวไปแล้วคือความมั่นคง อำนาจ และศักดิ์ศรีเป็นองค์ประกอบที่ทำให้ชั้นสังคมแตกต่างกัน ถ้าเรามองอีกมิติหนึ่ง คือพิจารณาว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นดัชนีในการแบ่งชั้นอนุภาคเป็นชั้นต่างๆ เราจะพบว่ามีหลายปัจจัย

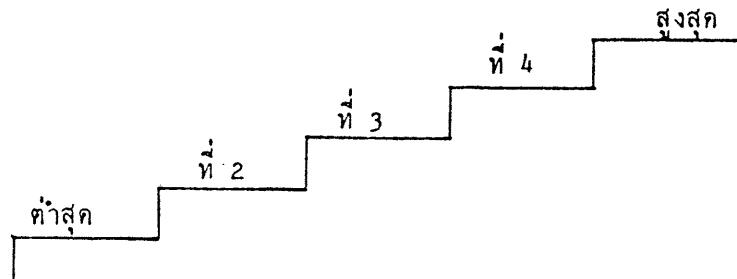
แผนภูมิ 5.1 การกระจายรายได้ในสหรัฐอเมริกาปี 1960 และ 1980

(จาก Stewart and Glynn 1985:177)

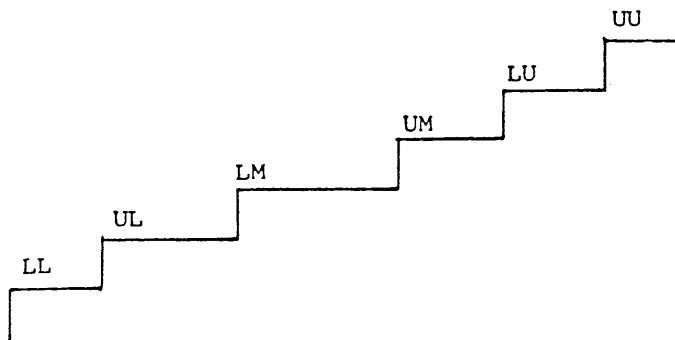
ในสังคมอุดมการณ์ตะวันตก นักสังคมวิทยาส่วนใหญ่ใช้รายได้เป็นเครื่องแบ่งชั้นดับแรก เช่น ในสหรัฐอเมริกา รายได้ถือว่าเป็นเกณฑ์วัดถวิลส์ที่แบ่งชั้นสังคมออกเป็น 5 ชั้น ดังแสดงให้เห็นในแผนภูมิที่ 5.1 ซึ่งเปรียบเทียบการกระจายรายได้ในปี ค.ศ. 1960 และ 1980 ในสหรัฐอเมริกา เป็นที่สังเกตได้ว่าถึงแม้การกระจายรายได้จะต่างกันใน 2 ทศวรรษ แต่ชั้นทั้ง 5 ชั้นยังต่างกันเหมือนเดิม

การใช้รายได้แบ่งชั้นสังคมทำให้ช่วงที่ได้เหมือนขั้นบันไดที่ห่างเท่า ๆ กันดังแสดงในแผนภูมิที่ 5.2 ข้างล่าง แต่ウォร์เนอร์และคอลล์ (Warner et al 1960 อ้างใน Stewart and Glynn 1985: 178-9) เห็นว่าชั้นสังคมไม่จำเป็นต้องมีความห่างจากกันเท่ากัน บางชั้นอาจมีสมาชิกจำนวนน้อย แต่บางชั้นอาจมีสมาชิกจำนวนมากกว่า (ดูแผนภูมิที่ 5.3) เขาแบ่งชั้นสังคมของคนอเมริกันเป็น 6 ชั้น ดังนี้

- 1) ชั้นสูงขั้นสูง (upper-upper) คือชั้นร่ำรวยพวากเก่า (old-money class) มีทั้งเงินอิทธิพลและเกียรติยศ
- 2) ชั้นสูงขั้นต่ำ (lower-upper) คือ ชั้นร่ำรวยพวกใหม่ (newly rich)
- 3) ชั้นกลางขั้นสูง (upper-middle)
- 4) ชั้นกลางขั้นต่ำ (lower-middle)
- 5) ชั้นต่ำขั้นสูง (upper-lower) ได้แก่ พวกคนจนที่ทำงานรายได้น้อย และ
- 6) ชั้นต่ำขั้นต่ำ (lower-lower) คือพวกที่จนที่สุด

แผนภูมิ 5.2 การใช้รายได้ในการแบ่งชั้นสังคม

แผนภูมิ 5.3 การแบ่งชั้นแบบวรเนอร์

UU = upper-upper (สูงชั้นสูง)

LM = lower-middle (กลางชั้นต่ำ)

LU = lower-upper (สูงชั้นต่ำ)

UL = upper-lower (ต่ำชั้นสูง)

UM = upper-middle (กลางชั้นสูง)

LL = lower-lower (ต่ำชั้นต่ำ)

จากแผนภูมิที่ 5.3 จะสังเกตได้ว่าช่วงของแต่ละชั้นตามการแบ่งของวรเนอร์ไม่เท่ากัน เพราะชั้นกลางชั้นต่ำและชั้นต่ำชั้นสูง เป็นชั้นที่มีสมาชิกจำนวนมากกว่าชั้นอื่น ๆ ทั้ง 2 ชั้นนี้ รวมเรียกว่า ชั้นสามัญชน (the common-man level)

นอกจากรายได้แล้ว มีผู้พยายามแบ่งชั้นสังคมโดยใช้เกณฑ์อาชีพ อาชีพกับรายได้ไม่ไปด้วยกันเสมอไป นักธุรกิจในอุตสาหกรรมยังจะได้รับการมองว่าอยู่ชั้นสูงกว่านักค้ายาเสพติด ทั้ง ๆ ที่ทั้ง 2 คนนี้อาจมีรายได้เท่ากัน

ในอเมริกา จากการสำรวจความเห็นของคนอเมริกันในปี ค.ศ.1964¹ พบว่าอาชีพ เช่น ผู้พิพากษา แพทย์ นักวิทยาศาสตร์ และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในรัฐบาลได้รับการยกไว้ในระดับสูง ระดับต่ำมาได้แก่ สมาชิกผู้บริหารหรือผู้จัดการบริษัท ถึงแม้ว่ารายได้ของพวกรายนี้จะต่ำกว่าพวกรากแก้ว ตาม พวกราชแรงงานหรือที่เรียกว่าพวกร คอปกสีฟ้า (blue-collar) มักถูกจัดไว้ในอันดับที่ต่ำกว่าพวกรที่ทำงานนั่งໂตะหรือที่เรียกว่าพวกร คอปกสีขาว (white-collar) แม้ว่ารายได้ของพวกรใช้แรงงานจะสูงกว่าก็ตาม

¹ การสำรวจนำโดย Robert Hodges, Paul M.Siegel; and Peter H.Rossi ผลการวิจัยพิมพ์ใน Occupational Prestige in the United States 1925-1963. American Journal of Sociology, Vol. 70, pp.286-302, November 1964.

การจัดอันดับชั้นตามอาชีพของคนอเมริกันในทศวรรษ 1980 ดูเหมือนจะต่างจากในทศวรรษที่ 1960 ที่กล่าวข้างต้นไปบ้าง ดังจะเห็นได้จากแผนภูมิที่ 5.4 ข้างล่างนี้ จะสังเกตได้ว่าผู้ที่อยู่บนยอดสูงสุด ได้แก่ผู้นำรัฐบาล ผู้นำทางอุตสาหกรรม และผู้นำทางทหาร ส่วนแพทย์ และนักวิทยาศาสตร์ อยู่ในอันดับรองลงมา ที่นำสนใจคือ นักธุรกิจและผู้นำแรงงาน ได้เลื่อนขึ้นมาอยู่ในอันดับเดียวกับแพทย์ หน่วยความ และนักวิทยาศาสตร์ ส่วนอันดับต่ำสุดได้แก่ คนตกงาน และผู้ที่รับเงินช่วยเหลือหรือบำนาญจากรัฐ

กลุ่มที่ 1	<ul style="list-style-type: none"> ผู้นำรัฐบาล ผู้นำทางอุตสาหกรรม ผู้นำทางการทหาร
กลุ่มที่ 2	<ul style="list-style-type: none"> นักธุรกิจ ผู้นำแรงงาน 医师 หน่วยความ นักวิทยาศาสตร์ การละคร วรรณศิลป์ นักวิชาการ
กลุ่มที่ 3	<ul style="list-style-type: none"> พวกรажานน්ටිං พวกรැරණුත් තොගක්මානුයුධා
กลุ่มที่ 4	<ul style="list-style-type: none"> พวกรැරණුත් තොගක්මානුයුත් දේවා พวกรැරණුත් මී තොගක්මානුයුත්
กลุ่มที่ 5	คนตกงาน คนรับบำนาญ และเงินช่วยเหลือ

แผนภูมิ 5.4 ชั้นสังคมของอเมริกาแบ่งตามอาชีพ (ดัดแปลงจาก Stewart and Glynn 1985:180)

นอกจากรายได้แล้วอาชีพแล้วการศึกษาเป็นอีกเกณฑ์หนึ่งซึ่งมีผู้ใช้ในการแบ่งชั้นสังคม ตารางข้างล่าง (ตาราง 5.1) แสดงให้เห็นการ แบ่งชั้นสังคมของอเมริกาออกเป็น 5 ชั้น ตามการจัดตัวเองของผู้ต้องแบบสอบถาม และแสดงความล้มเหลวระหว่างรายได้กับระดับการ ศึกษาของแต่ละชั้นด้วย ส่วนตัวเลขข้างท้ายในแต่ละคอลัมน์ เป็นจำนวนร้อยละของผู้ตอบ

ตาราง 5.1 การแบ่งชั้นสังคมของประชากรชาวอเมริกันตามเกณฑ์ 3 อย่าง

การประเมินตนเอง ² (ร้อยละ)		จำนวนปีของการ ศึกษาที่สำเร็จ(1974) ³ (ร้อยละ)		รายได้ประจำปีของ ครอบครัว(1974) ⁴ (ร้อยละ)	
ชั้นสูง (upper class)	3	มากกว่า 4 ปี ในมหาวิทยาลัย	4	มากกว่า \$40,000	3
ชั้นกลางชั้นสูง (upper middle)	17	จบมหาวิทยาลัย	9	\$25,000-\$40,000	9
ชั้นกลาง (middle class)	44	12-15 ปี	48	\$10,000-\$25,000	53
ชั้นแรงงาน (working class)	34	5-11 ปี	34	\$3,000-\$10,000	30
ชั้นต่ำ (lower class)	2	4 ปี หรือน้อยกว่า	4	น้อยกว่า \$3,000	5

(ดัดแปลงจาก Storer 1980 : 145)

สตอร์เรอร์ (Storer 1980: 145) สรุปว่าตารางนี้แสดงภาพหยาบๆของการแบ่งชั้นในอเมริกา ความจริงแล้ว เนื่องจากชั้นสังคมในอเมริกาเคลื่อนไหวมาก การศึกษาอาจไม่ใช่สิ่งบ่งชี้ที่สำคัญ เพราะคนซ่อมท่อน้ำในอเมริกา ซึ่งมีการศึกษาจบประมาณ 4 อาจมีรายได้ 25,000 เหรียญ อเมริกันต่อปี จึงสามารถจัดอยู่ในระดับชั้นกลางชั้นสูง (upper middle class) ได้ ส่วนคนที่จบปริญญาเอกทางวรรณคดีอังกฤษ อาจทำงานในห้างสรรพสินค้าและได้รายได้เพียง 6,000 เหรียญ อเมริกันต่อปี เพราะไม่ได้ตำแหน่งในมหาวิทยาลัย ก็จะตกไปอยู่ในชั้นแรงงาน (working class) เป็นต้น

² ข้อมูลการประเมินตนเองได้จาก Robert Hodges and D. Treiman, Class Identification in the United States, American Journal of Sociology, Vol. 73 (March 1968): 535-547

³ ข้อมูลการศึกษาได้จาก 1976 U.S. Fact Book (New York: Grossset & Dunlap, 1976)

⁴ ข้อมูลรายได้ได้มาจากการ 1976 U.S. Fact Book เช่นเดียวกับในเชิงอรรถที่ 4

ชิบามोโตะ (Shibamoto 1985) ศึกษาภาษาพูดญี่ปุ่นโดยเก็บข้อมูลจากชนชั้นกลาง เขาให้คำจำกัดความ “ชั้นกลาง” (middle class) ในญี่ปุ่นว่า คือชั้นที่มีลักษณะ 3 ประการ คือ (1) ได้รับการศึกษาตั้งแต่ 12 ปี ขึ้นไป (2) ครอบครัวมีรายได้ 2-10 ล้านเยนต่อปี และ (3) หัวหน้าครัวเรือนต้องเป็นคนทำงานคือปักษ์ขวา

จากการศึกษาที่ยกมาเนี้ย เราอาจสรุปได้ว่าตามปกติแล้วในญี่ปุ่นเขามักใช้เกณฑ์การศึกษา รายได้ และอาชีพ ประกอบกันในการแบ่งชั้นสังคม

5.2 การแบ่งชั้นในสังคมไทย

สำหรับประเทศไทย การแบ่งชั้นสังคมต่างจากสังคมตะวันตกหรือสังคมอุดมสังคม เช่น ญี่ปุ่น อังกฤษ และอเมริกา อังกฤษ ผลกรกุล (Palakornkul 1972:61-2) กล่าวว่าเราอาจแบ่ง คนในสังคมไทยออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประเภท (+อำนาจและสถานภาพ) และประเภท (-อำนาจและสถานภาพ) ประเภทแรกคือมีอำนาจและสถานภาพสูง ได้แก่ พระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ พวกตระกูลเชื้อพระวงศ์ พระ ชนชั้นผู้นำ ซึ่งได้แก่ อาชีพที่มีเกียรติ ผู้นำทาง การเมือง และธุรกิจ ข้าราชการ และอาชีพที่ใช้ความชำนาญทางวิชาชีพหรือพวคคือปักษ์ขวา อีก ประเภทที่ไร้อำนาจและมีสถานภาพต่ำ ได้แก่ เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน พ่อค้าธุรกิจย่อย แม่ค้า และ คนใช้ตามบ้าน จากการแบ่งประเภทเช่นที่กล่าวนี้ อังกฤษ ผลกรกุลสรุปว่าปัจจัยสำคัญที่แยกคน 2 ประเภทให้แตกต่างกันคือ ชาติกำเนิด ยศ ตำแหน่งหน้าที่ การศึกษา ศาสนา และการรับราชการ

นอกจากนี้ อังกฤษ ผลกรกุลยังได้ตั้งข้อสังเกตว่าในสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นสังคมเมือง หรือชนบทไม่มีระบบแบ่งชั้นเหมือนโลกตะวันตก ดังที่ บลังชาร์ด (Blanchard 1958:411 อ้างใน Palakornkul 1972:62) กล่าวไว้เกี่ยวกับสังคมในกรุงเทพฯ ดังนี้

Bangkok society is in no way marked off into static social compartments out of which people never move. Present urban society is characterized by an extraordinary amount of status (or class) mobility, both up and down the scale: people are constantly changing jobs, changing their prestige and class position, moving in and out of the city. As a result, class lines tend to become blurred and uncleared.

“สังคมในกรุงเทพฯ ไม่มีทางที่จะแบ่งออกเป็นช่วงชั้นตายตัวที่สำคัญ

เคลื่อนย้ายไม่ได้ สังคมในเมืองปัจจุบันมีลักษณะเด่นมากในเรื่องการย้ายชั้นหรือเปลี่ยนสถานภาพซึ่งมีทั้งสูงขึ้นและต่ำลง คนไทยเปลี่ยนงาน เปลี่ยนศักดิ์ศรีและตำแหน่ง และย้ายเข้าและออกจากเมืองหลวง เช่น ผลที่ตามมาก็คือทำให้เส้นแบ่งชั้นคลุมเครือและไม่ชัดเจน”

เกี่ยวกับชั้นในสังคมไทย แฮนค์ (Hanks 1962) ชี้ให้เห็นว่าสังคมไทยไม่จัดอันดับชั้นเหมือนตะวันตกโดยให้ข้อสังเกตที่เปิดเผยความจริงไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

Like an army, Thai society has a hierarchy of fixed ranks which determine occupation to occupation up and down the hierarchy. The king might grant title to commoners as easily as a master could free his slaves with little to comfort them for having held power. Neither noble or commoner had to defend his new status against criticism, any more than a captain reminds his newly commissioned fellow captain that yesterday he was only a commander. A man rises because of merit and is accepted without regard for his humble origin. Indeed a humble origin implies a considerable store of merit and might increase his prestige. What we designate as the individual or person is more restricted in Thai than in western society. A Thai is a minister or a farmer only as long as he holds the position. When a farmer, he acts as a farmer, but when receives his insignia of office, he disregards his rustic ways.

.....
By emphasis on status rather than on a person, the Thai equip themselves for mobility and transient position. To a great extent than in the west, the insignia transfers the person. To a lesser degree do people speak slightly of the “newly arrived” or seek flaws in the clothing that intends to make a gentleman. Thus the uniqueness of the person, his personal identity, subserves his

position on the hierarchy.

(Hanks 1962 : 1252 อ้างใน Palakornkul 1972 : 62-3)

ข้อความที่ยกมาอุดเป็นภาษาไทยได้ดังนี้

“สังคมไทยเปรียบเหมือนกองทัพ คือมีลำดับสูงต่ำของศหรือตำแหน่งที่กำหนดไว้ตามตัว และศหรือตำแหน่งนี้เองเป็นเครื่องกำหนดลำดับของอาชีพว่าจะอยู่สูงหรือต่ำ พระมหากษัตริย์ อาจพระราชทานตำแหน่งแก่สามัญชนอย่างง่ายดาย เท่า ๆ กันที่เจ้านายสามารถให้อิสรภาพแก่ท้าส ของเขากลโดยมีการปลองใจเพียงเล็กน้อยในการที่เขาได้มีอำนาจเหนือท้าสเหล่านั้นมาช้านาน ทั้งขุน นางและสามัญชนไม่ต้องออกตัวป กป่องตนเองคำวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับสถานภาพใหม่ที่เขามา ทำนองเดียวกับที่นายทหารคร้อยເອກไม่ต้องค่อยเตือนนายทหารคร้อยເອกคนใหม่ที่เพิ่ง ได้รับแต่งตั้ง ว่าเมื่อวันนี้เขามาเป็นเพียงร้อยโทเท่านั้น คนไทยถือว่าการที่ได้รับตามมีสถานภาพสูง ขึ้นเป็นเพราะเขามีบุญ และเขามักเป็นที่ยอมรับทั่วไปไม่ว่าเข้าผู้นั้นจะมีชาติกำเนิดที่ต่ำต้อยเพียง ใดก็ตาม อันที่จริงแล้วชาติกำเนิดที่ต่ำต้อยกลับยิ่งชี้บ่งว่าเขามาเป็นคนที่มีบุญมากและจะยิ่งทำให้ เขายังคงเป็นคนที่มีบุญมากขึ้นเสียอีก

“สิ่งที่บ่งบอกลักษณะส่วนบุคคลหรือของปัจเจกบุคคลในสังคมไทยมีจำกัดมากกว่าใน สังคมตะวันตก คนไทยจะเป็นรัฐมนตรีหรือชوانาเท่าที่เขายังอยู่ในตำแหน่งนั้น ๆ เท่านั้น ตอนเป็น ชوانาเขาก็จะเล่นบทชوانา แต่เมื่อได้รับเครื่องหมายประจำตำแหน่งในล้านกงาน เขายังคงเป็น ชีวิตชوانาไป”

“โดยการเน้นที่สถานภาพมากกว่าตัวบุคคล คนไทยจึงพร้อมเสมอที่จะย้ายตำแหน่ง เครื่องหมายแสดงศหรือตำแหน่งเปลี่ยนให้คนเป็นอีกคนในสังคมไทยได้มากกว่าในสังคมตะวัน ตก แต่ที่สังคมไทยทำน้อยกว่าสังคมตะวันตกคือพูดถึง “คนที่มาใหม่” หรือจับผิดเรื่องเสื้อผ้า ดัง นั้นจึงสรุปได้ว่า ความเป็นหนึ่งเดียวของบุคคลหรือเอกลักษณ์ประจำตัวบุคคลได้ยอมจำนนต่อ ตำแหน่งในลำดับสูงต่ำ”

ถึงแม้ว่าข้อสังเกตของบลังชาร์ด และแฮงค์จะเก่าแก่ (กล่าวไว้ประมาณ 30 ปีมาแล้ว) แต่ ก็ยังมีความถูกต้องอยู่ สังคมไทยกำลังอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยมุ่งไปสู่ความ เป็นประเทศอุตสาหกรรม แต่ระบบชั้นสังคมในปัจจุบันก็จะไม่ผิดไปจากที่บลังชาร์ด และแฮงค์ กล่าวไว้นั้น

ด้วยเหตุผลที่ได้แสดงไปแล้ว สังคมไทยจึงไม่สามารถแบ่งเป็นชั้น ๆ ด้วยเกณฑ์ตามตัวเช่นรายได้อิ่งสังคมตะวันตก ผู้ที่ศึกษาภาษาในแง่ที่ล้มพังรักบลังค์ไทย มักแบ่งกลุ่มคนไทยตามเกณฑ์อย่างอื่น เช่น อังกับ ผลารกุล (Palakornkul 1972) แบ่งกลุ่มผู้บอกภาษาออกเป็น 3 กลุ่มตามอาชีพ ได้แก่ 1) กลุ่มที่ไม่ใช่วิชาชีพ (non-professional) 2) กลุ่มกึ่งวิชาชีพ (semi-professional) และ 3) กลุ่มวิชาชีพ (professional) และทั้ง 3 กลุ่มประกอบด้วยอาชีพต่าง ๆ ดังนี้

ตาราง 5.2 การแบ่งกลุ่มอาชีพของคนไทย

กลุ่มไม่ใช่วิชาชีพ (non-professional)	ช่างทำผม คนขับรถ การโรง คนรับใช้ตามบ้าน ช่างซ่อมเครื่อง พระ พนักงานเสิร์ฟตามร้านอาหาร
กลุ่มกึ่งวิชาชีพ (semi-professional)	พนักงานขับเครื่องบิน คนทำงานในสำนักงาน นักเรียนนักศึกษา
กลุ่มวิชาชีพ (professional)	สถาปนิก อาจารย์มหาวิทยาลัย แพทย์ วิศวกร ข้าราชการ ครู

(Palakornkul 1972:4)

เลสลี บีบี (Beebe 1974) แบ่งคนในสังคมไทยออกเป็น 5 ชั้น โดยใช้ผลของการ สำรวจทัศนคติของคนไทยเกี่ยวกับศักดิ์ศรีของอาชีพต่าง ๆ เป็นเกณฑ์ การสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับศักดิ์ศรีของอาชีพต่าง ๆ นั้น ทำโดยให้คนไทย 31 คนที่มีอาชีพต่าง ๆ หลายแบบ จัดอันดับ อาชีพ 23

อาชีพโดยไส้เลขตั้งแต่ 1 2 3 4 5จนถึง 23 จากอาชีพที่คิดว่ามีศักดิ์ศรีมากที่สุดไปหน้ายที่สุด

ผลที่ได้จากการสำรวจความเห็นถูกนำมาจัดชั้นของคนในสังคมไทยดังแสดงในตาราง 5.3 ข้างล่างนี้

ตาราง 5.3 ชั้นของอาชีพ จัดตามผลการสำรวจความเห็นเกี่ยวกับศักดิ์ศรีของอาชีพต่าง ๆ

ชั้น	อาชีพ	คะแนนที่ได้
1	วิชาชีพ (professional)	
	แพทย์	55
	อาจารย์มหาวิทยาลัย	83
	นักวิทยาศาสตร์	94
2	อาชีพการจัดการและธุรกิจ (managerial and business professional)	
	ผู้จัดการบริษัทใหญ่	162
	พนักงานที่ปรึกษากฎหมายในบริษัท	182
	วิศวกร	199
3	กึ่งวิชาชีพ (semi-professional)	
	บัญชี	244
	พยาบาล	258
	เจ้าหน้าที่ห้องแล็บ	287
	เลขานุการ	290
4	คนทำงานที่อาศัยความชำนาญเฉพาะครึ่งเดียว (semi-skilled workers)	
	หัวหน้าคนงาน	357
	พนักงานคิดเงิน	392

	คนซ่อมโทรศัพท์	412
	ช่างซ่อมท่อไป	433
	พนักงานขายของ (พากเซลล์)	460
	พนักงานพิมพ์ดีด หรือเสเมียน	467
5	กรรมกรที่ไม่ต้องใช้ความชำนาญเฉพาะและคนรับใช้ (unskilled laborers and servants)	
	คนเดินหนังสือ	503
	คนครัว	539
	คนขับรถ	560
	กรรมกร	582
	คนเสริฟตามร้านอาหาร	624
	คนใช้	631

(Beebe 1974:16)

จากตารางข้างบนจะเห็นได้ว่า อาชีพที่ถูกจัดไว้เป็นชั้นที่ 1 หรือชั้นสูงสุดนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นอาชีพที่ทำรายได้สูงสุด โดยทั่วไปอาจารย์มหาวิทยาลัยและนักวิทยาศาสตร์มีรายได้น้อยกว่าทนายความและวิศวกร แต่ลังค์ไทยยกย่องให้อาจารย์มหาวิทยาลัยและนักวิทยาศาสตร์อยู่ในชั้นที่สูงกว่า⁵

การที่ลังค์มองว่าชั้นหนึ่งมีศักดิ์ศรีมากกว่าอีกชั้นหนึ่งซึ่งบ่งว่าพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของคนในชั้นที่มีศักดิ์ศรีมากย่อมต่างไปจากอีกชั้นด้วย นักภาษาศาสตร์ลังค์มองว่ารูปแบบของภาษาที่ชั้นที่มีศักดิ์ศรีใช้ ย่อมเป็นรูปแบบที่มีศักดิ์ศรีด้วย และความคิดข้อนี้เองเป็นที่มาของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาอักษรชั้นลังค์ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

⁵ เนื่องจากงานวิจัยของบีบีได้ดำเนินการมาเมื่อประมาณ 15 ปีที่แล้ว เราจึงไม่อาจมั่นใจได้ว่าข้อสรุปเกี่ยวกับการแบ่งชั้นตามทัศนคติของคนไทยเช่นที่บีบีสรุปนี้ยังเป็นความจริงอยู่สำหรับลังค์ไทยในปัจจุบัน เป็นไปได้ว่า ในปัจจุบันอาชีพกลุ่มที่ 2 (ผู้จัดการบริษัทใหญ่ ทนายความ วิศวกร) อาจได้รับการยกย่องว่าสูงหรือเท่า ๆ กับกลุ่มที่ 1 (แพทย์ อาจารย์ มหาวิทยาลัย นักวิทยาศาสตร์) แต่การที่จะสรุปให้แน่นอนต้องได้รับการยืนยันจากผลการวิจัย

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับชั้นสังคม

บุคคลแรกที่ให้ความสนใจเรื่องของภาษา กับชั้นสังคม คือ เบอร์นสไตน์ (Bernstein 1964, 1971) เบอร์นสไตน์แบ่งภาษาออกเป็น 2 วิธีภาษา ซึ่งเขาเรียกว่า รหัส (code) ได้แก่ รหัสชั้บช้อน (elaborated code) และ รหัสกำกัด (restricted code) รหัสชั้บช้อนมักใช้ในสถานการณ์ เช่น การโตัวที่อย่างเป็นอย่างเป็นทางการและการอภิปรายทางวิชาการ เบอร์นสไตน์ กล่าวว่าคนที่ใช้รหัสชั้บช้อน มีความเป็นปัจเจกบุคคล และพูดโดยไม่อ่าด้วยปริบท รหัสชั้บช้อนจึงไม่ขึ้นอยู่กับปริบทต่าง ๆ ที่อยู่นอกภาษา เช่น สีหน้า หรือ ภูมิหลังต่าง ๆ ที่ล้วนฐานที่เข้าใจสรุปง่าย ๆ ก็คือรหัสชั้บช้อนเป็นภาษาที่ชัดเจนและมีระเบียบ เบอร์นสไตน์ได้ชี้ว่ามีลักษณะบางประการที่เป็นองค์ประกอบของรหัสชั้บช้อน เช่น การใช้อนุประโยค (subordinate clause) อย่างมาก การใช้กริยากรรมวajak (passive voice) การใช้คำคุณศัพท์ (adjectives) วิเศษณ์ (adverbs) สันฐาน (conjunctions) และการใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง (I)

ส่วนรหัสกำกัดนั้น ตรงกันข้าม มักจะใช้ในสถานการณ์ไม่เป็นทางการ ภายในการครอบครัว หรือในหมู่เพื่อน ใช้ให้เกิดความสัมพันธ์แน่นแฟ้นภายในกลุ่ม มักผูกอยู่กับปริบทซึ่งเป็นที่ เข้า ใจกันของผู้สนทนা รหัสกำกัดเป็นภาษาที่ไม่เด่นชัด ละเลยสิ่งหลายอย่าง ไว้ในฐานที่เข้าใจ เบอร์นสไตน์กล่าวว่ารหัสกำกัดมักใช้บุรุษสรรพนามมากโดยเฉพาะ they และใช้คำตามห้อยท้าย (tag question) เพื่อขอความเห็นชอบจากผู้ฟัง เช่น wouldn't it? aren't they? และไม่ใช้ลักษณะ ที่พบในรหัสชั้บช้อน

เบอร์นสไตน์ได้ยิ่งเรื่องรหัสทั้ง 2 แบบให้สัมพันธ์กับชั้นสังคมของอังกฤษเข้าได้ทำ การทดลองหลายครั้ง และสรุปว่าเด็กในชั้นกลาง (middle class) สามารถใช้ ภาษาทั้ง 2 แบบ คือ ทั้งรหัสกำกัดและรหัสชั้บช้อน แต่เด็กในชั้นแรงงาน (working class) ใช้ภาษาได้แบบเดียวคือ รหัสกำกัด ผลการวิจัยของเบอร์นสไตน์ได้ก่อให้เกิดความห่วงใยในวงการศึกษาที่ไป ซึ่งต่อมา ได้มีผลงานวิจัยมากมายที่แสดงให้เห็นว่าเด็กในชั้น แรงงานมักเรียนหนังสือได้ไม่ดีเท่าเด็กในชั้น กลาง ทฤษฎีของเบอร์นสไตน์พยายามอธิบาย ประเด็นนี้ โดยชี้ให้เห็นเป็นนัย ว่า เพราะเด็กในชั้น แรงงานเลี้ยงเปรียบเรื่องภาษา เขายังเรียนได้ไม่ดีเท่าเด็กในชั้นกลาง เบอร์นสไตน์มีข้อสมมติอยู่ว่า คนในชั้นแรงงานใช้แต่รหัสกำกัด เด็กในครอบครัวชั้นนี้จึงได้เรียนรู้แต่รหัสกำกัด เมื่อเด็กชั้นแรงงานมาเข้าโรงเรียนซึ่งเรียกร้องให้ใช้ภาษาทั้ง 2 แบบเด็กในชั้นแรงงานจึงเลี้ยงเปรียบ บางคนมี ความเห็นเสริมของเบอร์นสไตน์อีกว่า ในเมื่อเด็กชั้นแรงงานไม่สามารถใช้รหัสชั้บช้อนได้ ก็จะทำ ให้เขามีความบกพร่องทางด้านกระบวนการเรียนรู้ด้วย สรุปแล้ว ก็คือคนชั้นแรงงานนокจากจะ เลี้ยงเปรียบทางด้านสังคมแล้วยังเลี้ยงเปรียบด้านภาษาอีกด้วย ซึ่งนำไปสู่ความเสียหายในการ เรียนรู้สิ่งอื่น ๆ ต่อไปด้วย

ทฤษฎีของเบอร์นสไตน์ มีผู้คัดค้านหลายคน ทรัดกิลล์ (Trudgill 1974a:53) ได้สรุปข้อคิดเห็นที่แย้งเบอร์นสไตน์ไว้ เช่น ประการแรกที่ว่าเด็กในชั้นเร่งงานสามารถใช้แต่รหัสกำกับนั้นไม่เป็นความจริง เพราะเวลาเขียนเด็กเหล่านี้ใช้รหัสซับช้อนได้ โดยปกติพากษาอาจไม่ใช้รหัสซับช้อนเพาะไม่อายากใช้ หรือจะใช้ในบางสถานการณ์เท่านั้น ประการที่สอง นักภาษาศาสตร์เห็นว่ารหัสทั้ง 2 แบบของเบอร์นสไตน์ไม่ใช้วิธีภาษาแบบที่แยกจากกันโดยเด็ดขาด หากแต่เป็นรูปแบบที่ใช้ต่างกัน และประการที่สาม มีผู้ค้านว่าครอบครัวที่มีภูมิหลังต่างกันมีอิทธิพลสำคัญต่อการใช้ภาษาด้วย ไม่เพียงแต่ชั้นสังคมที่ต่างกันเท่านั้น

นอกจากนั้น ทรัดกิลล์ (Trudgill 1974a:56) ยังตีความรหัส 2 แบบของเบอร์นสไตน์ว่า เป็นวัฒนเลิศ 2 แบบ ไม่ใช่ภาษาอยู่ที่ต่างกันโดยชั้นสังคมอย่างที่เบอร์นสไตน์อ้าง และตีความข้อสรุปของเบอร์นสไตน์เลี่ย่อมให้ ว่าในบางปริบทเด็กชั้นเร่งงานไม่เต็มใจหรือเคยชินกับการใช้ภาษาแบบเป็นทางการ (= รหัสซับช้อนของเบอร์นสไตน์) เท่ากับเด็กชั้นกลาง ความจริงข้อนี้ไม่ได้แสดงความด้อยทางภาษาของเด็กชั้นเร่งงานเลย ถึงแม้จะซึ้งให้เห็นว่าเด็กชั้นเร่งงานมีพิสัยในการเลือกวัฒนเลิศน้อยกว่าเด็กในชั้นกลางก็ตาม ทรัดกิลล์เห็นว่าสิ่งเหล่านี้ถูกชดเชยโดยความจริงที่ว่า คนในชั้นเร่งงานมักมีความสามารถในการใช้ภาษาแบบอื่น ๆ แทน เช่นการเล่าเรื่องตกล การเล่านิทาน หรือการพูดเลียดสี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่เด็กชั้นกลางไม่ชำนาญ

ลาบอฟเป็นนักภาษาศาสตร์สังคมอีกคนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยกับเบอร์นสไตน์ ในผลงานของเข้า (Labov 1972d:201-40) เขายืนยันว่าภาษาของเด็กในชั้นเร่งงานไม่มีความด้อยและโถมตัวว่าทฤษฎีของเบอร์นสไตน์แสดงอดีตต่อคนในชั้นเร่งงาน ลาบอฟเห็นว่าคนในชั้นสังคมต่างกันใช้ภาษาอยู่ต่างกันและไม่ควรถือว่าภาษาอยู่ได้ด้อยกว่าภาษาอยู่อื่น ๆ

การศึกษาวิจัยการแพร่ของภาษาตามชั้นสังคมโดยไม่มีอุดติหรือการศึกษาภาษาอยู่ที่แบ่งตามชั้นสังคม มีผู้ทำไว้เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เกี่ยวกับการใช้ภาษาในสังคมตะวันตก ซึ่งเป็นสังคมอุดสาหกรรม งานของลาบอฟ (Labov 1972b) เรื่องการจัดช่วงชั้นสังคมของ (r) ในห้างสรรพสินค้านครนิวยอร์ก (ซึ่งได้กล่าวถึงไปบ้างแล้วในบทที่ 3) เป็นการศึกษาที่มุ่งอธิบายการแพร่ของเสียง (r) ตามชั้นสังคม โดยผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

ถ้าเราสามารถแบ่งผู้พูดภาษาอังกฤษออกเป็น 2 กลุ่มและจัดลำดับสูงต่ำตามสเกลการวัดช่วงชั้นสังคมได้ เรายังจะสามารถจัดลำดับสูงต่ำของผู้พูดทั้ง 2 กลุ่มได้เช่นเดียวกัน โดยใช้การออกเสียง (r) เป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้น (Labov 1972b:44)

ลาบอฟกล่าวว่าสมมติฐานนี้ อาจทดสอบได้โดยศึกษาเปรียบเทียบการออกเสียง (r) ของคนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เพราะอาชีพเป็นตระชนีที่สำคัญอย่างหนึ่งที่บ่งบอกชั้นสังคม เช่น อาจศึกษากลุ่มนายความเทียบกับแม่บ้าน และการโรงเป็นต้น แต่การศึกษาท่านองนี้เป็นเหมือนการสำรวจ

กว้าง ๆ และผลที่ได้อาจไม่ใช่ข้อสนับสนุนจริงของสมมติฐานก็ได้ ลابอฟเห็นว่าวิธีที่ดี คือ แสดงว่า สมมติฐานนี้เป็นข้อที่พบเห็นได้ทั่วไปและพิสูจน์ได้ในหมู่ประชากรเล็ก ๆ ที่เจาะจงเท่า ๆ กับกลุ่มใหญ่ที่หยาบ

ลابอฟจึงศึกษาเพื่อพิสูจน์สมมติฐานนี้โดยเจาะจงไปยังคนกลุ่มอาชีพเดียว คือพนักงานขายของของห้างสรรพสินค้าในนิวยอร์ก โดยยึดหลักที่ว่าถ้าเราเลือกห้างสรรพสินค้าใหญ่ ๆ 3 แห่ง ระดับสูงที่สุด ระดับกลางและระดับต่ำในเรื่องราคาและแฟชั่น เราสามารถคาดหวังได้ว่าผู้ที่เข้ามาซื้อของในห้างสรรพสินค้าทั้ง 3 แห่งจะอยู่ในชั้นสังคมต่างกัน ส่วนในด้านที่เกี่ยวกับพนักงานขายนั้น ลابอฟตั้งสมมติฐานอย่างเฉพาะเจาะจงดังนี้

- พนักงานในห้างสรรพสินค้าชั้นสูงสุดจะออกเสียงตัว (r) มากที่สุด
- พนักงานในห้างสรรพสินค้าชั้นกลางจะออกเสียง (r) รองลงมา และ
- พนักงานในห้างสรรพสินค้าชั้นต่ำสุดจะออกเสียง (r) น้อยที่สุด

เสียง (r) เป็นเสียงที่มีศักดิ์ศรีในภาษาอื่นของนิวยอร์ก และภาษาอังกฤษแบบเมริกันที่ว่าไป ผู้ที่ไม่ออกเสียง (r) หรืออกไม่สม่ำเสมอจะถูกมองว่ามีศักดิ์ศรัน้อยกว่าผู้ที่ออกเสียง (r) อย่างสม่ำเสมอ

ห้างสรรพสินค้าที่ลابอฟคัดเลือกคือ แซกส์ ฟิฟท์ แอนด์ ॲเวนิว (Saks Fifth Avenue) เมชีลส์ (Macy's) และเอสไคลน์ (S. Klein) การโฆษณา และราคาสินค้าในห้างทั้ง 3 นี้ตั้งกันอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเป็นดัชนีชี้ให้เห็นว่าห้างแซกส์ เป็นห้างที่อยู่ชั้นสูงสุด เมชีลส์อยู่ตรงกลางและเอสไคลน์อยู่ต่ำสุด ถึงแม่ว่าห้างแซกส์จะจ่ายเงินเดือนพนักงานต่ำกว่าเมชีลส์ แต่ก็เป็นห้างที่มีศักดิ์ศรีมากกว่า (มีคนอยากเข้าทำงานมากกว่า)

วิธีการเก็บข้อมูลของลابอฟคือ ผู้สัมภาษณ์เข้าไปในห้างสรรพสินค้าดังกล่าว และว่าถามลูกค้าที่เข้ามาซื้อของ และพนักงานในร้านด้วยคำถามว่าของที่ขายลิ้งได้สิ่งหนึ่งในชั้น 4 อยู่ที่ไหน (เหตุที่เลือกเอาชั้น 4 เพราะคำว่า fourth มีเสียง r) เช่นถามว่า Excuse me. Where are the women's shoes ? ผู้ตอบจะตอบว่า Fourth Floor

เมื่อได้ยินแล้วผู้ถามจะแก้ลังถามช้า เพื่อได้ภาษาแบบเน้น เมื่อผู้สัมภาษณ์เดินคล้อยหลังไปแล้ว ผู้สัมภาษณ์จะบันทึกข้อมูลไว้ ดังนี้

ร้าน.....

ชั้น (Floor).....

เพศ.....

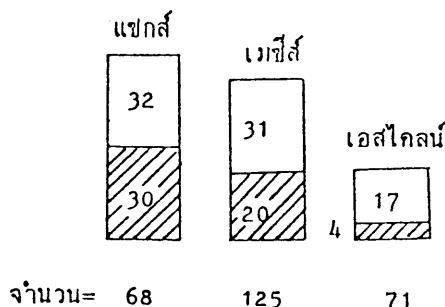
อายุ.....(ประมาณโดยใช้ช่วงห่าง 5 ปี)

ถ้าผู้พูดอยู่บนชั้นที่ 4 อยู่แล้วคำถามจะเปลี่ยนเป็น

Excuse me. What floor is this ?

ผลจากการสัมภาษณ์ปรากฏว่ามีผู้ถูกสัมภาษณ์ 68 คนในเชกส์ 125 คนในเมซีส์ และ 71 คนในเอสไคลน์ รวมทั้งหมด 264 คน

ในการวิเคราะห์ ลับอฟแสดงผลการออกเสียง (r) ในภาพรวม แบ่งตามห้างสรรพสินค้า ดังแผนภูมิ 5.5 ข้างล่างนี้

แผนภูมิ 5.5 ภาพรวมการออกเสียง (r) ของห้างสรรพสินค้า 3 แห่ง

█ = % การออกเสียง [r] ทุกครั้ง □ = % การออกเสียง [r] บางครั้ง % การไม่ออกเสียง [r]
เลขไม่ได้แสดงในที่นี่ จำนวน = จำนวนรายบุคคลที่สัมภาษณ์ทั้งหมด

(ตัดแปลงจาก Labov 1972b:51)

จากราฟที่แสดงในแผนภูมิ 5.5 จะสังเกตได้ว่าในห้างสรรพสินค้าเชกส์มีผู้ออกเสียง [r] สม่ำเสมอเป็นจำนวนมากที่สุด เมซีส์รองลงมา และในเอสไคลน์มีจำนวนน้อยที่สุด (30% 20% และ 4% ตามลำดับ)

ในการวิเคราะห์ลับอฟได้นำตัวแปรอิสระอื่นๆ มาพิจารณาด้วย เช่น อายุ (ดังได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 3) ชาติพันธุ์ (ผิว) และอาชีพ

ในเรื่องที่เกี่ยวกับอาชีพนั้น ลักษณะเปรียบเทียบการออกเสียง [r] ของพนักงานที่ทำงานชั้นล่างสุด (ground floor) และชั้นบน (upper floors)⁶ พบว่าพนักงานที่ทำงานชั้นล่างออกเสียง [r] น้อยกว่า ชั้นอื่น ๆ ดังแสดงในตาราง 5.4 ข้างล่างนี้

ตาราง 5.4 ความถี่ของการออกเสียง [r] จำแนกตามชั้นล่างสุดและชั้นบนในห้างเชกส์

(r)	ชั้นล่างสุด	ชั้นบน
% การออกเสียง [r] ทุกรูปแบบ	23	34
% การออกเสียง [r] บางครั้ง	23	40
% การไม่ออกเสียง [r] เลย	54	26
	100	100
จำนวน	30	38

(ตัดแปลงจาก Labov 1972b:57)

นอกจากนั้น เมื่อเปรียบเทียบคนที่ทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ ในห้างสรรพสินค้าแล้วก็พบข้อสรุป เช่นเดียวกัน คือคนที่อยู่ในตำแหน่งสูงกว่าออกเสียง [r] มากกว่า

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยของลักษณะเปรียบเทียบการออกเสียงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างชั้นสังคมกับการใช้ภาษา กล่าวคือคนที่อยู่ในชั้นสังคมสูงกว่า หรือมีศักดิ์ศรีมากกว่า จะออกเสียง r ซึ่งเป็นเสียงที่มีศักดิ์ศรีในจำนวนที่ส่วนมากกว่า

งานวิจัยของ ทรัดกิลล์ (Trudgill 1974b อ้างใน Hudson 1980:152–155) เป็นงานอีกชั้นที่ดำเนินรอยตามแนวของลักษณะเปรียบเทียบชั้นสังคมเข้ามาพิจารณาในการศึกษาการออกเสียง (ng) ในภาษาอังกฤษที่พูดในเมืองอริช ประเทศอังกฤษ

การคัดเลือกผู้บอกรากภาษาทำอย่างระมัดระวังมาก โดยนำเอาลักษณะโครงสร้างทางสังคมของนอริชเข้ามาพิจารณาอย่างชัดเจน ทรัดกิลล์เลือกพื้นที่ที่ศึกษา 4 พื้นที่ ตามเกณฑ์ที่อยู่อาศัยและสถานภาพทางสังคม และจึงสุ่มตัวอย่างผู้บอกรากภาษาจาก 4 พื้นที่ เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างแล้วผู้วิจัยได้ถามความสมัครใจว่าเต็มใจจะให้ข้อมูลหรือไม่ มีเพียงร้อยละ 15 ที่ปฏิเสธ แต่บาง

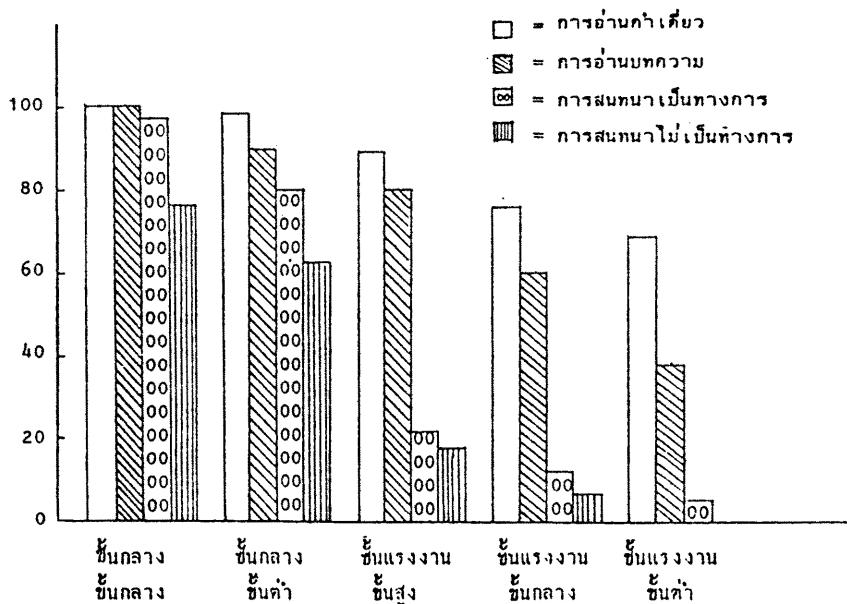
⁶ ในห้างสรรพสินค้าในสหรัฐอเมริกา ตามปกติแล้วชั้นบนมักขายของแพงกว่าชั้นล่าง ยิ่งล่างมากเท่าไรของจะยิ่งถูกกลบเช่น ในชั้นใต้ดินเป็นที่ของถูกที่สุด คุณภาพของสินค้าและเงินเดือนของพนักงาน จะมากขึ้นตามลำดับจากชั้นล่างไปชั้นบนสุด

รายก็ต้องตัดทิ้งไป ด้วยเหตุผลบางประการ เช่นเพียงรายเข้ามานอนอริชเป็นเวลาอยกว่า 10 ปีมาแล้วผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างเพิ่มจนได้ผู้บอกรากษาทั้งสิ้น 50 คน ผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนเด็กอีก 10 คน เพื่อให้มีพิสัยอายุกว้างขึ้น จึงรวมเป็น 60 คนทั้งหมด

สมมติฐานของงานวิจัยนี้คือ การออกเสียง (ng) เป็น [ŋ] เช่นในคำว่า hunting, shooting, fishing จะปรากฏในหมู่ผู้พูดชั้นสูงมากกว่าในหมู่ผู้พูดชั้นต่ำกว่า และบ่อยครั้งกว่าในสถานการณ์ที่เป็นทางการ ตัวแปรทางสังคมที่ทรงกิลล์พิจารณาคือ ชั้นสังคมและสถานการณ์ ซึ่งในที่นี่จะขอกล่าวถึงแต่ตัวแปรชั้นสังคม

ผลการวิเคราะห์ของงานวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้เกี่ยวกับการแปรตามชั้นสังคมของผู้พูด แผนภูมิ 5.6 แสดงให้เห็นรายชั้บช้อนและสัดส่วนของการออกเสียง (ng) ตามชั้นสังคมของนอริช

ในการศึกษาทรงกิลล์เก็บข้อมูลโดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ กันเพื่อให้ได้ภาษา 4 วัฒนเลือ คือ การอ่านคำเดียว (word list) การอ่านบทความ การสนทนabeenทางการ และการสนทนามิเป็นทางการ ส่วนตัวแปรชั้นสังคมใช้เกณฑ์การแบ่งชั้นโดยดูปัจจัยต่าง ๆ เช่นอาชีพ รายได้ การศึกษา ที่อยู่อาศัย ตำบลที่อยู่ และอาชีพของบิดา (Trudgill 1974b:36)

แผนภูมิ 5.6 สัดส่วนการออกเสียง (ng) เป็น [ŋ] ในภาษาบับนังคุมของชาวนอริชแบ่งตามชั้นทางสังคม และวัฒนเลือ

(ดัดแปลงจาก Trudgill 1974b:92 อ้างใน Hudson 1980:154)

จากภาพที่เห็นในแผนภูมิ 5.6 สรุปได้ว่าคนนอริชชันแรงงานออกเสียง (ng) เป็น [ŋ] ต่ำมาก (0-20%) ส่วนในชั้นกลางการออกเสียง (ng) เป็น [ŋ] สูงมากในการพูดเป็นทางการ (60-80%)

นอกจากการศึกษาภาษาที่แปรตามชั้นสังคมตามตัวอย่างที่ได้ยกมาข้างต้น ยังมีตัวอย่างการใช้ภาษาตามวรรณะ (caste) ภาษาอยู่ตามวรรณะ (caste dialects) เป็นลิ้งที่สังเกตและศึกษาได้ง่ายกว่า ภาษาอยู่ตามชั้นสังคม (social class dialects) เพราะการแบ่งวรรณะเห็นชัดและตายตัวกว่าการแบ่งชั้นสังคม ภาษาอยู่ตามวรรณะมักแตกต่างกันอย่างมาก และเห็นได้ชัดเจนกว่าความแตกต่างด้านถิ่น ตัวอย่างที่ยกข้างล่างนี้แสดงความแตกต่าง 2 มิติคือ ในด้านวรรณะและด้านถิ่นด้วย (เรื่องความแตกต่างตามถิ่น จะกล่าวถึงอย่างละเอียดในบทที่ 7)

ตาราง 5.4 การแปรในภาษา Kannarese (Kannarese) ตามวรรณะและถิ่น

	วรรณะพราหมณ์		วรรณะอิน ฯ	
	ดาวาร์	บังกาลอร์	ดาวาร์	บังกาลอร์
'it is '	d	id	ayti	ayti
'inside '	-olage	-alli	-aga	-aga
infinitive affix	-likke	-ok	-ak	-ak
participle affix	-o	-o	-a	-a
'sit '	kut-	kut-	kunt-	kunt-
reflexive	ko	ko	kont-	kont-

(Trudgill 1974a:36)

ตารางข้างบนแสดงการใช้ภาษา Kannarese ซึ่งเป็นภาษาตระกูลดรavidian พูดทางภาคใต้ของอินเดีย จะเห็นได้ว่าวรรณะพราหมณ์กับวรรณะอิน ฯ ใช้ภาษาต่างกันมาก และในหมู่พวกรวรรณะพราหมณ์ด้วยกันก็ยังแยกภาษาออกเป็น 2 ถิ่นคือ ดาวาร์ (Dhawar) และบังกาลอร์ (Bangalore) ซึ่งอยู่ห่างกัน 250 ไมล์

สำหรับภาษาไทย ตัวอย่างการแปรตามชั้นสังคมได้แก่ งานวิจัยของบีบี (Beebe 1974) ซึ่งมุ่งศึกษาการแปรในการออกเสียงพยัญชนะควบคู่กัน ระหว่างภาษากรุงเทพฯตามตัวแปรต่างๆ ทางสังคม รวมทั้งชั้นสังคมด้วย อย่างไรก็ตาม ตามที่ได้กล่าวแล้วใน 5.2 บีบีแบ่งชั้นสังคมของไทยตามคั้กดีครีของอาชีพซึ่งได้มาจากการสำรวจความเห็นของคนไทย ว่าอาชีพอะไรดีที่สุดและ

อะไรรองลงมา และบีบีเรียกชั้นทั้ง 5 ชั้นที่แบ่งตามอาชีพนี้ว่า ชั้นอนาชีพ (occupational classes) ชั้นทั้ง 5 ได้แก่

1. วิชาชีพ
2. อาชีพการจัดการและธุรกิจ
3. กิจวิชาชีพ
4. คนทำงานที่อาศัยความชำนาญเฉพาะครึ่งเดียว
5. กรรมกรที่ไม่ต้องใช้ความชำนาญเฉพาะและคนรับใช้

สมมติฐานของงานวิจัยนี้คือ คนที่อยู่ในชั้นอนาชีพสูงจะออกเสียงควบกล้ำ ร ล ว ได้มากกว่าคนที่อยู่ในชั้นที่ต่ำกว่า

บีบีเก็บข้อมูลจากคนที่ทำงานในสถาบัน 3 แห่งในกรุงเทพฯ คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงพยาบาลรามคำแหง และ บริษัททามาน 1 แห่ง

ในการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาที่สูงตัวอย่างมา (จำนวน 151 คน) ผู้วิจัยเน้นวัจนะลีลา 3 แบบ คือแบบสนทนากัน แบบการอ่าน และอ่านคำเดียวๆ

ผลการวิเคราะห์การออกเสียงควบกล้ำ ร ล ว ที่สัมพันธ์กับชั้นอนาชีพ สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังจะเห็นได้จากตาราง 5.6

ตาราง 5.5 ค่าเฉลี่ยร้อยละของการออกเสียงควบกล้ำ ร ล ว ตามชั้นอนาชีพ

ชนิดของเสียงควบกล้ำ	ชั้นอนาชีพ				
	1	2	3	4	5
ร	29	19	13	13	5
ล	64	56	44	43	35
ว	98	93	83	74	41

(ดัดแปลงจาก Beebe 1974:157)

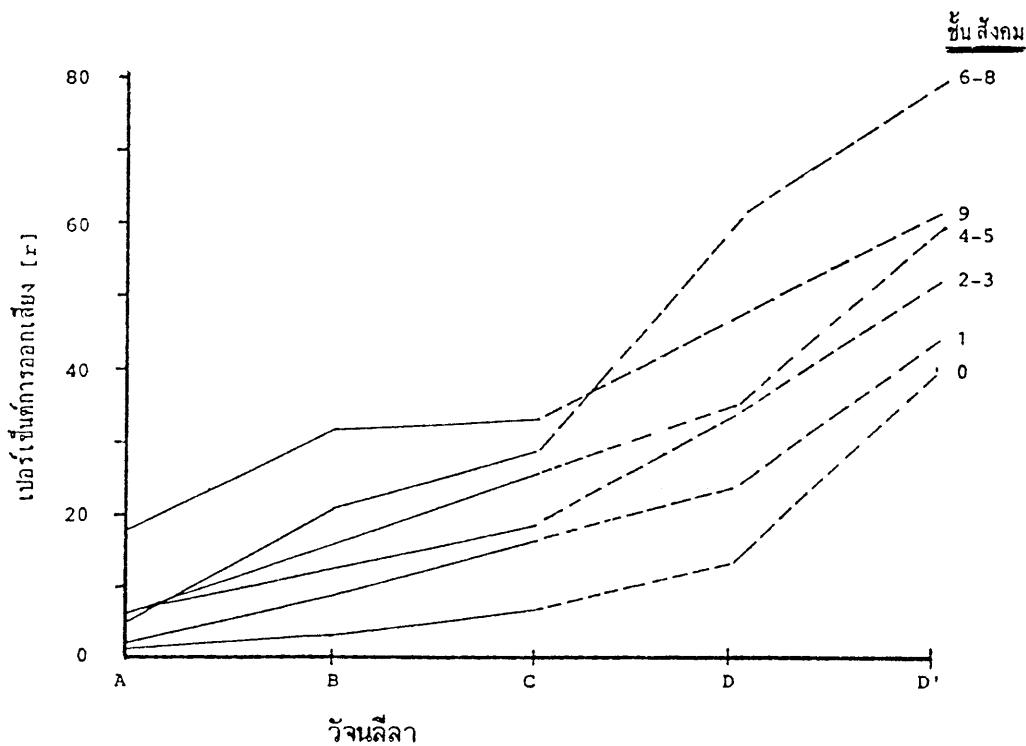
จากตาราง 5.6 จะเห็นว่าชั้นอนาชีพกลุ่มที่ 1 ออกเสียงควบกล้ำ ร ล ว ได้มากที่สุด และตัวเลขแสดงความลดเหลื่อยไปตามลำดับ จากชั้นที่สูงสุดไปต่ำสุด

5.4 การแก้ไขเกินเหตุของชนชั้นกลาง

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับชั้นสังคม เปิดเผยสิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งเกี่ยว กับพฤติกรรมภาษาของชนชั้นกลางคือ การแก้ไขเกินเหตุ (hypercorrection) การแก้ไขเกินเหตุ

หมายถึงการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะใช้รูปภาษาที่ตนคิดว่าถูกต้องหรือมีคักดีศรีกว่ารูปภาษาที่ตนใช้เป็นปกติ เช่นการออกเสียงคำว่า กลับกลาย เป็น “กรับ-ราย” เพราะคิดว่าตัวควบกล้ำกร นั้นเป็นรูปที่ถูกต้อง หรือการแทรกเสียง ร เข้าไปในหลายคำที่พูด เพราะคิดว่าคำที่ไม่มี ร นั้นเป็นรูปที่ไม่ถูกต้อง เช่นออกเสียงคำว่า จริง เป็น “จิง” (ที่ถูกต้องเป็น “จิง”)

ลารอฟ (Labov 1972c:114) พบว่าชนชั้นกลางมีแนวโน้มที่จะแก้ไขเกินเหตุในการออกเสียงวัจนลีลาที่มีการใช้ภาษาแบบรู้ตัวและระมัดระวังอย่างมาก เช่นการอ่าน แผนภูมิที่ 5.7 แสดง การแก้ไขเกินเหตุของชนชั้นกลาง (6-8)

แผนภูมิ 5.7 การออกเสียง [r] แบ่งตามชั้นสังคมและวัจนลีลา

0-1 = ชั้นต่ำ (lower class)

2-3, 4-5 = ชั้นแรงงาน (working class)

6-8 = ชนกลางชั้นต่ำ (lower-middle class)

9 = ชนกลางชั้นสูง (upper-middle class)

A = การพูดแบบเป็นกันเอง, B = การพูดแบบมัดระวัง, C = การอ่านข้อความ

D = การอ่านคำเดี่ยวๆ, D' = การอ่านคำคู่เทียบเสียง (จาก Labov 1972c:113)

จากแผนภูมิข้างบน จะเห็นได้ว่าเส้น 6-8 ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้มุ่งชั้นกลางชั้นต่ำ (lower-middle class) ไม่เป็นไปตามที่คาดหมาย กล่าวคือเปอร์เซ็นต์การออกเสียง [r] ควรจะต่ำกว่า เส้นที่แท่นชั้นที่สูงกว่าคือ 9 แต่พบว่ากลับสูงกว่าในวันลีลาการอ่านพั้ง 3 แบบ (C,D,D') ซึ่งเป็นการใช้ภาษาที่รู้ตัวและระวังตัวมาก ลابอพช์ให้เห็นว่ามีคือการแก้ไขเกินเหตุของชนชั้นกลางชั้นต่ำ กล่าวคือชนชั้นดังกล่าวมีพฤติกรรมทางภาษาที่เกินเลยกว่าที่เป็นปกติของชั้นของตน และไม่ใช่แต่ในเสียง [r] เท่านั้นที่ลابอพบรูปแบบเช่นนี้ การทดลองศึกษาเสียงอื่นๆ เช่น (th) กีพบรูปแบบการแก้ไขเกินเหตุเช่นเดียวกัน

ผลงานของบีบี (Beebe 1974) ที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น กีพบการแก้ไขเกินเหตุ เช่นกัน กล่าวคือ กลุ่มอาชีพชั้นที่ 3-4 (กลุ่มกลาง) จะออกเสียงคำควบกล้ำล เป็นควบกล้ำร มาก ที่สุด กลุ่มอาชีพ 1-2 มากเป็นอันดับรองลงมาและกลุ่มอาชีพที่ 5 (ต่ำที่สุด) มีการแก้ไขเกินเหตุน้อยที่สุด (Beebe 1974:134-6)

5.5 ชั้นสังคมกับการเปลี่ยนแปลงของภาษา

ดังที่ได้แสดงให้เห็นแล้วในบทที่ 3 และ 4 การแพร่ของภาษาในปัจจุบันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของภาษาในอนาคต รูปแบบต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ (change in progress) และเป็นการเปลี่ยนแปลงในเวลาเสมือนจริง (change in apparent time) ในอนาคตเมื่อรูปหนึ่งกล้ายเป็นอดีต อีกรูปหนึ่งกล้ายเป็นรูปที่ใช้ในปัจจุบันรูปเดียว เมื่อนั้นเราจะจึงกล่าวได้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงในเวลาจริง (change in real time)

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของเสียง 12 เสียง ซึ่งประกอบด้วย 3 เสียงในมาร์ธาซ์ วินเยอร์ด (Martha's Vineyard) และ 9 เสียงในนครนิวยอร์ก ลابอฟได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับกลไกการเปลี่ยนแปลงทางเสียงไว้ถึง 13 ข้อ ข้อสรุปของลابอฟมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมากกับชั้นสังคม จึงนับเป็นการเหมาะสมที่จะยกข้อสรุปดังกล่าวมาไว้ในที่นี้

ข้อสรุปเกี่ยวกับกลไกการเปลี่ยนแปลงทางเสียง (Labov 1972c)

(1) การเปลี่ยนแปลงทางเสียงมักเริ่มโดยกลุ่มย่อยเล็ก ๆ กกุ่มหนึ่งในชุมชนภาษา ในเวลาที่เอกลักษณ์ของกลุ่มกำลังจะถูกกลืนหายไป เพราะแรงกดดันภายนอกหรือภายใน รูปภาษาที่กำลังจะเปลี่ยnmักเป็นรูปที่ชี้ปั่นสถานะของถิ่นนั้น ๆ ในขั้นนี้รูปภาษาดังกล่าวจะปรากฏไม่สม่ำเสมอและยังไม่เป็นตัวแปรภาษาที่ระบุได้เด่นชัด

(2) การเปลี่ยนแปลงเริ่มเมื่อรูปภาษาดังกล่าวกล้ายเป็นลิ่งที่สมาชิกในกลุ่มดังกล่าว ใช้ร่วมกัน เราอาจเรียกการเปลี่ยนแปลงขั้นนี้ว่าการเปลี่ยนแปลงจากข้างล่าง (change from below) หมายถึงข้างล่าง ได้ระดับการสำนึกรทางสังคม (social awareness) ซึ่งก็คือการเปลี่ยนแปลงโดยผู้

พูดไม่รู้ตัวนั้นเอง ตัวแปรภาษาดังกล่าวจะไม่มีการแพร่ทางวัฒนลีลา และจะใช้เมื่อกันกันหมดในทุกๆ คำ ตัวแปรภาษาที่เป็นเครื่องบ่งชี้สมาชิกภาพในสังคม

(3) ขั้นตอนหลังจาก (2) ก็คือ คนรุ่นอายุลูกหลานของผู้พูดภาษาในกลุ่มดังกล่าวพยายามออกเสียงดังกล่าว โดยแก้ไขให้ถูกต้องจนผิดจากรูปที่พ่อแม่ใช้มา จนถัดไปเป็น การแก้ไขเกินเหตุ ลับอฟ เรียกกระบวนการนี้ว่า การแก้ไขเกินเหตุจากข้างล่าง (hypercorrection from below) ซึ่งหมายความว่าผู้พูดที่แก้ไขเกินเหตุนั้นทำไปโดยไม่มีเหตุผลเกี่ยวกับลักษณะทางสังคม ตัวแปรภาษาในขั้นนี้ถูกจัดเป็นสิ่งแสดงความเป็นสมาชิกภายในกลุ่ม และระดับอายุด้วย

(4) การเปลี่ยนแปลงอาจแพร่ไปสู่กลุ่มเยื่อยื่น ๆ ในชุมชนภาษาอื่น ๆ

(5) ขีดจำกัดของการแพร่กระจายของรูปภาษาใหม่จะถูกจำกัดอยู่ในชุมชนภาษา ซึ่งหมายถึงกลุ่มคนที่มีบรรทัดฐานในเรื่องภาษาร่วมกัน

(6) เมื่อความเปลี่ยนแปลงแพร่กระจายถึงขีดสุด ในชุมชนภาษาแล้ว รูปภาษารูปใหม่ก็จะกลายเป็นบรรทัดฐานซึ่งเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในชุมชนนั้น ในขั้นนี้ตัวแปรภาษาที่เริ่มนี้มีการแพร่ด้านวัฒนลีลา

(7) การเคลื่อนไหวของเสียง ฯหนึ่งในระบบมักนำไปสู่การปรับการประกูของเสียงอื่น ๆ ในระบบเสียง

(8) การปรับในระบบเสียงมักนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางเสียงต่อไปอีก การเปลี่ยนแปลงใหม่จะเข้ามาสู่ชุมชน และท้าทายรูปเก่าซึ่งได้ถูกเปลี่ยนบรรทัดฐานไปแล้ว รูปใหม่ก็เริ่มเข้าสู่ขั้นที่ (1) ใหม่ หรืออาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้น (9)-(13) ต่อไป

ขั้น (1)-(8) เป็นการเปลี่ยนแปลงจากข้างล่าง ส่วนขั้น (9)-(13) เป็น การเปลี่ยนแปลงจากข้างบน (change from above) ซึ่งหมายความว่าผู้พูดรู้ว่ารูปที่ใช้มีคัดศรีหรือไม่

(9) ถ้ากลุ่มที่เริ่มการเปลี่ยนแปลงทางเสียงไม่ใช่กลุ่มที่มีฐานะสูงสุดในชุมชนภาษาสมาชิกของกลุ่มที่อยู่สูงสุดมักจะประมาณว่ารูปที่เปลี่ยนนั้นเลว โดยใช้สถาบันหรือการสื่อสาร ต่าง ๆ เป็นเครื่องมือโฆษณา

(10) การประมาณว่าเลาเซ่นนี้ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจากข้างบนซึ่งเป็นการแก้ไขรูปที่เปลี่ยนอย่างเฉียบพลัน ให้เป็นรูปที่กลุ่มนั้นสูงสุดใช้ คือรูปที่มีคัดศรีเป็นแบบอย่าง รูปที่มีคัดศรีเป็นแบบอย่างในขั้นนี้ จึงถูกจัดเป็นรูปแบบซึ่งผู้พูดใช้อย่างตั้งใจ ในขั้นนี้เองจึงมีการแพร่ทางวัฒนลีลาเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการแปรตามชั้นสังคม รูปที่ประกาศให้ใช้จะถูกจัดเป็นรูปที่ใช้ในวัฒนลีลาแบบเป็นทางการ (ปัญหาการออกเสียง ร ของไทยจัดอยู่ในขั้นนี้ได้)

(11) ถ้ารูปแบบที่กลุ่มนั้นสูงสุดใช้ไม่เหมือนกับรูปแบบที่กลุ่มนี้ใช้ กลุ่มนี้จะทำการแก้ไขเกินเหตุ คือเปลี่ยนจากรูปที่คนใช้ปกติ ซึ่งก็ถูกอยู่แล้วไปเป็นรูปที่ดีกว่า ทำเกิน

เหตุกว่าที่ควรจะเป็น (เช่นออกเสียง เปลี่ยน ว่า “เบรี่ยน” เป็นต้น) ลابอฟเรียกกระบวนการนี้ว่า การแก้ไขเกินเหตุจากข้างบน (hypercorrection from above)

(12) ถ้ารูปภาษาได้ถูกประมาณว่าเลวมาก ๆ รูปภาษารูปนั้นอาจกลายเป็นเรื่องวิพากษ์ วิจารณ์ของสังคมและอาจหายไปในที่สุด หรืออาจกลายเป็นรูปแบบที่ตอกด้านในพจนานุกรมชีงตรง ข้ามกับรูปที่ใช้อยู่จริง

(13) ถ้าการเปลี่ยนแปลงของรูปภาษารูปได้เริ่มโดยกลุ่มชั้นสูงสุดในชุมชน รูปนั้นจะกลายเป็นรูปมีศักดิ์ศรีเป็นแบบอย่างให้คนทั่วไป รูปแบบนั้นจะมีกลุ่มอื่นรับไปใช้มากที่สุดในการพูดแบบเป็นทางการ และในการพูดแบบไม่เป็นทางการ จะใช้รองลงมา

จากขันตอนกลไกการเปลี่ยนแปลงทางเสียงที่ลابอฟได้สรุปไว้นี้ จะเห็นได้ว่าเรื่องชั้นสังคมเข้าไปมีส่วนอย่างมากในการกำหนดรูปแบบและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงของรูปภาษารูป ได้รูปหนึ่ง ทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลง และค่านิยมเกี่ยวกับการใช้ภาษาผูกพันอยู่กับความมีศักดิ์ศรีของรูปภาษา ซึ่งสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชั้นสังคม

5.6 สรุป

นอกจากอายุและเพศ ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 และ 4 ชั้นสังคมเป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่กำหนดความแตกต่างของภาษาที่ผู้พูดใช้ ชั้นสังคมเป็นเรื่องที่ซับซ้อน เพราะเป็นสิ่งที่ ถูกกำหนดโดยปัจจัยหลายอย่าง เช่นรายได้ การศึกษา อาชีพ และแม้แต่ฐานะทรัพย์มีมาตั้งแต่เกิด สังคมแต่ละสังคมมีเกณฑ์กำหนดการแบ่งชั้นต่างกัน สังคมอุตสาหกรรมมักแบ่งชั้นตามรายได้ และอาชีพ เป็นหลัก จากการศึกษาพบว่าผู้พูดที่มาจากชั้นสังคมต่างกันใช้ภาษาต่างกัน หรืออีกนัยหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า จากราภาษาที่แต่ละคนใช้นั้นเราอาจระบุได้ว่าผู้พูดมาจากชั้นสังคมใด

ชั้นสังคมยังเกี่ยวพันกับการเปลี่ยนแปลงของภาษาด้วย ทั้งนี้เป็นเพราะคนในสังคมมีค่านิยมและทัศนคติเกี่ยวกับชั้นสูง ชั้นต่ำ ต่างกัน เมื่อการเปลี่ยนแปลงทางภาษาเกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยไม่มีโครงสร้างตัว การเปลี่ยนแปลงนี้เรียกว่า การเปลี่ยนแปลงจากข้างล่าง ตรงกับ การเปลี่ยนแปลงจากข้างบน คือการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มหรือกำหนดโดยผู้อยู่ในชั้นสูงเพื่อแก้ไขรูปที่ถือว่าเลวในสังคม และถือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ผู้รับไปใช้ ใช้อย่างรู้ตัวว่าเป็นรูปที่มีศักดิ์ศรี

ในบทต่อไปจะได้กล่าวถึงตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อภาษาของผู้พูดอีกอย่างคือชาติพันธุ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับชั้นสังคมด้วย

คำถ้าม (บทที่ 5)

1. จงให้ข้อมูลการแบ่งชั้นสังคมของประเทศไทยท่านรู้จัก เพื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย
2. **ศักดิ์ศรี** หมายความว่าอะไร และสัมพันธ์กับชั้นสังคมและการใช้ภาษาอย่างไร
3. งานของเบอร์นส์ตินซีให้เห็นความเสียเบรียบของชนชั้นแรงงานอย่างไร
4. วิธีภาษาที่เบอร์นส์ตินวิเคราะห์อยู่ในมิติใด จงให้เหตุผล
5. การแก้ไขเกินเหตุ สัมพันธ์กับชั้นสังคมอย่างไร
6. ชั้นสังคมสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาษาอย่างไร
7. มีงานวิจัยใดบ้างที่ซึ่งให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างชั้นสังคมกับพฤติกรรมทางภาษาของคนไทย

ภาษาภับชาติพันธุ์ของผู้พูด 6

6.1 ความหมายของ “ชาติพันธุ์”

ชาติพันธุ์ (ethnicity) หมายถึง เอกลักษณ์ทางสังคมของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นเพราะบุคคลนั้นหรือกลุ่มนั้นมีวัฒนธรรมที่เฉพาะและแตกต่างจากกลุ่มอื่น ๆ

โดยส่วนใหญ่ค่าว่า ชาติพันธุ์ มักใช้เพื่อเอ่ยถึงชนกลุ่มน้อย ถึงแม้ว่าตามคำจำกัดความที่แท้จริงแล้ว ชนกลุ่มใหญ่ก็ถือได้ว่ามีวัฒนธรรมอย่างเฉพาะตัวที่แตกต่างจากกลุ่มอื่น และมีเอกลักษณ์ที่เด่นชัดของกลุ่มของตนเหมือนกัน แต่วัฒนธรรมของกลุ่มใหญ่ที่สุดมักกล้ายเป็นมาตรฐาน คือเป็นตรงข้ามกับวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มน้อยต่าง ๆ (Storer 1980:182-3)

กลุ่มที่มีชาติพันธุ์ต่างกับกลุ่มอื่น ๆ โดยเฉพาะที่ต่างจากกลุ่มใหญ่ในสังคม เรียกว่า กลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic group) ความแตกต่างทางชาติพันธุ์อาจเกิดจากปัจจัยหนึ่งหนึ่งหรือหลายประการทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ เช่น ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี การรับประทานอาหาร และการแต่งกาย เช่น กลุ่มชาติพันธุ์อิตาเลียนและเม็กซิกันในสหรัฐอเมริกา นอกจากนั้น ความแตกต่างอาจเป็นทางด้านเชื้อชาติหรือสีผิว (race) ก็ได้ เช่น คนผิวดำหรือนิโกร เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งและอินเดียแดง ก็เป็นอีกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งในสหรัฐอเมริกา กลุ่มชาวเชื้อชาติพุทธ อินดู และมุสลิม ต่างก็เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในสหรัฐอเมริกาซึ่งแตกต่างจากกลุ่มใหญ่โดยศาสนา

ในประเทศไทยกลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มชนที่เป็นที่รู้จักกันในนามของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มชาวมุสลิม กลุ่มชาวเช่าเฝ่าต่าง ๆ กลุ่มชาวเขมร กลุ่มชาวออย กลุ่มลาว ชอง กลุ่มชาวจีน กลุ่มชาวอินเดีย (ชิกส์) ฯลฯ ความแตกต่างที่แยกให้กลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนซึ่งต่างจากคนไทยส่วนใหญ่ในประเทศได้แก่ ศาสนา เช่นชาวมุสลิม ชาวชิกส์ หรือลักษณะอื่น ๆ ทางวัฒนธรรมได้แก่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีรวมทั้งการแต่งกายด้วย

ความแตกต่างกันทางชาติพันธุ์ อาจเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความแตกแยก ขัดแย้ง ซึ่งในบางแห่งที่ชนกลุ่มใหญ่มีอดีตต่อกรุ่มชาติพันธุ์กลุ่มน้อยมาก ๆ จะเกิดความรุนแรงถึงกับสังหารประหตประหารกันก็มีเช่น การสังหารชาวเชื้อรังใหญ่ในสมัยที่อิตเลอร์ปักรองประเทศไทย

ในประเทศไทยความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการความแตกต่างด้านชาติพันธุ์ มีปรากฏให้เห็นบ้างถึงจะไม่เกิดความรุนแรง แต่ก็เป็นปัญหาที่มีมาเป็นเวลานาน ได้แก่ปัญหาชาวมุสลิมในสีจังหวัดภาคใต้ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งทางชาติพันธุ์รวมทั้งปัญหาทางภาษาด้วย

6.2 ภาษาภักดิลุ่มชาติพันธุ์

มีการทดลองในสหรัฐอเมริกา (อ้างใน Trudgill 1974a:57-9) โดยให้คนจำนวนหนึ่งฟังเทปภาษาพูดของคน 2 ชุด และให้ตัดสินว่าผู้พูดทั้ง 2 ชุดต่างกันอย่างไร คนที่ฟังเทปส่วนใหญ่ลุ่งความเห็นว่าผู้พูดชุดแรกเป็นคนผิวดำและชุดที่ 2 เป็นคนผิวขาว ที่จริงแล้ว อาจกล่าวได้ว่าคำตัดสินของคนเหล่านี้ผิดโดยสิ้นเชิง เพราะที่จริงผู้พูดชุดแรกเป็นคนผิวขาว และ ชุดที่ 2 เป็นนิโกรแต่คำตัดสินที่ผิดเช่นนี้น่าสนใจมาก แสดงอะไรบางอย่างเกี่ยวกับภาษาอังกฤษที่ใช้ในสหรัฐอเมริกา นั่นคือแสดงว่ามีภาษาอังกฤษที่คนผิวขาวส่วนใหญ่ใช้โดยทั่วไปและมีภาษาอังกฤษที่คนผิวดำส่วนใหญ่ใช้โดยทั่วไป ทั้งนี้ต้องเข้าใจว่าไม่ใช่ชาวผิวขาวทุกคนพูดแบบเดียวกันหมด หรือถ้าเกิดเป็นคนผิวดำก็ต้องพูดแบบผิวดำตลอด ภาษาไม่ผูกติดอยู่กับสีผิว หากเป็นเรื่องที่เรียนรู้โดยกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ในการทดลองดังกล่าว ผู้พูดในเทปที่เป็นผิวขาวนั้นเป็นคนที่เติบโตและใช้ชีวิตกับชาวผิวดำมาตลอด ถูกเลี้ยงดูมาด้วยค่านิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวผิวดำ จึงพูดภาษาแบบผิวดำ ส่วนผู้พูดที่เป็นผิวดำในเทปนั้น เป็นคนที่ถูกเลี้ยงดูมาในหมู่คนผิวขาว มีการติดต่อกันกลุ่มคนผิวดำน้อยมาก ภาษาของเขางั้นฟังดูเป็นภาษาของคนผิวขาว

คนอเมริกันส่วนใหญ่ สามารถแยก วจนะแบบผิวดำ (black speech) ออกจาก วจนะแบบผิวขาว (white speech) ได้เวลาฟังโทรศัพท์ แสดงว่ามีลักษณะสำคัญบางประการในภาษาที่เป็นตัวบ่งชี้ความแตกต่าง ความจริงข้อนี้เป็นหลักฐานที่สนับสนุนความคิดที่นักภาษาศาสตร์สังคม เชื่อว่าภาษา มีการแปรตามชาติพันธุ์ หรืออีกนัยหนึ่งเรารสามารถแบ่งภาษาได้ภาษาหนึ่งให้เป็นภาษาอย่างตามกลุ่มชาติพันธุ์ได้ ดังนั้น นอกจากรายุ เพศ ชั้นทางสังคม ดังกล่าวไปแล้วที่มีผลต่อการแปรของภาษาในสังคม ก็ยังมีชาติพันธุ์อีกปัจจัยหนึ่งด้วย

ภาษาของคนผิวดำในสหรัฐอเมริกาเป็นสิ่งที่นักภาษาศาสตร์หลายคนสนใจศึกษา บางคนเรียกวิภาษานี้ว่า Non-Standard Negro English ซึ่งแปลว่า ภาษาอังกฤษที่ไม่มาตรฐานของนิโกร บางคนเรียกว่า Black English Vernacular (BEV) ซึ่งแปลว่า ภาษาอังกฤษท้องถิ่นของคนผิวดำ และบางคนเรียกว่า Black English แปลว่า ภาษาอังกฤษคนผิวดำ ทรัดกิลล์ (Trudgill 1974a:66) เห็นว่าคำหังสุดกินความหมายกว้างเกินไป เพราะทำให้รู้สึกว่าคนผิวดำทุกคนต้องพูดวิภาษานี้หมด เขาเห็นว่า 2 คำแรกดูจะให้ความหมายตรงกับความจริงมากกว่า เพราะแยกนิโกรที่พูดภาษาไม่มาตรฐานออกจากมาตรฐาน ถึงแม้ยังจะทำให้คิดว่ามีเพียงวิภาษาระหว่างที่นิโกร

ทั่วอเมริกาใช้เหมือนกันไม่ว่าจะอยู่เมืองใด ซึ่งความจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น อย่างไรก็ตาม ถ้าพูดถึงลักษณะใหญ่ๆ ที่ภาษาคนผิวดำมีร่วมกันแล้ว คำ 2 คำ นั้นก็จะใช้ได้ดี อย่างไรก็ตีคำว่า Black English ดูเหมือนจะเป็นคำที่คนทั่วไปใช้มากที่สุด ในที่นี้จะใช้คำว่า “ภาษาอังกฤษคนผิวดำ” เพราะเป็นคำที่สั้นและง่ายต่อการติดต่อที่สุด¹

ตัวอย่างภาษาอังกฤษคนผิวดำ มีดังนี้

เด็กผู้ชายอายุ 12 ปี ในเมืองดีทรอยต์ : “Sometimes we think she's absolutely crazy. she come in the classroom she be nice and happy... the next minute she be hollering at us for no reason. She never have a smile, she'd be giving us a lecture on something that happened twenty years ago.”

(จาก Shuy 1970 อ้างใน Trudgill 1974a:66)

เด็กผู้ชายอายุ 15 ปี ในเมืองชาเร็ม: “You know, like some people say if you're good your spirit goin' t'heaven...’ n’ if you bad, your spirit goin' to hell. well, bullshit! Your spirit goin' to hell anyway. I'll tell you why. ‘Cause, you see, doesn't nobody really know that it's a God. An' when they be sayin' if you good, you goin' t' heaven, tha's bullshit, 'cause you ain't goin' to no heaven, 'cause it ain't no heaven for you to go to.”

(จาก labov 1972d อ้างใน Trudgill 1974a:66)

ตัวอย่างภาษาอังกฤษคนผิวดำที่ยกมาข้างบน แสดงลักษณะหลายลักษณะทางไวยากรณ์ที่ต่างจากภาษาอังกฤษมาตรฐาน ลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของภาษาอังกฤษคนผิวดำมี 6 ประการ ดังที่ ทรัดกิลล์สรุปไว้ (Trudgill 1974a:71-3) คือ

(1) ไม่เติม -s ท้ายคำกริยาเอกพจน์บุรุษที่ 3 เช่น พูดว่า He go. She come. She like.

(2) ไม่ใช้ verb to be ในปัจจุบันกาล เช่นพูดว่า

She real nice.

If you good. you goin' to heaven.

¹ ปัจจุบันคำที่เป็นที่นิยมมากที่สุดสำหรับใช้เรียกภาษาอังกฤษคนผิวดำ คือ African American English Vernacular เรียกย่อๆว่า AAVE นอกจากนั้น มีบางคนใช้คำว่า Ebonics เพื่อเรียกภาษาอังกฤษคนผิวดำให้แยกจากภาษาอังกฤษมาตรฐาน คำนี้มาจากคำว่า Ebony แปลว่าไม้สีดำ แต่ก็ไม่เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

They out there.

He not American.

ภาษาอังกฤษมาตรฐานเทียบกับประโยคข้างบนจะเป็นดังนี้

She's real nice.

If you're good, you'll go to heaven.

They're out there.

He's not American.

ทรัคกิลล์สันนิชฐานว่าการที่ verb to be หายไปในประโยคภาษาอังกฤษคนผิวดำ อาจเป็นเพรากการกร่อนทางเสียงตามกระบวนการดังนี้

She is > she's > she

They are > they're > they

(3) ใช้กริยา be โดยไม่เปลี่ยนรูปซึ่งเรียกว่า "invariant be" เช่นตัวอย่าง

She be nice and happy.

He usually be around.

Sometimes when they do it, most of the problems always be wrong.

They sometimes be incomplete.

ภาษาอังกฤษมาตรฐานคู่กับประโยคข้างบนจะเป็นดังนี้

She is nice and happy.

He is usually around.

Sometimes when they do it, most of the problems are always wrong.

(สำหรับประโยชน์ภาษาอังกฤษมาตรฐานอาจพูดต่างไปเป็นอีกประโยคก็ได้)

They are sometimes incomplete.

เป็นที่น่าสังเกตว่าในภาษาอังกฤษคนผิวดำ be ไม่เปลี่ยนรูปจะปรากฏในการณ์ลักษณะจำเจ (habitual aspect) ซึ่งใช้เอ่ยถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ไม่ใช่เกิดติดต่อ กัน ในภาษาอังกฤษเราแบ่งปัจจุบันการออกเป็น 2 การณ์ลักษณะ ซึ่งแสดงโดยรูปต่างกันคือ การณ์ลักษณะที่ไม่ใช่สิ่งเกิดขึ้นซ้ำ ๆ ในตัวอย่าง (a) และที่เกิดขึ้นซ้ำใน (b) ส่วนในภาษาอังกฤษมาตรฐานไม่แยกความแตกต่าง

ภาษาอังกฤษคนผิวดำ

(a) He busy right now.

(b) Sometimes he be busy.

ภาษาอังกฤษมาตรฐาน

He's busy right now.

Sometimes he's busy.

ในภาษาอังกฤษคนผิวดำ ประโยคห้างล่างนี้เป็นประโยคไม่ถูกไวยากรณ์ ตือไม่มีใครพูด เช่นนี้

* He be busy right now.

* He be my father.

ในประโยคแรกคำว่า right now บอกให้รู้ว่าการณ์ลักษณะในประโยคนี้ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้น ช้าๆ ส่วนประโยคที่ 2 ถ้าพูดเช่นนั้นจะหมายความว่า He is only my father from time to time. แปลเป็นภาษาไทยว่า ‘เขานะเป็นพ่อของฉันเป็นครั้งคราว’ ซึ่งไม่ได้ใจความ

(4) ประโยคคำถามที่ซ้อนอยู่ในประโยคใหญ่ในภาษาอังกฤษคนผิวดำต่างจากภาษา อังกฤษมาตรฐาน ในภาษามาตรฐานประโยคคำถามที่ซ้อนอยู่จะอยู่ในรูปประโยคบอกเล่า ส่วนใน ภาษาอังกฤษคนผิวดำ จะอยู่ในรูปประโยคคำถามดังตัวอย่าง

ภาษาอังกฤษคนผิวดำ

I asked Mary where did she go.

I want to know did he come last night. I want to know whether he came last night.

ภาษาอังกฤษมาตรฐาน

I asked Mary where she went.

(5) การใช้ it แทน there ในประโยคที่มี there is/there are ดังตัวอย่าง

ภาษาอังกฤษคนผิวดำ

It 's a boy in my class name Joey.

It ain't no heaven for you to go to.

ภาษาอังกฤษมาตรฐาน

There's a boy in my class named Joey.

There is no heaven for you to go to.

(6) การใช้รูปปฏิเสธซ้อนกัน ดังตัวอย่างข้างล่าง

ภาษาอังกฤษคนผิวดำ

It ain't no heaven.

Doesn't nobody know that it's a God.

Can't nobody do nothing about it ?

ภาษาอังกฤษมาตรฐาน

There is no heaven

Doesn't anybody know that there's a God.

Can't anybody do anything about it ?

นอกจากเอกสารลักษณ์ทางด้านไวยากรณ์ที่กล่าวไปแล้ว ภาษาอังกฤษคนผิวดำยังมีลักษณะเด่นทางเสียงอีกด้วย ทรัดกิลล์สรุปลักษณะร่วมกันทางเสียงของภาษาอังกฤษคนผิวดำไว้ดังนี้ (Trudgill 1974a:68-9)

(1) การไม่ออกรสเสียง [r] หลังสระ เช่น ในคำว่า car และ cart คนผิวดำส่วนใหญ่มักออกเสียงโดยไม่มี [r] ท้ายสระ เมื่อถูกตีความในภาษาอังกฤษแบบอังกฤษ

นอกจากนั้นยังพบว่าสำหรับเสียง [r] ระหว่างสระ คนผิวดำที่อยู่ในชั้นทางสังคมต่ำจะไม่ออกรสเสียง เช่น ออกรสเสียง Carol กับ Paris เป็น Ca'ol, Pa'is ดังนั้นคำว่า Paris กับ pass จะออกเสียงเหมือนกัน และ parrot กับ pat ก็จะออกเสียงเหมือนกัน

ในภาษาอังกฤษสำเนียงอาร์พี (RP) ที่มีผู้ออกเสียงคำบางคำ เช่น very โดยไม่ออกรสเสียง [r] ตรงกลาง เป็น ve'y เช่น ve'y nice.

เสียง [r] ควบคู่กับการใช้ในภาษาอังกฤษคนผิวดำบางคน เช่น from ออกเป็น f'om และ protect เป็น p'otect.

(2) ผู้พูดชาวผิวดำส่วนใหญ่ไม่ออกรสเสียง [θ] ในคำ เช่น thing และ [ð] ในคำ เช่น that แต่จะออกเป็น [t] และ [d] ตามลำดับ ปัญหาการออกเสียง [θ] และ [ð] พบรูปในภาษาอื่น ๆ ด้วย เช่น ภาษาคริโอลารีเบียน ซึ่งออกเสียง [θ] และ [ð] เป็น [f] และ [v] ตามลำดับ (ในภาษาอังกฤษของคนไทย เสียง [θ] และ [ð] มักจะออกเป็น [s] และ [d] ตามลำดับ)

(3) ภาษาอังกฤษมาตรฐานที่ไปออกเสียงควบคู่กับท้ายคำ เช่นคำว่า west, desk, end, cold ในภาษาอังกฤษคนผิวดำ เสียงพยัญชนะตัวท้ายมักหายไป เช่น

west	กล้ายเป็น	wes
desk	กล้ายเป็น	des
end	กล้ายเป็น	en
cold	กล้ายเป็น	col

เพราการไม่ออกรสเสียงพยัญชนะท้ายของเสียงควบคู่กันนี้เองทำให้ภาษาอังกฤษคนผิวดำมีรูปพหุพจน์ที่ต่างไปจากภาษาอังกฤษมาตรฐาน เช่น พหุพจน์ของ desk แทนที่จะเป็น desks [desks] กลับกลายเป็น [desiz] พหุพจน์ของ test ไม่ใช่ [tests] แต่เป็น [tesiz] เพราคำเหล่านี้ได้กล้ายเป็นคำที่ลงท้ายด้วยเสียง s ผู้พูดจึงนำกฎพหุพจน์ เช่น ในคำว่า glass-glasses มาใช้

การลดรูปของเสียงควบคู่กันนี้ เป็นลักษณะที่ปรากฏในภาษาคริโอลารีเบียนด้วยอย่างไรก็ตาม คนผิวขาวในภาคใต้ของสหรัฐอเมริกาบางคนก็ใช้ภาษาที่มีลักษณะตั้งกล่าวด้วย แต่ชาวผิวขาวทุกคนยังใช้คำว่า tester และ testing (มีเสียง st เสมอ) ในขณะที่มีชาวผิวดำบางคนใช้คำว่า “tesser” และ “lessing”

จึงอาจกล่าวได้ว่า โดยทั่วไปคนผิวดำมีแนวโน้มที่จะไม่ออกเสียงพยัญชนะควบคับกล้า ๙ ในภาษาของเขามาก

(4) คนผิวดำมักออกเสียงสะท้อนหน้าเลียงนาสิก เช่น ในคำว่า run, rum, ring เป็นเสียงชี้นมูก และดออกเสียงนาสิกข้างท้าย ดังนั้นในภาษาของคนผิวดำ คำทั้ง 3 คำ ที่ยกมาเป็นตัวอย่าง จะออกเสียงเป็นอย่างเดียวกันคือ [懊]

นอกจากนั้น คำว่า told จะออกเสียงคล้าย toe และคำว่า toad ก็จะออกเป็น toe เช่นกัน เพราะคนผิวดำมีแนวโน้มทึ่งเสียงข้างท้าย

นอกจากภาษาอังกฤษคนผิวดำและในสหรัฐอเมริกา ยังมีตัวอย่างภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ อีก ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากภาษาอังกฤษมาตรฐานบางประการ

ภาษาของกลุ่มชาวเยอรมันในอเมริกา โดยเฉพาะสมัยคนที่อพยพเข้ามายังในอเมริกา รุ่นแรก ๆ มีความแตกต่างเรื่องการใช้กาล (tense) และการเรียงคำดังตัวอย่าง

ภาษาของกลุ่มเยอรมัน-อเมริกัน

He comes tomorrow home.

How long are you here?

ภาษาอังกฤษมาตรฐาน

He will come home tomorrow.

How long have you been here?

(Weinrich 1953:30, 40)

ในนิวยอร์ก มีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาอังกฤษโดยมีลักษณะบางอย่างที่บ่งบอกเอกลักษณ์ของกลุ่มตน เช่น พาก ยิดดิช (Yiddish) มักออกเสียงสะ [æ] ในคำเช่น bad, dad, bag เหมือนเสียงในคำว่า beard [iæ]

กลุ่มอิตาเลียนในนิวยอร์ก รุ่นแรกที่อพยพมามักออกเสียง [æ] เป็น [a] แต่พอถึงรุ่นอายุที่ 2 มีการแก้ไขเกินเหตุโดยออกเสียงสะ [a] ให้สูงมาก ๆ สระ [a] ของพากอิตาเลียนจึงพิงดูสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ

พากยิวมีแนวโน้มที่จะออกเสียง [ɔ] ใน coffee และ [ə] หรือ [ʌ] ใน cup เมื่อกัน coffee cup จึงออกเสียงเป็น [kɔfi kɔp] แต่รุ่นอายุที่ 2 ของพากที่อพยพเข้ามานั้นมีแนวโน้มที่จะแก้ไขเกินเหตุ โดยออกเสียงสะใน coffee ให้สูงมาก กลายเป็น [u] เช่น [ku^ufi] 'coffee' และ [du^ug] 'dog'

ในสกอตแลนด์ มีภาษาที่สืบทอดมาจากภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ที่แยกกัน 2 กลุ่ม ได้แก่ พากยาดแลนด์สกอต (Highland Scots) เป็นพากเกล (Gaels) พูดภาษาเกลิก (Gealic) กับพากโลว์แลนด์สกอต (Lowland Scots) พูดภาษาอังกฤษ ต่อมากุคนใน สกอตแลนด์หันมาพูดภาษาอังกฤษหมด แต่ 2 กลุ่มนี้มีสำเนียงต่างกัน ที่สังเกตเห็นได้ชัดคือ กลุ่มเกลิกมีเอกลักษณ์ทางไวยากรณ์มากดังด้วยอย่างต่อไปนี้

พากเกลิก	สกอตทั่วไป
Take that whisky here.	Bring that whisky here.
I'm seeing you!	I can see you!
It's not that that I'm wanting.	I don't want that.

(Trudgill 1974a:64)

จะเห็นได้ว่าความแตกต่างทางไวยากรณ์มีช่องว่างมาก ภาษาอังกฤษของเกลิกใช้คำว่า take แทน bring ไม่ใช่คำว่า can ในประโยคที่เปลี่ยน “ฉันเห็นคุณแล้วหละ” และใช้โครงสร้างที่เน้นความมากกว่าภาษาอังกฤษทั่วไป ดังด้วยอย่างประโยคที่ 3 ที่ขึ้นต้นว่า It's not that...

ในประเทศยูโกสลาเวียซึ่งเป็นประเทศที่มีภาวะหลายภาษา (multilingualism) มีการแพร่ของภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น พากเชร์บส์ (Serbs) พากโครทส์ (Croat) และพากมุสลิม ทั้ง 3 กลุ่มนี้แตกต่างกันทางศาสนา พากเชร์บส์เป็นนิกายออโอดอกซ์ พากโครทส์เป็นคาโอลิก ส่วนพากมุสลิมนับถือศาสนาอิสลาม ทั้ง 3 กลุ่มพูดภาษาเดียวกันคือ เชอร์โบ-โครท ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้มากที่สุดในยูโกสลาเวีย แต่เชอร์โบ-โครท ของทั้ง 3 กลุ่ม มีความแตกต่างกันพอที่จะจัดเป็นวิธีภาษา 3 วิธีภาษาซึ่งส่วนใหญ่ต่างกันที่คำศัพท์ ดังด้วยอย่างต่อไปนี้

มุสลิม	โครทส์	เชร์บส์
‘ขนมปัง’	hljeb	kruh
‘รถไฟ’	voz	vlak
‘หน้าต่าง’	pendzer	prozor
‘เมือง’	carsija	grad
‘รัก’	sevdah	ljubav
‘มุน’	budzak	kut

(Trudgill 1974a:62)

จะสังเกตได้ว่าภาษาของพากโครทส์และเชร์บส์นั้นมีบางคำใกล้เคียงกัน เพราะในอดีตความแตกต่างเกิดจากที่อยู่อาศัย แต่ปัจจุบันไม่ว่าจะอยู่กิ่นใดพากเชร์บส์และโครทส์จะใช้คำศัพท์ดังที่แสดงข้างบนนี้เป็นเครื่องแสดงความแตกต่างทางชาติพันธุ์

ในประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม แต่ยังไม่มีผู้ได้ศึกษาลักษณะเฉพาะทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้น ด้วยว่าจะยกต่อไปนี้เป็นเพียงข้อสังเกตเท่านั้น

กลุ่มชาติพันธุ์จีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนมากออกเสียง [d] เป็น [l] เช่น เด็กๆ ออกเสียงเป็น “เหล็กๆ” ก็ได้ เป็น “ก์ล่าย” เป็นต้น ออกเสียงพยัญชนะข้างท้ายคำ [ŋ] เป็น [ŋ] เช่น เป็น มากกว่า “เป็ง” เส้น ออกเสียงว่า “เส้ง” นอกจากนั้นมากออกเสียงสร้อยาวเป็นสระสันและสระสันเป็นสร้อยาว เช่นเชา ออกเสียงเป็น “ขาว” ให้ มากกว่า “ห้าย” ส่วนคำว่า บ้าน ออกเสียงเป็น “บัน” หรือ “บัง” เป็นต้น

เป็นที่เชื่อได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ก็ย่อมมีเอกลักษณ์ในภาษาไทยของตนทั้งสิ้น ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าศึกษาให้ลึกซึ้งอย่างยิ่ง เพราะจะให้ประโยชน์ต่อการสอนภาษาไทยให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เหล่านั้น

6.3 กลุ่มชาติพันธุ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาษา

ความจริงแล้วเรื่องความแตกต่างทางภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ กับภาษาของชนกลุ่มใหญ่ในสังคมได้สังคมหนึ่งเป็นเรื่องที่มีผู้สนใจศึกษามาเป็นเวลานานแล้ว ภายใต้หัวข้อที่เป็นที่รู้จักกันดีในนามของอิทธิพลของภาษาแม่ต่อภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศของผู้พูด เช่นการศึกษาข้อมูลร่องต่างๆ ในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองของกลุ่มต่างๆ ที่เป็นรุ่นอายุรุ่นแรกในสหรัฐอเมริกา ภาษาอังกฤษของกลุ่มต่างๆ ในประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษ และภาษาอังกฤษที่เรียนเป็นภาษาต่างประเทศในประเทศอื่นๆ เช่น ไทย ญี่ปุ่น เกาหลี เป็นต้น การศึกษาแนวโน้มส่วนมากเป็นการศึกษาที่มุ่งชี้ข้อบกพร่องที่ผิด หรือจุดอ่อนในการใช้ภาษาอังกฤษที่พูดโดยคนชาติอื่น เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การปรับปรุงการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแก่ชนชาติเหล่านี้ให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ผลงานทางด้านการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง (Teaching English as a Second Language) หรือภาษาอังกฤษในฐานะภาษาที่สอง (English as a Second Language หรือ ESL) มีเป็นจำนวนมากและศึกษาโดยละเอียดแบบทุกด้าน ส่วนใหญ่มีข้อสมมติเบื้องต้นอยู่ว่าจุดบกพร่องหรือความแตกต่างที่เกิดขึ้นนั้นเนื่องมาจากการแทรกแซงของภาษาแม่ซึ่งทำให้ผู้พูดติดลักษณะต่างๆ ในภาษาของตนเวลาพูดภาษาอังกฤษ ด้วยว่าที่ผลงานเหล่านั้นให้ไว้ หรือนำมาวิเคราะห์เป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดสำหรับผู้สอนใจเรื่องการแปรของภาษาตามชาติพันธุ์

ถ้าเรามองจากอีกมุมหนึ่ง คือมุมของตัวภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ ซึ่งในตัวอย่างที่ยกข้างบนคือภาษาอังกฤษ อาจกล่าวได้ว่าภาษาอังกฤษได้เปลี่ยนแปลงไปเพื่อประโยชน์อิทธิพลของการยึดลักษณะต่างๆ จากภาษาแม่ของผู้พูดกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เกี่ยวกับทัศนะเช่นนี้ได้มีผู้ศึกษาในหนึ่งคือ การยึดลักษณะของภาษาหนึ่งไปใช้ในอีกภาษาหนึ่ง

การยึดทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลง ภาษาอังกฤษที่พูดโดยชาติพันธุ์นี้ ซึ่งเต็มไปด้วยคำยืน
หรือลักษณะอื่น ๆ ที่ยึดมาจากภาษาอังกฤษนั้น ถือได้ว่าเป็นภาษาอังกฤษที่ถูกเปลี่ยนแปลง
จนกลายเป็นภาษาอังกฤษอีกวิวัฒนาการหนึ่ง เช่นภาษาอังกฤษของชาวสเปน ภาษาอังกฤษของชาว
อินเดีย บางคนถือว่าภาษาอังกฤษของคนญี่ปุ่น ภาษาอังกฤษของคนไทย ก็เป็นหลาย ๆ วิธีภาษา
ของภาษาอังกฤษ

ด้วยอิทธิพลของภาษาศาสตร์สังคมและการแพร่กระจายแนวคิดทางภาษาศาสตร์สังคมที่
ว่า ภาษาอยู่ตามกลุ่มชาติพันธุ์ไม่ด้อยหรือผิด เมื่อเทียบกับภาษาของกลุ่มใหญ่ ในปัจจุบันนี้ ครูผู้
สอนภาษาจึงดูเหมือนจะยอมรับกันมากขึ้นเกี่ยวกับความคิดที่ว่าลักษณะของภาษาอยู่ตาม
ชาติพันธุ์เป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มไม่ถือว่าเป็นลักษณะผิด ดังนั้นในปัจจุบันเรามักจะได้
ยินครูผู้สอน ภาษาอังกฤษหลายคนพูดถึง วิธีภาษาของภาษาอังกฤษ (varieties of English)
หรือ ภาษาอังกฤษต่าง ๆ (Englishes) ภาษาอังกฤษของคนอินเดีย ภาษาอังกฤษของคนญี่ปุ่น
ภาษาอังกฤษของคนฟิลิปปินส์ ภาษาอังกฤษของคนอื่นๆ ต่างก็เป็นวิธีภาษาต่าง ๆ ของอังกฤษ
ทั้งสิ้น

ผู้เชื่อว่าวิธีภาษาของภาษาอังกฤษเหล่านี้บางวิธีภาษา โดยเฉพาะวิธีภาษาที่สัมผัสตลอด
เวลา กับวิธีภาษามาตรฐาน จะมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่ความเป็นมาตรฐานในที่สุด เช่น ภาษา
อังกฤษของคนในساวดี กำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนาช้าๆ ไปสู่ความใกล้เคียงกับภาษาอังกฤษ
มาตรฐาน เพราะฉะนั้น ถึงแม้จะไม่ถือว่าวิธีภาษาของภาษาอังกฤษไม่ด้อยหรือผิดก็ตามแต่ยังถือ
กันว่าวิธีภาษามาตรฐานเป็นเป้าหมายที่ทุกคนปรารถนาจะไปให้ถึง

การสัมผัสนี้ของภาษาที่พูดโดยคนต่างเชื้อชาติ ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรมกันนั้น เป็นไป
อย่างรวดเร็ว ไม่มีทางเลือก และในกรณีที่ทั้งสองฝ่ายไม่รู้ภาษาของอีกฝ่ายจะนำมาซึ่งภาวะการเกิด
ภาษาใหม่ขึ้น เรียกว่า ภาษาพิจิณ (pidgin)

ภาษาพิจิณ คือภาษาที่เกิดจากการผสมของ 2 ภาษาขึ้นไป ซึ่งโดยส่วนใหญ่ภาษาหนึ่งมัก
จะเป็นภาษาที่มีอำนาจมากกว่า ได้แก่ ภาษาญี่ปุ่น เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส ตัว ปอร์ตุเกส และ
อีกภาษาหนึ่งเป็นภาษาพื้นเมือง คำศัพท์ของภาษาพิจิณมักมีรากฐานมาจากภาษาญี่ปุ่น ส่วนโครง
สร้างทางไวยากรณ์ มักรับมาจากภาษาพื้นเมือง ภาษาพิจิณถือเป็น ภาษากลาง (lingua franca)
ซึ่งไม่ใช่ภาษาแม่ของผู้ใด เพราะภาษาพิจิณไม่ใช่ภาษาธรรมชาติ คำศัพท์ของภาษาพิจิณมัก
มีจำนวนจำกัด และไวยากรณ์มักมีลักษณะหยาบ เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน เพราะความจำเป็นในการ
สื่อสาร กระบวนการเกิดภาษาเช่นนี้ เรียกว่า การเกิดภาษาพิจิณ (pidginization)

เมื่อผู้พูดภาษาพิดจีนมีลูกหลาน ภาษาพิดจีนก็จะกลายเป็นภาษาแม่ของชุมชนภาษาของคนเหล่านั้น ในขั้นนี้เรารายกภาษาแม่ที่เกิดจากภาษาพิดจีนว่า ภาษาครีโอล (creole) ภาษาครีโอลมีจำนวนคำศัพท์มากขึ้น และกฎไวยากรณ์ซับซ้อนและเป็นระบบมากขึ้น จนเกือบเหมือนภาษาธรรมชาติ ตัวอย่างเช่นภาษาครีโอลฝรั่งเศสพูดในเกาะไฮตี เกาะในทะเลカリเบียนและรัฐลุยเซียน่า สหรัฐอเมริกา ภาษาครีโอลอังกฤษพูดในจามาก และ รา瓦iy เป็นต้น

กระบวนการซึ่งภาษาพิดจีนเปลี่ยนหรือพัฒนาเป็นภาษาครีโอลนี้ เรียกว่า การเกิดภาษาครีโอล (creolization)

ความจริงแล้ว การศึกษาภาษาครีโอล ดูจะไม่ห่างไกลจากหัวข้อการแพร่องภาษาตามชาติพันธุ์นัก เพราะภาษาครีโอลมักพูดโดยกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่ต่างจากกลุ่มที่พูดภาษาญี่ปุ่น ถ้าพิจารณาจากมุมมองของภาษาญี่ปุ่นต่าง ๆ โดยถือว่าภาษาครีโอลเป็นวิธีภาษาของภาษาเหล่านั้น ก็เป็นการมองแบบการแปรความกลุ่มชาติพันธุ์นั่นเอง

แม้แต่ภาษาอังกฤษคนผิวดำในอเมริกาที่ได้ยกเป็นตัวอย่างข้างต้นนั้น ก็มีนักภาษาศาสตร์สังคมหลายคนถือว่ากำเนิดมาจากภาษาครีโอลที่คนผิวดำใช้ (Stewart 1968, Trudgill 1974a:76, Hudson 1980 : 66) เขาเหล่านั้นเห็นว่าการที่ภาษาอังกฤษคนผิวดำมีลักษณะแตกต่างจากภาษาอังกฤษมาตรฐาน และมีความเป็นเอกลักษณ์ของตนก็เพราะนิโกรพวกรากที่เข้ามาในสหรัฐอเมริกาพูดภาษาครีโอลอังกฤษนิดหนึ่ง ความคล้ายคลึงกันระหว่างภาษาอังกฤษคนผิวดำกับภาษาครีโอล อังกฤษอื่น ๆ มีมากเกินกว่าที่จะถือว่าเป็นเรื่องบังเอิญ อันที่จริงแล้ว ภาษาครีโอลส่วนใหญ่ในโลกเป็นภาษาที่พูดโดยลูกหลานของทาสจากแอฟริกา แต่ต่อมาภาษาครีโอลจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปจนคล้ายกับภาษาอังกฤษมาตรฐานมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงเป็นไปได้ว่าภาษาอังกฤษคนผิวดำในสหรัฐอเมริกาเป็นภาษาครีโอลชนิดหนึ่ง

6.4 สรุป

จะเห็นได้ว่าในอุปกรณ์ทางภาษา ชาติพันธุ์ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สัมพันธ์กับการแพร่ในภาษาใดภาษาหนึ่ง การแพร่องภาษาตามชาติพันธุ์ ปรากฏในทุกด้านของภาษา เช่น ระบบเสียง ไวยากรณ์ และคำศัพท์ กลุ่มที่มีชาติพันธุ์ต่างจากกลุ่มอื่น ๆ เรียกว่า กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งบางครั้งมีผู้เรียกว่า กลุ่มเชื้อชาติ เป็นกลุ่มน้อยที่เข้าไปอยู่ในที่ที่มีชนกลุ่มใหญ่อยู่ก่อนและมีภาษาที่มีอำนาจใช้อยู่ก่อนแล้ว การที่ชนกลุ่มน้อยต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม ของกลุ่มใหญ่และเรียนรู้ภาษาที่เขาใช้ ทำให้เกิดการยึดลักษณะภาษาของตนเข้าไปในภาษาของกลุ่มใหญ่ ลักษณะเหล่านี้จึงกล่าวเป็นเอกลักษณ์ปัจจุบันชาติพันธุ์ของตนไป

ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์อาจกำเนิดมาจากการเครือข่าย ซึ่งส่วนใหญ่กำเนิดมาจากการพิดจิน พิพาร์ตัน ภาษาเช่นนี้มักมีลักษณะทางชาติพันธุ์เด่นและต่างจากภาษามาตรฐานมาก เช่นภาษาอังกฤษของคนผิวดำในอเมริกา เป็นต้น ในบทต่อไปจะได้กล่าวถึงตัวแปรทางสังคมของผู้พูดอีกอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อภาษาที่เขาใช้คือปัจจัยถิ่นที่อยู่อาศัย

คำถาม (บทที่ 6)

- ประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์อะไรบ้าง จงพรรณนาลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มที่ท่านสนใจ
- ประเทศเพื่อนบ้านของไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์อะไรบ้าง
- จงศึกษาอิทธิพลของชาติพันธุ์ต่อพฤติกรรมด้านต่างๆ รวมทั้งภาษาด้วยในสังคมไทย
- มีงานวิจัยอะไรบ้างที่แสดงให้เห็นว่าคนในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างกันในสังคมไทยพูดภาษาไทยต่างกัน
- จงหาข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยเรื่อง ภาษาอังกฤษคนผิวดำ และรายงานให้เพื่อนฟัง
- การแพร่ของภาษาตามชาติพันธุ์สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของภาษาอย่างไร

ภาษาภัณฑ์ที่อยู่อาศัยของผู้พูด 7

7.1 ความหมายของ “ถิ่นที่อยู่อาศัย”

ถิ่นที่อยู่อาศัย ในที่นี้หมายถึง สถานที่ที่บุคคลได้บุคคลหนึ่งตั้งรกรากหรือตั้งถิ่นฐานและใช้ชีวิตอยู่อย่างถาวร ถิ่นที่อยู่อาศัยหรือที่คำภาษาไทยเรียกว่า “พื้นเพ” เป็นปัจจัยอีกอย่างที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในสังคม รวมทั้งพฤติกรรมทางภาษาด้วย

ถิ่นที่อยู่อาศัยบางครั้งก็เป็นที่รู้จักในนามของ ถิ่นทางภูมิศาสตร์ ถิ่นที่เกิด หรือ แหล่งที่มา ของบุคคล ซึ่งมักจะทราบได้โดยการถามบุคคลด้วยคำถามที่มักได้ยินกันในภาษาอังกฤษว่า Where are you from ? หรือ ในภาษาไทยว่า “คุณเป็นชาวจังหวัดอะไร” หรือ “บ้านอยู่จังหวัดอะไร” ในกรณีที่ไม่เคยอาศัยอยู่ในที่ที่เกิดเลย คือเดิบໂຕในที่อื่นเราควรถือว่าถิ่นที่เข้าอยู่มากที่สุด ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อชีวิตของบุคคลนั้นมากที่สุดเป็นถิ่นที่อยู่อาศัย

7.2 อิทธิพลของถิ่นที่อยู่อาศัยต่อภาษาของผู้พูด

ความจริงแล้วเรื่องของภาษาภัณฑ์ทางภูมิศาสตร์เป็นเรื่องที่ได้มีผู้ศึกษามาเป็นเวลานานแล้ว นานก่อนกำหนดของภาษาศาสตร์สังคมอีก การศึกษาดังกล่าวคือเป็นแขนงวิชาแขนงหนึ่งซึ่งมีวิธีการเฉพาะของตนเอง เรียกว่า วิทยาภาษาถิ่น (dialectology) (ดู 1.1.11) วัตถุประสงค์ของแขนงวิชานี้ คือ ศึกษารูปแบบของภาษาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเสียง ด้านคำศัพท์ที่แตกต่างกันไปตามถิ่นทางภูมิศาสตร์ และนำความแตกต่างดังกล่าวมาจัดเขตทางภูมิศาสตร์ของภาษาโดยแสดงบนแผนที่ ในแผนที่จะมีเส้นช่องกลางขึ้นเพื่อแบ่งเขตหนึ่งออกจากอีกเขตหนึ่งโดยใช้เกณฑ์ทางภาษา ซึ่งสรุปได้จากการวิเคราะห์ความแตกต่างดังกล่าว เขตเดียวกันจะมีลักษณะทางภาษาเหมือนกัน เส้นเหล่านี้เรียกว่า เส้นแบ่งเขตภาษา (isogloss)

ในวิัฒนาการของภาษาศาสตร์ เมื่อเกิดภาษาศาสตร์สังคมขึ้น ซึ่งศึกษาภาษาที่เปรตามตัวแพร่ทางสังคมทุกประเภท และถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้พูดก็เป็นสิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพล ภาษาศาสตร์สังคมจึงก้าวเข้ามาเกี่ยวข้องกับวิทยาภาษาถิ่น แต่สนใจในมิติที่ต่างจากวิทยาภาษาถิ่น เพราะวัตถุประสงค์ต่างกัน ภาษาศาสตร์สังคมไม่ได้มุ่งแสดงแผนที่ที่ระบุเขตภาษาโดยเส้นแบ่งเขตภาษา แต่

สนใจตัวผู้พูดและลักษณะของการแพร่ในภาษาของเขานอกจากนั้น ตามที่ทรัดกิลได้ใช้ให้เห็นความแตกต่าง (Trudgill 1974a:37) นักศึกษาภาษาถิ่นมักศึกษาภาษาของผู้บอกรากภาษาในเขตชนบท และมักเลือกศึกษาภาษาของผู้สูงอายุ ที่ไม่มีการศึกษาหรือไม่เคยเดินทางไปต่างถิ่นเลย หรืออยู่ในที่ห่างไกลซึ่งแยกตัวจากหมู่บ้านอื่นๆ ทั้งนี้ เพราะเขามุ่งศึกษาภาษาเก่าแก่ที่เป็นภาษาแท้ๆ ของหมู่บ้านนั้นก่อนที่จะตายหรือสูญเสียไป อีกประการ เขายังเชื่อว่าภาษาของคนแก่และไม่มีการศึกษาเป็นภาษาที่ “แท้” หรือ “บริสุทธิ์” กว่าภาษาของคนรุ่นหนุ่มสาวหรือคนมีการศึกษาซึ่งกำลังถูกทำให้ไม่บริสุทธิ์โดยภาษามาตรฐาน ตรงกันข้าม นักภาษาศาสตร์สังคมมุ่งศึกษาภาษาที่ใช้จริงในชุมชน โดยพยายามนำตัวแปรที่เกี่ยวข้องเข้าพิจารณาด้วย เพื่อให้ได้ภาพการใช้ภาษาจริง ๆ ของชุมชน

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน ผู้ศึกษาภาษาถิ่นได้เลิ่งเห็นว่าการเลือกศึกษาเฉพาะภาษาของคนแก่และไม่มีความรู้นั้นไม่ได้ให้ความจริงเกี่ยวกับการใช้ภาษาระดับถิ่นนั้นจริงๆ จึงได้เริ่มมีการคำนึงถึงตัวแปรทางสังคมอื่นๆ ด้วย โดยเฉพาะตัวแปรอายุ เพราะตั้งที่กล่าวแล้ว ใน 3.4 ภาษาที่ต่างกันของคนรุ่นอายุต่างกันเป็นเครื่องบ่งชี้ความเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ ดังนั้นข้อสรุปความแตกต่างในภาษาระดับถิ่นนั้นจึง จึงใช้ทำนายรูปแบบของภาษาในถิ่นนั้นในอนาคตได้

การศึกษาภาษาถิ่นทำให้เกิดคำว่า dialect ซึ่งเดิมใช้ในความหมายของ “ภาษาถิ่น” จริงๆ ต่อมาก็มีคำนี้ใช้กันในความหมาย “ภาษาเยี่ยม” ซึ่งอาจหมายถึง ภาษาถิ่น (regional dialect) หรือภาษาเยี่ยมสังคม (social dialect) ก็ได้ (ดู 2.3)

ภาษาหนึ่งๆ สามารถแยกออกเป็นหลายวิธีภาษาตามถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้พูดได้ ภาษาอังกฤษของผู้พูดที่มาจากประเทศอังกฤษ ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า British English แปลเป็นไทยว่า ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษ และภาษาอังกฤษของผู้พูดที่มาจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งเรียกกันว่า American English แปลเป็นไทยว่า ภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน ต่างกันทั้งในเรื่องสำเนียง (ด้านเสียง) คำศัพท์ และไวยากรณ์

ตัวอย่างความแตกต่างกันในเรื่องสำเนียงของภาษาอังกฤษแบบอังกฤษ และภาษาอังกฤษแบบอเมริกันมีดังนี้

	แบบอังกฤษ	แบบอเมริกัน
เสียงสรระ	class [kla:s]	[klæ:s]
	pot [pɔ:t]	[pat]
	no [nəʊ]	[no]

พยัญชนะ	car	[ka:]	[kar]
	better	[beta:]	[bedər]
	where	[weə]	[hwer/hwær]
เสียงเน้นหนัก	adult	[ædʌlt]	[ədʌlt]
	laboratory	[la'bɔrətɔrI]	[la'bebrətɔrI]

จากตัวอย่างข้างบนจะเห็นได้ว่า เสียงสระที่ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษออกเป็น [a] [ɔ] และ [əʊ] ภาษาอังกฤษแบบอเมริกันจะออกเสียงเน้น [æ] [ə] และ [o] ตามลำดับ

ส่วนพยัญชนะนั้น ภาษาอังกฤษแบบอเมริกันตามปกติออกเสียง [r] ท้ายคำ ส่วนอังกฤษแบบอังกฤษมักไม่ออกเสียงนี้ สำหรับเสียง [ɪ] ระหว่างสระ เช่น ใน better, writer คนอเมริกันมักออกเสียงเป็นเสียงก้อง คล้ายๆ [d] อีกเสียงที่ต่างกันในอังกฤษและอเมริกาคือ เสียง wh เช่น ใน where, what, white คนอังกฤษมักออกเสียงเป็น [w] แต่คนอเมริกันมักออกเสียงเป็น [hw]

นอกจากนี้ ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษและภาษาอังกฤษแบบอเมริกันยังแตกต่างกันในเรื่องเสียงเน้นหนัก (stress) อีกด้วย ตามตัวอย่างที่ยกมา คำว่า adult ผู้พูดชาวอังกฤษมักลงเสียงเน้นหนักที่พยางค์หน้า ทำให้สระข้างหน้าเป็น [æ] ส่วนผู้พูดชาวอเมริกันมักลงเสียงเน้นหนักที่พยางค์ที่ 2 ทำให้สระข้างหน้าลดรูปเป็น [ə] ส่วนอีกคำ laboratory คนอังกฤษมักลงเสียงเน้นหนักที่พยางค์ที่สอง ส่วนคนอเมริกันลงเสียงเน้นหนักที่พยางค์แรก สรุขอ้างคำนี้จึงได้รับอิทธิพลจากเสียงเน้นหนักด้วย

นอกจากสำเนียงแล้ว การใช้คำศัพท์ในภาษาอังกฤษแบบอังกฤษกับภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน ก็มีความแตกต่างกันดังตัวอย่างข้างล่างนี้

แบบอังกฤษ	แบบอเมริกัน
flat	apartment ‘แฟลต/อพาร์ตเมนต์’, ¹

¹ คำว่า flat และ apartment ในภาษาอังกฤษมีความหมายเหมือนกันคือหมายถึง “ห้องชุดที่อยู่บนชั้นเดียว” หนึ่งของอาคาร ให้เช่าเป็นที่อยู่อาศัย” ห้องชุดดังกล่าวเรียกว่า flat ในประเทศอังกฤษ แต่เรียกว่า apartment ในสหรัฐอเมริกา ตัวอาคารที่ประกอบด้วย อพาร์ตเมนต์หลายอพาร์ตเมนต์สำหรับให้เช่าในสหรัฐอเมริกาเรียกว่า apartment house แต่ในประเทศอังกฤษเรียกว่า block of flats สำหรับโรงแรมที่มีห้องชุดให้เช่าเป็นที่อยู่อาศัยในระยะเวลา ngắn คนอเมริกันเรียกว่า apartment hotel แต่คนอังกฤษจะเรียกว่า service flats

bank note	bill	‘ธนบัตร’
insect	bug	‘แมลง’
lounge suit	business suit	‘ชุดสากล’
maize	corn	‘ข้าวโพด’
autumn	fall	‘ฤดูใบไม้ร่วง’
dust bin	garbage can	‘ถังขยะ’
bonnet (car)	hood	‘ฝากระโปรงรถ’
caretaker/porter	janitor	‘การโรง’
cinema/pictures	movies	‘ภาพยนตร์’
pavement	sidewalk	‘บาทวิถี’
lorry	truck	‘รถบรรทุก’
call box	telephone booth	‘ตู้โทรศัพท์’
car park	parking lot	‘ที่จอดรถ’
return trip	round trip	‘(ตัว)ไป-กลับ’
rubbish	junk	‘ขยะ’

(จาก Mencken 1982 : 277-283)

ในด้านไวยากรณ์ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษและแบบอเมริกันก็มีความแตกต่างกันบางประการดังต่อไปนี้

แบบอังกฤษ

(1) He seems an intelligent man.

แบบอเมริกัน

He seems to be an intelligent man.

เป็นที่นำเสนอเจว่าภาษาไทยได้ยึดห้องคัวว่า flat และ apartment เข้ามาใช้ในภาษาไทยแต่ใช้ในความหมายต่างกัน คำว่า “แฟลต” มีความหมายในทางที่ด้อยกว่า “อพาร์ตเมนต์” มาก แฟลตมักมีขนาดเล็ก แออัด และไม่หรูหรา เป็นที่อยู่ของคนที่ไม่มีบ้านอยู่ เช่น แฟลตดินแดง ส่วนคำว่า อพาร์ตเมนต์ มักหมายถึงห้องชุดที่อยู่ในอาคารที่หรูหรา ราคาแพงระดับชาวต่างประเทศ มีเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ รวมทั้งการรักษาความปลอดภัยและความสะอาด ในปัจจุบันมีอีกคำที่ภาษาเยี่ยมเข้ามาและฟังดูหรูหรากว่าอพาร์ตเมนต์ คือคำว่า คอนโดมิเนียม (condominium) ซึ่งแปลว่าห้องชุดที่ให้เช่าชั้น

(2) The dog wants to go out.	The dog wants out.
(3) I saw him next day.	I saw him the next day.
(4) Margaret Thatcher, the British Prime Minister, arrived in Washington today.	British Prime Minister Margaret Thatcher arrived in Washington today.
(5) This one is different from the last one.	This one is different than the last one.
(6) He was in a team.	He was on a team.
(7) I want some paper with lines on.	I want some paper with lines on it.
(8) It's not so far as I thought it was.	It's not as far as I thought it was.

(Trudgill and Hannah 1982:55-68)

ตัวอย่างที่ (1) และ (2) ข้างบน แสดงความแตกต่างในเรื่องการใช้คำกริยาบางคำ เช่น seem และ want ผู้พูดภาษาอังกฤษแบบอังกฤษใช้ seem ตามด้วยคำนาม และ want ตามด้วย infinitive แต่ผู้พูดภาษาอังกฤษแบบเมริกันมักใช้ seem ตามด้วย infinitive แต่ want ตามด้วย adverb ทันทีได้ ตัวอย่างที่ (3) แสดงความแตกต่างในเรื่องการใช้ article กับคำบางคำ ตัวอย่างที่ (4) แสดงการเรียงคำนามที่ขยายคำนามต่างที่กัน ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษมักกล่าวชื่อเฉพาะ ก่อนและตำแหน่งที่หลัง แต่ภาษาอังกฤษแบบเมริกันมักเรียชื่อเฉพาะไว้หลังตำแหน่ง ตัวอย่างที่ (5) และ (6) แสดงความแตกต่างในการใช้ preposition บางคำได้แก่ different from กับ different than แบบแรกใช้โดยผู้พูดในอังกฤษ และแบบที่ 2 ใช้โดยผู้พูดชาวเมริกัน ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษพูด in a team แต่ภาษาอังกฤษแบบเมริกันพูด on a team ตัวอย่างที่ (7) แสดงว่าในบางประโยคผู้พูดชาวเมริกันใช้สรรพนามขณะที่ผู้พูดชาวอังกฤษไม่ใช้ และตัวอย่างที่ (8) แสดงความแตกต่างระหว่างรูปแบบ not so...as แบบอังกฤษ กับ not as...as แบบเมริกัน

นอกจากความแตกต่างระหว่างภาษาอังกฤษแบบอังกฤษและภาษาอังกฤษแบบเมริกันแล้ว ทั้งภาษาอังกฤษแบบอังกฤษและภาษาอังกฤษแบบเมริกันยังแบ่งออกเป็นอีกหลายวิธีภาษา ตามถิ่นต่างๆ ในอเมริกาและอังกฤษอีกด้วย ถ้าจำแนกอย่างหยาบ ๆ ตามภาคภาษาเราจะได้ภาษาอังกฤษภาคเหนือ และภาษาอังกฤษภาคใต้ในประเทศไทย

ในอเมริกา คนส่วนใหญ่มักพูดถึงความแตกต่างระหว่างภาษาอังกฤษแบบฝั่งตะวันออก (East Coast) ภาษาอังกฤษภาคใต้ (Southern) ภาษาอังกฤษแบบฝั่งตะวันตก (West Coast) ภาษาอังกฤษแบบฝั่งตะวันออก (South Coast) และภาษาอังกฤษแบบตะวันตกกลาง

(Middle West หรือ Midwest) ครั้นเมื่อแยกเป็นภาคเช่นนี้แล้ว หากพูดความแตกต่างกันของภาษาในเขตย่อยลงไปอีกที่สามารถแบ่งให้เป็นเขตย่อยลงไปอีก เช่นในประเทศสหรัฐอเมริกามี คุณกล่าวถึงลักษณะเฉพาะของภาษาอังกฤษตะวันตกกลางตอนเหนือ (Northern Middle West) ซึ่งแตกย่อยมาจากการภาษาอังกฤษตะวันตกกลาง (Middle West) ภาษาอังกฤษของนิวอิงแลนด์ (New England) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภาษาอังกฤษแบบฝั่งทะเลตะวันออก (East Coast) และยัง แตกย่อยไปได้อีกเป็นภาษาอังกฤษนิวอิงแลนด์ติดทะเล (Coastal New England) และที่ไม่ได้ติด ทะเล บางครั้งมีผู้แบ่งภาษาถิ่นในสหรัฐอเมริกาตามรัฐ เช่น ภาษาอังกฤษเก็ชส์ ภาษาอังกฤษ เวอร์จิเนีย ภาษาอังกฤษของลากาดูรา เป็นต้น และภาษาอังกฤษเหล่านี้อาจแบ่งย่อยออกไปอีกตาม เมือง เช่น ภาษาอังกฤษดัลลัส ภาษาอังกฤษฟิลาเดลเฟีย ภาษาอังกฤษนครนิวยอร์ก เป็นต้น
ตัวอย่างการออกเสียงที่ต่างกันตามถิ่นทางถิ่นในสหรัฐอเมริกามีดังนี้

เบบราสกาและดาวโ哥ตา ตะวันตกกลางตอนเหนือ

paw	"อุ้งเท้า"	[pah]	[pə]
Pa	"พ่อ"	[pah]	[pah]

ແບฝั่งทะเลแอตแลนติกตะวันตกกลาง ตะวันตกกลางตอนเหนือ

girl	"เด็กผู้หญิง"	[gəhrl]	[gərl]
first	"ที่หนึ่ง"	[fəhrst]	[fərst]
far	"ไกล"	[fahr]	[far]

นิวอิงแลนด์ฝั่งทะเล ฝั่งทะเลตอนใต้ ที่อื่น

peer	"คู่เปรียบ"	[pliyə]	[pIhə]	[pIr]
pair	"คู่"	[peyə]	[pɛh]	[per]
poor	"ยากจน"	[puyə]	[puhə]	[pur]
pour	"ริน"	[powə]	[pohə]	[por]

(Smith 1970:XXVIII)

จากตัวอย่างข้างบนจะเห็นว่า เสียง [ə] และ [ah] ซึ่งโดยทั่วไปเป็นเสียงที่ต่างในภาษา อังกฤษบางถิ่น เช่น ในเบบราสกาและดาวโ哥ตา ออกเสียงเป็นเสียงเดียวกันคือ [ah] กล่าวคือเขาจะ เรียก ‘พ่อ’ และ ‘อุ้งเท้า’ เหมือนกัน

ในบางครั้งเสียงสระที่ตามด้วย [r] จะออกเสียงโดยมี [h] ตามเสียงสระด้วย เช่น ในพื้นที่แอบฝังทะเลแฉนติกตอนกลาง และบางแห่งมักออกเสียง [y] หรือ [w] ท้ายสระ เช่น ในบริเวณนิวอิงแลนด์ที่อยู่ติดทะเล ส่วนทางฝั่งทะเลตอนใต้มีออกเสียง [y] หรือ [w] แต่แทรกเสียง [h] แทน เช่น คำว่า peer ทั่วไปออก [pIr] จะมีการแปรตามถ้าตั้งกล่าวเป็น [pIyə] และ [pIh]

ภาษาอินภูมิคุ้นเคยในสหราชอาณาจักรมีลักษณะเด่นที่แตกต่างจากกันอีกทางประการ เช่นการไม่ออกเสียงควบกล้ำในคำว่า twelve, self, next, best และ land เพราะออกเสียงเป็น [twev] [sef] [neks] [bes] และ [læn] ตามลำดับ

ทางด้านไวยากรณ์ ภาษาอินภูมิคุ้นเคยของอเมริกามีเอกลักษณ์หลายประการที่ทำให้ภาษาอังกฤษต่างหากที่อื่น ๆ ในสหราชอาณาจักรอย่างต่อไปนี้

	ภาษาอินภูมิคุ้นเคย	ภาษาอังกฤษ	ที่อื่น ๆ
พูดจน	"ท่านทั้งหลาย"	you-all	you
	"วัว"	oxens	oxen
	"เหา"	lices	lice
	"แกะ"	sheeps	sheep
	"กางเกงยีน"	jeanses	jeans
	"ห่าน"	geeses	geese
(Mencken 1982 : 560)			

	ภาษาอินภูมิคุ้นเคย	ที่อื่น ๆ
คำกริยา	I might could	I could
	I seed	I saw
	I taken	I took
คำนำหน้านาม	a apple	an apple
(Wolfram and Fasold 1974 : 29)		

ดังจะสังเกตได้จากตัวอย่างที่ยกมา ผู้พูดที่มาจากภาคใต้มักใช้รูปพูดจนของสรรพนาม you และคำนามที่มีพูดจนไม่ตามกฎคือต่างออกไปจากปกติ กล่าวคือเขามักใช้ you-all และเติมรูปพูดจนที่ลงท้ายคำนามที่เป็นพูดจนอยู่แล้ว กล้ายเป็นพูดจนช้อน นอกจากนั้นภาษาถิ่นได้ยังมีลักษณะเด่นบางประการอีก เช่น ใช้คำกริยา modal auxiliary ช้อนกัน ใช้กริยา

รูปอดีตเหมือนช่องที่ 3 หรือ เติม -ed (see + ed = seed) ในคำที่มีรูปอดีตไม่ตามกฎ (irregular) และในการใช้ article มักไม่ใช้ an หน้าคำที่ขึ้นต้นด้วยเสียงสระ ดังนั้น ผู้พูดจากภาคใต้มักพูด a apple, a orange

มีผู้ดังข้อสังเกตว่าลักษณะส่วนใหญ่ของภาษาถิ่นภาษาใต้ในสหรัฐอเมริกา ดังตัวอย่างที่ยกมาเนี้ยมีส่วนคล้ายลักษณะของภาษาอังกฤษของคนผิวดำในอเมริกาและบางคนเชื่อว่าคนอเมริกันทางภาคใต้ได้รับอิทธิพลจากภาษาของคนผิวดำ ปรากฏการณ์เช่นนี้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้เสมอ เพราะปัจจัยทั้ง 2 คือ ถิ่นที่อยู่อาศัย และชาติพันธุ์ มักมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน กล่าวคือเมื่อถิ่นใดมีกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งครอบครองอยู่เป็นจำนวนมาก คนในถิ่นนั้นยอมได้รับอิทธิพลทางภาษาจากกลุ่มชาติพันธุ์นั้น และในทำนองเดียวกัน กลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งย้ายเข้าไปอยู่ในถิ่นใหม่ก็ยอมได้รับอิทธิพลทางภาษาของเจ้าของถิ่นเดิมด้วยเช่นกัน

ในประเทศอังกฤษก็มีตัวอย่างของภาษาที่แปรไปตามถิ่นย่อยต่าง ๆ เช่นคำว่า scarecrow ‘หุนไก’ มีคำเรียกดังนี้

bogle
flay-crow
mawpin
mawkin
bird-scarer
moggy
shay
guy
bogeyman
shuft
rook-scarer

(Trudgill 1974 a:41)

ส่วนทางด้านไวยากรณ์นั้นทัดกิลล์ได้ยกตัวอย่าง relative clause ในภาษาอังกฤษมาตรฐานเทียบกับภาษาถิ่นต่างๆ ดังนี้

ภาษาอังกฤษมาตรฐาน He's a man who likes his beer.
 He's a man that likes his beer.

ภาษาอิน

He's a man at likes his beer.

He's a man as likes his beer.

He's a man what likes his beer.

He's a man he likes his beer.

He's a man likes his beer.

(Trudgill 1974 a:41)

จะเห็นได้ว่าการใช้ relative clause มีการแปรสูงมากตามถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้พูดในประเทศอังกฤษ ทั้ง 5 รูปที่แปรไปจากมาตรฐานนี้ถือเป็นรูปที่ไม่มาตรฐานและไม่เป็นที่ยอมรับในการใช้เป็นทางการ

ในด้านการออกเสียง ภาษาอินต่างๆ ในอังกฤษมีความแตกต่างกันหลายประการ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างเสียงสระและพยัญชนะบางเสียง เช่น

	สก็อตแลนด์และไอร์แลนด์	ถิ่นอื่น ๆ
พยัญชนะ	bar [ba]	[ba:]
	ล้ำเนียงอาร์พี(มาตรฐาน) ²	ถิ่นอื่น ๆ (โดยเฉพาะในเมือง)
	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ถิ่นอื่น ๆ (โดยเฉพาะในเมือง)
	สก็อตแลนด์และไอร์แลนด์	
พยัญชนะ	heat [hi:t]	[i:t]

² สำเนียงอาร์พี คือสำเนียงอังกฤษซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าเป็นสำเนียงมาตรฐาน อาร์พี (RP) ย่อมาจาก received pronunciation เป็นสำเนียงที่เกิดขึ้นจากภาษาที่ใช้ในโรงเรียนรัฐบาลทั่วไป และในที่สุดได้กลายเป็นสำเนียงที่ผู้ประกาศของวิทยุบีบีซีทุกคนต้องใช้ คนอังกฤษทั่วไปมักเรียกสำเนียงแบบนี้ว่า สำเนียงอังกฤษพอร์ด หรือ สำเนียงบีบีซี และมักเป็นสำเนียงที่นำไปสอนชาวต่างชาติที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง

สำเนียงอาร์พีเป็นสำเนียงที่มีศักดิ์ศรี ผู้ที่พูดสำเนียงนี้ถือได้ว่าเป็นผู้ได้เปรียบทางสังคมและเศรษฐกิจ ผู้ที่ไม่พูดสำเนียงอาร์พีไม่มีโอกาสหรือมีน้อยมากที่จะได้ตำแหน่งงานสูงๆ ในอังกฤษ

สก็อตแลนด์ เวลช ไอร์แลนด์และตอนใต้		ตอนเหนือและตอนกลาง
สาระ	blood [blʌd]	[blud]
	laugh [la:f]	[læf]
	dance [da:ns]	[dæns]
	city [sIti:]	[sItI:]

(Hughes and Trudgill 1979:28-29)

การแพร่ทางเสียงที่ยกตัวอย่างคือ การออกเสียง [r] และ [h] กับไม่ออกเสียงทั้ง 2 เสียง การแปรระห่วง [ʌ] กับ [ʊ], [a:] กับ [ɔ:] และ [i:] กับ [ɪ]

สำหรับในภาษาไทย ถ้าที่อยู่อาศัยของผู้พูดมีอิทธิพลทำให้ภาษาที่เข้าพูดมีเอกลักษณ์ของตนเอง วิธีภาษาไทยถิ่นที่สำคัญ คือ วิธีภาษาถิ่นที่จำแนกตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ซึ่งเรียก กันว่า ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาไทยถิ่นกลาง

ความแตกต่างในภาษาไทยถิ่นภาคต่าง ๆ มีทั้งความแตกต่างด้านสำเนียง ได้แก่ เสียงวรรณยุกต์ต่างกัน เช่น คำว่า คำ กรุงเทพฯออกเสียงว่า “คำ” อีสานออกเสียงว่า “ค่า” เสียงสาระต่างกัน เช่น กรุงเทพฯ ออกเสียง เกลือ ว่า “เกลือ” หรือ “เกือ” (กลุ่มที่มีการศึกษาน้อย) อีสานเรียก เกลือ ว่า “เกีย” (เสียงตัว ล อีสานไม่ออก และ สาร เอือ มักออกเป็น เอีย) เสียงพยัญชนะต่างกัน เช่น กรุงเทพฯ ออกเสียงคำว่า รัก ว่า “รัก” หรือ “ลัก” แต่อีสานพูดว่า “ยัก” กรุงเทพฯ เรียก ช้าง ว่า “ช้าง” อีสาน เรียกว่า “ช่าง” (เสียงวรรณยุกต์ต่างด้วย)

ความแตกต่างทางด้านศัพท์มีตัวอย่าง เช่น กรุงเทพฯ พูดว่า “กินข้าวร้อย” อีสานพูดว่า “กินข้าวแซบ” กรุงเทพฯ พูดว่า “ดูหนังสนุก” คนอีสาน “เบิงหนังม่วน” สิ่งที่คนกรุงเทพฯ เรียก “มะละกอ” คนอีสานเรียก “มากสุ่ง” หรือ “บักสุ่ง” เป็นต้น

ความแตกต่างด้านไวยากรณ์ระหว่างภาษาไทยกรุงเทพกับภาษาไทยถิ่นอื่น ภูมิน้อยกว่า ความแตกต่างด้านเสียงและคำศัพท์ ตัวอย่างที่เห็นชัดคือความแตกต่างในการวางคำปฏิเสธในภาษากรุงเทพกับภาษาไทยถิ่นเพชรบุรี กล่าวคือภาษาไทยกรุงเทพพูดว่า “ของนี้ไม่แพงหรอก” แต่ชาวเพชรบุรีจะพูดว่า “ของนี้แพงไม่หรอก” (วางคำว่า “ไม่” ไว้หลังกริยา)

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับความแตกต่างด้านการออกเสียงและศัพท์ในภาษาถิ่นของไทย มีผู้ศึกษาไว้เป็นจำนวนมาก บางเรื่องเป็นการเทียบหมวดคำศัพท์ในภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ แต่บางเรื่อง มีการวิเคราะห์ความต่างออกมารูปเป็นระบบด้วย ซึ่งนอกจากจะแสดงความแตกต่างของภาษาไทยถิ่นที่แบ่งขยาย ๆ เป็นภาคแล้ว ยังมีการวิเคราะห์ลึกซึ้งถึงความแตกต่างของภาษาถิ่นย่อยต่าง ๆ ใน

จังหวัดได้จังหวัดหนึ่งหรืออำเภอใดอำเภอหนึ่งอีกด้วย สรุนผลงานเกี่ยวกับความแตกต่างด้านวากยลัมพันธ์ระหว่างภาษาถิ่นต่างๆ ยังมีน้อยมาก เรียกว่าแบบไม่มีเลย์ก์ได้ จึงน่าจะมีการศึกษาด้านนี้ให้มากเพื่อเป็นหลักฐานให้เห็นถึงการแพร่ของภาษาและยังอาจทำให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยถิ่นอีกด้วย

7.3 ภาษาถิ่นกับการเปลี่ยนแปลงของภาษา

เป็นที่ทราบกันดีว่าวิทยาภาษาถิ่นกำเนิดมาจากการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงประวัติ การแพร่ของภาษาตามถิ่นจังหวัดนั้นอย่างใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงของภาษา นักภาษาศาสตร์เชิงประวัติ เชื่อว่าภาษาต่างๆ ที่อยู่ในครอบครัว (family) เดียวกัน เดิมเป็นวิธีภาษาถิ่นของภาษาเดียวกัน เข้าสู่เปรียบเทียบรูปภาษาในภาษาตระกูลเดียวกัน เพื่อสืบสร้างรูปภาษาในภาษาแม่ในอดีตได้

นักภาษาศาสตร์เชิงประวัติอธิบายที่มาของภาษาต่างๆ ว่าเกิดจากการที่ภาษาแตกตัวเป็นวิธีภาษาถิ่นต่างๆ ซึ่งมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และในที่สุดวิธีภาษาถิ่นเหล่านั้น ก็วิวัฒนาการแยกตัวเป็นภาษา ซึ่งหมายความว่าไม่มีความเข้าใจซึ่งกันและกันอีกต่อไป เช่น ภาษาฝรั่งเศส อิตาเลียน สเปน และโปรตุเกส เดิมเป็นวิธีภาษาถิ่นที่แตกตัวมาจากการภาษาละติน แต่เมื่อเวลาผ่านไปเป็นเวลานาน วิธีภาษาเหล่านั้นก็กลายมาเป็นภาษาซึ่งไม่มีความเข้าใจซึ่งกันและกันแล้วแม้จะมีความคล้ายคลึงกันอยู่มากก็ตาม อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งเราจะพบว่าบางแห่งจะจัดระบบภาษาที่ไม่มีความเข้าใจซึ่งกันเป็นภาษาเดียวกันก็มี เช่น ภาษาจีนแต่จ้วง ภาษาจีนกว่างตุ้ง ภาษาจีนฮกเกี้ยน มีความต่างกันมากจนไม่เข้าใจกัน จึงน่าจะถือเป็น 2 ภาษาแยกจากกันมากกว่าจะถือว่าเป็น 2 วิธีภาษาของภาษาเดียวกัน แต่ประเทศไทยถือว่าภาษาจีนทุกภาษาเป็นวิธีภาษาของภาษาจีนทั้งสิ้น เพราะเหตุผลทางการเมือง ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ตามปกติเราจะใช้เกณฑ์ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ตัดสินความเป็น “ภาษา” หรือ “วิธีภาษา” แต่ในบางครั้ง เรายังคงถือปัจจัยทางการเมือง ตัดสินว่าอะไรคือภาษาและอะไรคือวิธีภาษาของภาษาเดียวกันด้วย เช่น ภาษาลาว กับภาษาไทย มีความคล้ายกันมาก โดยเฉพาะภาษาลาว กับภาษาถิ่นภาคอีสานของไทยแบบจะเรียกได้ว่าเป็นภาษาเดียวกัน แต่คนที่ไม่ถือว่าภาษาลาวเป็น 1 ภาษา และภาษาไทยเป็นอีก 1 ภาษา ไม่ใช่วิธีภาษาของภาษาเดียวกันตามเกณฑ์ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ เพราะเหตุผลทางการเมืองคือ ลาวและไทยเป็นประเทศแยกเป็นอิสระจากกัน

การมองภาษาถิ่นของภาษาหนึ่งภาษาใดทำให้เห็นภาพอดีตของภาษาได้ ทั้งนี้ เพราะคำศัพท์บางคำ เสียงบางเสียงหรือรูปประโภคบางแบบ ที่ไม่ใช้แล้วในวิธีภาษาหนึ่ง อาจมีตอกค้างใช้อยู่ในวิธีภาษาถิ่นอื่นๆ ก็ได้ การเปรียบเทียบวิธีภาษาถิ่นต่างๆ จึงช่วยนักภาษาศาสตร์เชิงประวัติให้ท้าวกลับไปหาอดีตได้

มองในมุมกลับ การพิจารณาวิธีภาษาถี่น เราอาจเห็นอนาคตของภาษาได้ ทั้งนี้ดังได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 3-5 การแปรของภาษาในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของภาษาที่เกี่ยวกับวิธีภาษาถี่น ผู้พูดพูดอยู่กับเรื่อง เขต (area) ด้วย วิธีภาษาถี่นที่อยู่เขตใกล้กันมักมีความคล้ายคลึงกันมาก เพราะเนื้อที่ติดต่อกัน และผู้พูดมีการติดต่อกัน แนวต่อเนื่องของภาษาถี่นหลายภาษาพันกันต่อๆ ไปเป็นลูกโซ่ ภาษาที่ใกล้กันจะเข้าใจซึ่งกันและกัน และภาษาที่ใกล้กันจะไม่เข้าใจกัน แนวเช่นนี้เรียกว่า แนวต่อเนื่องของภาษาถี่น (dialect continuum) หรือ โซ่ภาษาถี่น (dialect chain) จากการดูแนวต่อเนื่องเช่นนี้ เราอาจสังเกตเห็นได้ว่าถ้าภาษาถี่นใดหลุดออกจากโซ่ หรือมีลักษณะแตกต่างมากจากวิธีภาษาอื่นๆ อาจด้วยเหตุผลทางลักษณะทางภูมิศาสตร์ เช่น มีภูเขา แม่น้ำกั้น หรือปัจจัยทางการเมืองก็ตามเราก็อาจทำนาย ได้ว่าต่อไปวิธีภาษาถี่นนั้นอาจจะพัฒนาเป็นภาษา 1 ภาษาที่ต่างจากวิธีภาษาถี่นอื่นๆ ก็เป็นได้

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงย่อมขึ้นอยู่กับตัวแปรสำคัญอื่นๆ ด้วย เช่น อายุ และชั้นสังคม ซึ่งได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 และ 5 นอกจากนั้น ปัจจัยภายนอกอื่นๆ เช่นความสะอาด รวดเร็วในการคมนาคมทำให้การไปมาสะดวกและการทำค้าขายเป็นไปอย่างง่ายดาย ไม่มีอุปสรรค ประกอบกับความก้าวหน้าทางการสื่อสารสมัยใหม่ เช่น วิทยุ โทรศัพท์ ดาวเทียม คอมพิวเตอร์ วีดีโอเทป จึงน่าจะเป็นไปได้อย่างยิ่งว่าการเปลี่ยนแปลงของภาษาในปัจจุบันย่อมต่างจากรูปแบบการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่เกิดขึ้นในอดีต

7.4 สรุป

ถี่นที่อยู่อาศัยหรือแหล่งพื้นเพด়ังเดิมของผู้พูด เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ภาษาของเขาแตกต่างจากภาษาของผู้พูดคนอื่นที่มาจากถี่นต่างกัน ปัจจัยถี่นที่อยู่อาศัยมีความซับซ้อนมากกว่าตัวแปรบางอย่างที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เช่น อายุ และเพศ เพราะอายุ และเพศเป็นสิ่งที่เห็นได้ง่าย และมีเกณฑ์ตายตัวแบ่งกลุ่มได้ชัดเจน ส่วนชั้นสังคมนั้นถึงแม้จะแบ่งยากในสังคมไทย ก็ยังอาจตั้งเกณฑ์ได้โดยใช้อารசิพเป็นหลักและทำให้แบ่งชั้นได้ ส่วนชาติพันธุ์ก็มีลักษณะอื่นๆ ทางวัฒนธรรมและร่างกายบ่งบอก สำหรับถี่นที่อยู่อาศัยนั้นมีปัญหาในการตั้งเกณฑ์และจำกัดขอบเขต เพราะประการแรก การแบ่งถี่นจะแบ่งอย่างไร เลือกหรือใหญ่ หยาบหรือละเอียดขึ้นอยู่กับผู้จัดเรื่องไม่มีเกณฑ์ตายตัว แต่ก็อาจมีเกณฑ์ลักษณะพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นเกณฑ์ได้บ้าง ประการที่สอง ในปัจจุบันมีการย้ายถี่นกันมาก คนที่ย้ายถี่นอยู่บ่อยๆ โดยไม่ตั้งรกรากอยู่ที่หนึ่งที่ได้เป็นเวลานานพอที่จะได้รับอิทธิพลจากถี่น ภาษาของเขาก็ยากที่จะบอกได้ว่ามาจากถี่นใด อิทธิพลของถี่นหนึ่งต่ออีกถี่นหนึ่งมีมากในปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของภาษาถี่นเกิดขึ้นได้ง่ายมากดังได้กล่าวไปแล้ว

จะสังเกตได้ว่าปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อภาษาทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้นจนจบบทนี้ ซึ่งได้แก่ อายุ เพศ ชั้นสังคม ชาติพันธุ์ และถินที่อยู่อาศัยนั้น ต่างก็มีอิทธิพล โดยตรงต่อผู้พูด แต่ในขณะเดียวกันก็สัมพันธ์กันเองด้วย ยกตัวอย่างเช่น เพศกับชั้นสังคมดังได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 4 และ 5 ว่ามีผลงานวิจัยหลายชิ้นที่ค้นพบว่าภาษาผู้หญิงมักเป็นภาษาของคนชั้นสูง ซึ่งเป็นที่ยอมรับมากกว่าภาษาของผู้ชายซึ่งไปมีรูปแบบเหมือนภาษากลุ่มของคนชั้นต่ำ แต่ก็มีผู้ค้าน (Milroy 1988) ว่าเรารู้มองเพศก่อน แล้วจึงดูชั้นสังคมที่หลัง ข้อสรุปที่ว่าภาษาของคนชั้นสูงเหมือนภาษาผู้หญิง น่าจะเป็นข้อสรุปที่มีความถูกต้องมากกว่าที่จะพูดกลับกัน

ชาติพันธุ์กับชั้นสังคมและถินที่อยู่อาศัย ทั้ง 3 ปัจจัยนี้ สัมพันธ์กันมาก ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มมักไปพ้องกับภาษาของบางถิน เช่นการไม่ออกเสียงควบกล้ำให้เต็มที่ในภาษาอังกฤษในสหรัฐอเมริกา (test ออกเป็น tes) เป็นลักษณะภาษาของหั้งกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ดำ หรือลักษณะของภาษาถิ่นแอบภาคใต้ของอเมริกา ก็ได้ ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์คุณไทยเชื้อสายจีนในเมืองไทยที่มีลักษณะหนึ่งคือ ไม่ออกเสียงตัว r ก็ไปพ้องกับภาษาของคนชั้นหนึ่งในสังคมไทย ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า ผู้วิจัยการแปรของภาษาตามตัวแปรดังกล่าวคงต้องระมัดระวังในการตั้งสมมติฐานและในการทดสอบเพื่อให้แน่ใจว่าตัวแปรอะไรคือเป็นตัวแปรแรกที่มีอิทธิพล หรือเป็นตัวแปรหลักในการกำหนดรูปภาษาอย่างที่เราสังเกตเห็น

อนึ่ง ตัวแปรทางสังคมทั้งหมดที่กล่าวไปแล้วเป็นเพียงตัวแปรที่สำคัญ ซึ่งมีอิทธิพลต่อภาษาของผู้พูด อาจมีตัวแปรอื่นๆ อีก็ได้ ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะที่กล่าวไว้ในที่นี้เท่านั้น ตัวแปรทางสังคมเหล่านี้เป็นตัวแปรภายในตัวผู้พูด เปรียบเสมือนตราประทับหรือประจำที่สะท้อนภูมิหลัง หรือสถานภาพทางสังคมของผู้พูด การแปรของภาษาตามปัจจัยดังกล่าว นี้ จึงมีผู้เรียกว่า การแปรแบบตีตรา (emblematic variation) ปัจจัยเหล่านี้ยากที่จะเปลี่ยนหรือลบออก เพราะติดตัวอยู่กับผู้พูดโดยผู้พูดไม่รู้ตัว เมื่อได้ยินครับพูดเราอาจเดาได้ว่า เขาเป็นชายหรือหญิง (ถึงแม้เสียงจะเหมือนกัน) อายุอยู่ในวัยใด อยู่ชั้นสังคมประมาณ ระดับใด กลุ่มชาติพันธุ์ใด และมาจากถินใด ในบทต่อไป จะได้กล่าวถึงตัวแปรอีกประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาคือปัจจัยสถานการณ์ การใช้ภาษา

คำถาม (บทที่ 7)

1. มีผู้เรียกภาษาอังกฤษที่ใช้โดยคนในถินต่างๆ กันทั่วโลกว่า “Englishes” จนคันหาตัวอย่างที่

แสดงความแตกต่างกันของ Englishes เช่น Indian English, Australian English,

Singaporian English, Japanese English และ Thai English

2. จงสำรวจและอัดเทปคำพูดภาษาอังกฤษแบบอังกฤษ และภาษาอังกฤษแบบเมริกันเพื่อเปรียบเทียบสำเนียงให้เห็นความแตกต่างชัดเจน
3. มีงานวิจัยใดบ้างที่แสดงให้เห็นความแตกต่างของการใช้ภาษาไทยที่เกิดจากถิ่นที่อยู่ของผู้พูด
4. จงสำรวจงานวิจัยด้านวิทยาภาษาถิ่น เพื่อดูวิธีการศึกษาและการเสนอผลการวิเคราะห์ ท่านเห็นว่าวิธีต่างๆ ในงานดังกล่าวแตกต่างจากงานวิจัยทางภาษาศาสตร์สังคมอย่างไร
5. จงอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง ถิ่น การแพร่ของภาษา และ การเปลี่ยนแปลงของภาษา
6. การแพร่ของภาษาตามถิ่นสามารถใช้เป็นข้อมูลยืนยันการเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ จงอธิบายว่าทำไม และยกตัวอย่างประกอบด้วย
7. คนในสังคมมักมีทัศนคติต่อภาษาในถิ่นต่างๆ ต่างกัน จงยกตัวอย่างข้อเท็จจริงข้อนี้ในสังคมไทย ทัศนคติดังกล่าวเนี้ยอาจเป็นปัจจัยที่ทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลงได้ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง 8

8.1 ปริบหลังคุณของการใช้ภาษา

นอกจากภาษาจะแปรตามลักษณะทางสังคมของผู้พูด ดังได้กล่าวแล้วในบทที่ 3-7 การใช้ภาษาในชีวิตประจำวันยังแปรไปตามปัจจัยอีกประการหนึ่ง ซึ่งทรัดกิลล์ (Trudgill 1974a: 103) เรียกว่า ปริบหลังคุณ (social context) ผู้พูดภาษาคนใดคนหนึ่งไม่ได้ใช้ภาษาแบบเดียวกัน ตลอดเวลา แต่เขาต้องใช้ภาษาให้แตกต่างออกไปตามสถานการณ์ต่างๆ หรือตามวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นภาษาจึงมีการแปรตามปริบทหรือสถานการณ์ทางสังคมด้วย การแปรในมิตินี้มีผู้เรียกว่า การแปรตามสถานการณ์ (situational variation) หรือ การแปรทางวัจนลีลา (stylistic variation) วิธีภาษาที่แปรตามการใช้ในปริบหลังคุณดังกล่าวเรียกว่า วิธีภาษาหน้าที่ (functional variety) ในตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือชุมชนภาษาชุมชนใดชุมชนหนึ่งจะมีผลรวมของวิธีภาษาทั้งหมดที่ต่างกันตามลักษณะทางสังคมของผู้พูด และตามปริบทของการใช้ด้วย ผลรวมดังกล่าวเรียกว่า ยอดสะสมของภาษา (verbal repertoire)

การใช้ภาษาให้เหมาะสมกับปริบท เป็นสิ่งจำเป็นถ้าเราต้องการใช้ภาษาได้เหมาะสม ไฮเมส (Hymes 1972) กล่าวว่าเจ้าของภาษาทุกคนมีความรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ด้วย นอกจากความรู้เกี่ยวกับความถูกต้องทางไวยากรณ์แล้ว หรือพูดสั้นๆ ก็คือผู้พูดภาษาทุกคนมีสามตัวถือสื้อสาร ไม่ใช่มีเพียงสามตัวถือภาษา (ดู 2.5)

มีปัจจัยหลายอย่างที่เป็นองค์ประกอบของปริบทในการใช้ภาษา กล่าวอีกนัยหนึ่ง การที่จะใช้ภาษาให้ถูกต้องหรือเหมาะสมกับปริบทนั้น จะต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง กาลเทศะ เรื่องที่พูด วัตถุประสงค์ และวิธีการสื่อสาร ในบทนี้ จะกล่าวถึงปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังโดยเฉพาะ ส่วนตัวแปรอื่นๆ จะได้กล่าวถึงในบทอื่นๆ ต่อไป

8.2 อิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังต่อการใช้ภาษา

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ในที่นี้หมายถึง บทบาททางสังคมของผู้พูดกับผู้ฟัง เมื่อเปรียบเทียบกัน ซึ่งมีอิทธิพลต่อปฏิกริยาโดยต้องอาศัยทางสังคมของผู้พูดกับผู้ฟังรวมทั้งการใช้ภาษา ด้วย พูดลั่นๆ ก็คือในการใช้ภาษานั้น ผู้พูดต้องคำนึงถึงว่าผู้ฟังเป็นใคร หรือเขากำลังพูดอยู่กับใครหรือตนเป็นอะไรกับเขา มองในมุมกลับ ถ้าเราพิจารณาดูการใช้ภาษาเช่นบทสนทนาระหว่าง คน 2 คน เราอาจ thấyได้ว่าผู้พูดกับผู้ฟังเป็นอะไรกัน

ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังที่จะเป็นตัวกำหนดให้ผู้พูดใช้ภาษาแตกต่าง กันไปนั้นถูกกำหนดโดยปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความเกี่ยวข้องกันในบทบาททางสังคม เช่น พ่อ กับ ลูก นายกับบ่าว ครุภัณฑ์เรียน ชั้นสังคม เช่นราชวงศ์กับคนสามัญ หรืออายุ เช่น คนแก่กับเด็ก เป็นต้น ตัวอย่างที่จะยกต่อไปนี้แสดงอิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังต่อการใช้ภาษาในสังคมต่าง ๆ รวมทั้งไทยด้วย

ผลงานวิจัยการใช้ภาษาชาวองเกียร์ต์ (Geertz 1968:282) แสดงให้เห็นว่าการใช้คำ ในภาษานี้มีความซับซ้อน เพราะคำบางคำ นอกจากจะมีความหมายทางภาษาตามปกติแล้ว ยัง มีความหมายทางสถานภาพสังคม (status meaning) อีกด้วย ยกตัวอย่างเช่นคำที่แปลว่า ‘บ้าน’ ในภาษานี้มี 3 คำ ได้แก่ [omah] [grija] และ [dalem] ถึงแม้จะแปลว่า ‘บ้าน’ เหมือนกันแต่ทั้ง 3 คำมีความหมายทางสถานภาพต่างกัน คำแรกจะใช้เมื่อผู้ฟังมีสถานภาพต่ำกว่าผู้พูด คำที่สอง ใช้เมื่อผู้ฟังเท่ากับผู้พูด และคำที่สามใช้เมื่อผู้ฟังมีสถานภาพสูงกว่าผู้พูด เช่นเดียวกัน คำที่แปลว่า ‘ร่างกาย’ ‘กิน’ ‘เดิน’ และ ‘ท่าน’ ต่างก็มีหมายความและในการใช้ผู้พูดต้องเลือกใช้ให้เหมาะสม สมตามสถานภาพของผู้ฟังเมื่อเทียบกับตนเอง

ในการทักทาย ภาษาชาวកีแยกความแตกต่างตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ดัง ตัวอย่างข้างล่างนี้

ใช้กับผู้ฟังที่ต่ำกว่าหรือ
ที่ผู้พูดสนใจมากด้วย
Apa pada slamet
'สบายนดีหรือ'

Kowe seka endi
'มาจากไหน'

ใช้กับผู้ฟังที่สูงกว่าหรือ
ที่ผู้พูดรู้จักเพียงผิวนิเิน
Menapa sami sugeng
'ท่านสบายนดีหรือคะ/ครับ'

Pendjenengan saking tindak pundi
'ท่านมาจากไหนคะ/ครับ'

จากตัวอย่างข้างบนจะเห็นได้ว่าถ้าจะใช้ภาษาชาวไหหลุกต้องเราจะรู้เฉพาะกฎทางไวยากรณ์อย่างเดียวเท่านั้นไม่พอ เราต้องรู้กฎความหมายสมทางสังคมด้วย ในคำทักทายไม่มีคำใดที่ใช้เหมือนกันเลย เพราะทั้งประโยคจะประกอบด้วยคำที่หมายความสัมภานภาพของผู้ฟังทั้งสิ้น ซึ่งผู้พูดต้องจดจำและดึงมาใช้ให้ถูกต้องเวลาพูด

เกียร์ต์ส (1968 : 287) ให้ตัวอย่างประโยคที่แปลเป็นอังกฤษว่า ‘Are you going to eat rice and cassava now?’ ซึ่งในภาษาชาวพูดได้หลายแบบขึ้นอยู่กับว่าผู้ฟังสูงหรือต่ำเท่าใดเมื่อเทียบกับผู้พูด หรือสนใจมากน้อยแค่ไหน คำที่จะเลือกมาประกอบประโยคมาจาก 3 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นคำที่ใช้กับผู้ฟังที่ต่ำกว่าหรือสนใจมากกับผู้พูด กลุ่มที่ 2 ใช้กับผู้ฟังที่มีสถานภาพเท่ากับผู้พูด และกลุ่มที่ 3 เป็นคำที่ใช้กับผู้พูดที่สูงกว่าผู้ฟัง เป็นที่สังเกตได้ว่า บางประโยคก็เลือกคำจากกลุ่มๆเดียว แต่บางประโยคอาจเลือกคำจากหลายกลุ่มคละกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ซึ่งมีหลายแบบ (เกิน 3 อย่าง) ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง คำที่จัดตามความสัมพันธ์แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

ความหมาย	ผู้ฟังต่ำกว่า/สนใจมาก	เท่ากัน	ผู้ฟังสูงกว่า
are	apa	napa	menapa
you	kowé	sampéjan	pandjenengan
going	arep	adjeng	badé
to eat	mangan	neda	dahar
rice	sega	sekul	sekul
and	lan	lan	kalijan
cassava	kaspé	kaspé	kaspé
now	saiki	saniki	samenika

จะสังเกตได้ว่าคำบางคำใช้เหมือนกันกับผู้ฟังทั้ง 3 ระดับ เช่น คำที่แปลว่า cassava (มันสำปะหลัง) คือใช้ kaspé เมื่อคนหมู่ด คำบางคำที่ใช้เหมือนกัน 2 ระดับ เช่น lan ‘and’, sekul ‘rice’ เมื่อนำมาเหล่านี้มาประกอบเป็นประโยคจะมีตัวอย่างการใช้ดังนี้ (ทุกประโยคแปลเป็นภาษาอังกฤษเหมือนกันคือ ‘Are you going to eat rice and cassava now?’)

- (1) เพื่อนสนิทพูดกัน/ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่พูดกับคนธรรมดា Apa kowé arep mangan sega lan kaspé saiki?

(2) คนธรรมดากับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ menapa pandjenengan badé dahar sekul kalijan kaspé samenika?

(3) ชาวกรุงรุนแห่งท่ากันแต่ไม่สนิทกัน napa sampejan adjeng neda sekul lan kaspé saniki?

จะสังเกตได้ว่าประโยคทั้ง 3 แบบที่ยกมาเป็นตัวอย่างใช้คำในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ประโยคที่ (1) ใช้คำในกลุ่มที่ 1 ทั้งหมด ประโยคที่ (2) ใช้คำในกลุ่มที่ 3 ทั้งหมด (พูดกับคนที่ สูงกว่า) และประโยคที่ (3) ใช้คำในกลุ่มที่ 2 ทั้งหมด (ผู้พูดกับผู้ฟังเท่ากันและไม่สนิทกัน) นอกจากนี้ ยังมีแบบผสมซึ่งใช้คำบางคำจากกลุ่มที่ (1) ผสมกับบางคำในกลุ่มที่ (2) หรือ (3) เพื่อ ระบุความสัมพันธ์ที่แยกละເອີກລະເອີກລະເອີກ เช่นตัวอย่างข้างล่างนี้

(4) บุคคล 2 คนรู้จักกันดี แต่ขยายองค์ประกอบและกัน Apa pandjenengan arep dahar sega lan kaspé saiki?

(5) ชาวนา 2 คน เป็นเพื่อนกัน แต่ไม่ค่อยสนิทกัน Apa sampejan arep neda sega lan kaspé saiki?

ภาษาชาวที่ยกเป็นตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นการเลือกใช้คำอย่างซับซ้อน ซึ่งขึ้นอยู่ กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ภาษาอื่นๆ ในโลกที่มีลักษณะเช่นภาษาชาวตั้งกล่าว คงมีอยู่ บ้างแต่โดยส่วนใหญ่แล้วคำที่จะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดผู้ฟังมากที่สุด ก็คือคำสรรพนามบุรุษที่สอง บราน์และกิลแมน (Brown and Gilman 1960) ศึกษาการใช้ สรรพนามบุรุษที่สองในภาษาญี่ปุ่น โดยเน้นภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน และอิตาเลียน ในแง่ของ ประวัติความเป็นมาและการใช้ในปริบัตสังคมในปัจจุบัน การใช้สรรพนามบุรุษที่สองในภาษาญี่ปุ่น ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังและปัจจัยทางสังคมที่เป็นองค์ประกอบทำให้ความ สัมพันธ์แตกต่างกันไปได้แก่ อำนาจ (power) และความเป็นปีกแผ่น (solidarity) อำนาจ หมายถึงการที่คนใดคนหนึ่งสามารถควบคุมหรือบังคับพฤติกรรมของอีกคนหนึ่งได้ อำนาจทำให้ ความสัมพันธ์ระหว่างคน 2 คนไม่สมดุล คนที่มีอำนาจมากกว่าจะอยู่เหนือคนที่มีอำนาจน้อยกว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดอำนาจได้แก่ กำลังทางร่างกาย ความมั่งคั่ง อายุ เพศ บทบาททางสังคม (ดูเรื่อง อำนาจในแง่ที่เกี่ยวกับชั้นสังคมใน 5.1) ส่วน ความเป็นปีกแผ่น หมายถึง การมีประสบการณ์ร่วม กันของสมาชิกในกลุ่มสังคม และความคล้ายคลึงกันในคุณสมบัติต่างๆ ทางสังคม เช่น ด้านศาสนา อายุ ถิ่นกำเนิด ชาติพันธุ์ อาชีพ และความสนใจ เป็นต้น ดังนั้นกลุ่มสังคมที่สมาชิกมีประสบการณ์ ร่วมกันมาก ก็มีความเป็นปีกแผ่นมากกว่ากลุ่มสังคมที่สมาชิกมีประสบการณ์ร่วมกันน้อย และกลุ่ม

สังคมที่สมาชิกมีความคล้ายคลึงกันในลักษณะทางสังคม ย่อมมีความเป็นปึกแผ่นมากกว่ากลุ่มที่สมาชิกมีความแตกต่างกันในลักษณะทางสังคม

ในอดีต คำสรรพนามบุรุษที่สองในภาษาญี่ปุ่นมีคำ 2 คำ คำหนึ่งหมายถึง ‘ท่านคนเดียว’ อีกคำหนึ่งหมายถึง ‘ท่านทั้งหลาย’ ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

	เอกพจน์	พหูพจน์
ฝรั่งเศส	tu	vous
อิตาเลียน	tu	voi (ต่อมากใช้ Lei)
สเปน	tu	vos (ต่อมากใช้ usted)
เยอรมัน	du	Ihr/er (ต่อมากใช้ Sie)
อังกฤษ (อดีต)	thou	ye (ต่อมากใช้ you)

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของสรรพนามในภาษาญี่ปุ่น บรรนานะและกิลเม้นสรุปว่า ดังเดิมที่เดียวในอดีต ภาษาญี่ปุ่นใช้สรรพนามบุรุษที่สอง 2 รูปต่างกันเมื่อพูดกับบุคคล 1 คน หรือหลายคน (รูปเอกพจน์และพหูพจน์) ต่อมามีแนวโน้มใหม่เกิดขึ้นในญี่ปุ่นสมัยกลางคือเวลา คนสามัญพูดกับพระเจ้าแผ่นดินมักใช้รูปพหูพจน์เรียก Khan พระเจ้าแผ่นดิน เพราะมักหมายถึงพระราชินีและบริวารด้วย การใช้สรรพนามชื่่อเดิมถูกกำหนดโดยความแตกต่างระหว่างเอกพจน์กับ พหูพจน์ถูกกำหนดโดยอำนาจ กล่าวคือผู้มีอำนาจน้อยเรียกผู้มีอำนาจมากโดยใช้รูป พหูพจน์ ส่วนผู้มีอำนาจมากเรียกผู้มีอำนาจน้อยด้วยรูปเอกพจน์ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังที่กำหนดโดยอำนาจเป็นความสัมพันธ์ไม่สมดุล (asymmetrical/non-reciprocal relationship) สรรพนามต่าง ๆ จึงกลายเป็นประเภทแบบข้างล่างนี้

ใช้เรียกผู้มีอำนาจน้อยกว่า	ใช้เรียกผู้มีอำนาจมากกว่า
ฝรั่งเศส	tu
อิตาเลียน	tu
สเปน	tu
เยอรมัน	du
อังกฤษ	thou

บรรวน์และกิลเมนเรียกสรรพนามประเภทแรกคือ เอกพจน์/อ่านาน้อย ว่า T (มาจากภาษาละตินว่า en) และอีกประเภทคือ พุพจน์/อ่านามมาก ว่า V (มาจากภาษาละตินว่า vos) ในยุโรปสมัย古 พวกขุนนางเรียกสามัญชุนว่า T แต่สามัญชุนเรียกขุนนางว่า V เจ้านายเรียกทาส หรือคนรับใช้ว่า T และตัวเองถูกเรียกว่า V ภายในครอบครัวบิดามารดาเรียกบุตรว่า T แต่บุตรเรียกบิดามารดาว่า V เหล่านี้เป็นการใช้สรรพนามบุรุษที่สองเรียกันระหว่างคนที่มีความสัมพันธ์แบบไม่สมดุล สำหรับบุคคลในชั้นเดียวกัน คือมีความสัมพันธ์เท่าเทียม ในสมัยเดียวกันนี้พบว่า คนที่เท่ากันในชั้นสูงจะเรียกันด้วย V ส่วนคนที่เท่ากันในชั้นต่ำจะใช้ T เรียกัน

ในสมัยต่อมาในยุโรปมีแนวโน้มใหม่เกิดขึ้น คือปัจจัยทางสังคมอย่างใหม่ได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดการใช้สรรพนามบุรุษที่สองคือความเป็นปีกแฝ่น ซึ่งทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังแบบสมดุลหรือเท่าเทียมกัน (symmetrical/reciprocal relationship) ผู้ที่มีอำนาจมากกว่า แต่มีความเป็นปีกแฝ่นกับผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า ก็จะกล้ายเป็นผู้ที่แสดงความเท่าเทียมกับผู้น้อย เช่น พ่อ/แม่กับลูก พี่กับน้อง นายกับบ่าวที่รับใช้บานาน

ดังนั้นรูปแบบการใช้สรรพนามบุรุษที่สอง จึงมีแนวโน้มเปลี่ยนเป็นรูปแบบสมดุล คือ กลายเป็น V-V หรือ T-T สุดแล้วแต่ความเป็นปีกแฝ่นจะน้อยหรือมาก บรรวน์และกิลเมนได้ให้แผนผังแสดงการเปลี่ยนแปลงในการใช้สรรพนามบุรุษที่สอง ตามความสัมพันธ์ในภาษาญี่ปุ่นดังนี้

(a)	ลูกค้า พนักงานเสริฟ/ขายของ	นายทหาร ทหาร	นายจ้าง ลูกจ้าง
	T↓ V V↑ พนักงานเสริฟ/ขายของ	T↓ V V↑ ทหาร	T↓ V V↑ ลูกจ้าง

พ่อแม่	นาย	พี่
T↓ T↑ V ลูก	T↓ T↑ V บ่าว	T↓ T↑ V น้อง

(b)	ลูกค้า พนักงานเสริฟ/ขายของ	นายทหาร ทหาร	นายจ้าง ลูกจ้าง
	V↑ V↓ พนักงานเสริฟ/ขายของ	V↑ V↓ ทหาร	V↑ V↓ ลูกจ้าง

พ่อแม่	นาย	พี่
T↑ ↓ V ลูก	T↑ ↓ V บ่าว	T↑ ↓ V น้อง

จากแผนผังข้างบนสังเกตได้ว่า (a) แสดงจุดเริ่มของการเปลี่ยนแปลงซึ่งในความสัมพันธ์ 3 แบบแรกความเป็นปึกแผ่นริเริ่มโดยผู้ที่อยู่สูงกว่า และความสัมพันธ์ 3 แบบหลังความเป็นปึกแผ่นริเริ่มโดยผู้ที่อยู่ต่ำกว่า ในที่สุดการเปลี่ยนแปลงได้ทำให้มีรูปแบบที่เท่าเทียมกัน ดังแสดงใน (b) 3 แบบแรกใช้ V เรียกกันและ 3 แบบหลัง ซึ่งมีความเป็นปึกแผ่นมากกว่าใช้ T เรียกชื่อกันและกัน

สำหรับในภาษาปัจจุบัน¹ บรรวน์และกิลเมนพบว่าความสัมพันธ์แบบพ่อ/แม่กับลูก ลูกค้ากับผู้บริการ นายจ้างกับเสมียิน ไม่ใช่ความสัมพันธ์ที่ถูกกำหนดโดยอำนาจเจลในภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน และอิตาเลียน อย่างไรก็ตาม แต่ละสังคมย่อมมีรายละเอียดแตกต่างออกไปบ้าง เช่น ผู้พูดชาวฝรั่งเศสและอิตาเลียนมักมีแนวโน้มที่จะใช้ T กับ คนรู้จักคุ้นเคยกัน (acquaintances) มากกว่าผู้พูดชาวเยอรมัน ตรงกันข้าม ผู้พูดชาวเยอรมันมักใช้ T กับคนที่ห่างเหินหรือไม่รู้จัก เด็กนักเรียนชานอร์เวย์มักใช้ T เรียกครูมากกว่านักเรียนดัชหรือเยอรมัน นักเรียนชายชาวอิตาเลียน มักใช้ T เรียกนักเรียนหญิงมากกว่าชาติอื่น แต่กล่าวโดยทั่วไป ชาวอิตาเลียนใช้ T มากกว่าชาวฝรั่งเศส และชาวฝรั่งเศสใช้ T มากกว่าชาวเยอรมัน และถ้าหากลิ่งเท่ากันหมวดผู้พูดที่เป็นนักอนุรักษ์นิยมทางการเมืองมักใช้ T น้อยกว่าผู้ที่ไม่เป็นนักอนุรักษ์นิยม

นอกจากสรรพนามแล้วยังมีคำอีกประเภทที่มีการใช้ชื่นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับ ผู้ฟัง คำประเภทนี้ได้แก่ คำเรียกชาน (terms of address) ผลงานเรื่องการใช้คำ เรียกชานในภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน โดยบรรวน์และฟอร์ด (Brown and Ford 1964) นับเป็นการริเริ่มการศึกษาคำเรียกชานอย่างมีระบบ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสังเกตสถานการณ์จริง ๆ และจากการใช้คำเรียกชานในเรื่องสื้นและบทละคร เข้าพบว่าคำเรียกชานในภาษาอังกฤษแบบอเมริกันมี 2 ประเภท คือประเภทที่ใช้ในความสัมพันธ์แบบสมดุล และประเภทที่ใช้ในความสัมพันธ์แบบไม่สมดุล ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว เราอาจแบ่งคำเรียกชานออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

(1) การใช้ ชื่อแรก (first name) เรียกชานกัน ทั้งผู้พูดและผู้ฟังถือว่าเท่ากัน ใช้ในหมู่เพื่อนและคนสนิทสนมซึ่งมีค่านิยมเหมือนกันตัวอย่างเช่น John, Mary, Anne

¹ บรรวน์และกิลเมนเก็บข้อมูลการใช้สรรพนามบุรุษที่สอง ในภาษาญี่ปุ่นจุบันโดยใช้แบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามคือชาวญี่ปุ่นทุกชาติเท่าที่จะหาได้ในสหราชอาณาจักร แต่ข้อมูลที่ได้มากที่สุด คือภาษาฝรั่งเศส เยอรมัน และอิตาเลียน

(2) การใช้ ตำแหน่ง+นามสกุล (title+last name) คือทั้ง 2 ฝ่ายต่างเรียกกันด้วย ตำแหน่ง+นามสกุล เช่น Mr.Brown, Mrs.Smith, Miss Carson, Dr.Johnson เป็นต้น คำเรียกขานประเกณห์ใช้ในหมู่คนที่เพิ่งรู้จักกัน

รูปแบบที่ (1) และ (2) ที่กล่าวมาแล้วเป็นความสัมพันธ์แบบสมดุล

(3) การใช้คำเรียกขานโดยฝ่ายหนึ่งใช้ ตำแหน่ง+นามสกุล ส่วนอีกฝ่ายใช้ ชื่อแรกเรียกขานกัน เป็นความสัมพันธ์แบบไม่สมดุล เนื่องมาจากความแตกต่างของสถานภาพของผู้พูด กับผู้ฟังซึ่งเกิดจากปัจจัย เช่น อายุ อาชีพ ยศ หรือ ตำแหน่ง เช่นในการสนับสนุนกิจกรรมทางการเมือง อาชีพจะเป็นตัวกำหนด ไม่ใช่อายุ นักบริหารหนุ่มจะถือว่าการโง่ต่ำกว่าเขา จึงเรียกการโง่ด้วยชื่อแรก เช่น Tom ส่วนการโงจะเรียกนักบริหารหนุ่มโดยใช้ตำแหน่ง+นามสกุล เช่น Mr. Tannen

นอกจากคำเรียกขาน 3 รูปแบบสำคัญที่ได้กล่าวไปแล้ว ยังมีคำเรียกขานรูปแบบอื่น ๆ อีกที่ใช้กันโดยคนไทย ได้แก่ ตำแหน่ง (โดยไม่มีชื่อ) เช่น Sir, Madam, ma'am และ Miss โดยทั่วไปคำเหล่านี้ถูกใช้เช่นเดียวกับ ตำแหน่ง+นามสกุล กล่าวคืออาจใช้ในความสัมพันธ์แบบสมดุล ก็ได้ ในหมู่คนที่เพิ่งรู้จักกัน หรือในความสัมพันธ์แบบไม่สมดุลตั้งแต่กล่าวไปแล้ว อย่างไรก็ตาม การใช้ ตำแหน่ง อย่างเดียวแสดงความห่างเหินและความเครียดมากกว่าการใช้ ตำแหน่ง+นามสกุล นอกจากนั้น ตำแหน่ง ยังอาจใช้เมื่อผู้พูดไม่รู้จักชื่อของผู้ที่ตนพูดด้วย ในแวดวงทหาร ผู้พูดจะใช้ ตำแหน่ง+นามสกุล เรียกผู้บังคับบัญชาที่ถัดหนึ่งไป แต่จะเรียกผู้บังคับบัญชาชั้นสูง เช่น พลเอก จอมพล โดยใช้ตำแหน่งอย่างเดียว

อีกรูปแบบหนึ่งที่พบคือการใช้ นามสกุล อย่างเดียวโดยไม่มีตำแหน่งนำหน้า รูปแบบนี้ ใช้น้อย จะพบในกรณีที่ชื่อแรกภาษา และนามสกุลเป็นพยางค์เดียว เช่น Timothy Brown คนมักเรียก Brown การใช้ชื่อสกุลเช่น ๆ แสดงความสนใจมากกว่า การใช้ ตำแหน่ง + นามสกุล แต่ทั้ง 2 แบบนี้ก็ไม่แสดงความสนใจเท่ากับใช้ ชื่อแรก

การใช้ชื่อหลายชื่อเรียกขานบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่พบ คือ การเรียกขานด้วยชื่อแรกในบางครั้ง การเรียกขานด้วยนามสกุลหรือ ตำแหน่ง+นามสกุล บางครั้ง และบางครั้งก็เรียกด้วยชื่อเล่น รูปแบบการใช้หลายชื่อเช่นนี้แสดงว่าผู้พูดสนใจกับผู้ฟังมากกว่าแบบที่ใช้ชื่อแรกอย่างเดียวเล็กน้อย ตัวอย่างเช่น เรียกเพื่อนที่ชื่อว่า Robert , Bob , Willie เป็นต้น

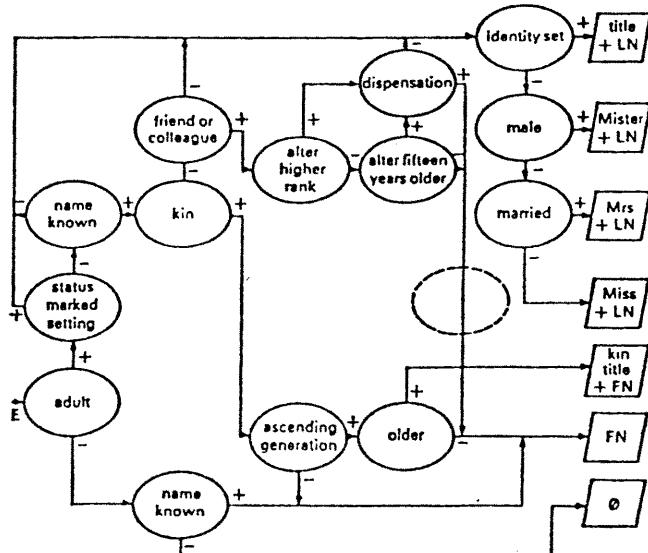
กล่าวโดยสรุป การใช้คำเรียกขานในภาษาอังกฤษแบบเมริกัน แสดงการประชุมของภาษา ตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง แผนผังข้างล่างเป็นการสรุปรูปแบบสำคัญที่บราวน์และฟอร์ดค้นพบ จะเห็นได้ว่า ชื่อแรก ใช้เรียกผู้ฟังที่ผู้พูดสนใจด้วย ถ้าไม่สนใจด้วยผู้พูดจะใช้ ตำแหน่ง

+นามสกุล ในกรณีที่ความสัมพันธ์เป็นแบบไม่สมดุลผู้พูดจะใช้ชื่อแรกเรียกผู้ฟังเมื่อต้นอยู่ในฐานะสูงกว่า และใช้ ตำแหน่ง+นามสกุล เรียกผู้ฟังเมื่อต้นอยู่ในฐานะต่ำกว่า

สมดุล	ไม่สมดุล
ผู้พูดสนิทกับผู้ฟัง: ชื่อแรก	ผู้พูดสูงกว่าผู้ฟัง: ชื่อแรก
ผู้พูดไม่สนิทกับผู้ฟัง: ตำแหน่ง+นามสกุล	ผู้พูดต่ำกว่าผู้ฟัง: ตำแหน่ง+นามสกุล

บรรนานี้และฟอร์ดสรุปว่าแบบแผนเช่นนี้ปรากฏอยู่ในภาษาอื่น ๆ อีกหลายภาษา และการใช้ภาษาด้านอื่น ๆ ด้วยเช่น การทักทาย

เออร์วิน-ทริปป์ (Ervin-Tripp 1972) ได้ขยายขอบเขตการศึกษาของบรรนานี้และฟอร์ดโดยศึกษาระบบที่เรียกขานในภาษาอังกฤษของคนอเมริกัน โดยนำเอาปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาพิจารณาประกอบ รวมทั้งความเป็นปึกแผ่นด้วย ซึ่งเขาให้คำนิยามว่า คือการยอมรับในฐานะเพื่อนหรือผู้ร่วมงาน จุดมุ่งหมายของผู้วิจัยคือแสดงรูปแบบการใช้คำเรียกขานที่ถูกต้อง เขานำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปของ flow chart และแสดงให้เห็นว่าผู้พูดต้องตัดสินใจในการเลือกใช้คำเรียกขานแต่ละครั้งให้ถูกต้อง การตัดสินใจแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับว่าเขามีอายุน้อยหรือมากกว่าผู้ฟัง เป็นญาติกับผู้ฟังหรือไม่ รู้จักชื่อผู้ฟังหรือไม่ ผู้ฟังเป็นเพศชายหรือหญิง เป็นต้น ผู้พูดจะเลือกไปเรื่อยตาม flow chart จนได้รูปแบบที่ถูกต้อง เช่น Mr.+last name, first name หรือ 0 คือไม่ใช้เลย ดังจะเห็นได้จากแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิ 8.1 ระบบการเรียกขานในภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน

(Ervin-Tripp 1972 : 226)

ตามแผนภูมิข้างบน ผู้พูด (E ซึ่งย่อมาจาก Ego) จะเริ่มการตัดสินใจโดยดูว่าผู้พึงเป็น +adult (ผู้ใหญ่) หรือ -adult (เด็ก) ถ้าเป็นเด็กจะดูต่อไปว่ารู้ชื่อหรือไม่ ถ้ารู้ก็เรียก ชื่อแรก (FN) ถ้าไม่รู้ก็ไม่ใช้คำเรียกชื่อเลย ในกรณีที่ผู้พึงเป็นผู้ใหญ่ กระบวนการตัดสินใจในการตัดสินใจใน การเลือกคำเรียกชื่อจะซับซ้อนมาก ขั้นแรกต้องดูว่าผู้พึงอยู่ในกลุ่มทางเพศที่แสดงสถานภาพของเขาระหว่างสองเพศ (status marked setting) หรือไม่ ถ้าอยู่ก็ต้องดูว่าเขามีตำแหน่ง (identity set) หรือไม่ ถ้าไม่มีก็ เลือกต่อไปตามเพศ และสถานภาพสมรส สำหรับผู้พึงที่ไม่อยู่ในกลุ่มทางเพศที่แสดงสถานภาพ (-status marked setting) ผู้พูดต้องตัดสินใจโดยดูว่ารู้ชื่อหรือไม่ เป็นญาติหรือไม่ ถ้าไม่ใช่ญาติเป็น เพื่อนหรือไม่ ถ้าเป็นเพื่อนยังต้องดูว่าผู้พึงมีศักดิ์สูงกว่าหรืออายุมากกว่าเกิน 15 ปีหรือไม่ และยัง ต้องดูด้วยว่าสามารถที่จะยกเว้นเรื่องคุณสมบัติการมีศักดิ์สูงกว่าหรืออายุมากกว่า (dispensation) ได้หรือไม่ด้วย กระบวนการตัดสินใจจะจบลงที่คำเรียกชื่อที่ตรงไปยังลูกศรใน flow chart ซึ่งมี 7 แบบ คือ ตำแหน่ง+นามสกุล Mr.+นามสกุล Mrs.+นามสกุล Miss.+นามสกุล คำเรียก ญาติ+ชื่อ ชื่อ และ ไม่ใช่คำเรียกชื่อเลย

ในภาษาไทยมีตัวอย่างการศึกษาที่แสดงการใช้ภาษาตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ พึงคือการศึกษาเรื่องกลวิธีการใช้สรรพนามโดยอังกฤษ ผลกรกุล (Palakornkul 1972) ผลงาน ชิ้นนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะพรรณนาถึงกลวิธีการใช้สรรพนามในภาษาพูดของไทยกรุงเทพฯ ตามแนว ภาษาศาสตร์สังคม

การวิเคราะห์ที่ละเอียดและประณีตในงานวิจัยชิ้นนี้ได้ตีแ派ให้เห็นความสัมพันธ์ของบท บทต่างๆ ในสังคมไทยที่มีผลต่อการใช้สรรพนามในภาษาไทย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้มาจาก การสัมภาษณ์ การสังเกต เรื่องล้วน และ นานินิายา

จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ระบุปัจจัยทางสังคม 8 ประเภท ที่เป็นตัวกำหนดบทบาททาง สังคมระหว่างผู้พูดกับผู้พึง ซึ่งมีผลต่อการเลือกใช้สรรพนามดังนี้

(1) อำนาจและสถานภาพ (power and status) สิ่งที่จะเป็นตัวแปรในประเภทนี้ได้แก่

ฐานนัตรที่มีมาตั้งแต่กำเนิด	: เจ้า คนสามัญ
ศาสนา	: พระ ไม่ใช่พระ พระลัง炒股 เด็กวัด
ความเป็นข้าราชการ	: ข้าราชการ ไม่ใช่ข้าราชการ
ความเป็นลูกน้อง	: เจ้านาย ลูกน้อง
ความมั่งคั่ง	: รวย ไม่รวย
การศึกษา	: มีการศึกษา ไม่มีการศึกษา
ยศ	: ยศสูงกว่า ยศเท่ากัน ยศต่ำกว่า
ตำแหน่ง	: มีตำแหน่ง ไม่มีตำแหน่ง

- (2) อายุ (age) : แก่กว่า อ่อนกว่า เท่ากัน
- (3) ความเป็นญาติ และความสัมพันธ์ทางครอบครัว (kinship and family relationship)
ความเป็นญาติ	: เป็นญาติ ไม่เป็นญาติ พ่อแม่ ลูกหลาน พี่น้อง
ความสัมพันธ์ทางครอบครัว	: เป็นสามีภรรยา เป็นสามีภรรยา เป็นบุตร
เป็นเจ้าบ้าน เป็นคนใช้ เป็นลูกหลานของเจ้าบ้าน
- (4) ความเป็นเพื่อน (friendship): เป็นเพื่อน ไม่ใช่เพื่อน ไม่รู้จักกัน เป็นเพื่อนของญาติ
เป็นญาติของเพื่อน
- (5) กลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic-religious groups)
	: ไทย ไม่ใช่ไทย จีน มุสลิม ฝรั่ง
- (6) อาชีพ (occupation) : เป็นเพื่อนร่วมงาน ครุ นักเรียน หมอ พยาบาล
คนขับรถเมล์ กระเบ郭รถเมล์ คนขายของ ผู้โดยสาร
ลูกค้า ฯลฯ
- (7) เพศ (sex) : ชาย หญิง
- (8) ความใกล้ชิดทางสายเลือด (genealogical distance)
	: รุ่นอายุแก่กว่า (of older generation)
	รุ่นอายุอ่อนกว่า (of younger generation)
	รุ่นอายุเดียวกัน (of same generation)
- (Palakornkul 1972 : 59-69)

จะสังเกตได้ว่าปัจจัยส่วนใหญ่ที่ได้กล่าวไปข้างต้นนี้ ถึงแม้จะเหมือนกับปัจจัยลักษณะทางสังคมของตัวผู้พูดที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 3-7 ของหนังสือเล่มนี้ เช่น อายุ เพศ ชาติพันธุ์ อาชีพ แต่ก็ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน ในตอนที่แล้วนั้นเราเน้นปัจจัยต่าง ๆ ที่หล่อหลอมให้ผู้พูดเป็นอย่างที่เขาเป็นหรือเป็นคุณสมบัติประจำอยู่กับผู้พูดแต่ละคน เช่น เป็นเพศหญิงก็ใช้สรรพนามว่า ดิฉัน หนู อะย়েন ตรงข้ามกับ ผู้ กระพน ของผู้ชาย เป็นต้น แต่ในบทนี้ ปัจจัย เพศ หมายถึงเพศของผู้พูดเพื่อสัมพันธ์กับผู้ฟัง เช่น เพศหญิงเมื่อพูดกับเพศหญิง เพศหญิงเมื่อพูดกับเพศชาย หรือ อายุในตอนที่แล้ว หมายถึงวัยของผู้พูดแต่ละคน แต่ในบทนี้ อายุหมายถึงอายุที่เปรียบเทียบ กันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ดังนั้นนอกจากผู้พูดจะใช้ภาษาตามวัยของตนแล้ว (เช่น แบบวัยรุ่น วัย กลางคน ฯลฯ) ยังต้องใช้ภาษาตามวัยเมื่อเปรียบกับผู้อื่นด้วย เช่นวัยกลางคนพูดกับคนที่แก่กว่า ตน เป็นต้น ข้อนี้เองเป็นสิ่งที่เราควรระวัง และควรกำหนดตัวแปรให้ชัดเจนว่าเราจะกำลังวิเคราะห์

การใช้ภาษาในมิติใด จะเป็นมิติตัวผู้พูด หรือมิติด้านการใช้ชึ่งข้ออยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูด กับผู้ฟังด้วย

นอกจากปัจจัย 8 ประการที่กำหนดภาษาของผู้พูดและผู้ฟังแล้ว อังกาก ผลกรุล ยังได้ กล่าวถึงปัจจัยสำคัญอีก 9 ประการ ซึ่งมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังซึ่งก็หมายความว่าเป็นเงื่อนไขในการเลือกใช้สรรพนามด้วยดังนี้

(1) **ความสนิทสนม** (intimacy)

ความสนิทสนમมีส่วนกำหนดการใช้สรรพนาม เช่น ถ้าใช้ พม และ คุณ แสดงว่าผู้พูดกับผู้ฟังสนิทสนમกันน้อยกว่าใช้ อื้ว กับ สื้อ ซึ่งถ้าสนิทมากจริง ๆ จะใช้ ภร กับ มึง

(2) **ความเคารพ** (respect)

การใช้ ห่าน แสดงว่าเคารพมากกว่า คุณ

(3) **ความเป็นปีกแพร่ง** (solidarity)

การใช้ อื้ว เป็นการแสดงความเป็นปีกแพร่งระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง

(4) **ความเป็นทางการ** (formality)

คำว่า ดิฉัน เป็นคำที่ใช้เป็นทางการ

(5) **การที่ลูกอยู่ด้วย** (presence of child)

ผู้ชายเรียกภรรยาของเขาว่ายังหนึ่งถ้าไม่มีลูกอยู่ด้วย ถ้าอยู่ด้วยมักเรียกว่า แม่

(6) **การมีคนไม่วรู้จักหรือคนมีฐานะทางสังคมสูงอยู่ด้วย** (presence of non-acquaintances or persons with power and status)

คนส่วนใหญ่จะเปลี่ยนการใช้สรรพนามถ้ามีคนอื่นที่ไม่วรู้จักหรือคนที่ฐานะสูงกว่าอยู่ด้วย คือเปลี่ยนจากคำที่สนิทสนม เช่น ภร มึง มาเป็น พม กับ คุณ เป็นต้น

(7) **ระยะเวลาของความรู้จักมัคคุณ** (length of time of acquaintances)

คนที่รู้จักกันมาเป็นเวลานานย่อมใช้สรรพนามเรียกกันต่างกับคนที่เพิ่งรู้จักกัน

(8) **การไว้ตัว** (condescension)

ปฏิกริยาโดยตตอบในสังคมระหว่างผู้มีอำนาจมากกับผู้มีอำนาจน้อยในสังคมไทยทำให้เกิด ช่องว่างระหว่างสองบทบาท เพื่อให้สมบทบาท ผู้มีอำนาจสูงกว่ามักใช้คำสรรพนามให้เหมาะสมกับ ฐานะเช่น เรียกผู้ด้อยกว่าว่า เธอ เป็นต้น

(9) **การแสดงอารมณ์** (emotional manifestation)

เมื่อผู้พูดเปลี่ยนอารมณ์ การใช้สรรพนามก็จะเปลี่ยนไปด้วย การสับเปลี่ยนสรรพนาม เกิดจาก ความโกรธ ความรัก การเน้น การดูถูกเหยียดหยาม ตำหนิ หรือ ถากถาง เป็นต้น

(Palakornkul 1972 : 74-77)

จะเห็นได้ว่าปัจจัยบางอย่างที่ผู้วิจัยใช้เป็นเงื่อนไขของความล้มพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง นั้น บางประการก็เป็นปัจจัยภายนอกไม่ใช่ตัวกำหนดบทบาทจริงๆ เช่น การมีบุคคลอื่นอยู่ด้วย (ที่ 5,6) ความเป็นทางการ (ที่ 4) และการแสดงอารมณ์ (ที่ 9) ปัจจัยความเป็นทางการ และการมีคนอื่นอยู่ด้วย ทั้ง 2 ประเภทนี้อาจจัดเป็นปัจจัยรวมเรียกว่า กาลเทศะ ซึ่งหมายถึงโอกาสของ การใช้ภาษา ในที่นี้จะขอยกไปกล่าวโดยเฉพาะในบทที่ 9 ต่อไป ส่วนปัจจัยการแสดงอารมณ์นั้น เป็นปัจจัยทางจิตวิทยาซึ่งเข้าใจว่าผู้วิจัยนำมาพิจารณาด้วยในที่นี้ เพราะต้องการทำให้การอธิบาย การใช้สรรพนามได้ภาพที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้นำสรรพนามต่าง ๆ ที่วิเคราะห์ได้จากข้อมูล และตัวแปรต่าง ๆ ทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วสร้างเป็นกฎเพื่อให้เห็นชัดเจนว่าสรรพนามแต่ละคำมีการใช้ในสังคมอย่างไร การเขียนกฎนั้นทำโดยใช้อารรถลักษณ์ มีเครื่องหมาย + หรือ - กำกับ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างข้างล่างนี้

ក្រុមប្រែ (The Variant rules)

กฎรูปแปรของสรรพนามแท้ (Variant rules of Pronouns Proper)

ກົງຂ້ອ 3 [+ pronoun] -->

[+ I] (ບຸຮູ້ເຫັນ 1)

3.6 กัน/S [+friend] [+male] R [+male] [+friend] CRR [+intimate]

3.14 မျှ/S [+male] [-acquaintance] R [-acquaintance]

S [+male] [+acquaintance] R [+acquaintance] CRR[-intimate]

S [+male] [+friend] R [+friend] CRR $\left[\begin{array}{l} [+intimate] [-time] \\ [-intimate] \end{array} \right]$

S [+male] [+friend] R [+friend] [-male]

S [+male] [-adult] R [+adult]

S [+male] [+student] R [+teacher]

S [+male] [+offspring] R [+parents]

S [+male] [+sibling] R [+sibling]

S [+male] [+spouse], B [+spouse] [-male]

S [+male] [+spouse] R [+spouse] [-male]

S [+male] [-superior] R [+superior]

S [+male] [-monk] R [+monk]

S [+monk] R [+monk] CRR [-intimate]

กฎข้อ 4 [+pronoun] -->
[+II] (บุรุษที่ 2)

4.5 คุณ/S [-acquaintance] R [-acquaintance]

S [+friend] R [+friend] CRR $\begin{bmatrix} [-\text{intimate}] \\ [+\text{intimate}] [-\text{time}] \end{bmatrix}$

S [+teacher] R [+student][+adult]

S [+spouse] R [+spouse]

S [+monk] R [-monk][+adult]

S [-monk][+adult] R [+monk] CRR [+intimate][+time]

S [+colleague] R [+colleague] CRR [-intimate]

4.15 ตัว/ S [+friend][-male] R [+friend][-male] CRR [+very intimate]

S [+friend][+male] R [+friend][-male] CRR [+very intimate]

S [+sibling] R [+sibling]

หมายเหตุ S = sender (ผู้ส่งสาร/ผู้พูด) R = receiver (ผู้รับสาร/ผู้ฟัง)

CRR = condition of role relationship (เงื่อนไขของความสัมพันธ์)

(Palakornkul 1972:84-92)

จากกฎที่ยกมาให้ดูเป็นตัวอย่างนี้ จะเห็นได้ว่าคำสรรพนามทุกคำมีกฎการใช้ประจำอยู่ และกฎเหล่านี้จะบ่งบอกว่าผู้พูด (S) เป็นใคร เช่น [+ monk] แปลว่า ผู้พูดเป็นพระ · [+ friend] ผู้พูดเป็นเพื่อน [+ male] ผู้พูดเป็นผู้ชาย ผู้ฟัง (R) เป็นใคร และยังระบุอีกด้วยว่าเงื่อนไขของความสัมพันธ์ (CRR) เป็นอย่างไร เช่น [+intimate] แปลว่าผู้พูดกับผู้ฟังสนิทสนมกัน [+formality] หมายความว่าคำนั้นจะใช้ในโอกาสที่เป็นทางการ [+ time] หมายความว่าผู้พูดกับผู้ฟังรู้จักกันมาเป็นเวลานาน เป็นต้น

นอกจากกฎเหล่านี้แล้วผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์โดยละเอียดว่าสรรพนามที่มีการใช้แพร่ไปจากประติทิรระบุไว้ในกฎนั้นยังขึ้นอยู่กับตัวแปรอื่น ๆ อีก เช่น การแสดงอารมณ์ เป็นต้น

ผู้วิจัยได้สรุปตอนท้ายว่า “กลวิธีการใช้สรรพนามในภาษาไทยกรุงเทพฯ ไม่เพียงแต่จะแสดงให้เห็นว่าคนไทยใช้สรรพนามอย่างไรทั้งในเวลาปกติ และเวลาแสดงอารมณ์พิเศษ แต่ยังแสดงปัจจัยสำคัญในสังคมและวัฒนธรรมไทยที่มีอิทธิพลในการกำหนดการเลือกใช้สรรพนามอีกด้วย” (Palakornkul 1972:131)

นอกจากเรื่องสรรพนาม ซึ่งเกี่ยวพันโดยตรงกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังแล้ว เรื่องคำเรียกขานก็เป็นอีกกลุ่มคำหนึ่งซึ่งการใช้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังอย่างมาก ผลงานวิจัยของ กัลยา ติงศักดิ์ (ม.ร.ว.) และอมรา ประสีธิรรัตน์สินธุ (2531) ศึกษาเรื่อง การใช้คำเรียกขานในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยนำเอาความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้พูดกับผู้ฟัง มาเป็นหลักในการอธิบายรูปแบบการใช้คำเรียกขานและการเปลี่ยนแปลงในการใช้คำเหล่านั้นในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

ผู้วิจัยให้คำจำกัดความ คำเรียกขาน ว่าคือ “คำ หรือ วลี ที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ฟังก่อนที่ตนจะพูดเรื่องต่าง ๆ ด้วย เป็นคำที่แสดงระดับทางสังคมของผู้ฟังตามที่ผู้พูดมองเมื่อเปรียบเทียบกับตนเอง และมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏบันถั้งแต่ คำนำหน้า เช่น คุณ และจบลงที่คำ ลงท้าย เช่น ครับ ตัวอย่าง คุณณัฐลรับ นับเป็นคำเรียกขานคำหนึ่ง หรืออาจมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่อาจปรากฏระหว่างคำนำหน้ากับคำลงท้ายก็ได้ เช่น นฤมล” (กัลยาและอมรา 2531:1)

ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบของคำเรียกขานที่ใช้มากที่สุดมี 3 รูปแบบดังนี้

คำนำหน้า + ชื่อ	เช่น คุณสมศรี
ชื่อ (ตามลำพัง)	เช่น สมศรี ติ่ม
คำนำหน้า (ตามลำพัง)	เช่น คุณ

รูปแบบอื่น ๆ ที่ใช้มากรองลงมา มีดังนี้

คำเรียกญาติ	เช่น ป้า
คำเรียกญาติ + ชื่อ	เช่น ป้าแดง
คำนำหน้า + คำเรียกญาติ	เช่น คุณอา
อาชีพ/ตำแหน่ง	เช่น อาจารย์
วลีแสดงความรู้สึก	เช่น ทึ้ง
คำนำหน้า + ยศ	เช่น ท่านนายพล

ยก
คำนำหน้า + อาชีพ/ตำแหน่ง เช่น จำ
คุณหมอ

คำเรียกขานรูปแบบต่างๆ นี้จะใช้อย่างไรหรือมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์รูปแบบต่างๆ ซึ่งผู้วัยได้กำหนดไว้ 9 รูปแบบคือ

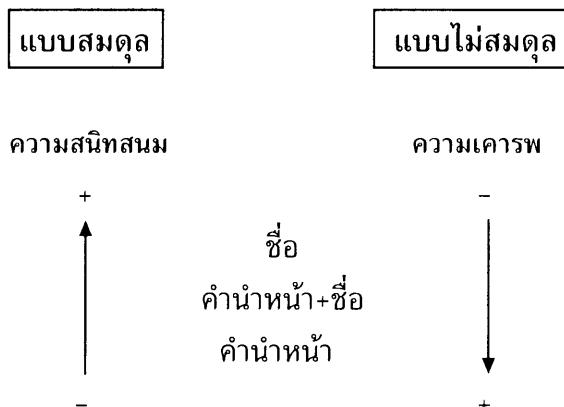
- (1) ญาติผู้ใหญ่กับญาติผู้น้อย
- (2) สามีกับภรรยา
- (3) ผู้บังคับบัญชา กับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา
- (4) ครุกับศิษย์
- (5) ผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ
- (6) เพื่อน
- (7) ครูรัก
- (8) คนรู้จักกัน
- (9) คนไม่รู้จักกัน

ความสัมพันธ์ที่ 9 แบบที่กล่าวมานี้ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ (ก) ความสัมพันธ์แบบสมดุล ซึ่งหมายความว่าผู้พูดมองผู้ฟังว่าเท่ากับตน ได้แก่ ความสัมพันธ์แบบเพื่อน ครูรัก คนรู้จักกัน และคนไม่รู้จักกัน (ข) ความสัมพันธ์แบบไม่สมดุล ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ที่แสดงว่าผู้พูดมีสถานภาพทางสังคมไม่เท่ากันหรือผู้พูดมองว่าไม่เท่ากัน เช่น ญาติผู้ใหญ่กับญาติผู้น้อย สามีกับภรรยา นายกับบ่าว เป็นต้น (ค) ความสัมพันธ์แบบเป็นกลาง ซึ่งหมายความถึงความสัมพันธ์ที่นอกเหนือไปจาก 2 แบบแรกเป็นความสัมพันธ์ที่ความเท่ากันหรือสูงกว่า ต่ำกว่า ไม่มีความเกี่ยวข้อง เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ

ผู้วัยพบทว่าการใช้คำเรียกขานแปรไปตามความสัมพันธ์แบบต่างๆ เช่นในความสัมพันธ์แบบไม่สมดุลระหว่างญาติผู้ใหญ่กับญาติผู้น้อย ญาติผู้ใหญ่จะเรียกญาติผู้น้อยโดยใช้ชื่อ แต่ญาติผู้น้อยจะเรียกญาติผู้ใหญ่ด้วยชื่อไม่ได้ แต่ในความสัมพันธ์แบบสมดุล เช่น ระหว่างเพื่อน จะใช้คำเรียกขานเหมือนกัน เช่นใช้ชื่อเรียกันมากที่สุด

ที่น่าสนใจคือ บทบาทของครุกับของสามี-ภรรยาต่างกันมาก เมื่อเป็นครุกการใช้คำเรียกขานแสดงความเท่าเทียมกัน (ทั้งสองฝ่ายใช้เหมือนกัน) แต่พอเป็นสามี-ภรรยา สามีจะมีสถานภาพสูงกว่าทันที ภรรยาจะเรียกสามีด้วยชื่อไม่ได้ ส่วนสามีเรียกชื่อภรรยาได้

จะสังเกตได้ว่าผู้วิจัยพิจารณาคำเรียกขานจากมุมมองของผู้พูดที่มองว่าตนเองสัมพันธ์กับผู้ฟังอย่างไร จากคำเรียกขานที่ใช้มากที่สุด ในทุกความสัมพันธ์ คือ ชื่อ คำนำหน้า+ชื่อ และ คำนำหน้า ผู้วิจัยสรุปว่าโดยทั่วไปผู้พูดใช้เกณฑ์ความเคารพ และ ความสนใจเป็นตัวเลือกคำเรียกขาน ก่าวคือ ถ้าผู้พูดใช้ ชื่อ เช่น แดง สมศรี ในความสัมพันธ์แบบไม่สมดุล แสดงว่าผู้พูดให้ความเคารพผู้ฟังมาก (หรือไม่ให้เลย) ถ้าเป็นในความสัมพันธ์แบบสมดุล แสดงว่าผู้พูดให้ความสนใจมากกับผู้ฟังมาก ตรงกันข้ามถ้าใช้ คำนำหน้า แต่ลำพัง เช่น คุณ ท่าน แสดงว่าผู้พูดเคารพผู้ฟังมากในความสัมพันธ์แบบไม่สมดุล และแสดงความสนใจมากในความสัมพันธ์แบบสมดุล ส่วน คำนำหน้า+ชื่อ เช่น คุณสมศรี จะอยู่ระหว่างกลางของ 2 รูปแบบที่กล่าวแล้ว ข้อสรุปดังกล่าวสามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิ 8.2 ปัจจัยที่กำหนดการใช้คำเรียกขาน 3 รูปแบบ ในความสัมพันธ์แบบสมดุล และไม่สมดุล (กัลยา และอมรา 2531: 42)

การใช้สรรพนามกับคำเรียกขานดูเหมือนจะแปรไปตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังในทุกภาษา เพราะเป็นหมวดคำที่แสดงปฏิกิริยาโดยชอบทางสังคมโดยเฉพาะ หมวดคำอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังก็มี เช่น คำลงท้าย โดยเฉพาะคำที่ระบุความสุภาพและไม่สุภาพ ดังตัวอย่างในภาษาไทย เช่น จะเลือกใช้ ครับ ะ เอ้ย หรือไม่ใช้เลย ก็ยอมเข้าอยู่กับผู้ฟังว่าเข้าเป็นโครงเกี่ยวข้องกับผู้พูดอย่างไร

การใช้คำศัพท์อื่นๆ ที่แปรตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังมีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดในภาษาชาวที่กล่าวไปแล้ว ส่วนในภาษาไทยก็มีคำศัพท์บางคำที่ต้องใช้ต่างกันตามตัวผู้ฟัง เช่น กิน เมื่อพูดกับผู้ใหญ่หรือผู้ที่ผู้พูดเคารพต้องเปลี่ยนเป็น ทาน รับ หรือ รับประทาน ชื่อสัตว์ ชื่อผัก บางอย่าง เช่น หมา-สุนัข ควาย-กระบือ พากบุ้ง-พักทดสอบ ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับผู้ที่เรา

พูดด้วย ความจริงแล้วการแปรเปลี่ยนการใช้คำ เช่นนี้ คนไทยทุกคนเรียนรู้มาตั้งแต่เด็ก เมื่อถูกสอนในโรงเรียนให้รู้จักใช้ คำสุภาพ ดังนั้น ภาษาสุภาพ ก็คือภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมกับผู้ฟังนั่นเอง

นอกจากการแปรทางด้านคำพิธีที่ได้กล่าวไปแล้วซึ่งได้ยกตัวอย่างแสดงให้เห็นทั้งในภาษาต่างประเทศและภาษาไทยเอง ยังมีการแปรทางไวยากรณ์อีกที่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ในภาษาเก่าหลีกการใช้คำกริยาแต่ละครั้งผู้พูดต้องเลือกเติมปัจจัย (suffix) ซึ่งมีให้เลือกถึง 6 แบบ ให้ถูกต้อง การเลือกขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ถ้าเลือกใช้ผิดรูปถือว่าผิดไวยากรณ์ ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

สนิทสนมกับผู้ฟัง	: -na
คุ้นเคยกับผู้ฟัง	: -e
ธรรมดា	: -ta
สุภาพต่อผู้ฟัง	: -e yo
เคารพผู้ฟัง	: -supnita
ผู้ฟังมีอำนาจมาก	: -so

(Trudgill 1974 a : 109)

ในภาษาไทยยังไม่มีผู้ใดศึกษาการแปรทางไวยากรณ์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง แต่เป็นที่สังเกตได้ว่า การใช้รูปประโยคที่ลงทะเบียน มักใช้เมื่อผู้พูดสนิทกับผู้ฟังมาก หรือไม่เคารพผู้ฟัง ตรงกันข้ามรูปประโยคที่สมบูรณ์มักใช้เมื่อผู้พูดสนิทกับผู้ฟังน้อยหรือให้ความเคารพมาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สนิทมาก/เคารพน้อย (เช่น พูดกับเพื่อน)	: ทำเสร็จแล้ววางไว้บนโต๊ะนี้นะ จะมาเอาเอง
สนิทน้อย/เคารพมาก (เช่น นักศึกษาพูดกับอาจารย์)	: ถ้าอาจารย์ทำเสร็จแล้ว อาจารย์ช่วยวางไว้บนโต๊ะนี้

จากตัวอย่างข้างบนจะเห็นได้ว่า ประโยคกลุ่มแรกไม่มีประทานของประโยค และขึ้นต้นด้วยคำกริยา ส่วนกลุ่มที่ 2 ขึ้นต้นด้วยประทานของประโยค และนอกจากนั้นยังมีคำลงท้ายที่แสดงความสุภาพประกอบอีกด้วย ประโยคกลุ่มแรกถ้าใช้พูดกับคนที่ไม่สนิทหรือที่เราเคารพจะพังดูไม่เหมาะสม

8.3 สรุป

จะเห็นได้ว่าการใช้ภาษาันนไม่ใช่เรื่องง่ายเลย เพราะมีการแปรที่ซับซ้อนมาก ผู้ที่เกิดในสังคมและเป็นเจ้าของวัฒนธรรมและภาษา ย่อมไม่มีปัญหาในการใช้ เพราะเรียนรู้กฎการแปรนี้มาตั้งแต่วัยเด็กโดยกระบวนการขัดเกลาทางสังคม แต่ถ้าเราวิเคราะห์การใช้ภาษาอย่างวัดถูกวิสัย โดยตีแผ่กฎการใช้ตามความสัมพันธ์ทางสังคม ดังที่แสดงในผลงานเรื่องสรรพนามไทย ของ อังกาบ ผลกรกุล (Palakornkul 1972) แล้วจะเห็นได้ว่าการใช้ภาษาเป็นเรื่องที่ซับซ้อนมากจน คนนอกสังคมไม่สามารถจะเข้าใจได้ถ้าไม่ได้เข้ามาเรียนรู้หรือใช้ภาษานั้นในสถานการณ์จริง ๆ

ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังเป็นเพียง 1 ปัจจัยในหลายปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อการเลือกรูปแปรในภาษา ยังมีอีกหลายปัจจัยที่ผู้พูดต้องคำนึงถึงเมื่อใช้ภาษา ซึ่งจะได้กล่าวใน บทต่อๆไป แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในที่สุดแล้ว ปัจจัยต่างๆ จะสามารถรวมกันเพื่อกำหนดการ ใช้ภาษาในมิติของความเป็นทางการกับไม่เป็นทางการ ซึ่งจัดเป็นระดับได้ ดังจะได้กล่าวถึงในบทที่ 9 และ บทที่ 10 ต่อไป

คำถาม (บทที่ 8)

1. จงพิจารณาสรรพนามในภาษาอื่นๆ ในแต่ละปีตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง
2. จงศึกษาคำเรียกขานในภาษาอื่นๆ ในเอเชีย และสรุปกฎการใช้ในแต่ละความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูด กับผู้ฟัง
3. จงสำรวจงานวิจัยที่แสดงให้เห็นการแปรของภาษาตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง
4. นอกจากสรรพนามและคำเรียกขานแล้ว มีปรากฏการณ์ทางภาษาอะไรที่แปรตามความ สัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง
5. ตัวแปรบางอย่าง เช่น อายุ และ เพศ อยู่ในสองมิติ คือทำให้เกิดภาษาอย่าง และทำให้เกิดภาษา หลากหลายวัฒนภีดาด้วย จงอธิบายและยกตัวอย่าง
6. อำนาจ และความเป็นปีกแผ่น คืออะไร เราสามารถใช้มันทัศน์อธิบายการแปรและการ เปลี่ยนแปลงของสรรพนามในทุกภาษาได้หรือไม่ จงให้เหตุผล

เรื่องที่พูดแลกเปลี่ยน 9

9.1 การแปรของภาษาตามเรื่องที่พูด

ในการใช้ภาษา นอกจากผู้พูดจะได้รับอิทธิพลจากลักษณะทางสังคมของตนเอง ดังกล่าว มาแล้วในบทที่ 3-7 และปัจจัยที่เกี่ยวกับการใช้ภาษាណคือความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังดัง กล่าวในบทที่ 8 ผู้พูดยังต้องคำนึงถึงเรื่องที่พูดด้วย หมายความว่า ผู้พูดยังต้องถามตนเองว่า กำลังพูdreื่องอะไร จึงจะเลือกใช้รูปภาษาที่เหมาะสมได้ คำว่า เรื่องที่พูด ตรงกับคำว่า topic ที่ใช้โดย ไฮมส์ (Hymes 1968:110) และคำว่า field of discourse ที่ใช้โดยฮัลลิดี้และคณะ (Halliday et al 1964:152) เรื่องที่พูดหมายถึง เนื้อหาของการพูดนั่นเอง เช่น พูดเรื่องการเมือง เรื่องส่วนตัว เรื่องธุรกิจ เรื่องเศรษฐกิจและเรื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

เรื่องที่พูดเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดการแปรในการใช้ภาษา การสนทนาเรื่อง เบาสมอง เช่นเรื่องการประกวดนางงาม เรื่องละครหรือภาพยนตร์ที่ตนชอบย่อมทำให้ผู้พูดใช้ ภาษาที่ต่างจากการสนทนาเรื่องหนักหรือจริงจัง อย่างเช่น เรื่องหลักสูตรสาขาวิชาภาษาศาสตร์ เรื่องภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นต้น

งานวิจัยของแซงคอกฟ์ และวินเซนต์ (Sankoff and Vincent 1977) เรื่องการใช้รูป ปฏิเสธในภาษาฝรั่งเศสที่พูดในเมืองมอนทรีอล ประเทศแคนาดาให้ผลที่สนับสนุนความคิด ที่ว่า เรื่องที่พูดมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษา รูปปฏิเสธในภาษาฝรั่งเศสตามปกติที่สอนในตำราเรียนภาษา ฝรั่งเศสนั้นจะประกอบด้วย 2 ส่วนได้แก่ ne บวกกับคำที่สองเช่น pas, rien ดังในตัวอย่าง ประโยคปฏิเสธดังนี้

Je ne sais pas. แปลว่า ฉันไม่รู้

Je ne sais rien. แปลว่า ฉันไม่รู้อะไรเลย

แต่แซงคอกฟ์ และ วินเซนต์พบรูปแบบของการปฏิเสธอีกแบบหนึ่งคือแบบที่ไม่ใช้ ne ซึ่ง ถ้าใช้ในประโยคข้างต้นจะเป็นเช่นนี้

Je sais pas.

Je sais rien.

ผู้จัดทั้งสองพบว่าแบบที่ใช้ ne นั้น เป็นภาษามาตรฐานและเป็นภาษาเขียนมากกว่าแบบที่ไม่มี ne และเรื่องที่พูดเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลในการกำหนดการเลือกใช้แบบมี ne หรือไม่มี ne กล่าวคือเมื่อผู้สอนนาพูดคุยกันในเรื่องเบาๆ ค่อนข้างไร้สาระเขามักจะใช้แบบไม่มี ne ตรงกันข้าม เมื่อผู้สอนนาเปลี่ยนมາพูdreื่องวิชาการหรือการเมืองเขาจะใช้แบบมี ne แทน

การแปรในภาษาfrร่งเคลที่ยกตัวอย่างไปแล้วนั้นเป็นการแปรด้านไวยากรณ์ ซึ่งหาตัวอย่างได้ยาก เพราะมีผู้ศึกษาไว้น้อยมาก การแปรตามเรื่องที่พูดมักเห็นตัวอย่างได้ชัดเจนในการใช้คำศัพท์ บทเรียนทางโภทศัณของมหาวิทยาลัยเปิดส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการบรรยายแบบเป็นทางการโดยผู้บรรยาย 1 คน จะสังเกตได้ว่าจากหรือสถานที่เหมือนกัน ผู้บรรยายเป็นอาจารย์เหมือนกันและพูดกับผู้ฟังกลุ่มเดียวกันคือผู้ชุมโภทศัณ แต่คำศัพท์ที่ใช้จะต่างกันไปตามเรื่อง เช่นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยา กวามหมาย สถิติ เป็นต้น ศัพท์เฉพาะทางวิชาการในสาขาต่าง ๆ คือ หลักฐานอย่างดีที่แสดงการแปรของภาษาตามเรื่องที่พูด ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างศัพท์เฉพาะในบางสาขาเพื่อเปรียบเทียบกับภาษาที่ใช้ในโอกาสทั่วไปในภาษาไทย

ศัพท์เฉพาะสาขาปรัชญา ¹	ศัพท์ที่ใช้ทั่วไป ²
ความตรึงใจ (impression)	ความประทับใจ
จิตนิยม (idealism)	ลักษณะอุดมคติ
เจตนิยม (spiritualism)	ลักษณะเชื่อผี
เจตภาพ (idea)	ความคิด
ทุหุรคณิยม (pessimism)	การมองโลกในแง่ร้าย
สุหุรคณิยม (optimism)	การมองโลกในแง่ดี
นิโยค (destine)	พรหมลิขิต/โชคชะตา
อินทรีย์ (sense)	ประสาทลัมผัส
สมภาพ (equality)	ความเสมอภาค
วิมล (innocent)	ไร้เดียงสา

¹ ศัพท์เหล่านี้ได้มาจากการหนังสือเรื่อง ศัพท์บัญญัติ อังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ พิมพ์โดยราชบัณฑิตยสถาน ปี พ.ศ. 2528

² ศัพท์ที่ใช้ทั่วไปที่ยกมาให้เป็นคู่กับศัพท์เฉพาะทั้ง 3 สาขาเหล่านี้ บางคำได้จากพจนานุกรม โดย สอง เสนบุตร (2525) และบางคำเป็นคำที่ข้าพเจ้าสังเกตได้เอง

ศัพท์เฉพาะสาขาวิชาจิตวิทยา ³	ศัพท์ที่ใช้ทั่วไป
กุณตกรรม (performance)	การแสดง/การกระทำ
กลอุปกรณ์ (device)	เครื่องมือ/เครื่องประดิษฐ์
อวัคม (comprehension)	ความเข้าใจ
อัตบุคคลภาพ (individuality)	ความเป็นปัจเจกบุคคล
อนุวัติ (comply)	ยินยอม/อนุโลม
สัมฤทธิ์ (achieve)	บรรลุ/สำเร็จ
ความสันทัด (skill)	ความชำนาญ
โดยแนบเนียกัน (consistently)	อย่างสม่ำเสมอ
ภาวะไวรูสิก (sensitivity)	ความไวต่อความรู้สึก
ภาวะปฏิปักษ์ (antagonism)	ความเป็นคัตtruกัน
สันดุจภวี (complacence)	ความพึงพอใจ
มูลวิวัต (radical)	มีความเห็นรุนแรง
ศัพท์เฉพาะสาขางานวิทยา ⁴	ศัพท์ที่ใช้ทั่วไป
การทำคุณไสย (witchcraft)	การใช้เวทมนตร์/คถาแม่มดหมอด
เสถียรภาพ (stability)	ความมั่นคง
นันทนาการ (recreation)	การพักผ่อนหย่อนใจ
ประชาคม (community)	ชุมชน
พิชาน (consciousness)	สติ/ความรู้สึกตัว
เศรษฐทรัพย์ (wealth)	ความมั่งคั่ง
เอกสารธิ (privilege)	สิทธิพิเศษ
ปุราณะ (myth)	เทพนิยาย
ปรุงปรับ (adjust)	ปรับ
การย้ายถิ่น (migration)	การอพยพ

³ มาจากศัพท์บัญญัติ แหล่งเดียวกับที่อ้างในเชิงօราที่ 1

⁴ มาจากพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา (2524)

คำศัพท์เฉพาะที่ใช้ต่างกันไปตามเรื่องต่างๆ ทำให้เกิดวิธีภาษาที่เรียกว่า ทำเนียบภาษา (register) (ดูบทที่ 1 และ บทที่ 11) ยัลลิดีย์และคณะ (Halliday et al 1964:150) ยกตัวอย่างว่าคำในอังกฤษ เช่น cleanse บอกให้เรารู้ว่าภาษาที่ใช้เป็นทำเนียบภาษาโฆษณา probe เป็นทำเนียบภาษาหนังสือพิมพ์ (พادหัวข่าว) และ tablespoonful เป็น ทำเนียบภาษาที่ใช้ในการสั่งยา หรือคำแนะนำในการใช้ยา neckline บอกให้รู้ว่าผู้พูดกำลังพูดเรื่องการเย็บเสื้อผ้าและ morphology เป็นศัพท์เฉพาะทางชีววิทยา หรือภาษาศาสตร์

ในภาษาไทย นอกจากตัวอย่างศัพท์เฉพาะทางวิชาการที่ยกไปแล้ว ยังมีศัพท์ในวงการอื่นๆ เช่น ถ้าเราได้ยิน “ศึกลูกหนัง” เรารู้ว่าผู้พูดกำลังพูดรึ่งการแข่งขันฟุตบอล “డ्रีร์” เรื่องการทำผม “ผนกระจาดเป็นแห่งๆ” เรื่องการพยากรณ์อากาศ “ตลาดหลักทรัพย์” เรื่องการเล่นหุ้น และ “ขาดดุลการค้า” เรื่องการค้าระหว่างประเทศ กล่าวโดยสรุป คำศัพท์เป็นกุญแจสำคัญอย่างหนึ่งในภาษาที่ทำให้เรารู้ว่าผู้พูดกำลังพูดรึ่งอะไร ในการใช้คำศัพท์ผู้พูดต้องเลือกให้เหมาะสมกับเรื่องที่พูดด้วย

9.2 การแปรของภาษาตามภาษาลเทศ

ภาษาลเทศ หมายถึง เวลาและ/หรือสถานที่ของการใช้ภาษา ตรงกับคำว่า setting หรือ scene ในภาษาอังกฤษ เช่น “ที่โต๊ะอาหาร” “ตอนเย็น” “ในห้องเรียน” เป็นต้น ในการใช้ภาษาผู้พูดต้องถามตัวเองด้วยว่า กำลังใช้ภาษาที่ไหนและเมื่อไร นอกจจากจะต้องถามว่า กำลังพูดกับใคร (ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง) และกำลังพูดรึ่งอะไร ดังได้กล่าวมาแล้ว

ในการใช้ภาษา ไม่ว่าด้านใดเช่น การใช้คำศัพท์และรูปประโยค เราต้องเลือกรูปแบบให้เหมาะสมกับเวลาและสถานที่ ครูพูดกับนักเรียนคนเดียว กัน ในห้องเรียนกับนักเรียน ก็จะใช้ภาษาคนละแบบ หรือเมื่อเราพูดกับเพื่อนที่โต๊ะอาหาร กับพูดกับเพื่อนคนเดียวกันนี้ ในห้องประชุม ภาษาที่ใช้พูดกับเขามักเป็นคนละแบบ ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

ครูพูดกับนักเรียนนอกห้องเรียน: ติ่ม สงสัยอะไรไหม

ครูพูดกับนักเรียนในห้องเรียน: สุดา มีข้อสงสัยอะไรบ้างไหม

พูดกับเพื่อนที่โต๊ะอาหาร: เรื่องที่ເຮືອວ່າມານີ້ນ່າສນໃຈດິນະ

ในห้องประชุม: ດີພັນຄົດວ່າເຮືອງທີ່ຄຸນຄຸນລເສນອໜີ້ນມາເປັນເຮືອງທີ່ນ່າສນໃຈມາກທີ່ເດີວ

จะเห็นได้ว่าเมื่อการเทศะต่างกัน การใช้คำเรียกงานจะต่างออกไป รูปประโยคก็จะต่างกัน โดยทั่วไปถ้าสถานที่เป็นทางการรูปภาษาที่ใช้จะซับซ้อนขึ้น เช่น จาก “สงสัย” กลายเป็น “มีข้อสงสัย” “น่าสนใจ” กลายเป็น “เป็นเรื่องที่น่าสนใจ” เป็นต้น

9.3 สถานการณ์การใช้ภาษา

สถานการณ์ (situation) หมายถึงปริบพิธของการใช้ภาษาที่ถูกกำหนดโดยตัวแปรในการใช้ภาษา 3 ประเภทที่ได้กล่าวไปแล้วรวมกัน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง เรื่องที่พูด และการเทศะ ตามความเป็นจริงแล้ว ในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันเป็นการยกที่จะแยกปัจจัยทางสังคมทั้ง 3 ประเภทออกจากกัน เพราะผู้พูดต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านั้นควบไปด้วยกัน สถานการณ์การใช้ภาษาจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการย่อมขึ้นอยู่กับผลรวมของปัจจัยทั้ง 3 ประการเหล่านั้น

บลันเดลล์ และคณะ (Blundell et al 1982:vii) เพิ่มปัจจัยทัศนคติของผู้พูด (psychological attitude) เข้ามาอีก 1 อย่างในการกำหนดความเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการของสถานการณ์ เขาได้ให้ตัวอย่างแสดงการกำหนดประเภทของภาษาที่ใช้โดยสถานการณ์ต่างๆ ดังนี้ (ดัดแปลงจาก Blundell et al 1982:vii)

กาลเทศะ (setting)	ร้านเหล้า	ป้ายรถเมล์	ห้องประชุม
เรื่องที่พูด (topic)	+ การแข่งขันฟุตบอล/ ละครตลอกทางทีวี	+ อากาศ/การเดินทางการทางช้อปลงทางธุรกิจ	+
ความสัมพันธ์ (social relationship)	+ เพื่อน/ลูก/ เพื่อนร่วมงานที่สนิท	+ คนแปลกหน้า/ คนขับรถแท็กซี่/ เจ้าหน้าที่ศุลกากร	+ เพื่อนร่วมงานอาวุโส
ทัศนคติ (psychological attitude)	+ เบาสมอง/ไม่เครียด ↓ สถานการณ์ไม่ทางการ	เป็นกลาง ๆ ↓ สถานการณ์กลาง ๆ	เออจริงอาจ ↓ สถานการณ์ทางการ ↓ ภาษาทางการ
	ภาษาไม่ทางการ ↓ ภาษาแบบกลาง ๆ	ภาษาแบบกลาง ๆ	ภาษาทางการ

ในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การรู้จักเลือกรูปแบบของภาษาให้เหมาะสมกับสถานการณ์เป็นเรื่องที่จำเป็น มิฉะนั้น การสื่อสารย่อมล้มเหลวหรือก่อให้เกิดปัญหาด้านอื่นๆได้

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการใช้ภาษาอังกฤษที่ correspondent ตามสถานการณ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

การถามสิ่งที่ตนไม่รู้

สถานการณ์ไม่เป็นทางการ: ผู้พูดกำลังคุยกับผู้โดยสารที่เป็นมิตรบนเครื่องบินและถามเกี่ยวกับการซื้อบุหรี่ไม่เสียภาษีบนเครื่อง

ภาษาที่ใช้ Can we get duty-free cigarettes on this flight, do you know?

(Happen to) know...?

(Got) any idea...?

สถานการณ์เป็นทางการ: ผู้พูดกำลังเข้าเยี่ยมชมบริษัทแห่งหนึ่งในประเทศอังกฤษ เขาเมื่นัดกับ Mr. Brown จึงมาที่โต๊ะประชาสัมพันธ์เพื่อถามเกี่ยวกับ Mr. Brown

ภาษาที่ใช้ I wonder if you could tell me where Mr Brown's office is.

I hope you don't mind my asking, but...?

(Blundell et al 1982:1)

การกล่าวคำขอบคุณ

สถานการณ์ไม่เป็นทางการ: ผู้พูดเป็นผู้จัดการบริษัท เมื่อทราบถึงความช่วยเหลือจากลูกค้าให้จึงพูดขอบคุณเรอ

ภาษาที่ใช้ Thanks, Lynda.

Thanks very much.

Thanks very much for....

Thanks a lot.

Thanks a lot for....

สถานการณ์เป็นทางการ: ผู้พูดได้ขอร้องสถานทูตอังกฤษให้ช่วยพาผู้นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศให้ หลังจากนั้นจึงเขียนจดหมายขอบคุณ

ภาษาที่ใช้ I'm (really) very grateful (to you).

I'm (really) very grateful to you for....
I'm (really) do appreciate...(very much).
I'm extremely/immensely/most grateful (to you).
I'm extremely/immensely/most grateful to you for....
That is/was very/extremely good of you.
Thank you so very much for....
I'm (very) much/extremely obliged (to you).
I'm (very) much/extremely obliged to you for....
I really can't thank you enough.
I really can't thank you enough for....

(Blundell et al 1982:191)

การกล่าวคำขอโทษ

สถานการณ์ไม่เป็นทางการ: ผู้พูดกำลังเต้นรำอยู่และเผลอญเหยียบเท้าคู่เต้นรำ จึงขอโทษ

ภาษาที่ใช้ Ooops! Sorry!

Sorry for....
(Oh,) my fault
(Oh,) my fault for....
How stupid/clumsy/silly of me....
Sorry about....

สถานการณ์เป็นทางการ: ผู้พูดไม่เห็นด้วยกับแผนงานที่เพื่อนร่วมงานเสนอในครรภะชุม
และได้วิจารณไปอย่างรุนแรง ภายหลังจึงกล่าวขอโทษเพื่อนร่วมงาน

ภาษาที่ใช้ Please accept my apologies for....
Please accept my apologies.
(Please) forgive me.
(Please) forgive me for....
I'm extremely sorry....
I'm extremely sorry for....
I can't tell you how sorry I am.
I can't tell you how sorry I am for....

I (really) do/must apologize.

I (really) do/must apologize for....

May I offer you my profoundest/sincerest apologies for....

(เป็นทางการมาก)

(Blundell et al 1982:200)

การขอร้อง

สถานการณ์ไม่เป็นทางการ: ผู้พูดกำลังซ้อมพิวช์ (ไฟฟ้า) อุญจาระเพื่ออนดูอยู่ด้วย เมื่อต้องการ
มีดึงขอร้องให้เพื่อนหยิบให้

ภาษาที่ใช้

Got a penknife?

Any chance of...?

You couldn't...,could you?

Can you...?

..., please?

Do me a favour and....

... will you (please)?

... would you (please)?

... could you (please)?

... can you (please)?

สถานการณ์เป็นทางการ: ผู้พูดมีแขกสำคัญจากประเทศแคนาดาจะมาพบ แต่ไม่รู้ว่าเขายัง
มาพบเวลาเท่าไหร่ จึงโทรศัพท์ไปหาเขาระและขอร้องให้เข้าบอกรเวลาที่
จะมาพบ

ภาษาที่ใช้

Do you think it would be possible to let us know as soon as you decide, Mr
Denver? We can make arrangements to meet you at the airport, then.

Would it be possible for you to...?

Could you possibly...?

Would there be any possibility of...?

We should be most grateful if....

Would you be so kind as to...?

(Blundell et al 1982:142-3)

จากตัวอย่างการใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์ไม่เป็นทางการเทียบกับเป็นทางการ เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กันดังที่แสดงข้างบนนี้ จะเห็นได้ว่าในสถานการณ์ไม่เป็นทางการ ภาษาที่ใช้จะเรียบง่าย (simple) รูปประโยคสั้นและตรงไปตรงมา เช่นถ้าจะถามເອົາຂ້ອມລຸບາງຍ່າງກີໃຫ້ຮູບປະໂຍດຄໍາຄາມຕຽງ ๆ จะขอบคุณ ຂອໂທ່າ ອີຣ້ອຂອຮ້ອງ ກີໃຫ້ຄຳພູດຕຽງ ๆ ແລະສັ້ນ ๆ เช่น Thanks. Sorry. Can you...? ส่วนในสถานการณ์เป็นทางการนั้น ภาษาที่ใช้จะซับซ้อนและไม่ตรงไปตรงมา แต่ฟังดูໄວເຮັດແລະສຸກພາມການ เช่น การຄຳເອົາຂ້ອມລຸບຈະໃຫ້ປະໂຍດອົກເລ່າ เช่น I wonder.... ອີຣ້ອກລ່າວອົກຕົວກ່ອນเช่น I hope you don't mind....ໃນການຂອບຄຸນ ຂອໂທ່າ ແລະຂອຮ້ອງໃນสถานการณ์เป็นทางการ ภาษาที่ໃໝ່ມີລັກຜະອົມຄ້ອມ ປະໂຍດທີ່ໃໝ່ມັກຍາວແລະຄຳທີ່ໃໝ່ມັກເປັນຄໍາ ທຽບຮ່າງ ເຊັ່ນ I'm very grateful. I do appreciate. Please accept my apologies. Do you think it would be possible to...?

ในภาษาไทยก็มีตัวอย่างการใช้ภาษาที่แปรตามสถานการณ์ดังนี้

การทักทาย

สถานการณ์ไม่เป็นทางการ: สมชายและสมศักดิ์ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกันทักทายกันเมื่อเข้าพบกันที่ ถนนเทนนิส

ภาษาที่ใช้ เอ้ย สมศักดิ์ เป็นไง เพื่อน

สถานการณ์เป็นทางการ: คนไข้เข้าพบหมอที่คลินิก

ภาษาที่ใช้ สวัสดีครับ หมอ

การกล่าวคำอำลา

สถานการณ์ไม่เป็นทางการ: สมชายลาสมศักดิ์ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทที่สนามเทนนิส

ภาษาที่ใช้ ไปละนะ ແລ້ວເຈັກນິ້ມ່

สถานการณ์เป็นทางการ: ในงานเลี้ยงของนักธุรกิจ ຜູ້ອັນດັບປະບິບທີ່ສົມພາຍກຳມາໄຫ້ ສົມພາຍຮູ້ຈັກກັບຜູ້ອັນດັບປະບິບທີ່ອັນດັບປະບິບທີ່ມີຄວາມສົມພາຍກຳລ່າວ ລາຄານທີ່ຮູ້ຈັກໃໝ່

ภาษาที่ใช้ ພມເຫັນຈະຕ້ອງຂອຕົວກ່ອນລະຄົບ

ພມເຫັນຈະຕ້ອງລາກ່ອນລະຄົບ

การกล่าวคำขอโทษ

สถานการณ์ไม่เป็นทางการ: สมชายนัดกับสมคักตี้ไว้ที่โรงพยาบาลตรี แต่ตนไปสายจึงกล่าวขอโทษสมคักตี้

ภาษาที่ใช้ ขอโทษ ตื่นสายไปหน่อย
ไทยที รมันติด

สถานการณ์เป็นทางการ: ในห้องประชุมสมชายขอโทษที่ประชุมที่ต้นมาสาย

ภาษาที่ใช้ ผมต้องขอโทษที มาสาย
ผมต้องขอโทษอย่างมากครับที มาสาย
ผมต้องขออภัยอย่างยิ่งที มาสาย

จากตัวอย่างข้างบนจะสังเกตได้ว่าในภาษาไทย การใช้ภาษาในสถานการณ์ไม่เป็นทางการ มักจะมีลักษณะเช่นเดียวกับภาษาอังกฤษคือ ใช้ประโยชน์สัมภ์ และเรียบง่าย ไม่มีประธานของประโยชน์ เช่น ไปล่ะนะ ไทยที ในสถานการณ์เป็นทางการ ประโยชน์ที่ใช้จะยาวและซับซ้อน และมีประธานซึ่งทำให้ประโยชน์มีรูปแบบสมบูรณ์ เช่น ผมเห็นจะต้องขอตัวก่อน ผมขอโทษ

9.4 สรุป

นอกจากความล้มพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังแล้ว การใช้ภาษายังอาจแปรตามเรื่องที่พูด และกาลเทศะอีกด้วย เรื่องที่พูดมักกำหนดการใช้คำศัพท์ เช่นศัพท์เฉพาะทางวิชาการซึ่งใช้เฉพาะในแวดวงของแต่ละสาขาวิชาซึ่งมีเนื้อหาแตกต่างจากสาขาวิชานั้น ๆ ผู้อยู่นอกวงการการย่อไม่เข้าใจคำศัพท์เฉพาะเหล่านั้น ศัพท์เฉพาะอาจเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในการสนทนาระหว่างเรื่องก็ได้ เช่นพูดเรื่องการปลูกต้นไม้ การพิมพ์ การตัดเลือก เป็นต้น เรื่องที่พูดอาจกำหนดการเลือกใช้รูปประโยคด้วย เช่นเมื่อเราพูดเรื่องเบ้าสมองไร้สาระ รูปประโยคจะเป็นแบบเรียบง่าย เช่น มีการละประธานและหน่วยอื่น ๆ บางหน่วยในประโยค เมื่อพูดเรื่องจริงจังและสำคัญ รูปประโยคที่ใช้จะต่างออกไป คือ มักมีรูปแบบที่สมบูรณ์ (ตามมาตรฐานของนักไวยากรณ์) ส่วนกาลเทศะหมายถึงเวลาและสถานที่ หรือโอกาสของการใช้ภาษา

ปัจจัยทั้ง 3 อย่างคือความล้มพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง เรื่องที่พูดและกาลเทศะ เมื่อร่วมกันจะกลายเป็นองค์ประกอบของ สถานการณ์ ดังนั้นเมื่อเราพูดถึง สถานการณ์การใช้ภาษา เราหมายถึง การใช้ภาษาพูดกับใคร พูดเรื่องอะไร และพูดที่ไหน/เมื่อไร ในสถานการณ์ไม่เป็นทางการ ผู้พูดกับผู้ฟังมีความสนใจสนมกัน เรื่องที่พูดมักเป็นเรื่องไม่จริงจัง หรือธรรมชาติ และ

สถานที่หรือโอกาสที่ใช้ภาษามักไม่มีพิธีริตอง ภาษาที่ใช้จึงเป็นภาษาไม่เป็นทางการ มีลักษณะเรียบง่าย ส่วนในสถานการณ์เป็นทางการ ผู้พูดกับผู้ฟังไม่สนิทกัน หรือผู้ฟังมีสถานภาพสูงกว่าเมื่อเทียบกับผู้พูด เรื่องที่พูดมักเป็นเรื่องสำคัญจริงจัง และสถานที่หรือโอกาสที่ใช้ภาษามักมีพิธีริตอง หรือเครื่องชิริม ภาษาที่ใช้จึงเป็นภาษาทางการมีลักษณะคือใช้ถ้อยคำหรูหราและรูปประโยคซับซ้อน

คำถาม (บทที่ 9)

1. จงยกตัวอย่างการใช้ภาษา (ภาษาไดกีได) ที่ประตามเรื่องที่พูด
2. จงยกตัวอย่างคำศัพท์ที่ทำให้ท่านทราบว่าผู้พูดใช้ทำเนียบภาษาอะไร
3. สถานการณ์ หมายถึงอะไร ประกอบด้วยปัจจัยอะไรบ้าง จงยกตัวอย่างสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดจากปัจจัยหลากหลายต่างๆ ผสมกัน
4. จงยกตัวอย่างการใช้ภาษา (จากภาษาอะไรได) ที่ประตามสถานการณ์เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
5. กาลเทศะ หมายถึงอะไร นอกจากการใช้ภาษาแล้ว มีพฤติกรรมอะไรอีกในสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับกาลเทศะอย่างมาก
6. ท่านจะ ขอบคุณ ถามทาง และอวยพรเป็นใหม่ อย่างไรในสถานการณ์เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ และสถานการณ์กลางๆ (แยกองค์ประกอบของสถานการณ์ให้เห็นด้วย)

วัตถุประสงค์และวิธีการสื่อสาร 10

10.1 การแพร่ของภาษาตามวัตถุประสงค์

นอกจากสถานการณ์การใช้ภาษา ซึ่งรวมปัจจัยความล้มเหลวระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง เรื่องที่พูด และกาลเทศะแล้ว ในการใช้ภาษา ผู้พูดยังต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์อีกด้วย วัตถุประสงค์ใน การพูด หมายถึงจุดมุ่งหมายในการสื่อสารของผู้พูดว่าผู้พูดต้องการอะไรในการใช้ภาษา วัตถุ ประสงค์ในการใช้ภาษานี้อาจทำให้ภาษาแปรไปหลายรูปแบบ แต่ละแบบเรียกว่า ทำเนียนภาษา (register) หรือ อาจเรียกว่า ภาษาเฉพาะกิจ ที่ได้ ภาษาที่ใช้เพื่อถ่ายทอดข้อมูล เพื่อขอบคุณ เพื่อ ขอโทษ เพื่อขอร้อง เพื่อทักทาย เพื่อ寒暄 ฯลฯ ซึ่งได้แสดงตัวอย่างไปบ้างแล้ว (ดู 9.3) อาจเรียก ว่า ภาษาเฉพาะกิจ ได้ทั้งสิ้น เพราะต่างกันตามวัตถุประสงค์ของผู้พูด ภาษาเฉพาะกิจที่มีลักษณะ เด่นได้แก่ ภาษาที่ใช้เพื่อนำเสนอหรือชักจูงผู้ฟังให้เชื่อหรือคล้อยตาม ซึ่งเรียกว่า ภาษาโฆษณา ภาษาที่ใช้เพื่อแจ้งหรือรายงานสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งเรียกว่า ภาษาข่าว ภาษาที่ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารในธุรกิจ ซึ่งเรียกว่า ภาษาธุรกิจ ภาษาที่ใช้เพื่อกำหนดกฎหมาย หรือ ระเบียบให้คนยึดถือปฏิบัติตาม ซึ่งเรียกว่า ภาษากฎหมาย และภาษาที่ใช้เพื่อเสนอความจริงอย่างไม่มีอคติและชัดเจน ซึ่งเรียกว่า ภาษาวิทยาศาสตร์ เหล่านี้ล้วนเป็นตัวอย่างของวิธีภาษาที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของผู้พูดทั้งสิ้น

เป็นที่สังเกตได้ว่าวัตถุประสงค์ในการใช้ภาษา กับเรื่องที่พูดเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันอย่างมาก ผู้ที่สนใจเรื่องธุรกิจมักใช้ภาษาธุรกิจ ผู้ที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์มักใช้ภาษาวิทยาศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ควรเน้นในที่นี้ คือปัจจัยทั้ง 2 อย่างอยู่คนละมิติ และไม่จำเป็นต้องก้าว่ายกันเสมอไป ตัวอย่างเช่นผู้ที่เขียนเรื่องการฟ้อนรำ อาจใช้ภาษาวิทยาศาสตร์ก็ได้ ถ้าวัตถุประสงค์ของเขาก็คือเสนอการวิเคราะห์หรือความจริงที่ไม่มีอคติ เป็นวัตถุวิสัยและชัดเจน ผู้ที่สนใจเรื่อง ธุรกิจแต่อาจใช้ภาษาธรรมชาติแบบที่ใช้พูดคุยกันในหมู่เพื่อนสนิทก็ได้ หรือบางคนใช้ภาษาโฆษณา ในการพูดเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องภารยนตร์ เรื่องการเมือง เรื่องเศรษฐกิจ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างที่แสดงว่าการแปรของภาษาตามวัตถุประสงค์และตามเรื่องที่พูด เป็นการจำแนกวิธีภาษาในมิติที่ต่างกัน ในการใช้ภาษาเพื่อทักทาย ขอบคุณ ขอร้อง ตำหนิ ขอโทษ ชักชวน เหล่านี้ ผู้พูดอาจกำลังพูดถึงเรื่องอะไรก็ได้ ถ้าเรื่องที่พูดเป็นเรื่องไม่หนัก ไม่จริงจัง การใช้ภาษาเหล่านั้นจะมีลักษณะไม่เป็นทางการ ตรงกันข้าม ถ้าเรื่องที่พูดเป็นเรื่องหนักเอาจริงอาจ ภาษาที่ใช้จะมีลักษณะเป็นทางการ ดังได้แสดงให้ดูแล้วใน 9.3

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน

การใช้ภาษาเพื่อแสดงความเห็นด้วย (agreeing)

Yes, I agree

True enough.

That's (quite) right/true.

I can't help thinking the same.

That's just what I was thinking.

I couldn't agree more.

How true.

How right you are/that is.

I (absolutely/entirely) agree....

(Blundell et al 1982:93-4)

การใช้ภาษาเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วย (disagreeing)

(Oh,) I don't agree.

(Well,) as a matter of fact....

I'm not (at all) sure, actually/in fact.

Not really.

(Oh,) I don't know.

(Oh,) I don't know about....

No, I don't think.

Actually/In fact, I think....

I disagree, (I'm afraid,)....

That's wrong/not right, surely.

I don't think that's right.
That's not the way I see....
I can't agree....
But isn't it more a matter/question of ...?
But isn't it more to do with ...?
Do you really think ...?

(Blundell et al 1982:95)

การใช้ภาษาเพื่อชี้ให้ผู้ฟังกลัวเพื่อจะได้ทำตามที่ตนต้องการ (threatening)

(a) If..., I'll....
If I were you, I'd (be a little more polite).
If I were you, I wouldn't...or....
I would/wouldn't...if I were you, or....
Unless..., I'll....

(b) Do that (again) and (I'll call the police !)

Don't...or....
Just you try !
Don't you dare !

(c) If you don't (settle your account within ten days) I shall be forced to (put the matter in the hands of our solicitors.

If you cannot... I shall be obliged to....
You'd be very/most unwise to/not to....
You'd be well advised to/not to....

(Blundell et al 1982:149-150)

การใช้ภาษาเพื่อปฏิเสธที่จะทำบางสิ่งบางอย่าง (refusing to do something)

(a) I'm sorry it's not possible, (maybe another evening?)
I'm sorry, I can't (possibly)....

I'm afraid I can't (possibly)....

I'm afraid not.

I'd rather not, (actually)....

I'm sorry, I don't think I can/could....

(b) Sorry, (mine's being repaired.)

Would if I could, but....

(Only) wish I could, but....

(Sorry) out of the question.

Not likely !

No way !

You must be joking !

} (สำหรับผู้ดักภัยเพื่อนสนิทเท่านั้น)

(c) (Well,) I'm sorry to say it's not possible to....

(Well,) I'm afraid it's not possible....

I'm afraid/I'm sorry to say it's (quite) impossible....

(Blundell et al 1982:157-8)

จากตัวอย่างข้างบนจะสังเกตได้ว่ารูปแบบของภาษาที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่างกันมีลักษณะเด่นต่างกัน ในภาษาอังกฤษเมื่อผู้พูดต้องการแสดงว่าเข้าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับผู้ฟังเขาอาจใช้คำที่แปลว่า จริงหรือถูก (true, right) เมื่อเห็นด้วย และ not right หรือ บอกว่าไม่คิด ไม่รู้ เช่นนั้นก็ได้ ในการใช้ภาษาเพื่อชี้ให้อีกฝ่ายกลัวเพื่อจะได้ทำตามที่ตนบอก ภาษาอังกฤษมีแบบแผนโดยทั่วไป คือบอกว่า “ถ้าฉันเป็นคุณ ฉันจะทำหรือไม่ทำ...” (รูปแบบ a) แต่ถ้าในสถานการณ์ไม่เป็นทางการ (รูปแบบ b) ผู้พูดมักใช้ประโยคคำสั่งกล่าวว่า ให้ทำหรือไม่ทำ หรือบอกเชิงท้าว่าให้ลองดู (Just you try!) หรือชี้ว่า “อย่าบังอาจทำ” (Don't you dare !) ส่วนในสถานการณ์แบบเป็นทางการ (รูปแบบ c) นั้นผู้พูดใช้รูปประโยคซับซ้อนระบุเงื่อนไขชัดเจนว่าถ้าไม่ทำแล้วจะเกิดอะไร

สำหรับการใช้ภาษาเพื่อปฏิเสธในภาษาอังกฤษ รูปแบบทั่วไป (a) คือกล่าวขอโทษ (I'm sorry) ก่อน แล้วจึงบอกว่าทำไม่ได้ (I can't) ในสถานการณ์ไม่เป็นทางการ (รูปแบบ b) ไม่จำเป็นต้องขอโทษก่อนเพียงแต่บอกปฏิเสธตรงๆ ส่วนในสถานการณ์เป็นทางการ (รูปแบบ c) ผู้พูดกล่าวขอโทษและบอกว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะทำอย่างที่ได้รับการขอร้อง

ข้อที่น่าสังเกตอีกประการคือ รูปแบบของการใช้ภาษาเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ กัน โดยเฉพาะในการใช้เพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันดังที่ได้ยกตัวอย่างข้างบนนี้ เป็นวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาคนนั้น ๆ ผู้พูดภาษาอังกฤษจะเรียนรู้รูปแบบการใช้ภาษาเพื่อตอบรับ ปฏิเสธ ทักทาย ขอบคุณ ขอโทษ ขอร้อง ซักชวน และแสดงความเห็นด้วย ฯลฯ เช่นเดียวกับเรียนรู้รูปแบบทางวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ และรูปแบบเหล่านี้จะต่างจากรูปแบบในภาษาอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่วัตถุประสงค์ในการสื่อสารอาจเป็นอย่างเดียวกัน เช่นในการทักทายผู้พูดภาษาอังกฤษมักถามว่า “เป็นอย่างไร” (How are you?) แต่คนไทยมักถามว่า “จะไปไหน” หรือ “ไปไหนมา” วิธีปฏิเสธของคนไทยก็ย่อต่างจาก การปฏิเสธในภาษาอื่น ๆ ที่มีวัฒนธรรมต่างจากของไทย

อย่างไรก็ตาม ภาษาที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างอาจมีลักษณะสากล คือมีรูปแบบคล้ายคลึงกันในทุก ๆ ภาษา เช่นภาษาธุรกิจ ภาษาวิทยาศาสตร์ และภาษาโฆษณา เป็นต้น กลวิธีที่ใช้ในภาษาเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ดูเหมือนจะไม่ต่างกันมากนักจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง

การใช้ภาษาธุรกิจมีวัตถุประสงค์เพื่อสื่อสารให้ได้ผลดีที่สุดในวงการธุรกิจ ภาษาที่ใช้ต้องไม่คลุมเครือหรือยืดยาวโดยไม่จำเป็น เพราะจะทำให้เกิดการไม่ประกายด เข้าใจผิด และเสียเวลา ซึ่งเป็นสิ่งไม่พึงประสงค์ในวงการธุรกิจ ลักษณะเด่นที่เห็นได้อย่างหนึ่งในภาษาธุรกิจ คือการใช้คำรูปธรรม หรือ เฉพาะเจาะจง ไม่ใช้คำที่มีความหมายกว้าง ๆ ที่ใช้ทั่วไป ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างภาษาธุรกิจในภาษาอังกฤษ

ภาษาทั่วไป	ภาษาธุรกิจ
pretty good profit	14.5 percent profit
clean offices	spotless offices
a rough month	a profitless month
a huge loss	a \$ 3 million loss
a lengthy	a 38-page report

(Stewart et al 1985:333)

จากตัวอย่างที่ยกข้างบน จะเห็นได้ว่าคำศัพท์ต่าง ๆ ที่เรานำมาใช้ในภาษาทั่วไป เช่น pretty good (ดีพอสมควร) clean (สะอาด) rough (แย่) huge (ใหญ่หลวง) lengthy (ยืดยาว) จะถูกแทนที่โดยตัวเลขที่ระบุข้อเท็จจริงหรือคำขยายที่จะแจ้งชัดเจน เช่น spotless, profitless

นอกจากการใช้ตัวอย่างเชิงพะเจาะจงแล้ว ภาษาธุรกิจในภาษาอังกฤษปัจจุบัน ยังมีลักษณะเด่น คือการประยัดในการใช้ถ้อยคำหรือประโยค ตัดคำที่ไม่จำเป็นหรือฟุ่มเฟือยทิ้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาทั่วไป	ภาษาธุรกิจ
check in the amount of \$ 5	\$ 5 check
at this point in time	now
I wish to take this	Thank you for....
opportunity to thank you for....	
at all times	always
for the period of a year	annually

(Stewart et al 1985:332)

จะสังเกตได้ว่าในภาษาธุรกิจ คำที่นำมาใช้จะถูกตัดเลือกมาอย่างดี เป็นคำสั้นแต่มีความหมายมาก (concise) คำเหล่านี้ทำให้ภาษาธุรกิจกะทัดรัด และประยัดเวลาในการสื่อสาร แต่ในขณะเดียวกันก็ชัดเจนและตรงไปตรงมากกว่าการพูดแบบယว่า

นอกจากลักษณะสำคัญที่กล่าวแล้ว ในภาษาอังกฤษปัจจุบันภาษาธุรกิjmักจะเน้นลักษณะการไม่ใช้คำแสดงความเงื่อนอุ้งทางเพศ เนื่องจากคำบางคำในภาษาอังกฤษมักมีคำว่า man ประกอบอยู่ เช่น คำว่า chairman ‘ประธาน’, businessman ‘นักธุรกิจ’ ซึ่งทำให้ความหมายเงื่อนอุ้งไปทางเพศชาย คือเน้นเพศชายและสื่อความหมายว่าผู้หญิงไม่มีความสำคัญ วงการธุรกิจของผู้ที่ใช้ภาษาอังกฤษจึงได้หันมาใช้คำที่มีความหมายเป็นกลางดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาทั่วไป (คำระบุเพศชาย/หญิง) ภาษาธุรกิจ (คำเป็นกลาง)¹

fireman	firefighter
mailman	mail carrier

¹ การระบุว่าภาษาธุรกิjmักใช้คำเหล่านี้ ไม่ได้หมายความว่าบริภาษารูปแบบอื่น ๆ จะไม่ใช้คำเหล่านี้ อันที่จริงแล้วแนวโน้มการหันมาใช้คำที่เป็นกลางทางเพศได้แพร่ไปทั่วในการใช้ภาษาแบบทุกแบบ แต่ในวงการธุรกิจมีการสอนอย่างเป็นทางการว่าควรใช้คำเหล่านี้

insurance man	insurance agent
foreman	supervisor
stewardess	flight attendant
policeman หรือ	police officer
policewoman	

ตัวอย่างข้างบนแสดงให้เห็นการใช้คำที่มีความหมายเป็นกลางคือไม่ระบุเพศชายหรือหญิง คำเหล่านี้ถึงแม้จะมีความหมายต่างจากคำที่ใช้อยู่เดิมโดยทั่วไปบ้าง แต่ก็ยังหมายถึงบุคคลที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ เมื่อนัดเดิม ซึ่งความจริงแล้วเราอาจถือได้ว่าความหมายชัดเจนดียิ่งกว่าคำเดิมด้วยซ้ำ ส่วนทางด้านรูปประโยคันน์ ภาษาธุรกิจเน้นการเขียนที่ชัดเจนเพื่อสื่อความหมายโดยประยุกต์และไม่มีปัญหา ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

ภาษาทั่วไป

When we tested the product, the customer response was tremendous, and so we began manufacturing it.

I never have, and never will,
see a better worker.

ภาษาธุรกิจ

When we tested the product, the customer response was tremendous, therefore, we began manufacturing it.

I never have seen,
and never will see, a better worker.

(Stewart et al 1985:353,355)

เนื่องด้วยภาษาธุรกิจเน้นการใช้ภาษาที่สละสลวย (polished) ด้วย นอกจากจะสั้น และได้ใจความมากแล้ว ตัวอย่างข้างบนแสดงให้เห็นว่าภาษาธุรกิจขององค์กรุ่มนักใช้คำว่า therefore แทน and so ซึ่งคำหลังนี้ฟังดูเป็นภาษาพูดมากกว่าและถือว่าไม่เหมาะสมในภาษาธุรกิจ ส่วนประโยคที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผู้พูดจะต้องพูดให้ชัดเจนว่า never have อะไร เพราะคำว่า see ข้างหลังใช้กับ have ไม่ได้ จึงต้องพูดให้ชัดว่า have seen ถึงแม้จะยาวกว่าปกติก็ตาม

ภาษาวิทยาศาสตร์ในภาษาอังกฤษเป็นอีกด้านหนึ่งของการใช้ภาษาเพื่อวัตถุประสงค์ บางอย่าง ตามที่กล่าวไว้ในบรุ๊คช์และคณะ (Brookes et al 1980:128) โดยปกติภาษาวิทยาศาสตร์มักใช้โดยนักวิทยาศาสตร์และวิศวกร ซึ่งต้องการสื่อสารกับนักวิทยาศาสตร์และวิศวกรคนอื่น เขาไม่จำเป็นต้องทำภาษาของเขารู้สึกตื่นเต้นเพื่อเรียกคน ดังนั้น ภาษาที่เขาใช้

อาจมีรูปแบบเช่น ๆ ไรความหลากหลาย ลักษณะสำคัญที่ภาษาวิทยาศาสตร์เน้นคือความถูกต้อง (accuracy) และความรัดกุมกินใจความ (conciseness) และต้องเป็นภาษาที่ไม่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ ทั้งสิ้น เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวภาษาวิทยาศาสตร์จึงใช้กลไกดังต่อไปนี้²

(1) การใช้ประโยคกรรมวาก (passive) ซึ่งทำให้การบอกเล่าพังดูไม่เป็นเรื่องส่วนตัว และเป็นกลางมากขึ้น ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

ภาษาทั่วไป³

We have to control locusts.

We (they) are to publish
the results of the research soon.

We weaken the solution by adding
more water.

Enzymes accelerate decay.

Radiation affected the growth.

ภาษาวิทยาศาสตร์

Locusts have to be controlled.

The results of the research are to be
published soon.

The solution is weakened by adding
more water.

Decay is accelerated by enzymes.

The growth was affected by radiation.

การใช้รูปประโยคกรรมวากในภาษาวิทยาศาสตร์ทำให้ผู้พูดไม่ต้องกล่าวถึงผู้กระทำซึ่งไม่สำคัญ เช่น We ภาษาวิทยาศาสตร์เน้นผลของการกระทำ รูปประโยคกรรมวากจึงเหมาะสมมาก เพราะขึ้นต้นด้วยผู้ใดรับผลกระทบจากการกระทำการอย่าง ทำให้ข้อความที่ต้องการสื่อสารตรงตามเป้า และชัดเจน ดังเช่นประโยคในตัวอย่าง ผู้พูดต้องการเน้น locusts (ตັກແຕນ) results of the research (ผลการวิจัย) solution (สารละลาย) decay (การเน่าเสีย) และ growth (การเจริญเติบโต) เมื่อใช้ประโยคกรรมวาก คำนามทั้งหมดนี้จะถูกนำมาไว้หน้าประโยคและเป็นจุดเน้นของผู้พูด

(2) การใช้กริยาในรูปปัจจุบันกาล (present simple tense) และการใช้คำนามไม่เฉพาะเจาะจง เพื่อแสดงว่าคำกล่าวหรือข้อสรุปเป็นสากล (universal) ดังตัวอย่าง

² สรุปลักษณะต่าง ๆ และตัวอย่างทั้งหมดในภาษาวิทยาศาสตร์ ได้มาจาก Brookes et al (1980 : 130-139)

³ ประโยคในภาษาทั่วไปที่คู่กับประโยคกรรมวากในภาษาวิทยาศาสตร์เหล่านี้ เมื่อแปลเป็นประโยคกรรมวากจะแต่เน้นต่างกัน ในภาษาทั่วไปประโยคกรรมวากมีใช้บ่อยมากแต่ไม่มากเท่าในภาษาวิทยาศาสตร์

ภาษาที่ว่าไป	ภาษาวิทยาศาสตร์
The piece of metal expanded when it was heated. It will contract when cooled.	Metal expand when heated and contract when cooled.
Newton found that all the masses attracted each other.	Newton found that all masses attract each other
Cavendish showed that the hydrogen reacted with the oxygen to form water.	Cavendish showed that hydrogen react with oxegen to form water.

จากตัวอย่างที่ยกมาจะสังเกตได้ว่าในการพูดทั่วๆไปในภาษาอังกฤษผู้พูดมักแสดงความเชื่อเฉพาะของคำนามโดยการใช้ the และเล้าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงที่ผ่านมาแล้ว มีในบางกรณีที่ผู้พูดพูดถึงความจริงในโลกที่เป็นที่รู้กันอยู่ เช่น The earth is round. (โลกกลม) ซึ่งจะใช้ present simple tense เสมอ แต่ในภาษาวิทยาศาสตร์โดยส่วนใหญ่แล้วการบอกเล่ามักจะเป็นการกล่าวความจริงที่เป็นสากลเสมอ คำนามมักไม่เฉพาะเจาะจง แต่จะหมายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั่วๆไป (generic) และคำกริยาจะใช้รูปปัจจุบันการถึงแม้จะอ้างถึงการค้นพบในอดีตก็ตาม

(3) การวางแผน infinitive ไว้หน้าประโยค เพื่อเน้นวัตถุประสงค์หรือหน้าที่ของสิ่งที่กล่าวถึง ตัวอย่างเช่น

ภาษาที่ว่าไป	ภาษาวิทยาศาสตร์
A sample is put under a microscope to determine the number of cells.	To determine the number of cells, a sample is put under a microscope.
A catalyst is used to increase the reaction.	To increase the rate of reaction, a catalyst is used.

ถึงแม้ประโยคแบบทางช้ายมือจะมีใช้ในภาษาวิทยาศาสตร์ แต่ประโยคแบบทางขามือ ดูเหมือนจะเป็นที่ยอมรับมากกว่าสำหรับผู้ใช้ภาษาวิทยาศาสตร์ภาษาอังกฤษ

(4) การใช้คำนามขยายคำนาม เพื่อทำให้การพูดรับรู้ได้ใจความ ตัวอย่างเช่น

ภาษาที่ว่าไป	ภาษาวิทยาศาสตร์
the head of the cylinder	cylinder head
the noise caused by engines	engine noise

the removal of heat	heat removal
a turbine driven by a flow of gas	gas turbine
the design of the cylinder head	cylinder head design
the plant for the removal of heat	heat removal plant
the scale invented by Kelvin	Kelvin scale
the effect discovered by Compton	Compton effect
the atomic structure proposed by Bohr	Bohr atom

จะสังเกตได้ว่าคำนามที่ขยายคำนามอีกคำหนึ่งจะอยู่ข้างหน้า และจะเป็นคำนามทั่วไปหรือคำนามที่เป็นชื่อเฉพาะก็ได้ ลักษณะที่น่าสนใจของภาษาศาสตร์ลักษณะนี้ ทำให้เราเห็นว่า ภาษาศาสตร์มีวัตถุประสงค์ที่จะสื่อสารกับคนในแวดวงเดียวกัน การใช้คำขยายในลักษณะนี้ สั้นและกะทัดรัดดี แต่หมายความว่ารับคนที่รู้ความหมายและกลไกเบื้องหลังคำเหล่านั้นเป็นอย่างดี เท่านั้น รูปแบบของคำศัพท์ที่มีคำนามขยายเช่นนี้ อาจเรียกได้ว่าคำผสม และถือเป็นคำศัพท์เทคนิคได้

(5) การทำประযุคให้สั้นโดยละคำบางคำ ตัวอย่างเช่น

ภาษาทั่วไป	ภาษาศาสตร์
When they are heated under pressure the constituents fuse together.	Heated under pressure the constituents fuse together.
หรือ When heated under pressure the constituents fuse together.	
If alloyed with tin, copper forms a series of alloys known as bronze.	Alloyed with tin, copper forms a series of bronzes
หรือ Alloyed with tin, copper forms a bronze.	
The steel is heated. Then it is quenched rapidly in water. It is heated again, and this	The steel is heated, quenched rapidly in water, heated again and finally cooled slowly.

time it is cooled slowly.

หรือ The steel is heated, quenched, re-heated and finally cooled slowly.

ตัวอย่างการรวมประโยคให้สั้นโดยการตัดคำที่ไม่สำคัญทิ้งและใช้ past participle แสดงให้เห็นว่า ภาษาไทยศาสตร์ไม่เน้นความละเอียด แต่จะพยายามทำให้ภาษาบรรยายและกินใจความ (concise) ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

ภาษาโฆษณาเป็นภาษาเฉพาะกิจอีกประเภทที่น่าสนใจ มีผู้ศึกษาภาษาโฆษณาของภาษาไทยไว้หลายคน (ศรีจันทร์ 2524 อมรา 2529 และ อุบลวรรณกับอวยพร 2530) สรุปลักษณะสำคัญที่ทำให้ภาษาโฆษณาแตกต่างจากวิธีภาษาอื่นๆ ในภาษาไทยได้ดังนี้

(1) ใช้คำที่แสดงการออกเสียงที่น่าสนใจ และดึงดูด เช่นคำที่ลงท้ายด้วย ช์ส์ (อิทธิพลจาก รูปพหุจน์ในภาษาอังกฤษเช่น สูช์ ชาร์ส ใน “เสริมพลังสูช์ เติมพลังชาร์ส เรียกตื้มแต่...” และการใช้คำอุทาน เช่น โอ๊ะ อู้ๆ ใน “โอ๊ะ...ความซึ้ง” “อู้ๆ...ความซึ้งไม่มีเข้ม”

(2) ใช้คำที่มีสัมผัสดลล้องจองกัน ตัวอย่างเช่น “หมาย” กับ “สาย” ใน “ถึงที่หมายสายผิดกัน” “ร้าย” สัมผัสถกับ “ลาย” ใน “ขัดคัดรุ้วร้ายทำลายเลันผสม” “ผัน” สัมผัสถกับ “สรร” ใน “บ้านชวนผัน ให้คุณเลือกสรร ได้ดังนี้เรมิต”

(3) ใช้คำช้ำกันหรือคำพ้องเสียง ตอกย้ำให้ผู้ฟังจำข้อความและดึงดูดความสนใจด้วย เช่น “ดีที่สุดสำหรับทารก ดีที่สุดสำหรับคุณ” “ซอกร่อนทำความสะอาดซอกรีฟัน”

(4) ใช้คำที่มีความหมายซึ่งตามปกติแล้วไปด้วยกันไม่ได้ เช่น “กลืนสะอาด” “รสนิ่ม” คำว่า สะอาด ตามปกติแล้วมักใช้กับสิ่งที่เรามองเห็นด้วยตา แต่ผู้ใช้ภาษาโฆษณาต้องการ ดึงดูดความสนใจของผู้ฟังจึงใช้ กลืนสะอาด หรือพูดว่า “ความสะอาดที่คุณดมได้” เพื่อเน้นว่า สินค้าที่โฆษณา(ผงซักฟอก)ให้กลิ่นที่เมื่อผู้ใช้ดมแล้ว จะเชื่อได้ว่าผ้าที่ซักสะอาดจริง ส่วนคำ นิ่ม น้ำนม ก็เช่นเดียวกันตามปกติมักไม่ปราภภกับ รส แต่ปราภภกับสิ่งที่เราสัมผัสได้ด้วยมือหรือ ผิวนาง แต่การใช้กับ รส ทำให้ภาษาฟังดูแหวกแนวและน่าสนใจ

(5) ใช้คำหรือจำนวนต่างประเทศ ภาษาโฆษณาเป็นภาษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเร้าใจ ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านสนใจภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่พบ เช่น “...ในราคาเอ็กซ์ตร้า ประหยัด (คำภาษาอังกฤษคือ extra) การใช้จำนวนต่างประเทศ เช่น “ถนนดวงดาวของคุณไว้ภายในได้กรอบแวนอันแสนสวย” จำนวนที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ภายใต้” ได้รับการมองว่าเป็นจำนวน

ต่างประเทศ ศรีจันทร์ (2524:32) เสนอว่าภาษาไทยที่ใช้ทั่วไปและหมายความคือ “ให้กรอบแหวน อันแสดงถึงความดูดซึมของคุณไว้”

(6) การใช้คำในหน้าที่ที่ต่างจากภาษาทั่วไป เช่น ใช้คำกริยาเป็นคำนาม ในตัวอย่าง “สามสาย...” (สายในภาษาทั่วไปใช้เป็นคำกริยา) ในภาษาทั่วไปจะใช้ “ความสาย สาม อย่าง”

(7) การใช้การเรียงลำดับคำที่ต่างจากประโยคในภาษาทั่วไป เช่น “น้องเล็ก วงศ์ของ กำไรสูง” (โฆษณาข่ายรถบรรทุกเล็ก) ตามปกติคำว่า จุ ซึ่งเป็นคำขยายกริยามักรวบไว้ที่หลัง กรรม ดังเช่น วงศ์ของจุ

(8) การไม่ใช้คำลักษณะนาม แต่ใช้รูปแบบที่ลื้นกว่าคือ จำนวนนับตามด้วยคำนาม เช่น “สามผู้ยิ่งใหญ่...” ซึ่งในภาษาทั่วไปจะพูดว่า “ผู้ยิ่งใหญ่สามคน”

(9) การใช้คำສแลง เช่น คำว่า ลุน ใน “สายเสียอย่างเรื่องดังไม่ต้องลุน...” ในภาษา ปกติเราอาจใช้คำว่า “ช่วยเหลือ” หรือ “สนับสนุน” แทนคำว่า ลุน

(10) การใช้คำอุปมา (simile) และอุปลักษณ์ (metaphor) เช่น ดังเพชร ใน “ดังเพชร เด่นสวยงามตัวเรือนสม” (อุปมา) และ อุปลักษณ์ เช่น “(ชื่อสินค้า)กล้ามอันทรงพลังของรถ บรรทุก” ในตัวอย่างแรกผู้พูดเปรียบของอย่างหนึ่งที่มี “เรือนเหมาะสม” ว่าเหมือนเพชร และใน อีก 2 ตัว อีกอย่างผู้พูดเปรียบลินคายางรถยกตัวเป็นกล้ามที่แข็งแรงของรถ

จากลักษณะเด่นที่ได้กล่าวมานี้ เราสามารถสรุปได้ว่าภาษาโฆษณาเป็นวิธีภาษาอย่างหนึ่ง ในภาษาไทย ซึ่งต่างจากรูปแบบของวิธีภาษาอื่น ๆ ทั้งนี้ เพราะภาษาโฆษณา มีวัตถุประสงค์ ที่ต่าง จากวิธีภาษาอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม จะสังเกตได้ว่า ภาษาบางประเภทมีลักษณะคล้ายภาษาโฆษณา เพราะ มีวัตถุประสงค์เหมือนกันคือ เร้าให้คนสนใจและโน้มน้าวให้เข้าซื้อตามผู้พูด ด้วยอย่าง เช่น ภาษาในคำวัญ และภาษาที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

10.2 การแปรของภาษาตามวิธีการสื่อสาร

นอกจากปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว การใช้ภาษายังอาจแปรไปตามวิธีการสื่อสารอีกด้วย วิธีการสื่อสาร ตรงกับคำว่า mode ของ ฮัลลิด耶 และคณะ (Halliday et al 1964:154) และ channel ของไฮมส์ (Hymes 1968:110-111) คำว่า channel อาจแปลว่า ช่องทางสื่อสาร ก็ได้ ซึ่ง ไฮมส์รวมวิธีการสื่อสารทุกชนิด นอกจากการพูดและการเขียนแล้วยังมีช่องทางสื่อสาร อื่น ๆ อีก เช่น โดยวิธีผู้ปาก หรือการตีกลอง เช่นในหมู่ชาวแอฟริกันตะวันตก

การคำนึงถึงวิธีการสื่อสารทำให้เราสามารถแยกประเภทของทำเนียบภาษาซึ่งแตกต่างกัน โดยปัจจัยอื่น เช่นเรื่องที่พูด และวัตถุประสงค์ เช่นภาษาโฆษณา ภาษาข่าว ออกเป็นชนิดย่อย ๆ

อีก เช่นภาษาโฆษณาทางวิทยุ ภาษาโฆษณาทางหนังสือ ภาษาโฆษณาทางโทรทัศน์หรือข่าววิทยุ ข่าวโทรทัศน์ ข่าวหนังสือพิมพ์ เป็นต้น วิธีภาษาซึ่งจำแนกย่อยออกไปดังนี้ น่าจะมีความแตกต่าง กัน เพราะสื่อที่ใช้ต่างกัน เช่นที่สื่อสารทางโทรทัศน์ คำพูดที่ใช้ในการโฆษณาอาจจะมีลักษณะย่นย่อ และลึกกว่าภาษาโฆษณาทางสื่ออื่น เพราะในโทรทัศน์ใช้ภาพเป็นหลัก คำพูดเพียงเป็นเครื่อง ประกอบ ส่วนภาษาโฆษณาทางวิทยุคงจะต้องมีลักษณะชัดเจนและยาวกว่า เพราะไม่มีภาพ ประกอบ อาจจะเน้นคุณสมบัติทางเสียงเป็นสำคัญ ส่วนการโฆษณาทางหนังสือ แผ่นปัลวหรือป้าย ขนาดใหญ่ก็ย่อมใช้กลวิธีต่างออกไป แต่โดยทั่วไปภาษาโฆษณาไม่ว่าจะสื่อสารด้วยวิธีใดก็ตามย่อม มีลักษณะร่วมกันที่สำคัญบางประการดังได้กล่าวแล้วใน 10.1

วิธีการสื่อสารในโลกุคใหม่ ซึ่งเทคโนโลยีก้าวหน้าไปโดยไม่หยุดยั้งไม่ใช่มีแต่วิธีพูด ตัว ต่อตัวและวิธีเขียนหรือพิมพ์(บันกระดาษ) เท่านั้นยังมีวิธีการอื่นๆ อีกเช่น โทรศัพท์ ซึ่ง ผู้พูด และผู้ฟังไม่เห็นหน้ากัน โทรเลขซึ่งใช้รหัสเฉพาะ และจำกัดเนื้อที่ในการเขียนข้อความ โทรสาร (facimile) เทเล็กซ์ และคอมพิวเตอร์ แต่ละวิธีมีข้อจำกัดซึ่งมีผลต่อรูปแบบของภาษาที่สื่อออกไป ด้วย นอกจากนั้นยังมีการสื่อสารวิธีเฉพาะอื่นๆ ซึ่งควบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ด้วย เช่น ภาษาที่ใช้ ในการบินเพื่อสื่อสารระหว่างหอเรดาร์กับนักบิน ภาษาที่ใช้สื่อสารโดยวิทยุทหารหรือตำรวจ เป็น ต้น ทำเนียบภาษาแต่ละประเภทย่อมมีรูปแบบและลักษณะของตัวเอง ซึ่งต่างไปจากภาษาที่ใช้พูด ตามปกติทั้งสิ้น

ในที่นี้จะยกตัวอย่างความแตกต่างในการใช้ภาษาที่สื่อสารด้วยวิธีต่างกัน 4 วิธี คือ 1) การพูดตัวต่อตัว 2) การพูดทางโทรศัพท์ 3) การเขียนจดหมาย และ 4) การส่งโทรเลข

ตัวอย่างที่ 1 สถานการณ์คือ แม่พูดกับลูกซึ่งอยู่ห้องพักในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งเพื่อแจ้งข่าวการ ป่วยของพ่อ และขอให้ลูกกลับบ้านมาเยี่ยมพ่อ

พูดตัวต่อตัว : เปี้ยก ลูกต้องกลับบ้านเดี๋ยวนี้แล้วหละ พ่อไม่สบายมากเลย

พูดทางโทรศัพท์ : เปี้ยก นี่แม่นะ พึงดี งานลูก พ่อลูกป่วยหนักมากเลย แม่อยากให้ลูกกลับบ้าน มาเดี๋ยวนี้เลยนะ

เขียนจดหมาย : ...พ่อของลูกกำลังป่วยหนัก แม่อยากรอให้ลูกกลับบ้านเพื่อมาเยี่ยมพ่อ ได้รับจดหมายแล้วรับมาเลยนะ

โทรเลข : กลับบ้านด่วน พ่อป่วยหนัก

ตัวอย่างที่ 2 สถานการณ์คือเพื่อนพูดกับเพื่อนเพื่อบอกให้เขารู้ว่าตนจะเดินทางมาจากเชียงใหม่ โดยเครื่องบิน และขอให้เพื่อนไปรับที่สนามบินด้วย

- พูดตัวต่อตัว : เราชำถึงวันจันทร์ที่ 20 ก.ย. นี้ โดยสายการบินไทยเที่ยวบินที่ TG 201 นะ ไปรับเราด้วยนะ
- พูดทางโทรศัพท์ : เราชำถึงวันจันทร์ที่จะถึงนี้นะ วันที่ 20 นะสายการบินไทยอินเตอร์ ไฟลท์ TG 201 นะ ไปรับเราด้วยนะ
- เขียนจดหมาย : เราชีدينทางมาถึงวันจันทร์ที่ 20 ก.ย.นี้ โดยสายการบินไทยเที่ยวบินที่ TG 201 (มารับด้วยนะ)
- โทรศัพท์ : ถึงจันทร์ที่ 20 TG 201

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นนี้ จะสังเกตได้ว่าภาษาที่สื่อสารทางโทรศัพท์มีลักษณะทางไวยากรณ์เด่นที่สุด แตกต่างจากภาษาที่สื่อโดยวิธีอื่น ๆ มาก ลักษณะที่เด่นที่สุดคือไม่มีประธานของประโยค เพราะสามารถจะไว้ในฐานที่เข้าใจได้ เช่นตัวอย่างที่ 1 ประธานของคำกริยา “กลับบ้าน” ซึ่งหมายถึงผู้ฟัง ถูกจะไว้ แต่ในตัวอย่างที่ 2 ประธานของ “ถึง” หมายถึง ผู้ฟังซึ่งถูกจะไว้ในการใช้คำ ภาษาที่สื่อสารโดยโทรศัพท์จะเลือกใช้คำที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น ตัดส่วนที่ไม่จำเป็นออก ทั้งสิ้น เช่น “วันจันทร์” ตัดเป็น “จันทร์” ข้อความที่ไม่จำเป็นเช่นเดือนกีตัดออก แม้แต่คำว่า “จันทร์” ก็อาจตัดออกได้ เพราะวันที่ระบุวันไว้แล้ว ส่วนคำว่า “เที่ยวบินที่” ก็ตัดออกเหลือแต่ ชื่อเที่ยวบินที่จำเป็น แม้แต่ข้อความว่า “มารับด้วยนะ” ซึ่งปรากฏอยู่ในการสื่อสารด้วยวิธีอื่น ในโทรศัพท์อาจตัดทิ้ง ถ้าผู้พูดแน่ใจว่าผู้ฟังจะเข้าใจจากการบอกเที่ยวบินแปลว่าให้มารับตอนด้วย ในกรณีนี้ผู้ส่งสารส่งภาษามาในรูปของประโยคบอกเล่า แต่ผู้ฟังต้องเข้าใจเองว่าความจริงเจตนาของผู้พูดคือต้องการสั่งหรือขอร้องให้มารับตอนที่สنانบิน

วิธีการสื่อสารทางจดหมายเป็นวิธีที่ทำให้ภาษาเป็นทางการที่สุด และมีข้อความครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุด เพราะไม่ถูกจำกัดด้วยเนื้อที่ เช่นโทรศัพท์ แต่ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขที่ว่าผู้ฟังสามารถกลับไม่ได้ (เช่นการพูดตัวต่อตัวและการพูดทางโทรศัพท์) ดังนั้นผู้เขียนจึงให้รายละเอียดครบสมบูรณ์ และมีส่วนเกินเพื่อไว้ เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เช่นประโยคที่ว่า “ได้รับจดหมายแล้วรีบมาเลยนะ” อาจถือเป็นส่วนเกินซึ่งพูดชักกลับที่พูดไปแล้ว ที่ว่า “อยากให้กลับบ้าน...” ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ฟังแน่ใจว่าความตั้งใจของผู้พูดคือต้องการสั่งให้กลับบ้าน ในตัวอย่างที่ 2 คำว่า “วันจันทร์” คือเป็นส่วนเกินได้ เพราะมีวันที่ 20 ที่ระบุวันไว้แน่นอนแล้ว “สายการบินไทย” ถือเป็นส่วนเกินได้ เพราะรหัส TG ให้ความหมายไว้แล้ว

วิธีการสื่อสารโดยการพูดตัวต่อตัวและทางโทรศัพท์มักเป็นภาษาพูด สังเกตได้จากการใช้คำลงท้าย เช่น หละ นะ และใช้คำมีภาษาอังกฤษเช่น ไฟลท์ (flight) แต่การสื่อสารทางโทรศัพท์ มีข้อความส่วนเกินมากกว่าการพูดตัวต่อตัว เช่น ในตัวอย่างที่ 1 คำว่า มาก อาจถือเป็นส่วนเกิน

ได้ แต่ผู้พูดจำเป็นต้องพูดให้เกินความจริงไว้ เพราะในการพูดโทรศัพท์ผู้พูดไม่สามารถเห็นกริยาท่าทาง สีหน้า ของผู้พูดได้ ในสถานการณ์นี้ แม่ต้องการแสดงให้เห็นว่าพ่อป่วยหนักมาก จึงต้องใส่คำขยายลงไปแทนการแสดงด้วยสีหน้า ในตัวอย่างที่ 2 การข้าค้าว่า มา ถือเป็นส่วนเกินในการพูดทางโทรศัพท์ เช่น “มาถึง” “มาสายการบิน” เป็นต้น

10.3 สรุป

ความที่ได้กล่าวไปแล้วในบทนี้ พoSruปได้ว่าในการใช้ภาษาันนี้ ผู้พูดยอมต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์และวิธีการสื่อสารด้วย นอกเหนือไปจากปัจจัยสำคัญต่างๆ ที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 8 และ 9 ปัจจัยทั้งหลายนี้ล้วนมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ภาษา วิธีภาษาประเททหนึ่งที่ผู้พูดเลือกใช้ตามปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งหรือหลาย ๆ ปัจจัยเหล่านี้เรียก ทำเนียนภาษา หรือ วิธีภาษาหน้าที่ภาษาโฆษณาเป็นทำเนียนภาษาประเททหนึ่งหรือวิธีภาษาหน้าที่ประเททหนึ่ง ภาษาที่ใช้ในการบรรยายการแข่งขันมวยก็เป็นทำเนียนภาษาหรือวิธีภาษาหน้าที่อีกประเททหนึ่ง หรือ เราอาจเรียกว่า ภาษาโฆษณา และภาษาบรรยายการแข่งขันมวยเป็น ภาษาเฉพาะกิจ ก็ได้ การแบ่งประเทของทำเนียนภาษาหรือวิธีภาษาหน้าที่อาจจะแบ่งหยาน ๆ หรือจะเอียดก็ได้ ภาษาที่แปรตามปริบท การใช้ดังกล่าวจะ อาจแบ่งเป็นระดับตามความเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ออกเป็นประเทใหญ่ ๆ โดยไม่คำนึงถึงหน้าที่เฉพาะเจาะจงของการใช้ ประเทต่าง ๆ ของภาษาที่แบ่งตามระดับความเป็นทางการนี้เรียกว่า วัจนลีลา ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดในบทต่อไป

คำถาม (บทที่ 10)

1. จงหาข้อมูลบทความทางวิทยาศาสตร์ภาษาไทย แล้ววิเคราะห์ว่ามีลักษณะภาษาวิทยาศาสตร์อย่างในภาษาอังกฤษหรือไม่อย่างไร
2. จงหาข้อมูลภาษาโฆษณา เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีลักษณะอย่างที่กล่าวไว้ในบทนี้
3. จงหาตัวอย่างข้อมูลภาษาธุรกิจของภาษาไทย แล้วพิจารณาลักษณะที่แตกต่างจากภาษาทั่วไป
4. มีทำเนียนภาษาอื่น ๆ ประเทใดอีกที่ไม่ได้กล่าวไว้ในบทนี้ และที่ท่านคิดว่ามีลักษณะที่แตกต่างจากภาษาไทยทั่วไป
5. จงอธิบายลักษณะของการใช้ภาษาเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่นเพื่อให้ข้อมูล เพื่อแสดงความเห็น เพื่อขัดแย้ง เพื่อปฏิเสธ เพื่อแสดงว่าไม่เห็นด้วย ฯลฯ

วัจนะลีลา 11

11.1 วัจนะลีลา คืออะไร

วัจนะลีลา (style) หมายถึงรูปแบบการใช้ภาษาแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากการใช้แบบอื่นโดยปรินทร์หรือสถานการณ์การใช้ภาษา คำว่า วัจนะลีลา มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ทำเนียนภาษา (register) มาก ถึงแม้จะไม่เหมือนกันที่เดียว ดังที่ฮัดสัน (Hudson 1980:49) กล่าวไว้ว่า “Style is used in a lay sense to mean roughly as register.”

อย่างไรก็ตาม คำทั้ง 2 คำนี้มีความหมายต่างกันอยู่บ้าง คำว่า วัจนะลีลา หมายถึงรูปแบบ หรือลักษณะของวิธีการใช้ ส่วน ทำเนียนภาษา หมายถึงชนิดหรือประเภทของวิธีภาษาหน้าที่ ในบางครั้งคำว่าทำเนียนภาษา ก็มีความหมายคลุมวัจนะลีลาด้วย เช่น เราอาจกล่าวว่าวัจนะลีลาเป็น ทางการเป็นทำเนียนภาษาชนิดหนึ่ง วัจนะลีลาวรรณคดี (literary style) ก็เป็นทำเนียนภาษาอีกชนิดหนึ่ง

คำว่า ทำเนียนภาษา เป็นคำกลางๆ หมายถึงวิธีการประภาพที่ต่างจากวิธีภาษาประเภทอื่นโดยการใช้ ภาษาภูมายາ ภาษาโฆษณา ภาษาวิชาการ ฯลฯ ต่างก็เป็นทำเนียนภาษาประเภทต่างๆ บางคนอาจพูดว่าวิธีภาษาเหล่านี้เป็น วัจนะลีลาต่างๆ แต่การกล่าวเช่นนี้ไม่เป็นที่นิยมนัก ถ้า จะกล่าวว่าทำเนียนภาษาเหล่านี้มีวัจนะลีลาต่างกัน จะดูเหมาะสมกว่า นอกจากนั้น การแบ่งประเภทของทำเนียนภาษาดูเหมือนจะไม่มีขีดจำกัดเท่าการแบ่งประเภทของวัจนะลีลา ทำเนียนภาษาจะ จำแนกเป็นกีประภาพก็ได้ และแต่ก่อนที่จะใช้แบ่ง อาจแบ่งออกเป็นประภาพใหญ่ๆ เช่น ภาษาไทยทัศน์ ภาษาโฆษณา ภาษาเป็นทางการ ฯลฯ หรืออาจแบ่งประภาพย่อยๆ ที่เฉพาะเจาะจงให้ แบ่งลงไปอีกได้ เช่น ภาษาโฆษณาทางโทรทัศน์ ภาษาที่ใช้กล่าวสุนทรพจน์ต้อนรับนักวิชาการ เป็นต้น ส่วนการจำแนกภาษาเป็นวัจนะลีลา เป็นการมองภาษาจากมุมมองของรูปแบบทางภาษา เอง แต่ความแตกต่างของรูปแบบเหล่านั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยการใช้ภาษาในสังคม ในบทที่ 8-10 เราได้มองความสัมพันธ์ของลิ้งทั้งสองนี้คือ ภาษา กับปรินทร์การใช้ภาษา ในแง่การแบ่งของภาษา ตามการใช้ในสังคม คำว่าวัจนะลีลา ก็ได้อ่ายถึงไปบางแล้วใน 3 บทนั้นเมื่อพูดถึงรูปแบบของภาษาที่

ต่างกัน สำหรับในบทนี้เราจะมองเรื่องเดียวกันนี้อีกแต่เมื่อมองจากอภิธานที่คือมองออกไปจากตัวภาษาเอง

11.2 วัจนะลีลาระดับต่าง ๆ

วัจนะลีلامักถูกจำแนกประเภทออกเป็นจำนวนจำกัด เช่นเป็น 2 ระดับ คือ วัจนะลีลาเป็นทางการ (ระดับสูง) และวัจนะลีลาแบบไม่เป็นทางการ (ระดับต่ำ) เช่น ใน Blundell et al (1982) และที่ยกตัวอย่างไปบ้างแล้วใน 9.3 การแบ่งเช่นนี้ก็ว้างและประยุกต์ให้เข้ากับภาษาในทุกสังคมได้ วัจนะลีลาเป็นทางการคือรูปแบบของภาษาที่มีลักษณะสมบูรณ์ในทุกด้าน เช่น ในการออกเสียง ก็ออกเต็มคำ ไม่มีการลดคำ เช่น มหาวิทยาลัย ก็ออกเสียงว่า “มะ-หา-วิ-ดะ-ทะ-ยา-ลัย” (ไม่ใช่ “มหา-ทะลัย” หรือ “มหา-ลัย”) การใช้คำที่ไม่มีคำสlangหรือคำย่อ รูปแบบของภาษาลักษณะนี้จะใช้ในพิธีการ เช่นการกล่าวสุนทรพจน์ หรือใช้พูดกับบุคคลที่สูงกว่าผู้พูด และใช้พูดเรื่องจริงจัง ตรงกันข้าม วัจนะลีลาแบบไม่เป็นทางการ ใช้ในสถานการณ์ที่ไม่มีพิธีการ ใช้พูดกับคนที่สนิทหรือต่ำกว่าผู้พูด และใช้พูdreื่องเบา ๆ ไม่จริงจัง

การแบ่งประเภทของภาษาโดยเบอร์นสไตน์ (Bernstein 1964,1971) ดังได้กล่าวไว้แล้วใน 5.3 ความจริงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัจนะลีลาโดยตรง ซึ่งในที่นี้จะขอนำกล่าวอีกแต่จะเน้นลักษณะทางวัจนะลีลาไม่ใช่นั้นทางสังคมเช่นใน 5.3

เบอร์นสไตน์แบ่งภาษาออกเป็น 2 ประเภท คือ ภาษาสาธารณะ (public language) และภาษาทางการ (formal language) ซึ่งภายหลังเขาใช้คำว่า รหัสจำกัด (restricted code) และรหัสซับซ้อน (elaborated code) แทนตามลำดับ เพราะเห็นว่าหมายความกว่า

รหัสซับซ้อนคือภาษาที่ใช้ในสถานการณ์เป็นทางการ เช่นการโต้ตอบที่อย่างเป็นทางการและการอภิปรายทางวิชาการ เป็นภาษาที่ไม่เขียนอยู่กับปริบบท และไม่เขียนอยู่กับปัจจัยนอกภาษา เช่น สีหน้า หรือความจริงที่ผู้พูดกับผู้ฟังรู้ว่ามีกันอยู่ล่วงหน้าแล้ว เบอร์นสไตน์ได้สรุปลักษณะของรหัสซับซ้อนไว้โดยไม่ได้ให้ตัวอย่างเฉพาะเจาะจงไว้ดังนี้

- (1) การเรียงคำในประโยคเป็นไปตามหลักไวยากรณ์
- (2) มักใช้ประโยคซับซ้อนที่มีสันฐานและคำเชื่อม
- (3) ใช้คำบุพบทมาก รวมทั้งบุพบทที่แสดงเวลาและสถานที่ด้วย
- (4) มักใช้คำสรรพนามไม่เฉพาะเจาะจง เช่น it, one
- (5) ใช้คำคุณศัพท์และวิเศษณ์มาก

(6) มักใช้กริยากรรมว่าจก

รหัสกำกัดมีลักษณะตรงข้ามกับรหัสชับช้อน คือเป็นภาษาที่ใช้ในสถานการณ์ ไม่เป็นทางการ ในครอบครัวและกับเพื่อนฝูง และทำให้ผู้พูดรู้สึกว่าเป็นสมาชิกในกลุ่ม รหัสกำกัดมักขึ้นอยู่กับปริบพ แลและขึ้นอยู่กับความรู้ของผู้พูดกับผู้ฟังที่มีร่วมกัน มักใช้คำหรือประโยคพื้นๆ ไม่แปลกใหม่ สำหรับลักษณะสำคัญทางภาษาของรหัสกำกัดมีดังนี้

- (1) ใช้ประโยคเรียนง่าย และส่วนใหญ่ไม่เป็นไปตามหลักไวยากรณ์ในตำราไวยากรณ์
- (2) ใช้สันฐานแบบเรียนง่าย และซ้ำ ๆ เช่น so, then, and, because
- (3) มักไม่ใช้ออนุประโยคขยายความ
- (4) ไม่พูดเรื่องเดียวกันติดต่อ กัน
- (5) ใช้คำคุณศัพท์และวิเศษณ์จำนวนน้อย
- (6) ใช้คำสรรพนามไม่เฉพาะเจาะจงน้อย
- (7) มักใช้คำพูดเพื่อเน้น เช่น Wouldn't it? You see? You know? etc.

ถึงแม้เบอร์นสไตน์จะระบุว่าการใช้ภาษา 2 ประเภทตั้งกล่าวมาแล้วนี้ เป็นภาษาอย่าง 2 ภาษา ที่แตกต่างกันโดยชั้นสังคม กล่าวคือ ชนชั้นต่ำจะใช้แต่รหัสกำกัด ส่วนชนชั้นกลางมีความสามารถใช้ได้ทั้งรหัสชับช้อนและรหัสกำกัด แต่นักภาษาศาสตร์หลายคนเห็นว่าที่แท้รหัสกำกัด และรหัสชับช้อนของเบอร์นสไตน์ก็คือ วัฒนลีลา 2 ประเภทในภาษาหนึ่งเอง เกี่ยวกับเรื่องนี้ ทรัดกิลล์ได้แสดงความเห็นไว้ว่า “I prefer to regard the linguistic differences that Bernstein has described as characteristics of the two codes as being simply differences of style within dialects...” (Trudgill 1974a:56) (“สำหรับลักษณะความแตกต่างทางภาษาที่เบอร์นสไตน์จัดแยกเป็นรหัส 2 ประเภทนั้น ข้าพเจ้าอยากรู้ว่าเป็นความแตกต่างของ วัฒนลีลา ภาษาที่อยู่远มากกว่า”)

จากการศึกษาของเบอร์นสไตน์เรารอาจสรุปได้ว่าการแบ่งภาษาเป็นวัฒนลีลาต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ทำได้และเห็นได้ชัด ถึงแม้เบอร์นสไตน์จะผูกความคิดเรื่องรหัสทั้ง 2 ประเภทของเขากับชั้นสังคม แต่ลักษณะความแตกต่างระหว่างรหัสทั้ง 2 ประเภทที่เขาได้ชี้ให้เห็นก็ได้กระตุ้นให้เราหันมาสนใจความแตกต่างในแง่วัฒนลีลามากขึ้น

นิวแมน (Newman 1964) ศึกษาภาษาชูนี (Zuni) และได้สังเกตเห็นการใช้คำศัพท์ที่แตกต่างกันอย่างเด่นชัดในภาษาชูนี 2 ระดับคือการใช้ระดับศักดิ์สิทธิ์ (sacred usage) และการใช้ระดับสlang (slang usage)

ภาษาชูนี ซึ่งเป็นภาษาที่ไม่มีภาษาเขียน มักใช้ คำศัพท์สิทธิ์ ในการสอดมนต์ การเล่า เทพนิยาย การร้องเพลง และภาษิต คำศัพท์ประเภทนี้มีลักษณะเด่นทางรูปศัพท์และลักษณะด้าน ความหมาย ทางด้านรูปศัพท์ คำศัพท์สิทธิ์แตกต่างจากศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่วนด้านความ หมาย คำเหล่านี้มีความหมายแท้เมื่อกับศัพท์ทั่วไป คือหมายถึงของอย่างเดียวกันแต่มีความ หมายแฝงหรือความหมายเฉพาะพادพิงไปในทางศาสนา ยกตัวอย่าง เช่น ในภาษาที่ใช้ในชีวิต ประจำวันทั่วไป คำว่า ‘กบ’ คือ [takka] แต่ในเพลงศักดิ์สิทธิ์จะใช้คำว่า [woliye tinan k'ayapa] หมายถึง ‘กบ’ แต่ถ้าแปลตามตัวจะแปลได้ว่า ‘ulatorya-oyu'-inathan-gann-tin-nang-oyu'-inong-lewa’ การสร้างคำศัพท์เช่นนี้เป็นสิ่งที่เป็นธรรมตามากในภาษาชูนี เพราะวัฒนธรรมชูนีกำหนด ไว้ว่าห้ามใช้ชื่อสัตว์ต่างๆ ในภาษาศักดิ์สิทธิ์ จะต้องมีคำแทน

นอกจากคำศักดิ์สิทธิ์ประเภทความหมายเหมือนแต่รูปต่างจากคำธรรมดาแล้ว ยังมีคำ อีกประเภทที่มีรูปเดียวกันแต่จะมีความหมายต่างออกไปในภาษาศักดิ์สิทธิ์ เช่นรากศัพท์ [pinna-] ปกติแปลว่า ‘พัด’ (ลม) แต่ในบทสวดมนต์ คำนาม [pinnanne] ไม่ได้แปลว่า ‘ลม’ แต่แปลว่า ‘ชีวิต’ หรือ ‘ลมหายใจ’

การใช้คำศัพท์อีกรอบที่อยู่คุณละข้ากับคำศักดิ์สิทธิ์คือคำ สแลง คำสแลง ตามคำจำกัด ความของนิวเเมน (Newman 1964:399) หมายถึงคำที่มีค่าต่ำซึ่งจะอยู่ชั่วระยะเวลาอันสั้น

เช่นเดียวกับคำศักดิ์สิทธิ์ คำสแลงต่างจากภาษาปกติในชีวิตประจำวันทางความหมาย เช่น [wapli-] ในภาษาทั่วไปแปลว่า ‘ชุดดิน ชุดหลุม’ แต่เป็นสแลงแปลว่า ‘วิ่งแจ้น วิ่งหนี’ คำว่า [k?anakwayinanne] ภาษาทั่วไปแปลว่า ‘น้ำพุ’ ถ้าใช้เป็นสแลงแปลว่า ‘ผู้หญิง’ ในวัฒนธรรมชูนี ความกระหายน้ำกับความต้องการทางเพศมักเป็นสิ่งที่คนชอบเบรี่ยบเที่ยบกันเสมอ

สแลงอาจมาจากคำที่อ้างถึงเหตุการณ์ เด่นดังเช่นพะสมัย เช่นคำว่า [huntas?la?la] ซึ่งแปล ตรงตัวว่า ‘ตัวยา’ แต่นำมาใช้เป็นสแลงแปลว่า ‘คลั่งผู้หญิง’ คำนี้ยังไปถึงภาพยนตร์การตุน เรื่องหนึ่งซึ่งหมาป่าเมื่อเห็นผู้หญิงสวยก็จะทำตัวยาแล้วเข้าไปใกล้เธอ

นอกจากนั้น สแลงในภาษาชูนียังใช้คำยืมจากภาษาอังกฤษเช่นคำว่า [pi?kongili] แปลว่า “جمูกปลา” คำว่า pis มาจาก fish ในภาษาอังกฤษ คำนี้ถ้าใช้เป็นสแลงแปลว่า “รูปหน้าอินเดียน แดงที่ชาวพิวข้าวชอบวดในปฏิทิน” (มีจมูกเหมือนปลา) คำว่า [su:ca?intiyan] มาจากภาษา อังกฤษว่า such an Indian แปลว่า “คนที่เงอะงะในโอกาสต่างๆ เช่นเชื้อม้า หรือแบกถังน้ำ

สำหรับชาวชูนี การใช้คำศัพท์ศักดิ์สิทธิ์แสดงถึงเกียรติยศและศักดิ์ศรี การใช้สแลงแสดง ถึงความมีระดับต่ำ

สรุปได้ว่าในภาษาชนีมีคำอยู่ 3 ระดับคือ ระดับศักดิ์สิทธิ์(สูง) ระดับสแลง(ต่ำ) และระดับกลาง ๆ ซึ่งใช้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน นิวนเมนกล่าวว่าคำทั้ง 3 ระดับนี้ไม่ได้ตัดขาดออกจากกันและแตกต่างกันอย่างเด่นชัด ในการใช้จริง ๆ จะมีการก้าวข้ามกันบ้าง ชาวชนีทุกคนจะเรียนรู้คำศัพท์ทั้ง 3 ระดับซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ทางวัฒนธรรมของพวงเข้า

ผลงานที่อาจกล่าวได้ว่า เป็นที่รู้จักกันดีที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับวัฒนลีลา คือหนังสือของมาร์ติน โจส (Joos 1961) เรื่อง The Five Clocks (นาฬิกา 5 เรือน) ซึ่งวิเคราะห์การใช้ภาษาอังกฤษโดยแบ่งการใช้ออกเป็นวัฒนลีลาที่แตกต่างกัน 5 ระดับ เหตุที่โจสให้ชื่อหนังสือว่า “นาฬิกา 5 เรือน” ก็ เพราะเขาเปรียบเทียบนาฬิกาหลายเรือนที่แสดงเวลาแตกต่างกันในที่ๆเดียว กันเหมือนการใช้ภาษาเดียวกันแต่แตกต่างกันตามสถานการณ์ต่าง ๆ เช่นได้ยกเรื่องตอกขึ้นมาเล่าไว้ตอนต้นของหนังสือดังนี้

Ballyhough railway station has two clocks which disagree by some six minutes. When one helpful Englishman pointed the fact out to a porter, his reply was “Faith, sir, if they was to tell the same time, why would we be having two of them ?”

ข้อความที่ยกมาออดเป็นภาษาไทยได้ดังนี้

ที่สถานีรถไฟเบลลีไฮ มีนาฬิกาแขวนอยู่ 2 เรือน ซึ่งบอกเวลาต่างกัน 6 นาที ชาวอังกฤษผู้บรรณาดีคนหนึ่งได้บอกคนขับรถเป่าเรื่องนาฬิกา 2 เรือนนั้น แต่ก็ได้รับคำตอบว่า “อ้าวท่านครับ ถ้าจะให้นาฬิกา 2 เรือน บอกเวลาเดียวกัน แล้วเราจะมีทั้ง 2 เรือนไว้ทำไมล่ะครับท่าน?”

โจสเปรียบเทียบภาษาอังกฤษมาตรฐานเป็นเวลามาตรฐานที่เรียกว่า Central Standard Time ซึ่งคนส่วนใหญ่พยายามปรับ “นาฬิกาแห่งภาษา” (clocks of language) ให้เท่า Central Standard Time (Joos 1961:4)

ในหนังสือของเขาตลาดทั้งเล่ม โจสอ้างถึง porter ในฐานะเป็นตัวแทนของคนที่เข้าใจภาษาเป็นอย่างดี และให้ตัวละครชื่อ Miss Fidditch เป็นตัวแทนของครูที่เข้มงวดและเคร่งครัดกับการใช้ภาษาให้ถูกต้องตลอดเวลา คิดถึงแต่เรื่องถูกผิด โดยไม่มองภาษาแบบที่ใช้กันจริง ๆ โจสใช้

ลีลาแบบเสียดสี (satire) ใน การเขียนหนังสือเล่นนี้ แต่มีรายละเอียดและประเด็นที่น่าสนใจ สำหรับนักภาษาศาสตร์สังคมมาก

โจนส์แบ่งภาษาอังกฤษตามการใช้ออกเป็น 5 ระดับ วัจนลีลาเป็นมิติหนึ่งใน 4 มิติของการมองภาษา 5 ระดับแต่ละมิติก็จัดเป็นสเกลหนึ่งและแต่ละสเกลมี 5 ระดับดังนี้

อายุ (age)	วัจนลีลา (style)	ความกว้างของ ประสบการณ์ทางภาษา (breadth)	ความรับผิดชอบ (responsibility)		
	ดีที่สุด (best)	ดีมาก (better)	ดี (good)	พอใช้ (fair)	เลว (bad)
1. วัยชรา (senile)	ตายตัว (frozen)	ผู้ดี (genteel)	ดีที่สุด (best)		
2. วัยผู้ใหญ่ (mature)	เป็นทางการ (formal)	พิถีพิถัน (puristic)	ดีมาก (better)		
3. วัยรุ่น (teenage)	หารือ (consultative)	มาตรฐาน (standard)	ดี (good)		
4. วัยเด็ก (child)	เป็นกันเอง (casual)	ภูมิภาค (provincial)	พอใช้ (fair)		
5. วัยทารก (baby)	สนิทสนม (intimate)	ชาวบ้าน (popular)	เลว (bad)		

(Joos 1961:11)

มีข้อควรสังเกต คือสเกลอายุที่แสดงข้างต้นนี้ เป็นการเปรียบเทียบภาษาแต่ละระดับว่า เมื่อนำภาษาของผู้พูดวัยต่าง ๆ กัน ทั้งนี้โจนส์ไม่ได้หมายความว่า ผู้พูดแต่ละวัยพูดได้แต่ภาษาระดับของตนเท่านั้น อีกนัยหนึ่ง ท่านผู้อ่านต้องไม่ปนสเกลอายุในที่นี้กับตัวแปรอายุที่ได้กล่าวถึงในบทที่ 3 เพราะความจริงแล้ว ผู้พูดทุกวัยสามารถใช้ภาษาระดับต่าง ๆ ได้ตามบริบทของการใช้ ในที่นี้ ภาษาระดับสูงสุดเปรียบเหมือนภาษาของคนที่รากพื้นที่สุด สุกงอมและแก่จัด ส่วนระดับรองลงมาเปรียบเหมือนภาษาของผู้ใหญ่วัยโตเต็มที่ รองลงมาอีก 3 อันดับ เปรียบเหมือนภาษาของวัยรุ่น เด็กและทารกตามลำดับ

สเกลวัจนลีลาเป็นสเกลที่หนังสือของโจสท์เล่นอุทิศให้และเราจะได้กล่าวถึงโดยละเอียดต่อไป

ส่วนความกว้างของประสมการณ์ทางภาษาันนั้น โจสมองภาพการใช้ภาษาว่าจากระดับชาวบ้าน (ต่ำสุด) ขึ้นไปจนถึงระดับมาตรฐานประสมการณ์จะกว้างออก แต่จากระดับมาตรฐานขึ้นไปถึงระดับผู้ดี (สูงสุด) ประสมการณ์การใช้ภาษาจะแคบเข้าเพราะผู้พูดต้องจำกัดวงให้หมายกับบุคลิกภาพของตน

สำหรับความรับผิดชอบนั้น ผู้ใช้ภาษาระดับสูงสุดมีความรับผิดชอบกับความถูกต้องมากที่สุด ในระดับต่ำสุดผู้พูดแทบไม่ต้องมีความรับผิดชอบเลย สเกลนี้เป็นเพียงสเกลอุดมคติ โจสมีได้ยึดความหมายดีเฉพาะตามสเกลนี้ แต่กลับเห็นว่าการตีค่าการใช้ภาษาว่าดีหรือเลวเป็นเรื่องตกลอกเขากล่าวเป็นทำงานอย่าง Miss Fidditch จึงจะเป็นเจ้าของสเกลเช่นนี้ได้

โจสได้สรุปในเรื่องการใช้ภาษาว่า ถึงแม้จะจัดระดับได้ว่าอะไรดีที่สุด ระดับใดเลวที่สุด แต่ความจริงเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ชุมชนไปตั้งบรรทัดฐานไว้เอง และกำหนดว่าภาษาแบบใดดีแบบใดเลว การใช้จริง ๆ ไม่มีอะไรดีหรือเลว ดังคำกล่าวที่ยกมาดังนี้

In short, the community's choice of what shall be rated as 'bad'
(in general even by those who use it) apparently is an arbitrary
choice, so that usage is never good or bad but thinking makes it so.

(Joos 1961:14)

“กล่าวโดยย่อ การที่ชุมชนจะเลือกว่าการใช้ภาษาแบบใดควรถือเป็นบรรทัดฐาน และแบบใดควรถือว่า ‘เลว’ (โดยทั่วไปและโดยคนที่ใช้ภาษาแบบนั้นเองด้วย)
เห็นได้ชัดว่าเป็นสิ่งสมมติ ดังนั้นการใช้ภาษาจริง ๆ ไม่มีดีหรือเลว แต่การคิดจะทำให้เป็นไปเช่นนั้น”

สำหรับหน้าที่และลักษณะทางภาษาของวัฒนศึกษาทั้ง 5 ระดับที่โจสได้อธิบายไว้ ได้มีผู้นำไปใช้ และอธิบายเพิ่มเติมพร้อมกับให้ตัวอย่าง เพื่อแสดงลักษณะทางภาษา ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นเช่น Finocchiaro (1983:25) และวีดีโอเทป เรื่องวิธีภาษาของภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน (Varieties of American English) ตอนความแตกต่างทางวัฒนศึกษา (Stylistic Differences)¹

¹ วีดีโอดูนี้เผยแพร่โดยสำนักข่าวสารอเมริกัน (United States Information Agency) วีดีโอเทป ตอนนี้เป็นตอนที่ 3 ของชุดที่ชื่อว่า Varieties of American English พิธีกรหรือผู้อธิบายประจำเดินต่าง ๆ คือ Roger Shuy และ Dennis Preston นักภาษาศาสตร์สังคมที่มีเชื้อชาติอเมริกัน

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการพูดที่ใช้ภาษา 5 ระดับแตกต่างกัน (เรียงจากระดับต่ำสุดไปทางสูงสุด)

ตัวอย่างการถามว่าจะไปดูหนังด้วยกันไหม

- สนิทสนม : How about (what about) coming to the movies tonight?
- เป็นกันเอง : Would you like to come to the movies tonight?
- หารือ : Do you think there is a good film we might go to see tonight ?
- เป็นทางการ : Might I escort you to the movies tonight?
- ตายตัว : I would deem it a privilege if you would accompany me to the cinema tonight. (ในสถานการณ์เช่นนี้การพูดแบบตายตัวเป็นเพียงการพูดตลาดๆ เท่านั้น)

(Finocchiaro 1983:25)

ตัวอย่างการกล่าวคำอำลา²

- สนิทสนม : Bye-bye.
- เป็นกันเอง : Bye now. See you.
- หารือ : Good-bye.
- เป็นทางการ : Good-bye, ladies and gentlemen.
- ตายตัว : On behalf of the committee, we wish you a fond farewell.

วัจนลีลาทั้ง 5 ระดับมีหน้าที่แตกต่างกัน และมีลักษณะทางภาษาที่แตกต่างกันด้วยดังจะได้กล่าวถึงแต่ละวัจนลีลาดังนี้

(1) วัจนลีลาตายตัว เป็นรูปแบบของภาษาที่ใช้โดยความระมัดระวังมากที่สุด ใช้ในโอกาสที่สำคัญมาก ๆ เป็นภาษาที่เป็นสัญลักษณ์ สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของสังคมที่ใช้ภาษานั้น ๆ ใช้พูดกับบุคคลมีชื่อเสียง สูงศักดิ์และที่ผู้พูดต้องการให้ความเคารพอย่างสูง เป็นวิธีภาษาที่ปกติแล้วไม่ใช้สันหนนาในชีวิตประจำวัน แต่มักพบในวรรณกรรมชั้นสูงและพิธีการสำคัญ ๆ

² ตัวอย่างเหล่านี้ได้จากวีดีโອชุดที่กล่าวไว้ในเชิงอรรถที่ 1

วัจนลีลาตายตัวมีลักษณะทางภาษาคือ ใช้ภาษาที่อลังการ ถ้อยคำหรูหรา ประดับประดาด้วยคำไฟเราะ ซึ่งชาวบ้านอาจไม่เข้าใจความหมาย มีรูปประโภคซับซ้อนและข้อสำคัญคือรูปแบบมักตายตัว ดินไม่ได้ เดยใช้มาอย่างไรในอดีตก็ใช้เช่นนั้นสืบท่อ กันมา

ตัวอย่าง

ladies and gentlemen. Have you reached the verdict ?

(คำถามที่ถามลูกขุนในศาลของอเมริกัน)

On behalf of this committee....

I would deem it a privilege....

We take a great pleasure to introduce....

จะสังเกตได้ว่าในสังคมที่พูดภาษาอังกฤษเขามิใช้คำพูดที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างบนนี้ ในชีวิตประจำวัน ถ้าใช้จะเป็นเรื่องตลก

(2) วัจนลีลาเป็นทางการ เป็นรูปแบบของภาษาที่ใช้ในสถานการณ์ที่สำคัญ แต่ไม่ถึงกับเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หรือสัญลักษณ์ของประเทศ เช่นแบบตายตัว เป็นวิธีภาษาที่สุภาพและมีความหรูหราในถ้อยคำ และรูปประโภคพอสมควร เนื่องด้วยลักษณะสำคัญของวัจนลีลานี้คือ การแสดงความแยกตัวของผู้พูดออกจากผู้ฟัง (detachment) และการเชื่อมโยงความ (cohesion) วัจนลีลาแบบนี้จึงไม่เป็นธรรมชาติแต่จะมีการแก้ไขแล้วแก้ไขเล่าเพื่อให้เหมาะสม ถ้าไม่มีการแก้ไขก็ต้องเตรียมอย่างดี ในด้านการออกเสียง จะออกเสียงพยัญชนะและสะรองอย่างชัดเจน ระมัดระวัง ไม่ลดรูป ไม่ใช้คำย่อ เช่นใช้ cannot, do not แทน can't , don't

ในด้านไวยากรณ์ วัจนลีลาเป็นทางการจะใช้ประโยชน์ที่ผูกติดกันอย่างกระชับ ไม่มีการพูดช้า ส่วนคำศัพท์เฉพาะในสาขาวิชา ซึ่งผู้ที่ไม่ได้อยู่ในแวดวงนั้นจะไม่เข้าใจ (เช่นภาษาที่ใช้เขียนบทความวิชาการ)

ตัวอย่าง

Would you sit down, please?

I am delighted to meet you.

May I help you ? (ไม่เป็นทางการใช้ can)

We may not see one another for some time . (ไม่เป็นทางการใช้ might)

(3) วัจนลีลาหารือ เป็นรูปแบบของภาษาที่ใช้ในการติดต่อธุรกิจ เช่นการซื้อขายในชีวิตประจำวัน เป็นการใช้ภาษาที่อนุญาตให้ผู้ฟังเข้ามามีส่วน มีการโต้ตอบกัน จะสังเกตได้จากการที่ผู้ฟังแสดงปฏิกิริยาโดยต้อง ด้วยคำเช่น I see, Ha ha, I guess so, Okay

ลักษณะทางภาษาของวัจนลีลานี้ต่างจากลักษณะของวัจนลีลาเป็นทางการคือ การออกเสียงไม่ชัดเจน สมบูรณ์ และระมัดระวังเท่าแบบเป็นทางการ มีการใช้คำย่อ เช่น I don't, We can't. ไวยากรณ์ก็หลวงกว่าแบบเป็นทางการ ประโยชน์ไม่ซับซ้อนเท่าและคำศัพท์ก็เป็นคำศัพท์ทั่ว ๆ ไปไม่เฉพาะสาขาวิชา และไม่ต้องคัดเลือกด้วยความระมัดระวังนัก ด้วยอย่าง

Why don't you come in ?

Can I help you ?

Brown, I guess. (ประโยชน์เต็มคือ I would like some brown socks, I guess ซึ่งเป็นประโยชน์ที่ตอบคำถามว่าต้องการถุงเท้าสีอะไร)

เป็นที่สังเกตได้ว่าในวัจนลีลานี้ การขึ้นต้นประโยชน์ใช้คำเช่น Well, And, But ซึ่งในวัจนลีลาเป็นทางการจะใช้คำเช่น Moreover, However แทน

สรุปแล้ว วัจนลีลาหารือ เป็นวิธีภาษาที่เป็นกลางที่สุด ไม่สูงเกินไปหรือต่ำเกินไป หรือไม่เป็นทางการและไม่เป็นกันเองจนเกินไป ใช้ในชีวิตประจำวันที่ทำงาน ในการติดต่อบุคคลภายนอก และการประกอบอาชีพของคนในสังคม

(4) วัจนลีลาเป็นกันเอง เป็นรูปแบบของภาษาที่ใช้กับเพื่อนสนิท คนที่รู้จักคุ้นเคยกัน หรือ คนภายในวงการเดียวกัน ใช้เมื่อผู้พูดอยู่ในสถานการณ์ที่สบาย ๆ ในเวลาว่าง ในงานพบปะสังสรรค์ ในการใช้ภาษาเช่นนี้ ผู้พูดไม่ต้องระวังตัวเลย ทุกอย่างจะเป็นธรรมชาติหมวด ลักษณะทางภาษาของวัจนลีลาเป็นกันเองที่ต่างจากแบบเป็นทางการและหารือ คือ ในด้านการออกเสียงจะมีการออกเสียงไม่สมบูรณ์ เสียงบางเสียงพูดไม่ชัด การพูดรัวและเร็วขึ้น มีการละคำ เช่น Can I help you? เป็น C'n I help you? ส่วนทางด้านไวยากรณ์ ก็ใช้ประโยชน์ที่ไม่สมบูรณ์ไม่เป็นไปตามหลักของนักไวยากรณ์ ใช้ประโยชน์เรียนง่าย มีการละคำที่ไม่สำคัญในประโยชน์ เช่น article ตั้งตัวอย่าง The coffee is cold เป็น coffee's cold. ในด้านคำศัพท์มีการใช้คำสlang ซึ่งคนที่อยู่นอกกลุ่มจะไม่เข้าใจ (ในวัจนลีลาหารือไม่มีการใช้สlang) เช่น ถ้าวัจนลีลาหารือพูดว่า That really surprises me. และแบบเป็นทางการพูdw่า That's really surprising. แบบเป็นกันเองจะพูดได้หลายแบบส่วนใหญ่เป็นสlang เช่น :

That blows my mind.

You could have knocked me over with a feather .

Far out.

ด้วยเหตุที่วัจนะลีลาเป็นกันเอง มีความหลากหลายในตัวของมันเอง จึงเป็นวัจนะลีลาที่มีการแพร่ทางด้านภาษาอย่างมาก เช่นในภาษาไทย เวลารับประทานอาหารอร่อยมาก บางคนพูดว่า “แซบหลาย” กับเพื่อนที่คุ้นเคย บางคนพูดว่า “หย่อยที่ซึ้ด” เหล่านี้ล้วนแต่เป็นวัจนะลีลาเป็นกันเองทั้งสิ้น

(5) วัจนะลีลาสนิทสนม เป็นรูปแบบภาษาที่ใช้ในครอบครัวและกับบุคคลที่ผู้พูดสนิทด้วยอย่างมาก ไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้าก่อนพูด และเช่นเดียวกับวัจนะลีลาเป็นกันเอง วัจนะลีลาสนิทสนมมีความเป็นธรรมชาติมาก ลักษณะทางภาษาคล้ายกับแบบเป็นกันเองแต่ต่างกันตรงที่มีการระคำพูดไว้ในฐานที่เข้าใจมากกว่า ผู้ที่สนิทสนમกันมักมีสิ่งที่เข้าใจร่วมกัน และเดาจากปริบพิธได้ นอกนั้น ยังใช้ขอวัจนะภาษาประกอบมากกว่าวัจนะลีลาแบบอื่นๆ เช่น สีหน้าและท่าทางต่างๆ การออกเสียงก็ไม่ชัดถ้อยชัดคำ

ตัวอย่าง

Kay (มาจาก Okay)

Jeet jet? (มาจาก Did you eat yet?)

นอกจากนั้น อีกสิ่งหนึ่งที่แยกวัจนะลีลาสนิทสนมออกจากแบบเป็นกันเองคือการใช้ศัพท์เฉพาะกลุ่มที่เรียกว่า jargon หรือ cant (แบบเป็นกันเองใช้สแลง) ศัพท์เฉพาะกลุ่มเช่น ศัพท์ในหมู่กลุ่มโจรสลัดนักสูบกัญชา ไม่ใช่คำทั่วไปอย่างสแลง ตัวอย่างคำเฉพาะกลุ่ม เช่นในหมู่นักล้วงกระเป่าในสหรัฐอเมริกา จะใช้ศัพท์ที่ต่างจากศัพท์ที่ใช้ทั่วไปดังนี้

ศัพท์ทั่วไป

picking a pocket

(การล้วงกระเป๋า)

a watch (นาฬิกา)

policeman (ตำรวจนครบาล)

victim (เหยื่อ)

wallet (กระเป๋าตัง)

empty wallet (กระเป๋าเปล่าๆ)

ศัพท์เฉพาะกลุ่มนักล้วงกระเป่า

the beat, the sting, a come-off

a toy, timble, turnip, kettle,

a buttons, fuzz

chump, mark, yap hoosier.

a poke, leather, hide

a cold poke, dead skin, bloomer.

a ring (แหวน)	a hoop
paper money (ธนบัตร)	rug, soft
overcoat (เสื้อ冬ก)	tog
pickpockets (นักล้วงกระเป๋า)	guns, cannons, whiz.

(Mencken 1982:718-9)

วัจลีลาทั้ง 5 ระดับที่ได้กล่าวไปแล้วนี้ เจ้าของภาษาจะรู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และปริบพริบที่นี่ ๆ แต่สำหรับผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา เช่นนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษ เป็นภาษาต่างประเทศมากประสบปัญหา ในการเลือกใช้วัจลีลาในภาษาอังกฤษให้เหมาะสมกับบริบท และเรื่องวัจลีลาเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ถึงแม้จะมีสอนอยู่บ้างในตำราต่าง ๆ แต่ก็นับว่ายังได้รับความสำคัญน้อยไป ผู้เรียนอาจต้องใช้การสังเกตของตนเองช่วยในการเรียนรู้วัจลีลา และข้อเสนอสำหรับผู้เรียนภาษาต่างประเทศเพื่อให้เป็นไปได้และไม่ยุ่งยากเกินไปในการเรียนรู้วัจลีลา ผู้เรียนควรสนใจเพียง 3 วัจลีลาคือระดับตรงกลางใน 5 ระดับที่กล่าวมาแล้วก็จะเป็นการเพียงพอ เพราะแบบตายตัวและแบบสนิทสนมผู้เรียนมีโอกาสใช้ได้น้อย ตำราบางเล่ม แบ่งวัจลีลาออกเป็น 2 ระดับที่ต่างกันคือ แบบเป็นทางการ และแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งก็นับว่าเป็นความคิดที่ดี เพราะง่ายต่อการแยกให้ต่างสำหรับผู้เรียน

11.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับวัจลีลา

ในงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัจลีลา ผู้วิจัยอาจมองวัจลีลาต่างไปจากวัจลีลาทั้ง 5 ระดับ ของมาร์ติน โจส ที่ได้กล่าวไปแล้ว ลับอฟ (1972:99) แบ่งวัจลีลาที่ศึกษาออกเป็น 5 ประเภท เรียงตามลำดับตั้งแต่เป็นกันเองมากที่สุดไปน้อยที่สุดดังนี้

แบบเป็นกันเอง (casual)

แบบระมัดระวัง (careful)

แบบการอ่านเรื่อง (passage reading)

แบบการอ่านเป็นคำ ๆ (word list)

แบบการอ่านคำคู่เทียบเสียง (minimal pairs)

ลับอฟนำเอาเรื่องวัจลีลาเข้ามาเกี่ยวพันกับการออกเสียง เช่นการออกเสียง (r) ของพนักงานในห้างสรรพสินค้าในครนิว约ร์ค (ดู 5.3) โดยที่เขาต้องการค้ำตอบที่ว่าการออกเสียง (r) เป็น [r] จะแปรไปตามวัจลีลาหรือไม่ ค้ำตอบที่ได้รับจากการวิเคราะห์การออกเสียง (r)

และเสียงอื่น ๆ ที่ลับอฟศึกษาอภิมาทำนองเดียวกันคือ ในวันลีลาที่เป็นทางการหรือที่ผู้พูดต้องใช้ความระมัดระวังมาก การออกเสียง (r) เป็น [r] (เสียงมีศักดิ์ศรี) ก็จะมีความถี่สูง และในวันลีลาที่ตรงข้ามคือ ไม่ต้องใช้ความระมัดระวัง ความถี่ในการออกเสียง [r] ก็จะน้อย

มีข้อผิดพลาดข้อหนึ่งเกี่ยวกับการใช้คำว่า วันลีลา ของลับอฟ ลับอฟใช้ วันลีลา ในความหมายที่ต่างจากโอลส์ (1967) วันลีลา ของลับอฟดูเหมือนจะหมายถึงแบบหรือประเภทของการใช้ภาษา และการแบ่งวันลีลาของลับอฟมีรากฐานมาจากข้อสมมติเบื้องต้นในใจที่ว่าการอ่านจะทำให้ภาษาเป็นทางการกว่าการพูด และในการอ่าน การอ่านข้อความต่อเนื่องจะเป็นทางการน้อยกว่าการอ่านคำซึ่งก็ยังเป็นทางการน้อยกว่าการอ่านคำคู่เทียบเสียง กล่าวโดยย่อ เกณฑ์ที่ทำให้ภาษาเป็นทางการหรือไม่ก็คือความตั้งใจหรือความจริงใจในการใช้ภาษานั่นเอง ดูความแตกต่างเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนดความแตกต่างในการใช้วันลีลาใน 9.3

แนวทางการศึกษาการแพร่ของภาษาตามวันลีลาแบบลับอฟได้มีผู้นำไปใช้อีกหลายคน ต่อมา เช่น ทรัดกิลล์ (Trudgill 1974b) ชี้ว่าการแพร่ของ (ng) ในภาษาอังกฤษ ในประเทศอังกฤษ ทรัดกิลล์แบ่งวันลีลาออกเป็น 4 ประเภท คือ แบบเป็นกันเอง (casual) แบบเป็นทางการ (formal) แบบการอ่านข้อความต่อเนื่อง (reading-passage) และแบบการอ่านเป็นคำๆ (word-list) ผลการศึกษายืนยันสมมติฐานที่ว่าการออกเสียง (ng) เป็น [n] (เสียงที่มีศักดิ์ศรี) จะมากขึ้นตามความเป็นทางการหรือความระมัดระวังของวันลีลา (ดูแผนภูมิที่ 5.6 ในบทที่ 5)

แสงจันทร์ ตรียุกต์ (2529) ศึกษาการแพร่ทางวันลีลาของการออกเสียง ร และ ล ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ของผู้ประ公示ช่วงประจำสถานที่วิทยุกระจายเสียงภาค เอฟ. เอ็ม. ในกรุงเทพฯ โดยกำหนดให้มี 4 วันลีลาในการเก็บข้อมูลคือ แบบการสัมภาษณ์ แบบการอ่าน (ประ公示) ทางวิทยุ แบบการอ่านบทความ และแบบการอ่านคำคู่เทียบเสียง เรียงลำดับจากที่เป็นทางการน้อยที่สุดไปยังที่เป็นทางการมากที่สุด ผลการวิเคราะห์แสดงว่าการออกเสียง ร และ ล เป็น [r] และ [l] (รูปแบบที่มีศักดิ์ศรีมากที่สุด) มีความถี่มากที่สุดในวันลีลาที่เป็นทางการมากที่สุดและลดลงตามลงมาจนถึงวันลีลาที่เป็นทางการน้อยที่สุด แต่ความแตกต่างที่เด่นชัดคือความถี่ในการออกเสียง ร เป็น [r] ในทางพูด (ให้สัมภาษณ์) กับการอ่านคำคู่เทียบเสียง ในการออกเสียง ร เป็น พยัญชนะตัน เช่น รัก ในการพูดตอนสัมภาษณ์พบเพียงร้อยละ 2 ส่วนในการอ่านคำคู่ (เช่น รัก-ลัก) พบร้อยละ 90 ส่วนในคำควบกล้ำเช่น ปราบ ในการพูดตอนสัมภาษณ์พบ [r] เพียงร้อยละ 2 ส่วนในการอ่านคำคู่พบถึงร้อยละ 88 ส่วนการออกเสียง ล ไม่ต่างกันมากนัก ในคำที่ใช้เป็นพยัญชนะตัน ไม่มีความแตกต่าง ส่วนในคำควบกล้ำ เช่น เปลี่ยน ความถี่ในการออกเสียง ล คือร้อยละ 60 กับ 97 ในการพูดตอนสัมภาษณ์กับการอ่านคำคู่ ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป ผลงานวิจัยการประท้วงวัจนะลีลาของการออกเสียงในภาษาอังกฤษ และภาษาไทยที่กล่าวมาแล้วยืนยันสมมติฐานที่ว่าในวัจนะลีลาที่ยิ่งเป็นทางการหรือที่ยิ่งต้องใช้ความระมัดระวังมากขึ้น ผู้พูดจะยิ่งใช้รูปแบบที่มีศักดิ์ศรีมากขึ้น

11.4 การจำแนกประเภทวัจนะลีลาในภาษาไทย

ในภาษาไทยยังไม่มีผู้ใดแบ่งวัจนะลีลาในภาษาไทยไว้แน่นอน หากเราจะถือว่าวัจนะลีลาทั้ง 5 ระดับในภาษาอังกฤษที่มาร์ติน โจสแบ่งประเภทไว้เป็นสามกล เรายาจนำมายกต่อไปให้เข้ากับภาษาไทยได้ ซึ่งดูเหมือนจะประยุกต์ได้ดีดังจะได้อธิบายและยกตัวอย่างดังนี้

(1) วัจนะลีตาatyตัว ในภาษาไทยคงจะได้แก่รูปแบบของภาษาที่ใช้พูดกับบุคคลที่เป็นที่เคารพสักการะสูงสุด เช่นภาษาที่ใช้กราบบังคมทูลพระมหากษัตริย์ และราชศัพท์ที่ใช้บรรยายพระราชกรณีกิจต่าง ๆ นอกจากนี้ ภาษาที่ใช้เรียกขานในศาล ในที่ประชุมรัฐสภา ภาษาที่ใช้กล่าวในพิธีการที่สำคัญต่าง ๆ ล้วนเป็นวัจนะลีตาatyตัวทั้งสิ้น

ตัวอย่าง

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชโองการสกราบบังคมทูล อัญเชิญใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทพระราชทานปริญญาบัตร

ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้มาร่วมพิธี...

ข้าพเจ้าจึงขอแสดงความชื่นชมยินดีต่อท่านทั้งหลาย...และขออาภารณาคุณพระคริรัตนตรัย ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงคุ้มครองให้ทุกท่านประสบแต่ความสุขสมบูรณ์ด้วย จตุรพิธพรโดยทั่วถ้น

ข้าแต่ศาลที่เคารพ...

(2) วัจนะลีลาเป็นทางการ คือรูปแบบของภาษาที่ใช้ในโอกาสสำคัญและใช้พูดกับบุคคลที่สูงกว่า แต่มีความยืดหยุ่นได้ ไม่ตายตัวเหมือนวัจนะลีตาatyตัว วัจนะลีลาเป็นทางการแสดงความสำคัญหรืออาจริงเอาจังของเรื่องที่พูด ภาษาที่ใช้เชี่ยนบทความวิชาการ ภาษาที่ใช้เขียนเอกสารทางราชการ ภาษาที่ใช้ในการกล่าวสุนทรพจน์โดยทั่วไป ภาษาที่ใช้ในการประชุมที่เป็นทางการทั้งหลาย และภาษาที่ใช้บันทึกรายงานการประชุม ถือได้ว่าเป็นวัจนะลีลาเป็นทางการ

ตัวอย่าง

การจัดการอบรมครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องกับธุรกิจประเภทนี้ได้รับความรู้ และทักษะตามหลักปฏิบัติสากล

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น คงจะเป็นแนวทางต่อการป้องกันและหลีกเลี่ยงอาชญากรเหล่านี้ได้บ้างไม่มากก็น้อย

คุณสมบัติควบคู่อีกประการของสารตัวนำยิ่งยาด (super conductor) คือถ้านำสารตัวนำยิ่งยาดวางไว้ในสนามแม่เหล็ก เส้นแรงแม่เหล็กจะถูกผลักออกจากหมุดสิ้น

ประธานขอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียน การสอนในมหาวิทยาลัย...

(3) วัจnlีลาหารือ ในภาษาไทยวัจnlีลานี้คงไม่ต่างจากในภาษาอังกฤษคือเป็นวิธีภาษาที่ใช้ในการสนทนาริดต่อทางอาชีพ การงาน การซื้อขาย ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการประชุมที่ไม่เป็นทางการ มีความจริงจังน้อยกว่าวัจnlีลาเป็นทางการ แต่ก็มากกว่าวัจnlีลาเป็นกันเอง ลักษณะทางด้านภาษาที่คงมีความอลังการน้อยกว่าแบบเป็นทางการ แต่วากยลัมพันธ์ไม่หลวงเท่ากับวัจnlีลาเป็นกันเอง รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะทางภาษาคงต้องศึกษากันโดยละเอียดต่อไป

ตัวอย่าง

อาจารย์ค อาจารย์ว่างใหม่คงตอนนี้

ก็หวังว่าท่านผู้ฟังคงจะได้รับความรู้และความสนุกสนานพอสมควรจากการบรรยายในวันนี้

เรื่องนี้ เรายังต้องพิจารณาให้รอบคอบกันลักษณะอย

ถ้าซื้อครน 500 บาท จะมีสิทธิ์ได้รับของสมนาคุณ

(4) วัจnlีลาเป็นกันเอง เป็นรูปแบบของภาษาที่ใช้พูดโดยไม่ระมัดระวัง พูดแบบตามสายตาและไม่รู้สึกตัว ไม่มีการเกร็ง ใช้พูดกับเพื่อน หรือคนที่คุ้นเคยกันพอสมควร ในการออกเสียง

ในภาษาไทยมักมีการออกเสียงไม่ชัดเจน มีการรวมคำหรือกร่อนคำมาก รูปประโยคไม่ชัดช้อน มีการละประธานและมีการซ้ำคำมาก คำศัพท์ที่ใช้มักมีสแลงปน และใช้คำลงท้าย (final particle) มาก

ตัวอย่าง

แทน ใจเย็น ๆ ไม่ต้องลีบก็ได้ (ออกเสียง รีบ เป็น “ลีบ”)

ห่วงว่าคงไม่เบี้ยวเรนาะครัวนี้ (คำว่า เบี้ยว เป็นสแลง แปลว่า “ไม่ทำตามสัญญา”)

มีปัญหาอะไรก็บอกเลยนะ ไม่ต้องรอให้ถาน (ประโยคไม่มีประธาน)

ตกลง เจอกันบ่าย 2 โงงพรุ่งนี้นั่น หัวดีจัง (ออกเสียงคำว่า สวัสดี เป็น “หัวดี-ดี”)

จะมามีตั้ง (meeting)วันเสาร์หรือเปล่า มีเพื่อนจาก “หมา-ลัย” อื่นมาด้วยนะ (คำว่า มหาวิทยาลัย กร่อนเป็น “หมา-ลัย”)

(5) วัจnlีลาสนิทสนม ในภาษาไทยวัจnlีลาสนิทสนમอาจจะยากที่จะแยกให้ต่างหาก แบบเป็นกันเอง เพราะในภาษาไทยการละคำ การกร่อนคำ การใช้คำสแลงก็เป็นลักษณะที่พบในวัจnlีลาสนิทสนมด้วย อย่างไรก็ตามวัจnlีลาสนิทสนມในภาษาไทยอาจสังเกตได้จากการละคำที่มีมากกว่า และมีการใช้คำย่อที่ผู้อุปผู้อุปกรณ์ไม่เข้าใจ เป็นภาษาที่ใช้ในครอบครัว หรือในกลุ่มที่สนิทสนมกันมาก ๆ การออกเสียงมีการกร่อนคำมากกว่าแบบเป็นกันเอง และผู้ฟังต้องเข้าใจปรับทรุ่นกับผู้พูด

ตัวอย่าง

แบบสนิทสนม	แบบเป็นกันเอง
หิวยัง เอาเลยไม้	หิวหรือยัง จะกินเดี่ยวนี้เลยไหม
กะอีแคนนี สอ บอ มอง	เรื่องแคนนี ทำได้สบายมาก
ตีนสายจัง เดี่ยวไม่ทันหรอ ก	ทำไม่ตีนสายจัง เดี่ยวไปโรงเรียนไม่ทันหรอ ก
เอาอีกใหม	ต้องการข้าวอีกใหม
ไม่แล้ว อิ่ม	ไม่เอา อิ่มแล้ว

11.5 สรุป

ในบทนี้ท่านได้มองภาษาจากอีกมิติหนึ่งคือจากลักษณะของภาษาเองซึ่งสัมพันธ์กับผู้ฟัง สถานการณ์และปัจจัยที่เกี่ยวกับปริบทต่าง ๆ การแบ่งภาษาออกเป็นวัจnlีลาแบบต่าง ๆ เป็นเรื่องที่ไม่มีเกณฑ์ตายตัว ทั้งนี้แล้วแต่ผู้แบ่งจะตั้งเกณฑ์เอาเอง แต่โดยส่วนใหญ่ รวมทั้งมาร์ติน โจสด้วย การแบ่งวัจnlีลาจะแบ่งตามเกณฑ์สถานการณ์การใช้ภาษาซึ่งเป็นตัวกำหนดการเลือกรูปแบบของภาษาแบบต่าง ๆ ซึ่งรวมเรียกว่า วัจnlีลาแบบต่าง ๆ

เกณฑ์อื่น ๆ ที่ใช้กำหนดประเภทของวัจnlีลา ก็มี เช่น ความตั้งใจ ความระมัดระวัง และความรู้สึกตัวในการพูด ซึ่งคลุมไปถึงการอ่านด้วย และในการอ่าน ถ้าอ่านเป็นคำ ๆ ผู้อ่านจะใช้ความระมัดระวังมากกว่าอ่านข้อความต่อเนื่อง ดังนั้นการอ่านเป็นคำ ๆ อาจถือว่าเป็นวัจnlีลาแบบระมัดระวังหรือเป็นทางการมากกว่าอ่านข้อความต่อเนื่อง

โดยทั่วไป วัจnlีلامักแบ่งเป็นประเภทกว้าง ๆ ประเภทของวัจnlีลาที่มาร์ติน โจสเสนอไว้ 5 ประเภทหรือ 5 ระดับนั้นดูเหมือนจะเป็นสากลที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับ ภาษาอื่น ๆ ได้ รวมทั้งภาษาไทยด้วย

คำถาม (บทที่ 11)

- ทำไม่วิธีภาษาทั้ง 2 ประเภทของเบอร์นสไตน์จึงน่าจะอยู่ในมิติของวัจnlีลามากกว่าในมิติของภาษาอยู่
- ในภาษาไทยมีการใช้ภาษาต่างระดับแบบภาษาชนน์หรือไม่ อย่างไร
- มีงานวิจัยใดบ้างที่ศึกษาการแปลตามวัจnlีลาตามแบบของลานอฟ
- จงยกตัวอย่างคำพูดที่เป็นวัจnlีลาทั้ง 5 ระดับในภาษาไทยที่ใช้สื่อสารหัวข้อต่างๆ เช่น การขอร้อง การขอโทษ การทักทาย การกล่าวอุทาน การขอบคุณ เป็นต้น
- จะระบุว่าทำเนียบภาษาต่อไปนี้เป็นวัจnlีลาอะไร และมีลักษณะเด่นทางภาษาอย่างไร

ภาษาในบทความวิชาการ

ภาษาพาดหัวข่าว

ภาษาในรายการ จ.ส. 100

ภาษาการบรรยายในมหาวิทยาลัย

ภาษาหาเลี้ยง

ภาษาโฆษณา

ภาษาที่แม่พูดกับลูก

ภาษาหาเลี้ยง

ภาษากฎหมาย

ภาษาวนนิยาย

ภาษาพระเทคโนโลยี

ภาษาในการสัมภาษณ์

ภาษาพูดและภาษาเขียน 12

12.1 ภาษาที่สื่อโดยการพูด และภาษาที่สื่อโดยการเขียน

คำว่า ภาษาพูด และ ภาษาเขียน มีหลายคนใช้ในความหมายว่า “ภาษาที่สื่อโดยการพูด” และ “ภาษาที่สื่อโดยการเขียน” นับตั้งแต่สมัยอริสโตเตล ซึ่งตั้งข้อสังเกตว่า การเขียนร้อยแก้วนั้น ไม่เหมือนกับภาษาพูด (Devito 1966:73) บลูมฟิลด์ (Bloomfield 1933:21) และการเขียน ออกจาก การพูดโดยกล่าวว่า การเขียนไม่ใช่ภาษา แต่เป็นเพียงการบันทึกภาษาด้วยเครื่องหมายที่เห็นได้ด้วยตาเท่านั้น

มีหลายคนที่ศึกษาความแตกต่างระหว่างภาษาที่สื่อโดยการพูดและโดยการเขียนในแนวต่างๆ กัน วาเชก (Vachek 1973) โอลสัน (Olson 1977) แคปลัน (Kaplan 1984) และโคลเลอร์ส (Kolers 1985) ศึกษาความแตกต่างระหว่างภาษาทั้ง 2 แบบในด้านหน้าที่ที่ต่างกันในสังคม แต่ไม่ได้อ่อนอิงว่าอะไรสำคัญกว่า จากการศึกษาเหล่านี้สรุปได้ว่าการพูดมีไว้เพื่อที่มนุษย์จะได้สื่อความคิด และอารมณ์ไปยังผู้อื่น ส่วนการเขียนเป็นนามธรรม ซับซ้อน และเป็นเชิงวิเคราะห์มากกว่าการพูด

กูดดีกับวัตต์ (Goody and watt 1963) และอง (Ong 1982) ชี้ให้เห็นว่าการเขียนเป็นการปฏิวัติทางระบบความนึกคิดและมโนทัศน์ของมนุษยชาติ สังคมที่มีแต่ภาษาพูดกับสังคมที่มีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนแตกต่างกันมาก สังคมที่มีภาษาเขียนจะซับซ้อนมากกว่า

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาเชื่อว่าภาษาเขียนเรียนรู้ได้ยากกว่า ต้องอาศัยความชำนาญในการเรียนรู้มากกว่า เพราะเป็นนามธรรมกว่า และยังเชื่อกันว่าภาษาเขียนมีความสมบูรณ์ และถูกต้องมากกว่าด้วย

ในด้านความแตกต่างกันทางภาษา มีผู้ศึกษาความแตกต่างกันระหว่างภาษาพูดกับภาษาเขียนไว้หลายคน แบลนเคนชิป (Blankenship 1962) และโกลุป (Golup 1969) ศึกษาความแตกต่างโดยนับความถี่ของการปรากฏของโครงสร้างบางอย่างในการพูดกับการเขียน ดรีเม้น (Drieman 1962 อ้างใน Tiencharoen 1987:33) ใช้วิธีนับคำและพยานค์ พบร่วมกับการเขียน ข้อ

ความจะสั่นกว่าการพูดแต่ประกอบด้วยคำที่ยาวกว่าและคำหลายพยางค์มากกว่า มีคำศัพท์มากกว่า และศัพท์ที่ใช้มีความหลากหลายมากกว่า

ในด้านโครงสร้าง ในการเขียนพบว่าประโยคจะยาวกว่า และใช้ประโยคซับซ้อนมากกว่า (O'Donnell 1974, Kroll 1977, Ochs 1979, Chafe 1982, 1985, Danielewicz 1984)

สำหรับภาษาไทย ผู้ที่ศึกษาความแตกต่างของภาษาที่สืบโดยการพูด กับภาษาที่สืบโดยการเขียนของไทยไว้อย่างละเอียดคือ สุภารี เที่ยรเจริญ (Tiancharoen 1987) งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ คือเปรียบเทียบ ภาษาพูด กับ ภาษาเขียน ตามแนวภาษาศาสตร์และภาษาศาสตร์สังคม จุดเน้นสำคัญคือวิเคราะห์ว่าลักษณะทางภาษาแบบใดที่บ่งบอกว่าเป็น ภาษาพูด หรือเป็น ภาษาเขียน ลักษณะต่างๆที่วิเคราะห์ได้แก่ การใช้อันุประโยคในสังกรประโยค (subordination) การใช้อันุประโยคในอเนกประสงค์ (coordination) การแปลงคำกริยาให้เป็นคำนาม (nominalization) ประโยคคำถาม (questions) ประโยคคำสั่ง (imperatives) การอ้างอิงโดยตรง (direct quotes) คำลงท้าย (particles) และการพูดซ้ำ (repetition)

ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้มาจากการวิจัย 6 อายุที่สืบโดยการเขียน 3 อายุที่สืบโดยการเขียนทางวิชาการ และบทความจากนิตยสาร และที่สืบโดยการพูด 3 อายุที่ได้แก่ บทสนทนากับนักเรียนทางวิชาการ และข้อความจากวิทยุโทรทัศน์

ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยแสดงอย่างละเอียดว่าแต่ละชนิดของภาษาที่เลือกมานั้นมีความถี่ในการใช้ลักษณะทางภาษาแต่ละชนิดอย่างไร เช่นใช้ประโยคคำถามเป็นความถี่เท่าใด ประโยคคำสั่งเป็นความถี่เท่าใด และยังวิเคราะห์ลักษณะของภาษาที่สืบโดยการพูด โครงสร้างอะไรมาก แล้วแต่ลักษณะของภาษาที่สืบโดยการพูด เช่น ในกรณีอันุประโยค ผู้วิจัยจะพิจารณาอันุประโยคทุกแบบ เช่น นามานุประโยค (nominal clause) วิเศษนามาณุประโยค (adverbial clause) และพิจารณาลักษณะของภาษาที่สืบโดยการพูด เช่น คุณานุประโยค หรือคุณานุประโยค (relative clause) จะแยกเป็นประเภทที่ใช้ ที่ ซึ่ง อัน หรือ ไม่ใช้เลย และแต่ละประเภทประกอบต่างกัน ในการใช้ภาษาแบบต่างๆ (ที่สืบโดยการพูด และเขียน)

ตารางที่ยกมาเป็นตัวอย่างข้างล่างนี้ แสดงการวิเคราะห์การใช้คุณานุประโยคชนิดต่างๆ จำแนกตามการประกอบในภาษาแต่ละประเภท

จากตัวเลขที่แสดงในตาราง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า คุณานุประโยคแบบ ที่ พูดมากที่สุดทั้งในข้อความเขียนและพูด อนุประโยคแบบ ซึ่ง ใช้ในการเขียนมากกว่าการพูดส่วนอีก 2 ชนิดมีความแตกต่างน้อยมากในการเขียนและพูด

ตาราง 12.1 ชนิดของคุณานุประโยคในข้อมูลภาษาพูด

	บทสนทนา	บทวิทยุโทรทัศน์	การบรรยาย
ที่	89%	74%	80%
ชีง	0%	18%	9%
อัน	0%	2%	3%
ไม่ใช้เลย	11%	6%	8%
รวม	100%	100%	100%

ตาราง 12.2 ชนิดของคุณานุประโยคในข้อมูลภาษาเขียน

	จดหมายส่วนตัว	นิตยสาร	บทความวิชาการ
ที่	72%	76%	72%
ชีง	24%	20%	20%
อัน	0%	0%	1%
ไม่ใช้เลย	49%	0%	1%
รวม	100%	100%	100%

(Tiancharoen 1987:127-8)

ตาราง 12.3 เป็นการแสดงตัวเลขรวมของความถี่ในการใช้คุณานุประโยคแต่ละชนิดในการเขียนและพูด โดยไม่แยกประเภท และตาราง 12.4 เปรียบเทียบให้เห็นความถี่ในการใช้อันุประโยคแต่ละประเภทในการเขียนและพูด

ตาราง 12.3 ชนิดของคุณานุประโยคในข้อความที่เขียนและพูด

	ข้อความพูด	ข้อความเขียน
ที่	78%	73%
ชีง	13%	31%
อัน	2%	5%
ไม่ใช้เลย	7%	1%
รวม	100%	100%

จากตาราง 12.3 เราอาจกล่าวได้ว่า คุณนุประโยคแบบ ซึ่ง เท่านั้นที่แสดงความต่างในการ pragmatics กล่าวคือมัก pragmatics ใน การเขียนมากกว่า การพูด ส่วนแบบอื่น ๆ มีความต่างน้อยมาก ส่วนในตาราง 12.4 นั้น เราอาจสรุปได้ว่า นานา民族 ประโยค มีแนวโน้มที่จะใช้มากกว่าในการพูด และ ตรงกันข้าม คุณนุประโยค มีแนวโน้มที่จะ pragmatics ใน การเขียนมากกว่า ส่วนวิเศษษานุประโยค มี ความแตกต่างน้อยมาก

ตาราง 12.4 ชนิดของอนุประโยคในข้อความเขียนและพูด

ช้อความพูด	ช้อความเขียน
นานา民族	37%
คุณนุประโยค	33%
วิเศษษานุประโยค	31%
รวม	100%
	100%

(Tiancharoen 1987:129)

ตาราง 12.5 ข้างล่างเป็นตารางที่แสดงความถี่ในการใช้อนุประโยค 2 ประเภทใหญ่คือ ประเภทสังกรประโยค (subordination) และอเนกประสงค์ประโยค (coordination) ใน การเขียนและการพูด แบบต่าง ๆ

จากการวิเคราะห์ทุกลักษณะทางภาษา ผู้วิจัยไม่อาจสรุปได้ว่าลักษณะกลุ่มใดเป็นภาษา พูด โดยเด็ดขาด และเป็นภาษาเขียน โดยเด็ดขาด เพราะมีความขัดแย้งเกิดขึ้น กล่าวคือลักษณะที่ ไม่ใช้ลักษณะของภาษาพูดกลับ pragmatics ใน การบรรยาย (ซึ่งในงานวิจัยนี้จัดเป็น “ภาษาพูด”) มากกว่าในจดหมายส่วนตัว (ซึ่งในงานวิจัยนี้จัดเป็น “ภาษาเขียน”) การ pragmatics ที่ไม่สม่ำเสมอหรือ ลักษณะต่างกันของลักษณะต่างๆ บ่งบอกว่า การแบ่งประเภทภาษาพูดและภาษาเขียนที่ใช้อยู่นี้มีปัญหา ซึ่งผู้วิจัยเองก็ได้ตระหนักหลังจากอภิปรายผลการวิเคราะห์แล้ว จึงหันมาแสดงการ pragmatics ของ ลักษณะต่างๆ โดยจัดประเภทของการใช้ภาษาที่เลือกมาเสียใหม่ในรูปของ แนวต่อเนื่อง (continuum) ดังแสดงในแผนภูมิ 12.1 (ถัดจากตารางที่ 12.5)

ในแผนภูมิ 12.1 จะสังเกตได้ว่าลักษณะทางภาษาที่เรียกว่า nominalization (การแปลง คำกริยาเป็นคำนาม เช่น กิน -> การกิน) นั้น pragmatics อยู่ที่สุดในการสนทนากับ ความค่อนข้างมากขึ้นเป็นลำดับในจดหมายส่วนตัว การบรรยาย บทวิทยุ นิตยสาร และมากที่สุดในการเขียน ทางวิชาการ แนวต่อเนื่องของการ pragmatics ของลักษณะทางภาษา เช่นนี้เองทำให้ผู้วิจัยเสนอทางออก ใหม่คือ แทนที่จะแบ่งภาษาออกเป็น ภาษาเขียน กับ ภาษาพูด ก็อาจแบ่งเป็น ภาษาเน้นการสื่อ

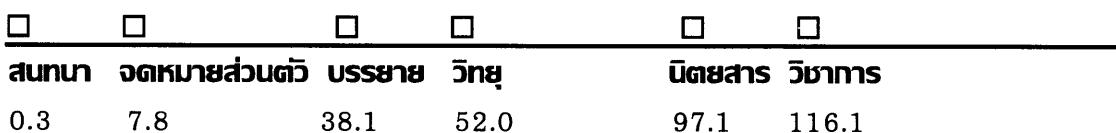
ความ (information-focused text type) ได้แก่ บทวิทยุ-โทรทัศน์ การบรรยาย บทความในนิตยสารและบทความวิชาการ ส่วนอีกชนิด ได้แก่ ภาษาเน้นการเข้าร่วมของผู้พูด (involvement-focused text type) ได้แก่ บทสนทนากลุ่ม จดหมายส่วนตัว เมื่อแบ่งประเภทเป็น 2 กลุ่มดังกล่าวแล้ว ดูเหมือนว่าเราสามารถสรุปแบบกล่าวรวมได้ว่า ลักษณะใดปรากฏมากกว่าในประเภทใด เช่น nominalization มีแนวโน้มที่จะปรากฏมากกว่าในการใช้ภาษาที่เน้นการสื่อความเป็นต้น

**ตาราง 12.5 ความถี่ของ subordination และ coordination ในข้อความพูด และข้อความเขียน
(ต่อ 100 T-units)¹**

ประเภทของข้อความ	subordination	coordination
บทสนทนา	13.0	9.0
บทวิทยุและโทรทัศน์	94.5	23.7
การบรรยาย	57.5	21.7
จดหมายส่วนตัว	35.4	18.9
นิตยสาร	67.4	31.4
บทความวิชาการ	97.3	26.8

(Tiancharoen 1987:147)

**แผนภูมิ 12.1 การปรากฏของ nominalization ในการพูดและการเขียนแบบต่างๆ
(ต่อ 100 T-units)**

(Tiancharoen 1987:159)

¹ สุภาณี เที่ยรเจริญ (Tiancharoen 1987:96-102) ใช้คำว่า T-unit ในความหมายที่ว่าประโยคที่อยู่ด้วยกันเป็น 1 T-unit แต่ในภาษาไทยจะเรียกว่า phrase ได้ ประโยคที่มีอนุประโยค subordinate ถือเป็น 1 T-unit แต่อนุประโยค coordinate แต่ละอนุประโยคถือเป็น 1 T-unit ประโยคที่มีกริยาหลักตัวเรียงกัน (serial verb construction) และประโยคที่ไม่มีกริยาก็ถือเป็น 1 T-unit ด้วย

ด้วยเหตุที่การแบ่งภาษาออกเป็น “ภาษาพูด” (สืบโดยการพูด) และ “ภาษาเขียน” (สืบโดยการเขียน) ทำให้ไม่สามารถสรุปลักษณะเด่นที่แยกประเภทหนึ่งออกจากอีกประเภทหนึ่งได้ผู้วิจัยจึงสรุปไว้ว่า

This study offers some insight into the relationship between spoken and written language. For one thing, it suggests that spoken and written language are categories which are too broad to compare. One needs to specify text types and generalize only to those particular texts, rather than to spoken and written texts in general.

(Tiancharoen 1987:261)

ข้อความข้างบนนี้ถือเป็นภาษาไทยได้ดังนี้

งานวิจัยนี้ทำให้เรามีความเข้าใจลึกซึ้งบางประการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษาพูดกับภาษาเขียน ในเมื่อนี่ งานชิ้นนี้ได้แสดงให้เราเห็นว่าภาษาพูดกับภาษาเขียนเป็นประเภทของภาษาที่กว้างเกินกว่าจะเปรียบเทียบกันได้ สิ่งที่เราทำได้คือเราต้องระบุประเภทของข้อความอย่างเฉพาะเจาะจงและสรุปลักษณะของข้อความเหล่านั้นแต่ละประเภทแทนที่จะสรุปลักษณะรวมโดยทั่วไปของภาษาพูดหรือภาษาเขียน

งานวิจัยของสุภา ชดเชย (Chodchoey 1988) ชี้ให้เห็นความแตกต่างทางด้านสัมพันธ์สารการพูด และสัมพันธ์สารการเขียนในภาษาไทยอย่างชัดเจน ถึงแม้ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์วิธีการสืบสารแบ่งภาษาออกเป็น 2 ประเภทก็ตาม

ข้อมูลที่ผู้วิจัยใช้วิเคราะห์สัมพันธ์สารการพูด คือบทตัดตอน 4 หน้าจากคำบรรยายเรื่องการพิมพ์ และการออกแบบเครื่องพิมพ์โดยอาจารย์ผู้ชาย 4 คน การบรรยายของแต่ละคนยาวประมาณ 2 ชั่วโมง แต่ผู้วิจัยตัดเอาเฉพาะหน้าแรกของคำบรรยายที่ถอดออกจากเทป เพื่อใช้ในการวิเคราะห์

ส่วนสัมพันธ์สารการเขียน ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการให้นักศึกษามหาวิทยาลัย ชั้นปีที่ 3 จำนวน 50 คน แก้ไข เพิ่มเติมหรือเขียนใหม่ บทตัดตอนที่ถอดมาจากเทป เพื่อทำให้เป็นการเขียน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้เปรียบเทียบบทความทั้ง 2 แบบ และวิเคราะห์ลักษณะต่างๆ

จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบว่ามีลักษณะ 3 ประการที่ทำให้สัมพันธ์สารการพูด แตกต่างจากสัมพันธ์สารการเขียน คือ การพูดช้า การใช้คำ prefabricated expressions และ การใช้คำลงท้าย

การพูดช้า ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ประเภทช้าคำหรือช้าหน่วยคำ 2) ประเภทช้าความหรือช้าโครงสร้าง สำหรับประเภทแรกมีตัวอย่างดังนี้

ความนึกความคิด

ためรับทราบ

หลายสิ่งหลายอย่าง

หนังสือหนังหา

จะสังเกตได้ว่าการช้าคำ (คำที่ซ้ำคือรูปที่พิมพ์ด้วยตัวเอง) อาจปรากฏหน้าหรือหลังของคำที่ถูกซักก็ได้ ผู้วิจัยสรุปว่าการช้าหน่วยคำหรือคำเช่นนี้ ไม่เหมาะสมกับวัจนะลีลาแบบเขียน จะใช้ในสัมพันธ์สารการพูดเท่านั้น เพาะะเหตุผล 2 ประการ ประการแรก การช้าทำให้เกิดเสียงคล้องจอง สัมผัสถกัน ทำให้รื่นๆ และประการที่สอง การช้าทำให้ผู้พูดมีช่วงเวลาคิด และในขณะเดียวกันทำให้ผู้ฟังมีเวลามากขึ้นในการจับใจความ

สำหรับการช้าอีกประเภทคือ การช้าความหรือช้ารูปโครงสร้าง พบมากในข้อมูลการพูด เช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จำนวนมาก ๆ หลาย ๆ อัน

ที่เราเข้ามาอยู่ในโครงการนี้ก็ถูกต้องหรือนะจะ ไม่ผิด

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า หลาย ๆ เป็นการช้าความกับ มาก ๆ และ ไม่ผิด ช้า ความกับ ถูกต้อง

การช้ารูปโครงสร้างมีตัวอย่างดังนี้

เป็น ためรับทราบ เป็น หนังสือหนังหา

เป็น แบบฝึกหัด เป็น หนังสืออ้างอิง

เป็น หนังสืออะไรต่ออะไรทั้งปวง

(ช้าโครงสร้างที่ขึ้นต้นว่า เป็น)

ลักษณะประการที่ 2 ที่สุغا ชดเชยพบว่าปรากฏในการพูดมากกว่าการเขียน คือการใช้ prefabricated fillers ซึ่งหมายถึงคำหรือวลีที่บอกว่าผู้พูดได้จบการให้ตัวอย่างแล้วมักเป็นคำที่พิมพ์ตัวดำข้างล่างนี้

บัตร อะไรต่ออะไร เติมไปหมดเลย

เป็นหนังสือ อะไรต่ออะไร หั้งปวง
เป็นกล่อง อะไรพากนี
หรือเป็น อะไรก็ตาม
คำเหล่านี้ไม่ใช้ในสัมพันธ์การเขียน
ลักษณะประการสุดท้ายที่พบในงานวิจัยนี้คือ คำลงท้ายชนิดต่างๆ กัน เช่น ตัวอย่างคำที่พิมพ์ตัวเออนในประโยคต่อไปนี้

เราผลิตหนังสือหนึ่งเล่ม นะครับ
เราถึงจะเริ่มออกแบบ นะจะ

คำลงท้ายเหล่านี้มีหน้าที่มากกว่าเพียงแสดงความสุภาพ อาจเป็นเครื่องหมายของการผลัดเปลี่ยนกันในเวลาพูด การเปลี่ยนเรื่องและการเน้น นอกจากนั้นยังมีคำลงท้ายที่ผู้พูดใช้เป็นเครื่องมือบ่งบอกว่าข้อความนั้นรู้กันอยู่แล้ว ไม่ใช้ข้อความใหม่ เช่น ในตัวอย่างต่อไปนี้

ก่อนที่เราจะออกแบบพิมพ์ เนี่ย (การออกแบบพิมพ์เป็นเรื่องที่กำลังพูด ผู้ฟังรู้อยู่แล้ว)

ขนาด A1 A2 A3 A4 แต่ละ A เนี่ย (ขนาดต่างๆ เหล่านี้ผู้พูดพูดเป็นครั้งที่ 2 ผู้ฟังรู้อยู่แล้ว)

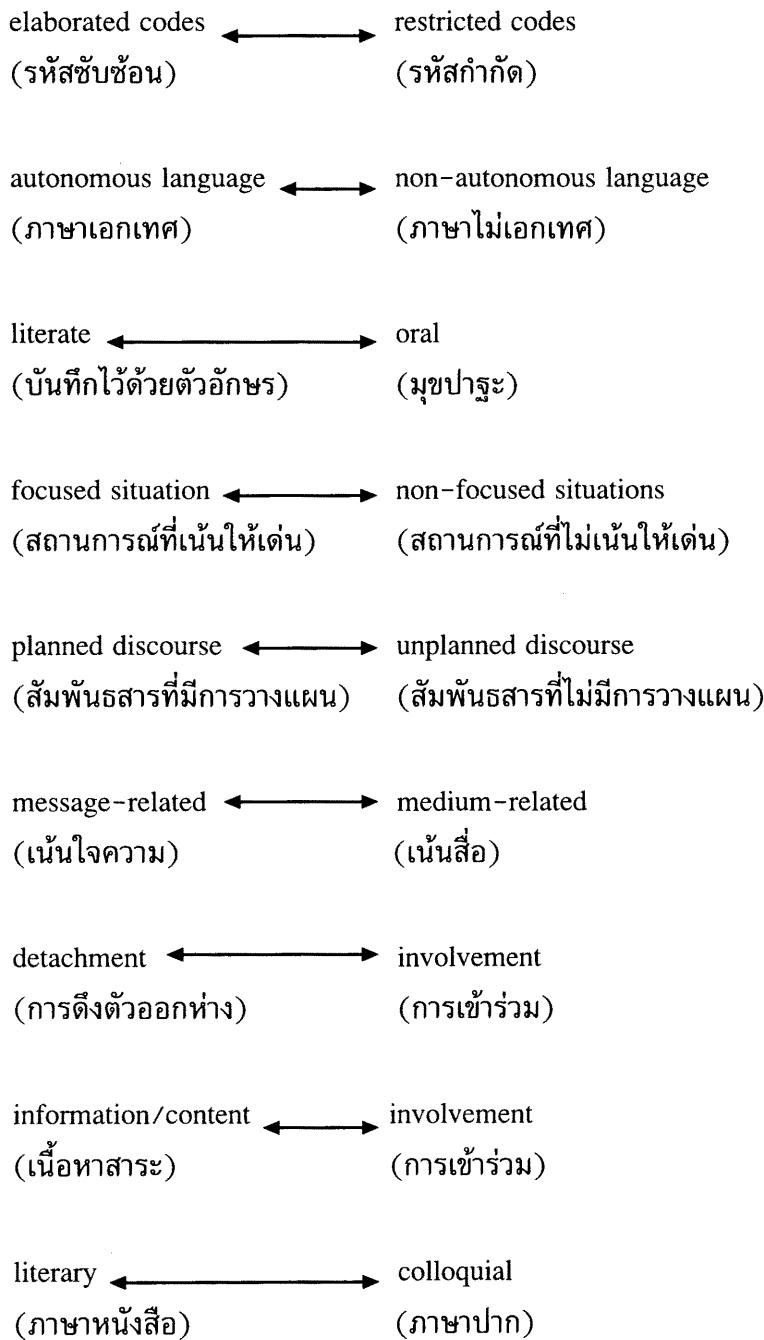
คำลงท้ายเหล่านี้ถูกตัดออกหมดเวลาผู้เขียนข้อความใหม่แก้ให้เป็นภาษาเขียน จึงสรุปได้ว่าคำลงท้ายไม่ใช้ในสัมพันธ์การเขียน

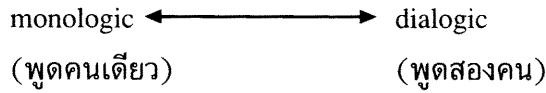
12.2 “ภาษาพูด” กับ “ภาษาเขียน” – อีกแง่มุมหนึ่งของวัจนลีลา

ที่กล่าวมาแล้วในบทนี้ชี้ให้เห็นว่า คำว่า “ภาษาพูด” กับ “ภาษาเขียน” หลายคนใช้ในความหมายว่า “ภาษาที่สื่อโดยการพูด” และ “ภาษาที่สื่อโดยการเขียน”

การมองภาษาพูดและภาษาเขียนในแง่วิธีการสื่อสาร ทำให้เกิดปัญหาบางประการในการวิเคราะห์ลักษณะความแตกต่างของภาษาหั้งสองแบบ อันที่จริงแล้ว แบบอย่างของภาษาพูด (typical spoken language) และแบบอย่างของภาษาเขียน (typical written language) ย่อมมีลักษณะแตกต่างกัน แต่เวลาใช้จริง ๆ ผู้พูดอาจ พูดด้วยภาษาเขียน เช่น การกล่าวสุนทรพจน์หรือผู้เขียนอาจ เขียนด้วยภาษาพูด เช่นการเขียนจดหมายส่วนตัว ดังนั้นการแยกภาษาเป็นภาษาพูด กับภาษาเขียนโดยใช้เกณฑ์วิธีการสื่อสารย่อมก่อให้เกิดปัญหา สุภานี เพียรเจริญ (Tiancharoen 1987) ที่ได้เลิ่งเห็นปัญหาข้อนี้ในงานวิจัยของ她 หลายครั้งในการเสนอผลการวิเคราะห์ เขายังจัดกลุ่มประเภทของภาษาใหม่ และเราจะเห็นได้ว่าจดหมายส่วนตัวที่สื่อสารโดยการเขียนนั้น แท้ที่จริงน่าจะจัดเป็นภาษาพูดมากกว่า

ในการทบทวนวรรณกรรม สุภานี เทียรเจริญ (Tiancharoen 1987:53) ได้สรุปการแบ่งภาษาแบบที่มีผู้แบ่งไว้ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ในมิติต่าง ๆ กันแทนการแบ่งเป็นภาษาพูดกับภาษาเขียน แต่การแบ่งทั้งหมดมีสิ่งที่ร่วมกันคือมีขั้ว 2 ขั้วที่ตรงข้ามกันดังนี้

การแบ่งภาษาเป็น 2 ขั้วด้วยเกณฑ์ต่าง ๆ กันดังแสดงข้างบนนี้ แท้ที่จริงก็คือการแบ่งออกเป็น 2 วัจnlีลาใหญ่ ๆ นั่นเอง และจะเห็นได้ว่า ประเภทของภาษาทางชัยมีอิไม่ว่าจะแบ่งในมิติใด จะมีลักษณะเหมือนภาษาที่ใช้เขียนส่วนใหญ่ และในทางตรงข้าม ประเภทของภาษาที่อยู่ทางคอกลัมน์ขวามีจะมีลักษณะเหมือนภาษาที่ใช้พูดส่วนใหญ่ ดังนั้น ถ้าเราแบ่งภาษาออกเป็น 2 ประเภทและเรียกภาษาทั้ง 2 ประเภทว่า “ภาษาพูด” กับ “ภาษาเขียน” โดยไม่คำนึงถึงวิธีการสื่อสารรายอ้อมทำได้ เพราะคำว่า ภาษาพูด กับ ภาษาเขียน ในที่นี้จะหมายถึงวัจnlีลาแบบพูดและวัจnlีลาแบบเขียน ภาษาพูดไม่จำเป็นต้องสื่อด้วยการพูดเสมอไป และภาษาเขียนก็ไม่จำเป็นต้องสื่อด้วยการเขียนเสมอไป แต่ทั้ง 2 ประเภทซึ่งอยู่คนละขั้วกันต่างก็มีบรรทัดฐานของตนเอง ทั้งนี้ เข้าทำงานของเดียวกับความแตกต่างระหว่างภาษาของคนผิวขาวและภาษาของคนผิวดำในอเมริกา (บทที่ 6) ที่ว่าคนผิวดำทุกคนไม่จำเป็นต้องพูดภาษาของคนผิวดำเสมอไป และคนผิวขาวก็ไม่จำเป็นต้องพูดภาษาของคนผิวขาวเท่านั้น สิ่งที่กำหนดความแตกต่างในภาษาของคนผิวดำและภาษาของคนผิวขาวในอเมริกาไม่ใช่สีผิว แต่เป็นสิ่งแวดล้อมและกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

ผลงานวิจัยของผู้เขียนเอง (Prasithrathsint 1988) ก็ยืนยันความคิดดังกล่าวนี้คือถือว่าภาษาพูดกับภาษาเขียนของไทยเป็นวัจnlีลาที่มีลักษณะตรงข้ามกัน ผู้เขียนให้คำจำกัดความ ภาษาพูด ว่าคือวัจnlีลาที่ pragtic ใช้ในการพูด และ ภาษาเขียน คือวัจnlีลาที่ pragtic ใช้ในการเขียน การวิเคราะห์ลักษณะความแตกต่างของภาษาทั้ง 2 ประเภทแสดงให้เห็นว่าทั้ง 2 วัจnlีลานี้ถึงแม้จะมีลักษณะบางอย่างที่ระบุ ความเป็นภาษาพูด และความเป็นภาษาเขียน แต่เราก็ไม่สามารถแยกทั้ง 2 วัจnlีลารอจากกันเหมือนแยกขาวออกจากดำได้ ภาษาพูดแท้กับภาษาเขียนแท้เปรียบเสมือนข้าว 2 ข้าวที่อยู่ตrongข้ามกัน และบนเส้นทางหรือ แนวต่อเนื่องระหว่าง 2 ข้าวนี้ การใช้ภาษาแบบต่าง ๆ จะตกอยู่ในจุดต่าง ๆ กันในแนวต่อเนื่องนี้ แต่จะอยู่อีียงไปทางขั้วภาษาพูดหรือขั้วภาษาเขียนขึ้นอยู่กับว่าการใช้ภาษาแบบนั้นมีลักษณะของภาษาพูดหรือภาษาเขียนมากกว่ากัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัยชิ้นนี้ คือหาลักษณะความแตกต่างทางด้านภาษาลัมพันธ์ที่แยกวัจnlีลากับภาษาพูดให้ต่างจากวัจnlีลาระหว่าง แลและดูว่าวัจnlีลากำไรได้ใช้ในวิธีภาษา 6 ประเภทในภาษาไทย ซึ่งได้แก่การเขียนทางวิชาการ การเขียนนวนิยาย การบรรยาย รายงานข่าวในหนังสือพิมพ์ ข่าวสังคม และการสนทนาระบบที่เป็นกันเอง ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ดังนี้

(1) บทสนทนาแบบเป็นกันเอง และการเขียนทางวิชาการเป็นแบบการใช้ภาษาที่ตรงข้ามกันที่สุดหรือใกล้กันที่สุดในแนวต่อเนื่อง แบบแรกจะอยู่ใกล้ข้อความพูดมากที่สุด และอีกแบบหนึ่งจะอยู่ไกลข้อความเขียนมากที่สุด

(2) วิธีภาษาประเภทอื่น ๆ จะอยู่ในระดับต่างกันบนแนวต่อเนื่อง บางประเภทจะอยู่ใกล้ไปทางข้อความเขียนและบางประเภทจะใกล้ข้อความพูด

ในการเก็บข้อมูล ขั้นแรก ผู้วิจัยดึงลักษณะเด่นทางวากยสัมพันธ์จากข้อมูลเหล่านี้ ทั้ง ๆ กัน เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารวิชาการ หนังสือคำบรรยายธรรมะ เทปคำบรรยายวิชาการ และบทสนทนาระหว่างเพื่อนสนิทหรือในครอบครัว ลักษณะเด่นทางวากยสัมพันธ์ที่ดึงออกจากวิธีภาษาต่าง ๆ ดังกล่าวมีทั้งสิ้น 19 ลักษณะ หลังจากนั้นได้คัดเลือกประโยชน์จากวิธีภาษาทั้ง 6 แบบ ที่กล่าวแล้วที่มีลักษณะดังกล่าว ลักษณะเหล่านี้อาจปรากฏก้าวก้าวกันในวิธีภาษามากกว่า 1 แบบก็ได้ เช่นประโยชน์รวมจาก แบบ อุก พบในภาษาเขียนบทความวิชาการและการเขียนนวนิยายด้วย

ประโยชน์ที่คัดออกมานี้เป็นตัวอย่างการใช้ภาษาทั้งหมดมี 41 ประโยชน์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเรียงแบบสุ่ม และบรรจุในแบบสอบถามเพื่อให้ผู้ตอบตอบว่าแต่ละประโยชน์เป็น พ (พูด) ข (เขียน) หรือเป็นได้ทั้งสองอย่าง พ/ข (พูดหรือเขียน) ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นคนไทยที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น เป็นนักศึกษา ข้าราชการ นักธุรกิจ พนักงานธนาคาร แพทย์ พยาบาล เลขานุการ เสมียน และคนงานในโรงงาน เป็นผู้ชาย 48 คน หญิง 96 คน และอายุ 10-57 ปี เหตุที่เลือกคนหลากหลายเช่นนี้ก็เพื่อให้คลุมคนไทยหลายจำพวก แต่ตัวแปรทางลักษณะไม่ได้นำมาพิจารณาในผลงานนี้

จากการวิเคราะห์ลักษณะต่าง ๆ ทั้ง 19 ลักษณะ พบร่วมกับลักษณะเด่นทางวากยสัมพันธ์ที่บ่งบอกภาษาพูดอย่างเด่นชัด (ได้รับการยอมรับว่าเป็น พ (พูด) มากกว่า 70%) อยู่ 6 ลักษณะ เรียงลำดับจากที่ได้รับการระบุว่าเป็น “พูด” มากที่สุดลงไปดังนี้

ภาษาพูด:

(1) ประโยชน์ไม่มีประธาน เช่น

นิกว่าเครื่องเสีย

(2) คำสรรพนามเงา (shadow pronoun) ได้แก่ สรรพนามที่ปรากฏหลังคำนามในประโยชน์และทำหน้าที่ซ้ำกับคำนามนั้น เช่น

คนขับรถ ภาระมณไม่ดี

(3) ประโยชน์ดุลไม่มีกริยา (equative sentence without a copula) เช่น

วันนี้วันเสาร์

ถ้าเป็นภาษาเขียนมักใช้ประโยชน์ข้างล่างนี้แทน

วันนี้เป็นวันเสาร์

(4) การซ้ำคำ เช่น

แต่ชาวบ้านนั้นจะมานั่งนิ่ง ๆ เจย ๆ อย่างนั้นไม่ได้

(5) การให้กรรมเป็นหัวเรื่อง (Topicalization of the object) เช่น

สวนแห่งนี้ เอօไม่เคยแวงมาเที่ยวเลย

รูปแบบนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นภาษาพูดถ้าเป็นภาษาเขียนน่าจะเป็นดังนี้

เอօไม่เคยแวงมาเที่ยวสวนแห่งนี้เลย

(6) คุณานุประโยคที่เป็นกรรมตัวจาก มีลักษณะเหมือน relative clause แต่ไม่มีคำว่า ที่ ชี้ อัน และคำกริยาในอนุประโยคแบบนี้เป็นกรรมตัวจาก (active voice) เช่น

ใครก็ชอบคนมีความรู้

ในที่นี้ถือว่า มีความรู้ เป็นคุณานุประโยค คน ทำหน้าที่คล้าย participial phrase ในภาษาอังกฤษ

ภาษาเขียน:

ส่วนลักษณะที่บ่งบอกความเป็นภาษาเขียนอย่างเด่นชัดมีอยู่ 7 ลักษณะ (ผู้บอกภาษามากกว่า 70% ระบุว่าเป็นภาษาเขียน) เรียงลำดับจากที่ได้รับการระบุว่าเป็น ภาษาเขียน มากที่สุด มีดังนี้

(1) ประโยค "ได้รับ" เช่น

ในช่วงของแผนพัฒนาระยะที่ห้าถ้าเหลือing ได้รับการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมอย่างกว้างขวาง

(2) การใช้คำนามที่มาจากการกริยา (nominalization) เช่น

เงื่อนไขทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านมีส่วนในการกำหนดการตัดสินใจ ของเกษตรกรอย่างมาก

(3) ประโยคที่มีประธานเป็นนามไม่ชี้เฉพาะ เช่น

งานวิจัยอีกชั้นหนึ่งได้ชี้ให้เห็นว่าศาสนาพุทธแตกต่างจากศาสนาพุทธแตกต่างจากศาสนาอื่น

(4) ประโยคที่ขึ้นต้นด้วย เป็น ตามด้วย ที่+คำกริยา เช่น

เป็นที่เข้าใจว่าไรัลโปรดักสมองอักเสบเนื้อมนุสีขาวในธรรมชาติ

(5) คุณานุประโยคแบบไม่ชี้เฉพาะ (non-restrictive relative clause) ขึ้นต้นด้วยคำว่า ซึ่ง เช่น

การเก็บเกี่ยวขึ้นอยู่กับเจ้าของที่ดิน ซึ่งให้ความสำคัญเฉพาะข้างานปี

(6) คุณานุประโยคที่เป็นกรรมวากจ มีลักษณะเหมือน relative clause แต่ไม่มีคำว่า ที่ ซึ่ง อัน และคำกริยาในอนุประโยคแบบนี้เป็นกรรมวากจ (passive voice) เช่น
ราคาก้าวเหลืองในประเทศสูงกว่าราคาก้าวเหลืองนำเข้าจากสหรัฐ (= ก้าวเหลืองที่ถูกนำเข้าจากสหรัฐ)

(7) ประโยคที่มีบุพบทวิธีอยู่ข้างหน้า เช่น

ต่อข้อถามถึงระบบป้องกันอัคคีภัยของโรงเรียนนายประเสริฐกล่าวว่า.....

ผลการวิเคราะห์ที่น่าสนใจคือลักษณะที่เป็นกลางที่สุดซึ่งได้แก่ คุณานุประโยคที่ขึ้นต้นด้วยที่ แบบชี้เฉพาะ (restrictive relative clause) ซึ่งนอกจากจะมีเปอร์เซ็นต์ที่เท่า ๆ กันของ พ กับ ข แล้ว ยังมีเปอร์เซ็นต์ของ พ/ข ที่ไม่ต่างมากนักจาก พ และ ข อีกด้วย (พ = 34.3% ข = 38.7% และ พ/ข = 27%) จึงทำให้เราสรุปได้ว่าลักษณะนี้ (คุณานุประโยคแบบชี้เฉพาะ) ไม่บ่งบอกภาษาพูดหรือภาษาเขียนแต่จะอยู่ตรงกลางของแนวต่อเนื่อง

เกี่ยวกับคำถามที่ว่าวิธีภาษาใดเป็นพูดหรือเขียน การวิเคราะห์โดยเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ของ พ กับ ข ของประโยคที่ตัดมาจากวิธีภาษาต่าง ๆ แสดงให้เห็นว่าถ้าเรียงลำดับในแนวต่อเนื่องโดยใช้เฉพาะเปอร์เซ็นต์ของ พ กับ ข เท่านั้น (ติด พ/ข ออก) จะได้ผลดังนี้

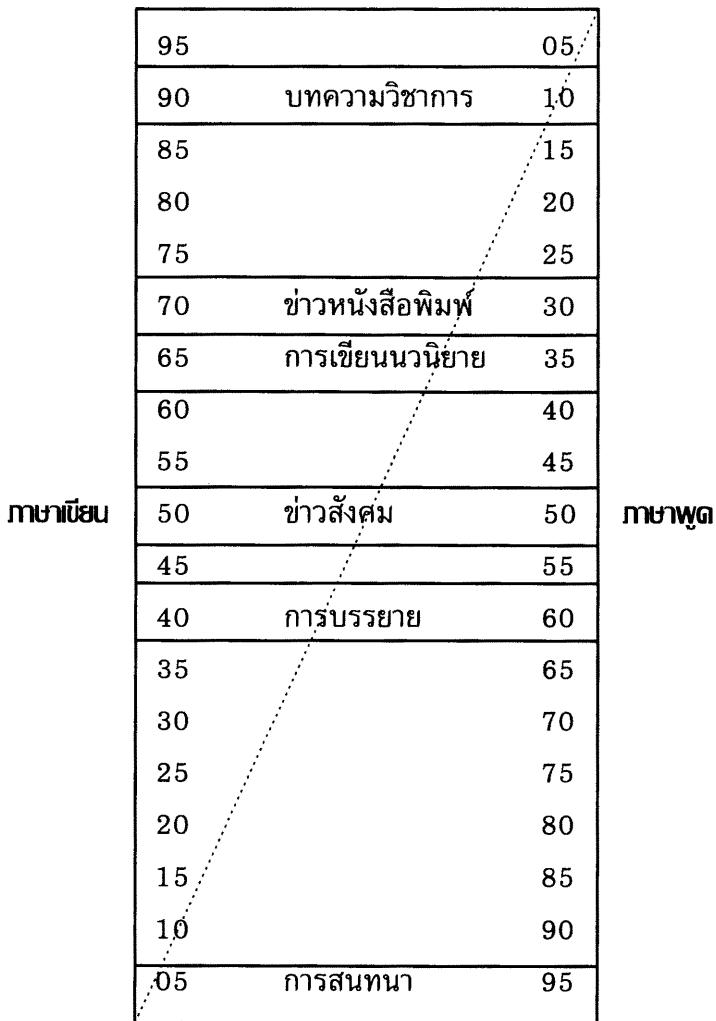
ตาราง 12.6 จำนวนร้อยละของการระบุวิธีภาษาต่าง ๆ ว่าเป็นพูดหรือเขียน

	พูด	เขียน
1. บทสนทนา	96.9	3.1
2. การบรรยาย	59.7	40.3
3. ข่าวสังคม	48.8	51.2
4. นานิยาม	37.4	62.6
5. ข่าวหนังสือพิมพ์	28.9	71.0
6. บทความวิชาการ	9.5	90.5

จากตารางข้างบนจะเห็นได้ว่า บทสนทนาถูกระบุว่าเป็นภาษาพูดมากที่สุด และตระกันขัมบทความวิชาการถูกระบุว่าเป็นภาษาเขียนมากที่สุด

ถ้าจัดเรียงลำดับของวิธีภาษาต่าง ๆ โดยปรับตัวเลขให้เป็นเลขปราศจากทศนิยม และบรรจุวิธีภาษาต่าง ๆ เหล่านั้นไว้ในสากลแสดงตำแหน่งของแต่ละวิธีภาษา เราจะได้ภาษาดังนี้

ตาราง 12.7 แนวต่อเนื่องทางวัจนลีลาของภาษาพูดกับภาษาเขียนของไทย

จากตารางข้างบน อาจสรุปได้ว่าถ้าเรียงลำดับจากวิธีภาษาที่มีลักษณะเป็นภาษาเขียนมาก ที่สุดไปยังน้อยที่สุด บหความวิชาการจะมาอันดับหนึ่ง รองลงมาเป็นการรายงานข่าวในหนังสือพิมพ์ การเขียนนวนิยาย ข่าวสังคม การบรรยายและสุดท้าย การสนทนาแบบไม่เป็นทางการมีลักษณะเป็นภาษาเขียนเพียง 5 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น ในทางตรงข้ามถ้ามองจากวิธีภาษาที่เป็นภาษาพูดมากที่สุด การสนทนาจะมาเป็นอันดับหนึ่ง และบหความวิชาการจะมีลักษณะเป็นภาษาพูดน้อยที่สุด ในสเกลที่แสดงข้างบนนี้มีช่องว่างที่นำสังเกตอยู่ 2 แห่งคือ ระหว่างบหความวิชาการกับข่าวหนังสือพิมพ์ และระหว่างการบรรยายกับการสนทนา ในช่องว่างอันแรกอาจมีวิธีภาษาอื่นๆ ที่อยู่

ณ ที่นั้น ซึ่งเป็นวิธีภาษาที่เป็นทางการน้อยกว่าบทความวิชาการ แต่ก็ยังเป็นทางการมากกว่าข่าวหนังสือพิมพ์ เช่น การกล่าวสุนทรพจน์ การบรรยายแบบเป็นทางการ เป็นต้น ในช่องว่างอีกช่องอาจมีวิธีภาษาที่เป็นทางการน้อยกว่าการบรรยายแต่ก็มากกว่าการสนทนა เช่น การสัมภาษณ์ การเขียนจดหมายส่วนตัว เป็นต้น

กล่าวโดยทั่วไป เราสามารถสรุปได้ว่า เป็นการยากที่จะบอกว่าการใช้ภาษาแบบใดเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน 100 เปอร์เซ็นต์ การเขียนบทความวิชาการถือว่าใกล้เคียงภาษาเขียนมากที่สุด และการพูดคุยแบบเป็นกันเองเป็นภาษาพูดมากที่สุด เราสามารถจัดวิธีภาษาทุกรูปแบบลงในสเกลดังที่แสดงนี้ได้

12.3 สรุป

ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดในบทนี้ แสดงให้เห็นว่าการแยกประเภทของภาษาออกเป็น 2 ประเภท โดยเรียกว่า ภาษาพูด กับ ภาษาเขียน นั้นมีปัญหาหลายประการ ประการแรก คำว่า “ภาษาพูด” และ “ภาษาเขียน” มีการใช้ในความหมายต่าง ๆ กัน ถ้าใช้ในความหมาย “ภาษาที่สื่อโดยการพูด” และ “ภาษาที่สื่อโดยการเขียน” จะมีปัญหาในการทำความแตกต่างชัดเจน ในกรณีวิเคราะห์ทางด้านรูปประโยคและการใช้คำ

ทางออกที่ดีคือใช้คำว่า ภาษาพูด และภาษาเขียน ในความหมายของวัจนะลีลา โดยมีข้อสมมติเบื้องต้นว่าภาษาพูดมีรูปแบบเฉพาะของมันเองและภาษาเขียนก็มีรูปลักษณะเฉพาะ และไม่จำเป็นที่ภาษาพูดต้องสื่อโดยการพูดเสมอไป และภาษาเขียนจะต้องสื่อโดยการเขียนเสมอไป แนวความคิดเช่นนี้คล้ายกับความจริงที่มีผู้คนพบเกี่ยวกับภาษาที่แบ่งตามกลุ่มชาติพันธุ์ (บทที่ 5) ที่ว่าภาษาแบบคนผิวดำไม่จำเป็นต้องใช้โดยคนผิวดำเสมอ หรือไม่ใช่คนที่เกิดมาผิวดำหรือเป็นนิโกรจะต้องพูดภาษาแบบคนผิวดำเสมอ แต่ก็เป็นที่ยอมรับว่ามี “ภาษาแบบคนผิวดำ” ซึ่งมีลักษณะเด่นที่แยกตัวออกจากภาษามาตรฐานของอเมริกา

สรุปสั้น ๆ ก็คือภาษาพูดกับภาษาเขียนเป็นวัจนะลีลา 2 ประเภท ซึ่งสามารถแยกให้แตกต่างได้โดยลักษณะทางวากยลัมพันธ์ แต่ในการใช้ภาษาจริง ๆ ไม่มีการแยกภาษาพูดกับภาษาเขียนเป็นขากับดำเนิน

อันที่จริง ภาษาพูดกับภาษาเขียน อาจมีลักษณะคล้ายกับภาษาเป็นทางการกับไม่เป็นทางการนั้นเอง แต่การแบ่งวัจนะลีลาเป็นแบบเป็นทางการกับไม่เป็นทางการเป็นการมองจากมิตินึง คือ กาลเทศะ ผู้ฟังและเรื่องที่พูด ส่วนการแบ่งวัจนะลีลาเป็นภาษาพูดกับภาษาเขียน นั้นเป็นการมองจากอีกมิตินึง คือมองจากเจ้าของภาษาเอง ซึ่งใช้เกณฑ์แบบตายตัว (stereotype) ของภาษาแบบใช้พูดกับแบบใช้เขียนเป็นเครื่องแยกความแตกต่าง แบบพยายามตัวนั้นความจริงแล้วก็ได้มาจาก

ความรู้ที่ว่าคนส่วนใหญ่ใช้ภาษาแบบใดนั้นเอง สำหรับแบบตัวของ ภาษาพูด ก็คือ ภาษาแบบที่คนส่วนใหญ่ใช้พูด และแบบตัวของ ภาษาเขียน ก็คือภาษาที่คนส่วนใหญ่ใช้เขียนนั้นเอง

คำถาม (บทที่ 12)

1. สังคมที่สื่อสารโดยการพูดเท่านั้น ไม่มีการสื่อโดยการเขียนเลย ต่างจากสังคมที่มีการสื่อสารทั้งสองวิธีอย่างไร
2. ภาษาที่สื่อโดยการพูด กับภาษาที่สื่อโดยการเขียนมีข้อได้เปรียบและเสียเปรียบกันอย่างไร
3. การแบ่งภาษาเป็น ภาษาพูด กับ ภาษาเขียน โดยใช้เกณฑ์การสื่อโดยการพูด หรือเขียน มีข้อบกพร่องอย่างไร และทำไม่เจิงเป็นเช่นนั้น
4. จงยกตัวอย่างทำเนยบภาษาที่สื่อโดยการพูดแต่สังคมมักจัดให้เป็น ภาษาเขียน และตรงกันข้าม ทำเนยบภาษาที่สื่อโดยการเขียน แต่มักถูกจัดให้เป็นภาษาพูด
5. จงหาข้อมูล ภารกิจล่าสุนทรพจน์ การบรรยายเป็นทางการ การสัมภาษณ์ การเขียนจดหมาย ส่วนตัว การรายงานข่าว แล้ววิเคราะห์ว่าทำเนยบภาษาใดมีลักษณะเป็น ภาษาพูด หรือ เป็นภาษาเขียน มากกว่ากัน

ภาษาศาสตร์สังคมแนวชาติพันธุ์วรรณนา 13

13.1 ที่มาของทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

งานวิจัยในภาษาศาสตร์สังคมส่วนใหญ่เน้นการวิเคราะห์การแพร่ของภาษาตามลักษณะทางสังคมของผู้พูด เช่นชั้นสังคม อายุ เพศ ดังได้กล่าวมาแล้ว แต่ยังมีแนวการศึกษาทางภาษาศาสตร์สังคมอีกหนึ่งที่ควรกล่าวถึง คือ แนวชาติพันธุ์วรรณนา เดลล์ ไฮมส์ (Hymes 1974) เสนอแนวคิด และแนวการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ในหนังสือของเขาระหว่าง *Foundations in Sociolinguistics: An Ethnographic Approach*

ก่อนหน้าที่จะเสนอรายละเอียดในหนังสือดังกล่าวนี้ ไฮมส์ได้พิมพ์แนวคิดของเขainบทความหมายบท เขากล่าวถึง ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการพูด (*Ethnography of speaking*) ในบทความเรื่อง *The Ethnography of Speaking* (Hymes 1962) เขาระบุว่า ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการพูด หมายถึงการศึกษาบทบาทของภาษาในการสื่อสารของคนในชุมชน หรือการศึกษาโดยละเอียดถึงวิธีการใช้ภาษาในวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่นการศึกษาหน้าที่และการใช้วัจnlสีล่าต่าง ๆ รวมทั้งภาษาอย่าง ละภาษาต่าง ๆ ตลอดจนการวิเคราะห์ศิลปะในการพูดและวัฒนธรรมในแต่ละสังคม

ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการพูดเป็นวิชาที่บูรณาการความรู้จากหลายสาขาวิชา เช่น สังคมวิทยา มนุษยวิทยา คติชนวิทยา และภาษาศาสตร์ วิชานี้ศึกษาได้หลายด้าน การวิเคราะห์สัมพันธ์สารก็อาจรวมอยู่ในวิชานี้ได้ หัวข้อที่เป็นที่นิยมศึกษาได้แก่ วัฒนธรรมที่ใช้เป็นกิจวัตร และวัฒนธรรมที่ใช้เป็นพิเศษในบางโอกาส เช่นการเล่าเรื่องตกล การเล่านิทาน การกล่าวอวยพร และการกล่าวถ้อยคำในพิธีกรรมต่าง ๆ ผู้ศึกษาชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการพูดมีความเชื่อว่าภาษา เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งซึ่งเหมือนพฤติกรรมอื่น ๆ ของมนุษย์ในสังคม คือมีกฎควบคุมอยู่ และเราสามารถพรรณนาภูมิหล่านี้ได้

ไฮมส์กล่าวถึงเรื่องเดียวกันนี้อีกในบทนำของหนังสือเรื่อง *Language in Culture and Society* ซึ่งเขาเป็นบรรณาธิการ (Hymes 1964:386-387) ต่อมาชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการพูดมีความเชื่อว่า กันนี้ในหนังสือชื่อ *Explorations in the Ethnography of Speaking* ซึ่งมี เบาแมน และ เชอร์เชอร์ เป็นบรรณาธิการ (Bauman & Sherzer 1974)

ต่อมา ไไฮมส์เปลี่ยนมาใช้คำ ethnography of communication (ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร) แทนคำว่า ethnography of speaking แต่ยังคงความหมายและแนวคิดไว้เช่นเดิม ความคิดหลักของไไฮมส์ในการวิเคราะห์ คือการเข้าถึงพฤติกรรมการพูดหรือการสื่อสารจากมุมมองของมนต์โนทัศน์ที่เรียกว่า เหตุการณ์สื่อสาร (speech event/communicative event) ซึ่งหมายถึง เหตุการณ์ที่ผู้พูดใช้ภาษาเพื่อสื่อสารตามวัตถุประสงค์ที่เข้าต้องการ เช่นการทักทาย การอภิਆดา การอวยพร การแสดงความเลี้ยง การกล่าวเปิดงานฯลฯ

เพื่อความสะดวกและความสมบูรณ์ในการวิเคราะห์ ไไฮมส์ได้เสนอตัวแบบที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ภาษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร ซึ่งสรุปเป็นคำย่อว่า SPEAKING ตัวอักษรแต่ละตัวในคำนี้เป็นอักษรต้นของชื่อองค์ประกอบที่ต้องวิเคราะห์ตามทฤษฎีของเขัดังนี้

S = Setting หรือ Scene (กาลเทศะ หรือ ฉาก)

P = Participants (ผู้ร่วมเหตุการณ์)

E = Ends (จุดหมาย)

A = Act sequence (การลำดับวัจกรรม)

K = Key (กุญแจ)

I = Instrumentalities (เครื่องมือ)

N = Norms of Interaction & Interpretation(บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์และการตีความ)

G = Genre (ประเภทการสื่อสาร)

องค์ประกอบทั้ง 8 ประการนี้ ผู้จัยจะต้องวิเคราะห์ให้ละเอียด แล้วนำมาร่วมกันเป็นชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของเหตุการณ์ที่ศึกษา องค์ประกอบทั้ง 8 ประการมีความหมายดังนี้ (Hymes 1974)

1. **Setting/ Scene** (กาลเทศะ/ ฉาก) กาลเทศะ หมายถึงเวลาและสถานที่ ซึ่งเป็นสภาวะแวดล้อมทางกายภาพของเหตุการณ์สื่อสาร เช่นตอนเย็นที่บ้าน ตอนเที่ยงในโรงอาหาร เป็นต้น ส่วน ฉาก มักหมายถึงสภาวะแวดล้อมที่เป็นนามธรรม เป็นสิ่งสมมติ หรือมีผลทางด้านจิตใจด้วย เช่นการสร้างฉากให้ดูอ่อนหวานน่ารื่นรมย์ในละคร เชิงรักใคร่ ให้ดูน่ากลัวในหนังผี ให้ดูตื้นเต้นในหนังผจญภัย เป็นต้น
2. **Participants** (ผู้ร่วมเหตุการณ์) หมายถึง ผู้พูด-ผู้ฟัง หรือ ผู้ส่งสาร-ผู้รับสาร ทั้งสองฝ่ายอาจเล่นบทสลับกัน เช่นฝ่ายหนึ่งพูด อีกฝ่ายหนึ่งฟัง และเปลี่ยนเป็นฝ่ายที่ฟัง

ทำหน้าที่พูดบ้าง เป็นต้น แต่ในบางเหตุการณ์สื่อสาร ผู้พูดพูดอย่างเดียว ผู้ฟังฟังอย่างเดียวก็มี เช่น การหาเสียงเลือกตั้ง การฟังพระเทศน์ เป็นต้น

3. **Ends (จุดหมาย)** หมายถึง เป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ผู้ร่วมเหตุการณ์ประสงค์จะได้ใน การสื่อสาร และหมายถึงเป้าหมายของทั้งเหตุการณ์สื่อสารด้วย ในเหตุการณ์พิพากษา คดีในศาล ผู้ร่วมเหตุการณ์แต่ละคนมีจุดหมายต่างกัน แต่ทั้งเหตุการณ์มีจุดหมายเดียวกันในสังคม คือตัดสินความด้วยความยุติธรรม
4. **Act sequence (การลำดับวัจกรรม)** หมายถึงรูปแบบ และเนื้อหาของคำพูด ได้แก่ ถ้อยคำที่ใช้คืออะไร ใช้อ่าย่างไร เรียงลำดับอย่างไร ในกรณีเคราะห์ ผู้วิจัยจะ วิเคราะห์หน่วยของถ้อยคำที่เรียกว่า วัจกรรม ซึ่งหมายถึง ถ้อยคำที่ใช้สื่อความหมาย ตามเจตนาของผู้พูด เช่น วัจกรรมขอร้อง ซึ่งผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำการอย่าง หนึ่งให้กับผู้พูด และผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังสามารถทำได้ วัจกรรมขอบคุณ แสดงว่าผู้ฟังได้ ทำอะไรอย่างหนึ่งเพื่อผู้พูด และผู้พูดสำนึกในบุญคุณของการกระทำนั้น ในการ วิเคราะห์ลำดับวัจกรรม ผู้วิเคราะห์ต้องแยกวัจกรรมให้ชัดเจน และระบุได้ว่าวัจ กรรมใดเกิดก่อน เกิดหลัง เพราะการเรียงลำดับมิได้เป็นสิ่งที่ทำตามใจผู้พูด แต่จะ ต้องเรียงตามกฎของสังคม
5. **Key (กุญแจ)** หมายถึงน้ำเสียง ท่าทาง อารมณ์ หรือลีน ในการสื่อสาร เช่นสื่อสาร แบบเอาใจใส่ เอาใจ แบบโกรธ แบบเยาะเย้ย แบบถากถาง แบบยิ่งใหญ่ แบบโว้อวด เป็นต้น
6. **Instrumentalities (เครื่องมือ)** หมายถึงการเลือกวิธีสื่อสาร เช่นพูดปากเปล่า เขียน โทรเลข โทรศัพท์ จดหมาย อิเล็กทรอนิกส์เมล์ (e-mail) เป็นต้น และยังรวมไปถึง การเลือกใช้วิธีภาษาด้วย กล่าวคือใช้ภาษามาตรฐานหรือภาษาอย่าง ใช้สำเนียงภาษา ได เช่นภาษาเป็นทางการ ภาษากฎหมาย ภาษาโฆษณา เป็นต้น มีการสลับภาษา หรือไม่ กล่าวสั้น ๆ ก็คือ อธิบายว่าตัวภาษาที่ใช้เป็นแบบใด มีลักษณะเช่นไร นั่นเอง
7. **Norms of Interaction and Interpretation (บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์ และการตี ความ)** หมายถึงลักษณะเฉพาะของการพูดหรือการสื่อสาร ที่ผู้พูดใช้เพื่อมีปฏิ สัมพันธ์ทางสังคมกับผู้ฟัง กฎเหล่านี้ต้องด้วยความด้วยความรู้วัฒนธรรมของคนใน สังคมนั้น ๆ เช่นความค่อย/ ดังของการพูด ความเงียบ การใช้ภาษาท่าทาง การมอง ตาผู้ฟัง การใช้มือประกอบ เหล่านี้ผู้วิเคราะห์ต้องตีความโดยอาศัยวัฒนธรรมของผู้ สื่อสารด้วย

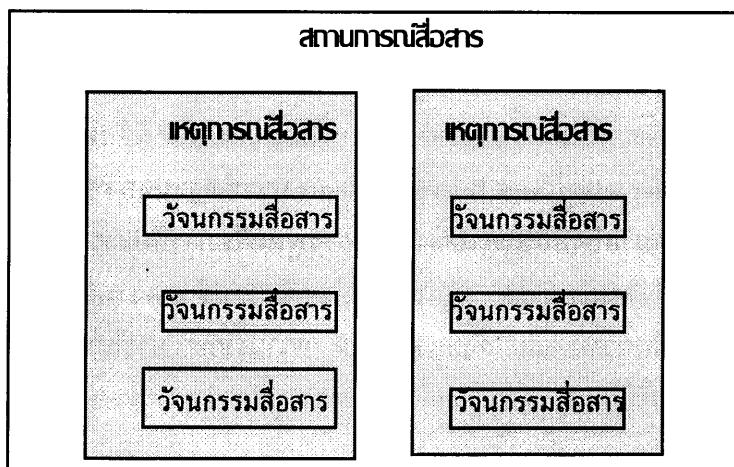
8. **Genre (ประเภทการสื่อสาร)** หมายถึงประเภทของถ้อยคำที่สื่อสาร ซึ่งมักมีชื่อเรียกเฉพาะ เช่น ร้อยกรอง ปริศนาคำทาย บทสอดမนต์ คำนำ บทบรรณาธิการหนังสือ พิมพ์ ฯลฯ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเหล่านี้รวมกันทั้งหมด จะทำให้เราเห็นภาพของเหตุการณ์สื่อสารได้ชัดเจน

นอกจากไฮมส์แล้ว ยังมีผู้อื่นที่เสนอแนวคิดทำงานเดียวกันนี้อีก แต่เขาเหล่านั้นก็ล้วนแต่นำเอาความคิดของไฮมส์มาขยายให้ละเอียด และลองใช้กับภาษาต่างๆ ในที่นี้จะกล่าวถึงผู้ที่เป็นที่รู้จักดีพอสมควร ได้แก่ มูเรียล ชาวิลล์-ทรอยก์ (Muriel Saville-Troike)

13.2 ทฤษฎีของชาวิลล์-ทรอยก์

ในการวิเคราะห์ภาษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร ชาวิลล์-ทรอยก์ ดำเนินรอยตามทฤษฎีของไฮมส์ ในหนังสือเรื่อง *The Ethnography of Communication* (Saville-Troike 1982) เขากล่าวว่า การสื่อสารประกอบไปด้วย 3 หน่วย คือ สถานการณ์สื่อสาร (communicative situation) เหตุการณ์สื่อสาร (communicative event) และ วัจกรรมสื่อสาร (communicative act) และในทั้ง 3 หน่วยนี้เขากล่าวว่า เหตุการณ์สื่อสารเป็นหน่วยที่สำคัญที่สุด และเป็นหัวใจของการวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร เหตุการณ์สื่อสารเป็นส่วนประกอบของสถานการณ์สื่อสาร กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สถานการณ์สื่อสาร 1 สถานการณ์ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารหลายเหตุการณ์ และ แต่ละเหตุการณ์สื่อสารก็ประกอบด้วยวัจกรรมสื่อสาร หลายวัจกรรมดังแสดงในแผนภูมิข้างล่างนี้

แผนภูมิ 13.1 หน่วยในการสื่อสาร

สถานการณ์สื่อสารเป็นหน่วยที่ใหญ่ที่สุด ตัวอย่างเช่น สถานการณ์การพิจารณาคดี สถานการณ์งานเลี้ยงแต่งงาน สถานการณ์การสัมมนา เป็นต้น

แต่ละสถานการณ์สื่อสารประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารหลายเหตุการณ์ ชาวิลล์-ทรอยก ยกตัวอย่างว่าพิธีกรรมทางศาสนา (religious service) เป็น สถานการณ์สื่อสาร 1 ประกอบ ประกอบด้วย เหตุการณ์สื่อสาร 6 เหตุการณ์ดังนี้

สถานการณ์สื่อสาร พิธีกรรมทางศาสนา ประกอบด้วย

พิธีสักการะ (call to worship)

การอ่านพระคัมภีร์ (reading of scriptures)

การอธิษฐาน (prayer)

การประกาศ (announcements)

การเทศนา (sermon)

การขอพร (benediction)

เหตุการณ์สื่อสาร 1 เหตุการณ์ประกอบด้วยหลายวัจnvัจกรรมสื่อสาร เช่นตัวอย่างของชาวิลล์-ทรอยก เหตุการณ์สื่อสาร การอธิษฐาน ประกอบด้วยวัจกรรมสื่อสารต่าง ๆ เรียงลำดับดังนี้

เหตุการณ์สื่อสาร การอธิษฐาน ประกอบด้วย

การเอ่ยถึงพระเจ้า (summons)

การสรรเสริญพระเจ้า (praise)

การสารภาพนาป (supplication)

การกล่าวขอบคุณพระเจ้า (thanks)

บทลงท้าย (closing formula)

ในการวิเคราะห์ ชาวิลล์-ทรอยต์ เสนอองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสาร 10 องค์ ประกอบ ซึ่งขาดตัดแปลงมาจาก 8 องค์ประกอบ (SPEAKING) ที่ไอมส์ได้เสนอไว้

องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสาร 10 องค์ประกอบที่ชาวิลล์ ทรอยต์เสนอ มีดังนี้ (อ้างใน สุดาดวง เกิดโมเด็ม 2537:15-16)

1. ชนิดของเหตุการณ์ (genre or type of event) เช่น เรื่องตลก เรื่องเล่า การบรรยาย ทางวิชาการ การทักษาย การสนทนา
2. หัวข้อ (topic) หรือจุดเน้นของการสื่อสารที่วิเคราะห์

3. วัตถุประสงค์ หรือหน้าที่ (purpose or function) คือจุดมุ่งหมายหลักในการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมสนับสนุนแต่ละคน
4. กาลเทศะ หรือ เวลา-สถานที่ (setting) ซึ่งรวมถึงเวลาของวัน ฤดูของปี สถานที่สื่อสาร และแง่มุมต่างๆทางภาษาพ้องของสถานการณ์ เช่นขนาดของห้อง การจัดวางเฟอร์นิเจอร์ ฯลฯ

องค์ประกอบทั้ง 4 อย่างข้างต้นรวมกันเรียกว่า scene ซึ่งหมายถึงปริบทนออกด้วยบุคคลในเหตุการณ์สื่อสาร คำตามที่ใช้ตรวจสอบ scene ว่าพร้อมนาครับหรือไม่ คือเหตุการณ์สื่อสารนั้นเป็นเหตุการณ์ชนิดใด เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ทำใจเงิงเกิดขึ้น และเกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร

5. ผู้ร่วมเหตุการณ์ (participants) ซึ่งรวมถึง อายุ เพศ ชาติพันธุ์ ฐานะทางสังคม ฯลฯ คำตามเกี่ยวกับองค์ประกอบ คือ ใครมีส่วนร่วมในเหตุการณ์
6. รูปแบบการสื่อสาร (message form) องค์ประกอบนี้เหมือนกับ Instrumentalities ของไฮมส์ รวมถึงการใช้เสียง (vocal) และไม่ใช้เสียง (non-vocal) และลักษณะของรหัสที่ใช้ เช่นใช้วัจນภาษา หรือ อวัจນภาษา ซึ่งได้แก่ภาษาท่าทาง การใช้สายตา รูปภาพ การ์ตูน ฯลฯ
7. เนื้อหาการสื่อสาร (message content) ผู้วิเคราะห์ควรตั้งคำถามว่า การสื่อสารเกี่ยวกับอะไร ประเด็นสำคัญได้แก่อะไรบ้าง เป็นต้น
8. การลำดับวัจกรรม (act sequence) เมื่อเรียงของไฮมส์ คือหมายถึงการเรียงลำดับวัจกรรมสื่อสาร ซึ่งจะเข้มงวดมากในเหตุการณ์สื่อสารที่เป็นพิธีกรรม เช่นการอวยพร การอ่ำลา การแสดงความเลี้ยงใจ แต่จะถูกจำกัดน้อยลงในการสนับสนุน การบรรยาย
9. กฎการปฏิสัมพันธ์ (rules of interaction) ได้แก่การอิบยาภูมิของการใช้ภาษาพูด และคำพูด ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้กับเหตุการณ์สื่อสาร กฎเช่นนี้เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมว่าควรจะแสดงออกอย่างไร และเกิดจากค่านิยมของชุมชนภาษาแต่ละชุมชน เราอาจเห็นกฎเหล่านี้ได้จากคำพังเพย สุภาษิต และกฎหมายของชุมชนนั้นๆ
10. บรรทัดฐานของการตีความ (norms of interpretation) รวมถึงความรู้ทั่วไปที่มีอยู่ร่วมกัน ข้อสมมติฐานทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ความเข้าใจร่วมกันของชุมชนภาษา นั้นๆ บรรทัดฐานของการตีความนี้สร้างขึ้นจากการฐานของความเข้าใจของสมาชิกในชุมชนภาษาร่วมกัน

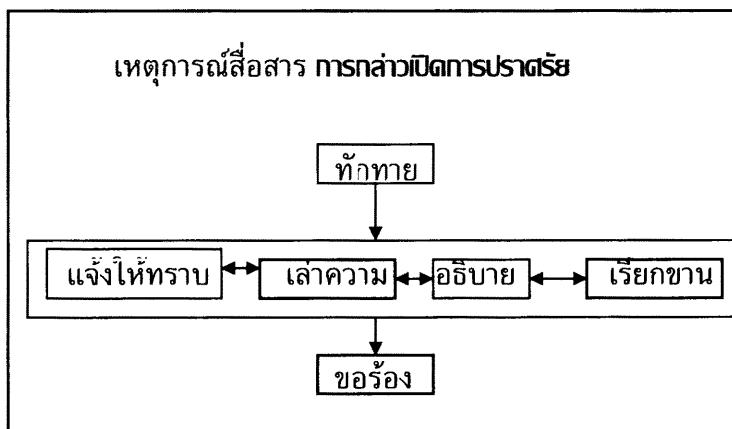
13.3 การศึกษาภาษาไทยตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

สุดาดวง เกิดโมฟี (2537) ได้นำทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของชาวีลล์-ทรอยก มาใช้พัฒนาการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลการปราศรัยหาเสียงของพรรคพลังธรรมในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นกรณีศึกษา

สุดาดวงกำหนดให้การปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง เป็นสถานการณ์สื่อสาร ซึ่งประกอบด้วย เหตุการณ์สื่อสารหลัก 4 เหตุการณ์ ได้แก่ 1) การกล่าวเปิดการปราศรัย 2) การแนะนำตัว 3) การปราศรัย 4) การสรุป ทั้ง 4 เหตุการณ์นี้ เริ่มจากการกล่าวเปิดการปราศรัย และไปที่การแนะนำตัว แล้วจึงถึงการปราศรัย ตามด้วยการสรุป หลังจากนั้นนำไปที่ผู้ปราศรัยคนต่อไป ทำเช่นนี้ จนครบผู้ปราศรัยทั้งหมด

สุดาดวง วิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารแต่ละเหตุการณ์อย่างละเอียด ตามองค์ประกอบทั้ง 10 ประการ องค์ประกอบที่น่าสนใจคือการลำดับวัจกรรมสื่อสาร ซึ่งทำให้ทราบว่าผู้พูดที่ร่วม ในเหตุการณ์สื่อสารนั้น ใช้วัจกรรมอะไรบ้าง และเข้าลำดับวัจกรรมเหล่านั้นอย่างไร

วัจกรรมสื่อสารของแต่ละเหตุการณ์สื่อสารมีดังนี้

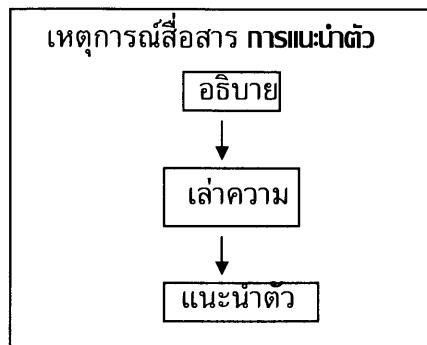

แผนภูมิ 13.2 ลำดับวัจกรรมในการกล่าวเปิดการปราศรัย

ในเหตุการณ์สื่อสารการกล่าวเปิดการปราศรัย ผู้พูดจะเริ่มโดยการทักทาย จากนั้นจะ เป็นวัจกรรมแจ้งให้ทราบว่ากำลังทำอะไร เช่นกล่าวว่า “นี่คือการปราศรัยครั้งพิเศษของ พรรคร...” ตามด้วยวัจกรรมเล่าความ เช่น “ตั้งแต่วันที่ 9 มิถุนายน 2531 เป็นวันเริ่มก่อตั้ง...”

ต่อมาเป็นวัจกรรม อธิบาย และเรียกชาน วัจกรรมที่ 4 อย่างนี้อาจสับกันได้ตลอดเวลา เหตุการณ์สื่อสารนี้จะบ่งด้วยวัจกรรม ขอร้อง ซึ่งมักใช้คำว่า “กรุณา” เช่น “กรุณาย่าเปลี่ยนช่องไปเป็นที่อื่นนะครับ...”

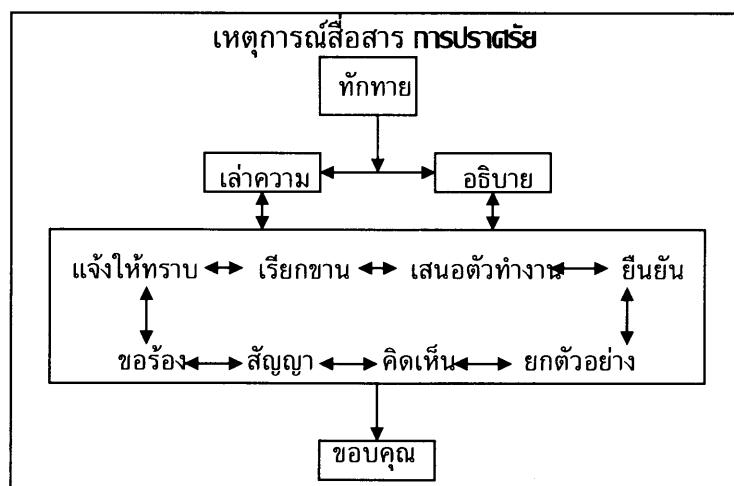
ต่อจากเหตุการณ์สื่อสารการกล่าวเปิดการปราศรัย ผู้ปราศรัยหาเลี่ยงจะอยู่ในเหตุการณ์สื่อสารการแนะนำตัว ซึ่งประกอบด้วยวัจกรรมสื่อสารเป็นลำดับตามแผนภูมิ 13.3 ดังนี้

แผนภูมิ 13.3 ลำดับวัจกรรมในการแนะนำตัว

ตามแผนภูมิ 13.3 เหตุการณ์สื่อสารการแนะนำตัวประกอบด้วยวัจกรรม อธิบาย ตามด้วยวัจกรรม เล่าความ และบ่งด้วยวัจกรรม แนะนำตัว เช่น “ขอเชิญท่านพักกับ ...”

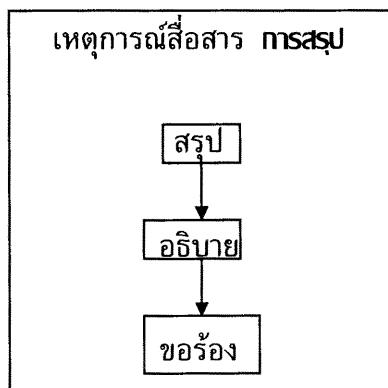
ต่อจากเหตุการณ์สื่อสารแนะนำตัว จะเป็นเหตุการณ์สื่อสารสำคัญของสถานการณ์นี้ ได้แก่ เหตุการณ์การปราศรัย ซึ่งประกอบด้วยวัจกรรมสื่อสารดังแผนภูมิข้างล่างนี้

แผนภูมิ 13.4 ลำดับวัจกรรมในเหตุการณ์สื่อสารการปราศรัย

ในเหตุการณ์สื่อสารการปราศรัย ผู้ปราศรัยจะเริ่มด้วยวัจกรรม ทักษะ จากนั้นจะใช้วัจกรรม เล่าความ และวัจกรรม อธิบาย วัจกรรมทั้งสองนี้เกิดสลับกันได้ นอกจากนั้นยังมีกลุ่mwัจกรรมย่อย ซึ่งได้แก่วัจกรรม แจ้งให้ทราบ เรียกชาน เสนอตัวทำงาน ยืนยัน ขอร้อง สัญญา คิดเห็น และ ยกตัวอย่าง เกิดแทรกวัจกรรมเล่าความและวัจกรรมอธิบายอยู่บ่อยๆ วัจกรรมทั้งหลายในกลุ่มย่อยสามารถเกิดสลับกันได้ การเกิดก่อนหรือหลังของวัจกรรมในกลุ่มย่อยขึ้นอยู่กับว่าผู้พูดต้องการแสดงเจตนาใดให้สอดคล้องในขณะนั้น ส่วนวัจกรรมสุดท้ายของเหตุการณ์ปราศรัยคือวัจกรรม ขอบคุณ

เหตุการณ์สุดท้ายของสถานการณ์สื่อสารการปราศรัยหาเสียงฯคือเหตุการณ์การสรุป ซึ่งประกอบด้วยวัจกรรม สรุป อธิบาย และขอร้อง ตามลำดับในแผนภูมิข้างล่างนี้

แผนภูมิ 13.5 ลำดับวัจกรรมในเหตุการณ์สื่อสารการสรุป

นอกจากสุดาดงจะวิเคราะห์วัจกรรมในเหตุการณ์สื่อสารแต่ละเหตุการณ์ อย่างละเอียดแล้ว ยังวิเคราะห์องค์ประกอบอื่นๆ ที่สัมพันธ์กันอีกด้วย ได้แก่ ชนิดของเหตุการณ์ หัวข้อที่สื่อสาร วัตถุประสงค์ เวลาสถานที่ ผู้ร่วมเหตุการณ์ รูปแบบการสื่อสาร เนื้อหาการสื่อสาร กฎการปฏิสัมพันธ์ และรหัสฐานของการตีความ เมื่อร่วมผลการวิเคราะห์แนวโน้มเหตุการณ์สื่อสารทั้งหมดนี้แล้ว เราจะได้ภาพของสถานการณ์การปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งอย่างชัดแจ้ง ซึ่งนอกจากจะสะท้อนให้เห็นกฎการสื่อสารในสังคมไทยแล้ว ยังเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่นำไปประยุกต์ใช้เพื่อในการปราศรัยมีประสิทธิภาพอีกด้วย

คำถ้าม (บทที่ 13)

1. ชาติพันธุ์วรรณนา คืออะไร มีวิธีการอย่างไร จงยกตัวอย่างหัวข้อวิจัยของนักชาติพันธุ์วรรณนา
2. ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารศึกษาอะไร และมีจุดมุ่งหมายอย่างไร
3. ทำไมเราจึงจัดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารให้เป็นส่วนหนึ่งหรือแนวหนึ่งของภาษาศาสตร์ สังคม จำเป็นหรือไม่ที่ต้องจัดเข่นั้น
4. จงอธิบายแนวการวิเคราะห์ภาษาแบบชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร
5. จงยกตัวอย่างหัวข้อการวิจัยทางชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร ที่ไม่ซ้ำกับที่พูดในบทนี้
6. ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารควบคู่กับวัฒนបภิปติศาสตร์และวัฒลีลาศาสตร์อย่างไร
7. อาจกล่าวได้ว่า ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร ครอบคลุมแนวคิดสำคัญทั้งหมดของภาษาศาสตร์สังคมไว้ใน การวิเคราะห์ จงอธิบายและยกตัวอย่างเพื่อชี้ให้เห็นว่าคำกล่าวนี้ เป็นจริงหรือไม่เป็นจริงอย่างไร
8. ท่านจะประยุกต์แนวคิดของชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารในชีวิตประจำวันของท่านได้อย่างไรบ้าง

ภาษาศาสตร์สังคมกับการแปล 14

14.1 สาเหตุบางประการของความล้มเหลวในการแปล

ในการแปลจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง ผู้แปลต้องประสบปัญหามากมาย ที่มีผู้กล่าวถึงในงานเขียนเรื่องปัญหาในการแปลส่วนใหญ่มักเกี่ยวกับการแปลผิดทางภาษา เนื่องจากภาษาทั้งสองมีกฎไวยากรณ์หรือเมธิพูดต่างกัน เช่น ผู้แปลภาษาอังกฤษเป็นเยอรมันหรือเยอรมันเป็นอังกฤษอาจมีข้อผิดพลาดเรื่องการเรียงคำในประโยค ผู้แปลภาษาไทยเป็นอังกฤษมักมีข้อผิดพลาดเรื่อง articles และ tense ส่วนผู้แปลอังกฤษเป็นภาษาไทยมักทำผิดเรื่องลักษณะนาม เป็นต้น นอกจากนี้ ปัญหาที่มีผู้กล่าวถึงมากอีกข้อ คือปัญหานี้เองมาจากการวัฒนธรรมที่ต่างกันของทั้งสองภาษา การแปลสรรพนา�และคำเรียกญาติในอังกฤษเป็นภาษาไทยเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดปัญหามาก เพราะระบบสรรพนามและคำเรียกญาติของทั้งสองภาษาตั้งอยู่บนระบบสังคมที่ต่างกัน สรรพนามบุรุษที่ 1 ในภาษาอังกฤษมีเพียง 1 คำ ส่วนของไทยมีมากกว่า 15 คำ และการเลือกใช้แต่ละคำถูกกำหนดโดยบทบาททางสังคมของผู้พูดที่ลัมพันธ์กับผู้ฟัง คำเรียกญาติที่ต่างกันในภาษาอังกฤษกับภาษาไทย เช่น brother-sister และ พี่-น้อง สะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมที่ต่างกัน ในภาษาอังกฤษคำเรียกพี่หรือน้องไม่มีอาวุโสมีแต่เพศที่แยกความแตกต่าง ส่วนของไทยคำเรียกพี่และน้องไม่ต่างกันที่เพศ แต่ต่างกันที่ความมีอายุมากกว่า และน้อยกว่า

นอกจากปัญหาทางภาษาและวัฒนธรรมแล้ว ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการแปลยังมีบางประการ ซึ่งอาจไม่เด่น และเป็นที่สังเกตได้ยากเท่ากับปัญหาที่ยกไปแล้ว แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ปัญหาเหล่านี้จะไม่สำคัญ

ปัญหាដอกที่จะขอกล่าวถึงคือการใช้ภาษาไม่เหมาะสมกับลักษณะของผู้พูด ยกตัวอย่าง เช่นแปลคำพูดของเด็กอุกมาเป็นคำผู้ใหญ่ แปลคำพูดของผู้พูดชนชั้นทางสังคมต่ำอุกมาเป็นภาษาของคนชั้นสูง แปลคำพูดของผู้หญิงอุกมาเป็นภาษาผู้ชาย เป็นต้น

ปัญหาอีกข้อคือการแปลไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ เช่นในภาษาต้นฉบับใช้ภาษาเป็นทางการ เพราะเป็นการพูดในสถานการณ์ที่เป็นทางการ แต่ในภาษาเป้าหมายที่ผู้แปลแปลอุกมา

กล้ายเป็นภาษาที่ไม่เป็นทางการ เช่นนี้ ถึงแม้ว่าจะไม่ผิดไวยากรณ์ก็ถือว่าไม่ประสบผลสำเร็จในการแปล

ที่พบมากอีกประการหนึ่ง คือการแปลผิดวัตถุประสงค์ เช่นในภาษาต้นฉบับอาจเป็นภาษาเฉพาะกิจที่มีวัตถุประสงค์อย่างหนึ่ง แต่ผู้แปลแปลเป็นภาษาที่ใช้ในวัตถุประสงค์อีกอย่างหนึ่ง เช่น แปลภาษาโฆษณาเป็นภาษาบากเล้อธรรมดា เช่นนี้ก็ถือได้ว่าไม่ประสบผลสำเร็จในการแปล

14.2 การแปลโดยคำนึงถึงการแพร่ของภาษาตามลักษณะทางสังคมของผู้พูด

ตามที่ได้กล่าวแล้วในบทที่ 3-7 ภาษาทุกภาษามีการแปรตามลักษณะหรือสถานภาพของผู้พูด เช่น แปรตาม เพศ อายุ ถิ่นที่เกิด ชาติพันธุ์ และชั้นทางสังคม ของผู้พูด ใน การแปลจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง ผู้แปลจึงต้องพิจารณาความจริงข้อนี้ และถ่ายทอดภาษาโดยคงสถานภาพของผู้พูดในภาษาเป้าหมายไว้ให้ใกล้เคียงกับในภาษาต้นฉบับมากที่สุด จึงจะเรียกได้ว่า ข้อความที่แปลมีความถูกต้องสมบูรณ์ ยิ่งไปกว่านั้น ในกรณีที่สังคมของภาษาต้นฉบับกับของภาษาเป้าหมายต่างกัน ผู้แปลก็จะต้องทำงานหนักเพิ่มขึ้น เช่น แปลจากภาษาอังกฤษไปเป็นภาษาญี่ปุ่น ถ้าผู้พูดเป็นผู้หญิง ซึ่งในภาษาอังกฤษอาจใช้ภาษาไม่ต่างจากภาษาผู้ชาย แต่เมื่อถ่ายทอด เป็นภาษาญี่ปุ่นผู้แปลต้องถือความเป็นเพศหญิงของผู้พูดสำคัญ เพราะในภาษาญี่ปุ่น ภาษาของผู้พูดผู้หญิงกับผู้พูดผู้ชายต่างกันมาก ผู้แปลจึงต้องเลือกใช้รูปภาษาให้เหมาะสมกับผู้พูดผู้หญิงด้วย

ในกรณีที่ผู้พูดเป็นเด็กในภาษาต้นฉบับ ในภาษาเป้าหมาย ผู้แปลก็ต้องคงลักษณะความเป็นเด็กไว้ด้วย ตัวอย่างเช่นลักษณะนี้เป็นตัวอย่างการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และเปรียบเทียบให้เห็นภาษาที่ถ่ายทอดเป็นไทยที่เป็นเด็กและที่เป็นผู้ใหญ่

ภาษาต้นฉบับ ภาษาเด็ก	ภาษาเป้าหมาย	
	ภาษาผู้ใหญ่	ภาษาเด็ก
I (ผู้เล่าเรื่องห้องนอน)	ข้าพเจ้า (ชาย)	ผู (ชาย)
	ฉัน ดิฉัน (หญิง)	หนู (หญิง)
eat	รับประทาน	กิน ทาน
head	ศีรษะ	หัว
fast asleep	หลับสนิท	หลับปุ้ย
jump around	กระโดดไปมา	กระโดดเต้นหย่องแหยง กระโดดหยอย ๆ กระโดดเหยียง ๆ

Pa's breath hung in the air like smoke.	ลมหายใจของพ่อ ลอยคว้างเหมือนควันในอากาศ	ลมหายใจของพ่อ เป็นควันฉุย ๆ
yes, easy as pie	ง่ายเหมือนขนมพาย	ของกล้วย ๆ
I was dog tired	ง่ายเหมือนปอกกล้วยเข้าปาก ข้าพเจ้าเหนื่อยและอ่อนเพลีย	ผอมเหนื่อยเย็ก

(ห้องหวาน 2527:60-61)

จากตัวอย่างที่ยกมาจะเห็นได้ ว่าคำในช่องภาษาเด็กมีความหมายมากกว่าคำในช่องภาษาผู้ใหญ่ เป็นที่สังเกตได้ว่าในภาษาอังกฤษ ภาษาเด็กกับภาษาผู้ใหญ่ดูเหมือนจะมีช่องว่างน้อยกว่าในภาษาไทย ถ้าผู้แปลแปลตรงตัวไป จะไม่สื่อความเป็นเด็กในภาษาไทย

บทร้อยกรองสำหรับเด็กร้องหรือท่อง ก็ต้องได้รับการถ่ายทอดโดยเก็บลักษณะความเป็นเด็กไว้ด้วยดังตัวอย่างต่อไปนี้

ต้นฉบับ	Roll-roll-roll-roll roll-roll-rolling down the hole! Heave ho! Splash plump! Down they go, down they bump ¹
---------	---

ฉบับแปล	กลิ้งไป กลิ้งไป กลิ้งไป กลิ้งไป กลิ้งไป กลิ้งไป กลิ้งลงรูไป! ชุย-ยา-เล! เอ้าตุมลงไป! ลอยต่อไป กระแทกตุบตุบไป ²
---------	--

(ห้องหวาน 2527:61)

¹ จาก The Hobbit ของ J.R.R. Tolkien (p.177), Ballantine Books, New York, 1967

² แปลโดย สุดจิตต์ ภิญโญยิ่ง ใน เดอะขอบบิท ห้องหันสวนจำกัด ชนิต ธรรมสุคติ, 2519

ในกรณีที่ผู้พูดในภาษาต้นฉบับเป็นคนที่มาจากการซัมภาษีสังคมต่าง หรือพูดภาษาถิ่นที่ไม่ใช่ภาษามาตรฐาน หรือใช้ภาษาที่แสดงสำเนียงของกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ผู้แปลที่ถ่ายทอดมาเป็นภาษาเป้าหมายก็ย่อมต้องหาลักษณะเด่นในภาษาเป้าหมายที่บ่งบอกซัมภาษีสังคมใกล้เคียงกัน หรือความเป็น “ถิ่น” หรือ “ต่างจังหวัด” หรือ ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และใส่ลงไปในภาษาเพื่อให้ผู้อ่านได้ความประทับใจ ใกล้เคียงกับในภาษาต้นฉบับ

ตัวอย่างข้างล่างเป็นต้นฉบับภาษาอังกฤษจากเรื่องสั้นของ O. Henry (1910) ใน Stegner (1957) ผู้พูดเป็นคนผิวดำในอเมริกา

“Boss,” he said, “Fifty cents is right, but I needs two dollars, suh; I’m Obleeged to have two dollars. I ain’t demandin’ it now, suh; after I knows whar you’s from; I’m juss sayin’ that I has to have two dollars tonight and business is mighty po’.”³

จากคำพูดที่ยกมาเป็นตัวอย่าง ท่านผู้อ่านจะเห็นได้ว่าผู้เขียนจะใช้ลักษณะทางภาษาหลายอย่าง เพื่อให้สมกับผู้พูดชาวผิวดำ เช่นใช้กริยาเติม -s กับ I (บุรุษที่ 1) ออกเสียง -ing ว่า [in] ใช้ you’s (you is) ใช้ ain’t แทน am not และไม่ออกเสียงควบกล้ำในคำว่า just (ดูเรื่องภาษาคนผิวดำในบทที่ 6)

เมื่อแปลคำพูดเหล่านี้เป็นภาษาไทย ถึงแม้ว่าภาษาคนผิวดำไม่มีในภาษาไทย แต่ผู้แปลก็ยังจะต้องทำให้คำพูดของชายผู้นี้ต่างจากภาษาของคนไทยส่วนใหญ่ เพื่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้อ่านเช่นเดียวกับในต้นฉบับ ลักษณะที่ไม่มาตรฐานในภาษาไทยที่เด่นอาจเป็นการออกเสียงควบกล้ำ และการใช้คำบางคำ ดังนั้นเราจึงอาจแปลข้อความข้างบนเป็นดังนี้

“ท่านคับ” เข้าพูดขึ้น “ลากา 50 เช็นต์ก็ถูกหลอก แต่ผมอยากได้เงินสองเหลี่ยมคับท่าน ผมจำเป็นต้องได้เงินสองเหลี่ยม ผมไม่ได้ เลี้ยกลองนะคับ เพาะผมอู้ ว่าท่านเป็นคนมาจากถิ่นไหน ผมเพียงแต่อยากจะบอกฟ้ามิจงว่าผมจำเป็นต้องได้เงินสองเหลี่ยม คืนนี้ การค้าขายมันแย่คับท่าน”

³ จากเรื่องสั้น A Municipal Report โดย O. Henry พิมพ์ใน Great American Short Stories รวบรวมโดย Wallace and Mary Stegner. 1957 แปลเป็นภาษาไทยโดย แม้นมาศ ขาวลิต (วรรณกรรมชั้นเอกของสหรัฐ). บริษัทบรรณจำกัด, กรุงเทพฯ 2525.

ลักษณะการพูดที่ออกเสียงควบคู่ไม่เหมือนมาตรฐานและการใช้คำบางคำ เช่น แยก ทำให้ภาษาที่เปลี่ยนมาสัมภูตมากกว่าที่จะแปลโดยไม่บรรจุลักษณะเด่นของชาติพันธุ์ของผู้พูด ไว้เลยดังตัวอย่างข้างล่าง

“ท่านครับ” เขากล่าว “ราคা 50 เช็นต์ถูกต้องแล้วแต่ผมต้องการได้เงินสองเหรียญ ครับ ท่าน ผมจำเป็นต้องมีเงินสองเหรียญ ผมไม่ขอเรียกร้องจากท่านละครับ เพราะผมทราบแล้วว่า ท่านเป็นคนมาจากที่ไหน ผมเพียงแต่กล่าวว่าผมจำเป็นต้องได้เงินสองเหรียญคืนนี้และเวลานี้ ธุรกิจไม่ดีเลยครับ”

14.3 การแปลโดยคำนึงถึงการแพร่ของภาษาตามปริบatham

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 8-12 การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมไม่ได้ขึ้นอยู่กับการถูก ไวยากรณ์เท่านั้น แต่ยังจะต้องให้ถูกกับปริบทด้วย เช่นจะต้องเหมาะสมกับผู้ฟัง เรื่องที่พูด กาลเทศะ ช่วงรวมเรียกว่า สถานการณ์การใช้ภาษา และยังต้องให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และวิธีการสื่อสาร ด้วย ในการแปลจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง ผู้แปลย่อมต้องตระหนักถึงความจริงของภาษา ข้อนี้ และพยายามเลือกวิจันลีลาหรือทำเนียนภาษาของภาษาเป้าหมายให้ตรงกับวิจันลีลาหรือ ทำเนียนภาษาของภาษาต้นฉบับด้วย หอมحوال (2527) ให้ตัวอย่างไว้มากมายเพื่อชี้ให้เห็นว่าการ แปลที่ดีนั้นผู้แปลต้องคำนึงถึงความจริงทางภาษาศาสตร์สังคมดังกล่าวด้วย

ในการใช้สรรพนาม หรือคำเรียกชาน ผู้แปลต้องคำนึงถึงความล้มเหลวระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังด้วย โดยเฉพาะในกรณีแปลจากอังกฤษเป็นไทย ในภาษาอังกฤษสรรพนามบุรุษที่ 1 และ 2 มีอย่างละคำ ในภาษาไทยมีหลายคำให้เลือก เช่นผู้พูดเป็นแม่ พูดกับลูก ภาษาอังกฤษใช้ I กับ you แต่ในภาษาไทยอาจใช้ “แม่” กับ “ลูก” หรือใช้ ชื่อ แทน you หรือถ้ากรอ “แม่” (บุรุษที่ 1) อาจเปลี่ยนเป็น “ชั้น” และ “ลูก” (บุรุษที่ 2) อาจเปลี่ยนเป็น “แก” เป็นต้น

หอมحوال (2527:49) กล่าวว่า สรรพนามของไทยมีความหลากหลาย เปลี่ยนไปตามชั้น ของสังคมของผู้พูด ผู้ฟัง เพศ และอารมณ์ของผู้พูด ในขณะที่ภาษาอังกฤษมีการใช้เป็นระบบที่แน่นอนตามไวยากรณ์ของภาษา ยกตัวอย่างเช่น คำว่า I ที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 1 เอกพจน์แทนตัวผู้พูด ถ้าแปลว่า ผม แต่อย่างเดียวจะมิได้รับชาติและสุ่มเสียงอันใดเลย

หอมحوالเสนอให้พิจารณาคำว่า ข้า ในภาษาไทยเป็นตัวอย่าง ซึ่งสื่อความหมายได้หลาย ประการดังนี้

ความหมายทางสังคมของคำว่า “ช้า”

ระดับผู้พูด	ระดับผู้ฟัง	เพศผู้พูด	อารมณ์
ต่ำ	ต่ำ	หญิง,ชาย	ธรรมดា โกรธ เกลียด รัก
สูง	ต่ำ	ชาย	ธรรมดា โกรธ เกลียด
ต่ำ	สูง	หญิง,ชาย	เกลียด แค้น
กลาง	กลาง	ชายมากกว่าหญิง	สนใจ
คนไทย	เด็ก	ชาย	รักใคร

นอกจากคำสรรพนามแล้ว การถ่ายทอดสำนวนเปรียบเทียบและคำด่า จากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งผู้แปลย่อมต้องเลือกคำที่จะให้น้ำหนักทางความหมายใกล้เคียงกัน จึงจะจัดเป็นทำเนียบภาษาเดียวกันได้ เช่น

คำด่า (แปลจากอังกฤษเป็นไทย)

you bastard

ໄວເຫີຍ

Oh, Jesus!

ตายห່າ⁴

Damn you, for a stupid bitch.

ອືປຣຕເອີຍ ทำໄນຄົງໂພຕຣໂງຢ່າງນິນະ⁵

สำนวนเปรียบเทียบ (แปลจากอังกฤษเป็นไทย)

It is true, yes, I have one leg in the grave.⁶

ຜມກີໄນໄກລັ້ງແລ້ວ

⁴ ทั้ง 2 คำมาจากการเรื่อง *The Bourn Identity* โดย Robert Ludlum, Richard Mareck Publishers, New York 1980. แปลโดย ชนิต ธรรมสุคติ ใน กฎข้อ เจสัน บอร์น, บริษัทสีເກລອ, ກຽງເທິພາ 2523.

⁵ จากเรื่อง *The Inheritors* โดย Harrold Robbins. New English Library Ltd., London, 1979. แปลโดย สม พล สังขะເກສ ໃນອນເຊີເຕອຣ, บริษัทสีເກລອ, ກຽງເທິພາ 2523.

⁶ จาก *Death on the Nile* โดย Agatha Christie, Bantam Books, New York, 1981 แปลโดย ชนิต ธรรมสุคติ ใน ແມ່ນໍ້າສີເລືອດ, ກາງເວກ, ກຽງເທິພາ 2522.

Eheh, chips and thing from the old block.....and so? ⁷

ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น หรือเชื้อไม้ทึ้งแฉ

(ห้องหลวง 2527:33,51)

ในบางครั้งต้นฉบับมีลักษณะของภาษาที่ประดิษฐ์ขึ้น เช่น มีการสะกดต่างออกไปจากภาษาปกติ เพื่อแสดงลักษณะบางอย่าง ผู้แปลก็ต้องใช้เทคนิคบางอย่างในภาษาเป้าหมายเพื่อสื่อความหมายอย่างเดียวกัน ดังตัวอย่างข้างล่างซึ่งแสดงภาษาที่ผู้ประพันธ์ประดิษฐ์ให้เป็นภาษาของคนปัญญาอ่อนที่มีปัญหาด้านการสะกดคำ ผู้แปลแปลเป็นภาษาไทยได้ดีมาก โดยการเขียนตัวสะกดใหม่มีระบบใหม่ สะท้อนความเป็นปัญญาอ่อนของตัวละคร

ต้นฉบับ: *I'm skared. Lots of the nurses and the people who gave me the tests came to bring me candy and wish me luck. I hope I have luck. I got my rabbits foot my lucky penny. Only a black cat crossed me when I was comming to the hospitil. Dr. Strauss says don't be supersitis Charlie this is science. Anyway I'm keeping my rabbits foot with me.*

ฉบับแปล: ฉันกัวจังคนทำงานที่นี่ตั้งหลายคน แลนางยาบานแล คนที่ชอบฉัน มาหาฉัน เอาขนมมาให้ และขอให้ฉันโชคดี ฉันกอห่วงว่าจะโชคดี ฉันมีพวงเคียงลงของข้ออยู่เยอะແยະเลย แต่แม่เมี่ แม่เดินผ่านตอนฉันมากทีโรงยาบาน หนอสตรารวบกอกอย่าเชื่อเรื่องโชคดี ชาลีนีเป็นวิทยาสาดแต่ยังไงฉันกอจะเก็บเคียงลงเอาไว้ละ⁸

(ห้องหลวง 2527:77)

นอกจากการเลือกใช้ภาษาให้ถูกทำเนียบตามปริบทต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ในการแปลภาษาเฉพาะกิจ ได้แก่ ภาษาในวงการต่างๆ เช่น ภาษากฎหมาย ภาษาวิทยาศาสตร์ ภาษาธุรกิจ ภาษาแปลจะต้องเลือกคำและรูปประโยคให้เหมาะสมกับภาษาแต่ละประเภทในภาษาเป้าหมายด้วย ภาษา

⁷ จาก *The Friends* โดย Rosa Guy, Bantan Books, New York, 1974 แปลโดย ห้องหลวง ชื่นจิตรา ใน เพื่อนรัก, ห้างหุ้นส่วนจำกัด ชนิต ธรรมสุคติ, กรุงเทพฯ 2519.

⁸ จาก *Flowers for Algernon* โดย Daniel Keys. *The Magazine of Fantasy and Science Fiction*, U.S.A. 1959. แปลโดยยุทธ ยุทธวงศ์ ใน "ดอกไม้สำหรับอัลเจน่อน", ดาวกมล, กรุงเทพฯ 2522.

ไทยของเรานอดีตอย่างน้อยเมื่อสมัยก่อน 130 ปีมาแล้วยังไม่มีวิธีภาษาประเภทต่าง ๆอย่างที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน งานวิจัยของผู้เขียนเอง (Prasithrathsint 1985,1989) ชี้ให้เห็นว่าประเภทของวิธีภาษาต่าง ๆ ของไทย เช่น การเขียนนวนิยาย การเขียนบทบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ และการเขียนบทความวิชาการเริ่มนี้มีสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2411-2453) โดยที่ไทยเรา รับเอกรูปแบบของการใช้ภาษาเฉพาะกิจเหล่านี้จากภาษาอังกฤษ ในปัจจุบัน ด้วยการเจริญเติบโต ของสังคมไทยซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมอุตสาหกรรมอย่างเช่นสังคมตะวันตก ภาษาไทยก็ได้พัฒนาตัวเองตามสังคมไปอย่างมาก วิธีภาษาใหม่ ๆ ที่ใช้ในการต่าง ๆ ที่ไม่มีในอดีตเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ผู้ที่อยู่ในวงการมักจะสามารถเข้าใจและใช้วิธีภาษาในวงการของตนเป็นอย่างดี แต่คนภายนอกวงการอาจไม่เข้าใจและต้องเรียนรู้เป็นพิเศษ ในการแปล ถ้าผู้แปลคำนึงถึงความจริงข้อนี้ แล้ว ก็ต้องขวนขวยเรียนรู้รูปแบบของภาษาในวงการที่ตนกำลังแปล จึงจะถ่ายทอดออกมายได้ หมายความ

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการแปลภาษาเฉพาะกิจของวงการต่าง ๆ ท่านผู้อ่านโปรดสังเกตการใช้คำและรูปประโยคบางแบบที่เป็นลักษณะเด่นของวิธีภาษาแต่ละประเภท

ภาษาธนาคาร

ตันฉบับ: Confirmation of bank balances and verification of reconciling items on the bank reconciliations prepared by regular accounting personnel. (The bank statement and paid checks for the following month should be obtained directly from the bank by the internal auditor and used in proving reconciling items)

ฉบับแปล: จะต้องมีการยืนยันยอดเงินคงเหลือในธนาคาร และตรวจสอบรายการที่ต้องระบุยอดในงบพิสูจน์ยอดของธนาคาร ซึ่งจัดทำโดยพนักงานบัญชีประจำ (ผู้สอบบัญชีภายในจะต้องขอรับใบแจ้งยอดเงินฝากธนาคารและเช็คที่จ่ายแล้วสำหรับเดือนต่อไปโดยตรงจากธนาคาร และใช้เพื่อพิสูจน์รายการที่ต้องระบุยอด) ⁹

เป็นที่น่าสังเกต ว่าคำกริยากรรมว่างานในภาษาอังกฤษบางครั้งก็แปลเป็นกรรมว่างานในภาษาไทย เช่น จัดทำโดย แต่งบังคับก็แปลเป็นกรตุว่าง (active) เช่นประโยคสุดท้าย

⁹ แปลโดย สมทุม บริสุทธิ์มาน

ภาษากฎหมาย

ภาษากฎหมายใช้ในเอกสารทางกฎหมาย ชี้่งทอมหลวง (2527:92) ให้คำจำกัดความไว้ว่า “เอกสารทางกฎหมายเป็นงานเขียนที่จัดอยู่ในประเภทของ technical language คือต้องใช้ศัพท์สำนวนและลีลากลการเขียน (style) ทางกฎหมายโดยเฉพาะ เป็นลีลาโวหารที่ปราศจากความเป็นส่วนตน (impersonal) ดังที่เราเรียกวันว่า ภาษากฎหมาย (legal language)”

ทอมหลวงได้ให้ตัวอย่างเอกสารที่ใช้ภาษากฎหมายไว้หลายประเภท ได้แก่ ประเภทส่วนบุคคล เช่น สูติบัตร ทะเบียนสมรส เอกสารการหย่าร้าง พินัยกรรม สัญญา ข้อตกลง โฉนดที่ดิน ฯลฯ ประเภททางการค้า เช่น สิทธิบัตร ในทะเบียนการค้า สัญญา ฯลฯ ประเภทที่เกี่ยวกับศาล เช่น คำฟ้อง คำให้การ หมายศาล คำสั่งของศาล สำนวนการลีบสวนและสอบสวน คำพิพากษาของศาล ประเภทกฎหมาย เช่น ตัวบทกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติและข้อบังคับเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ ปฏิญญาสากล คำประกาศ ธรรมนูญ ฯลฯ

โดยทั่วไป ภาษากฎหมายมีศัพท์สำนวนและลีลากลของตนเอง แต่แตกต่างกันไปในแต่ละภาษา กฎหมายแม่บทดังเดิมของอังกฤษ และสหรัฐอเมริกายืดยาว เย็นเย้อและยุ่งยาก ใน การตีความ แต่กฎหมายใหม่เขียนด้วยภาษาที่สั้น กрат และอ่านเข้าใจง่ายกว่า

(ทอมหลวง 2527:94)

ธานินทร์ กรัยวิเชียร (2511 อ้างในทอมหลวง 2527:94) ได้สรุปลักษณะของภาษากฎหมายทั่วๆ ไปโดยยึดหลักของมองเตสกิเออร์ ปรัชญาเมธิชาเฟรนซ์เคลสังนี้

(1) ภาษากฎหมายความมีลีลาที่สั้น กрат และง่าย ภาษาที่เพริดพรึงเฉิดฉายหรือถ้อยคำอันจุงใจต่าง ๆ เป็นเพียงพลความที่ทำลายคุณค่าของโวหารภาษากฎหมาย

(2) ศัพท์ที่เลือกใช้ ควรเป็นศัพท์ที่มีความหมายแน่นอนที่สุดเท่าที่จะทำได้ และมิใช่เป็นเพียงคำที่มีความหมายใกล้เคียง ทั้งนี้เพื่อที่จะละเว้นความเข้าใจแตกต่างกันให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

สำหรับภาษากฎหมายของไทย ธานินทร์ กรัยวิเชียร เสนอว่าความมีลักษณะดังนี้

(1) แจ้งชัดและปราศจากช่องโหว่

(2) สั้นกะทัดรัด

(3) ใช้ถ้อยคำในภาษากฎหมายให้เป็นระเบียบเดียวกันตลอด

(4) ใช้ถ้อยคำที่ใช้ในตัวบทกฎหมาย

(5) ลุภานุมนวลด และ

(6) สามารถจุงใจให้ผู้ฟังและผู้อ่านคล้อยตามได้

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการแปลภาษากฎหมายจากไทยเป็นอังกฤษ

ต้นฉบับ: ในกรณีที่คู่สมรสซึ่งถูกอ้างว่าเป็นคนวิกฤตนั้น ยังไม่ได้ถูกสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หากศาลเห็นว่าคู่สมรสนั้นยังไม่เป็นบุคคลที่ควรสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ให้ยกคำร้องและยกฟ้องคดีเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นเสีย ถ้าเห็นว่าเป็นบุคคลที่ควรสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ แต่ยังไม่สมควรสั่งในเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือมีคำสั่งใด ๆ เพื่อคุ้มครองฝ่ายที่วิกฤตนั้น ก็ให้ศาลสั่งให้คู่สมรสนั้นเป็นคนไร้ความสามารถ โดยพิพากษายกคำขอค่าอุปการะเลี้ยงดูหรือคำขอใด ๆ เพื่อคุ้มครองฝ่ายที่วิกฤต

ความในมาตรานี้ไม่กระทบกระเทือนถึงอำนาจศาลที่จะสั่งตั้งผู้อุปนภัยตามมาตรา 1413 และอำนาจสั่งตามมาตรา 1530

ฉบับแปล: In the case where a spouse who is *alleged* to be a *person of unsound mind* has not yet been *adjudged incompetent*; if the court is of the opinion that such spouse should not be adjudged incompetent the *application* and the case claiming *maintenance* shall be dismissed; if the court is of the opinion that such spouse should be adjudged incompetent but it is not yet appropriate to issue an order in respect of the maintenance or issue any order protecting the party of unsound mind, the court shall adjudge such spouse incompetent and dismiss the application for maintenance or any application for an order protecting the party of unsound mind.

this section shall not affect the power of the court to appoint a *custodian* under section 1463 and the power to issue orders under section 1530.¹⁰

(ห้องหลวง 2527:96)

ตัวอย่างอีกตัวอย่างข้างล่างนี้ เป็นข้อความลงท้ายหนังสือให้ความยินยอม

ต้นฉบับ: หนังสือให้ความยินยอม

.....

¹⁰ การแปลจัดทำโดยข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ต้นฉบับคือ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2519 (ราชกิจจานุเบกษา)

ข้อความตามหนังสือข้างต้นนี้ เป็นความจริงและถูกต้องตามเจตนาของข้าพเจ้าทุกประการ จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ฉบับแปล:

Letter of Consent

The above contents is correct and true to my intent in all respects , and in witness where of I have hereunto set my hand in the presence of witnesses.

(หอ判 2527:98-99)

จากตัวอย่างการแปลภาษากฎหมายที่ยกเป็นตัวอย่างข้างต้น จะเห็นว่าลักษณะของภาษากฎหมายของอังกฤษและของไทยต่างกันมีลักษณะเฉพาะของตนเองถึงแม้ลักษณะส่วนใหญ่จะมีร่วมกันก็ตาม แทนจะเรียกได้ว่าทั้งภาษากฎหมายของอังกฤษและไทยเป็นวัฒนลีลาแบบตายตัว โดยเฉพาะคำลงท้ายหนังสือยินยอมที่แสดงให้ดู ไม่ใช่แต่ถ้อยคำเท่านั้นที่ต้องใช้ตายตัว รูปประโยคที่ใช้ด้วย เช่นภาษาไทยที่ว่า จึงได้ลงลายมือ.... และภาษาอังกฤษใช้ and in witness whereof I have here unto set my hand.... เจ้าของภาษาทั้งสองก็ไม่สามารถพูดประโยคแบบนี้ได้ถ้าไม่ได้ศึกษาวิธีภาษากฎหมายโดยเฉพาะ

สำหรับตัวอย่างตัวบทกฎหมายที่ยกให้ดูนั้น จะสังเกตได้ว่ามีคำศัพท์เฉพาะหลายคำที่ผู้เขียนภาษากฎหมายในแต่ละภาษาต้องจดจำ เช่น section-มาตรา, allege-อ้าง, a person of unsound mind-คนวิกฤต, adjudged-ถูกสั่งให้เป็น, incompetent-ไร้ความสามารถ, application-คำร้อง, case-คดี, maintenance-ค่าอุปการะเลี้ยงดู, custodian-ผู้อนุบาล เป็นต้น

ในด้านรูปประโยคนั้น จะสังเกตได้ว่าในกรณีภาษาไทยเป็นประโยคคำสั่ง เช่นขึ้นต้นด้วยให้ เช่น ก็ให้ศาลสั่งให้.... ภาษาอังกฤษมักใช้ shall เช่น The court shall adjudge แต่ในบางกรณีรูปประโยคทั้ง 2 ภาษาจะใช้เหมือนกัน เช่น ประโยคกรรมวาจก a spouse who is alleged to กับ คู่สมรสที่ถูกอ้างว่า.... เป็นต้น

เรื่องรูปประโยคเป็นเรื่องยากและลึกซึ้ง ผู้แปลต้องสังเกตและดึงลักษณะสำคัญออกมาให้ได้ ส่วนคำศัพท์ถึงแม้จะมีศัพท์เฉพาะมากมาย แต่ภาษากฎหมายเป็นภาษาตายตัว คำศัพท์ที่จดจำไว้แล้ว จะใช้ได้ถูกต้องเสมอ

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้มากในภาษากฎหมายของอังกฤษและไทย (คัดจาก หอ判 2527:102-103)

minor	ผู้เยาว์
tort	ละเมิด
public order	ความสงบเรียบร้อยของประชาชน
legal representative	ผู้แทนโดยชอบธรรม
rule of law	หลักนิติธรรม หลักกฎหมาย หลักธรรม
gratuitiously	โดยเส่น่าหา
expressly	โดยชัดแจ้ง
impliedly	โดยปริยาย
mutatis mutandis	โดยอนุโลม
by mistake	โดยสำคัญผิด
by motion	โดยทำเป็นคำร้อง
by virtue of	โดยอาศัย
by a judicial order	โดยคำสั่งศาล
in good faith	โดยสุจริต
in bad faith	โดยไม่สุจริต
on the ground that	โดยอ้างว่า
on the same grounds	โดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน
without delay	โดยไม่ชักช้า
without regard to	โดยไม่ต้องคำนึงถึง
without authority	โดยมิได้รับอำนาจ
without legal grounds	โดยปราศจากมูลเหตุอันอ้างกฎหมายได้

คำศัพท์ภาษากฎหมายขององค์กรบางคำมีลักษณะเหมือนคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทย แต่ใช้คำศัพท์ในภาษากฎหมายของไทยแทน เช่น

อังกฤษ (กฎหมาย)	ไทย (ที่ไว้ไป)	ไทย (กฎหมาย)
attempt	ความพยายาม	ความพยายามกระทำการใดๆ
convention	การประชุม	อนุสัญญา
	แนวปฏิบัติที่ไว้ไป	(ข้อตกลงระหว่างประเทศ)

concealed act	การกระทำที่ซ่อนเร้น	นิติกรรมอำพราง
specific performance	การกระทำเฉพาะอย่าง	การชำระหนี้เฉพาะอย่าง
preferential right	สิทธิ์ที่จะได้รับก่อน	บุริมสิทธิ์ (= สิทธิ์ที่จะได้รับ ชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้คนอื่นใน หนี้อันเดียวกัน)

ภาษาข่าว¹¹

ต้นฉบับ: An estimated 40,000 tribesmen are *believed* to have gone to the woods to evade arrest and government action following last week's violent clashes between them and the immigrant settlers that left at least 1,000 dead, thousands injured and 200,000 homeless.

ฉบับแปล: เชื่อกันว่าคนผู้พื้นเมืองซึ่งจำนวน 40,000 คน ได้หนีเข้าป่าเพื่อเลี่ยงการจับกุมและการดำเนินงานของรัฐบาล หลังจากที่ได้ประทอย่างรุนแรงกับคนต่างดินที่อพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานในรัฐนี้ การประทัดกล่าวซึ่งเกิดขึ้นเมื่ออาทิตย์ที่แล้ว ได้ทำให้คนตายไปอย่างน้อย 1,000 คน ได้รับบาดเจ็บเป็นพัน ๆ คน และไร้ที่อยู่ 200,000 คน

ต้นฉบับ: Scores of roads and railway lines, *blocked* by debris from landslides, were impassable, while ferry services were *disrupted* and 23 domestic flights were *canceled*.

ฉบับแปล: ถนนและทางรถไฟ เป็นสิบๆ สายซึ่งโดนบีดกั้น โดยเศษปรักหักพังจากดินถล่มอยู่ในสภาพที่ผ่านไม่ได้ในขณะที่บริการเรือข้ามฟาก ถูกทำให้ระส่ำระสาย และเที่ยวบินภายในประเทศ 23 เที่ยว ถูกบกอกด

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าภาษาข่าวของทั้งอังกฤษและไทย ไม่มีลักษณะตายตัวเหมือนภาษาอภิหมาย คำที่แปลให้ตรงกันไม่ใช่มีหนึ่งคำเช่นภาษาอภิหมาย แต่อาจเลือกใช้ได้เพียงขอให้ความหมายใกล้เคียงกัน เช่น were canceled อาจแปลว่า ถูกบกอกด ถูกบกอกเลิก หรือ

¹¹ จาก อ่านข่าวอังกฤษแนวใหม่ (หน้า 62, 76) โดย วิโรจน์ พานิชกิจ (ไม่ปรากฏปีพิมพ์), เทพรัตน์การพิมพ์, กรุงเทพฯ

ถูกงด ก็ได้ scores of จะแปลว่า เป็นลิบ ๆ หรือ หลายลิบ ก็ได้ ส่วนรูปประโยคันจะสังเกตได้ว่า ภาษาข่าวของอังกฤษมักใช้รูปประโยคกรรมว่าจก เช่น are believed to ... ภาษาข่าวของไทยมัก แปลประโยคที่มีคำเช่นนี้ โดยขึ้นต้นประโยคว่า เชื่อกันว่า หรือ เป็นที่เชื่อกันว่า แต่โดยส่วนใหญ่ แล้ว รูปประโยคกรรมว่าจกจะถูกเก็บไว้ในภาษาไทยด้วยเพื่อให้ข้อความชัดเจน เช่น were disrupted = ถูกทำให้ระส่ำส่าย were canceled = ถูกบ้องด

สิ่งที่นำสังเกตอีกประการคือภาษาข่าวของอังกฤษมักใช้ประโยคซับซ้อนที่ยาวมาก ตัวอย่างแต่ละตัวอย่างข้างบนที่ยกมาให้ดูประกอบด้วย 1 ประโยคเท่านั้น ส่วนในภาษาข่าวของไทยประโยคสั้นกว่า และในการแปลผู้แปลมักแตกประโยคภาษาอังกฤษออกเป็น 2 หรือ 3 ประโยคในภาษาไทย เช่น ในตัวอย่างแรก ในฉบับแปลภาษาไทยมีการขึ้นประโยคใหม่ที่คำว่า การ ประทัดกล่าว...

ภาษาที่ใช้ในบทภาษาพยนตร์สารคดี

อีกด้วยที่จะขอยกในที่นี้คือการแปลภาษาที่ใช้เขียนบทภาษาพยนตร์สารคดี ซึ่งเป็น ประเภทอย่างของภาษาที่ใช้เขียนบทภาษาพยนตร์ ภาษาพยนตร์สารคดีส่วนใหญ่มีบทบรรยาย และส่วน ที่สำคัญอีกส่วนคือบทภาษา ซึ่งเป็นคำบรรยายเพื่อกำกับการฉายภาพ ซึ่งต้องให้สอดคล้องกับคำ บรรยาย หอมหวาน (2527:162) กล่าวว่า “การแปลบทภาษาพยนตร์ ประเภทนี้จึงเป็นการแปลบท บรรยายภาพ เช่นเดียวกับการแปลข่าวโทรทัศน์ ภาษาที่ใช้เป็นภาษาพูดที่เข้าใจง่ายและถ้า ภาษาพยนตร์สารคดีนี้จัดทำเพื่อผู้ชมเฉพาะประเภท ก็ย่อมจะต้องเลือกใช้ระดับภาษาให้เหมาะสมกับ กลุ่มผู้รับสารนั้นด้วย เช่นเป็นสารคดีสำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยก็อาจจะใช้ระดับภาษาที่ยากขึ้น

“อย่างไรก็ต้องแปลบทภาษาพยนตร์สารคดี มีข้อจำกัดแตกต่างกันไปจากการแปลข่าว ภาษาพยนตร์โทรทัศน์ในแง่ที่ว่าเสียงบรรยายที่แปลเพื่อการอ่านประกอบข่าว หรือเพื่ออัดผลstanลงในฟิล์มนั้น จะต้องตรงกับภาพที่ปรากฏบนจอ วิธีการแปลก็คือจะต้องนับพยางค์ของคำในบท แปลให้มีจำนวนพอ ๆ กับพยางค์ของคำในต้นฉบับ ภาษาของบทแปลอาจจะสั้นกว่าต้นฉบับได้ แต่ ไม่ควรยากกว่า”

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างการแปลบทภาษาพยนตร์สารคดี

COMMENTARY-JAMAICA

Footage	Video	Audio
	FROM SYNC MARK.	
	FULL FOCUS ON LEAF, SEE	
	BOY AND DONKEY.	SFX: THUNDER
	BOY TOWARDS CAMERA.	NARA : High in the hills of the Blue Mountains of Jamaica there is always rain, and in the summer months the thunder speaks daily.
	BOY LEADS DONKEY SHOOTING FROM SIDE.	For all of the nine years of his life, Leon Wright has heard it, and so has his uncle, for many more. But to them both, the thunder is a friend; for it brings rain and the rain is coolness, and water, and life itself.
	MCU LEON.	
	ZOOM BACK.	For in the northeast corner of Jamaica, from the Blue Mountains to the sea, the rain for centuries has fed the earth; has created the rivers and streams and tropical forest which have made this some say-one

CU WET LEAVES, GLISTENING
MARKET SIGN ZOOM BACK.

of the most beautiful spots
on earth.

Yet for many Jamaicans,
life is not beautiful. Many
people of this lovely island
are poor; most are ill-
educated; many children do
not go to school; a great
many people have no
jobs.

(จากบทกวapultร์ของกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ)

ฉบับแปล:

บทบรรยาย-จามีกา

ภาพ	เสียง
จากจุดเริ่มผสมของภาพและเสียง ไฟกัลส์ใบไม้ เห็นเด็กและลา	เสียงประกอบฟ้าร้อง
เด็กผู้ชายหันมาทางกล้อง	บทบรรยาย เห็นอยอดเล็กยอดน้อยบนเทือกเขา น้ำเงิน ไม่มีฝนตกอยู่เสมอ และ ในฤดูร้อนฟ้าร้องครึ่น ๆ อยู่ทุกวัน
เด็กชายจุงลา ยิงภาพจากด้านข้าง	ตลอดระยะเวลาเก้าปีในชีวิตเลอ่อน ไรท์ เขายังได้ยินเสียงฟ้าเมื่อนอนกับลุงผู้ เคยได้ยินนานกว่า
ภาพใกล้ขนาดกลาง เลือน เพื่อน	แต่สำหรับคนทั้งสอง ฟ้าร้องเป็น

เพราะพ้าพานมา และฝนหมายถึง
ความเย็นฉ่า และชีวิตทั้งมวล

ดึงภาพกลับ

เพราะในแต่ละวันออกเฉียงเหนือ
 ของจามาจากเทือกเขาน้ำเงิน
 จุดทะเล นับหลายร้อยปีแล้วที่ฝน
 ได้บำรุงพื้นโลก ได้สร้างแม่น้ำลำธาร
 ป่าดง ซึ่งมีผู้กล่าวว่า เป็นจุดจุดหนึ่ง
 ที่สวยที่สุดในโลก

ภาพใกล้ไปไม่เปียก เป็นประกาย
 ป้ายตลาด ดึงภาพกลับ

แต่สำหรับชาวจามากันหลายคน
 ชีวิตไม่ สุขสั�สันต์ คนเป็นจำนวน
 มากบนเกาะที่น่านี้ ยกจน คนส่วน
 ใหญ่ไม่มีการศึกษา เด็กหลายคน
 ไม่ได้ไปโรงเรียน และคนอีกเยอะไม่มี
 งานทำ

แปลโดย หอมหวาน ชื่นจิตร

(หอมหวาน 2527:164-5)

ตัวอย่างข้างบนนี้ทำให้เราสามารถสรุปได้ว่า นอกจากลักษณะเฉพาะของภาษาแบบต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่แตกต่างกันเฉพาะวัฒนธรรมและประเพณีแล้ว ยังมีภาษาบางแบบที่มีลักษณะเฉพาะเพราเวชี การสื่อสารอีกด้วย (ดู 10.2) ในกรณีนี้ผู้แปลต้องเข้าใจกลไกของวิธีการสื่อสารที่ใช้ด้วย เช่นการ อัดเสียงเข้าไปในพิล์ม และเสียงพูดต้องตรงกับภาพ และวิธีการเช่นนี้เองจะไปกำหนดภาษาที่ใช้ เช่นการเลือกคำศัพท์หรือรูปประโยค เพื่อให้มีจำนวนคำไม่มากกว่าในต้นฉบับ

14.4 สรุป

การแปลจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งอาจไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรถ้าผู้แปลไม่ คำนึงถึงข้อเท็จจริงบางประการของภาษา ซึ่งภาษาศาสตร์สังคมมุ่งที่จะตีแผลให้ทุกคนเห็นและ คำนึงถึงในการใช้ภาษาหรือวิเคราะห์ภาษา ข้อเท็จจริงดังกล่าวคือที่ว่า ภาษา มีการแปรตาม ลักษณะทางสังคมของผู้พูด ซึ่งถูกกำหนดโดยปัจจัยบางประการ เช่น เพศ อายุ ที่อยู่อาศัย

ชาติพันธุ์ และชนทางสังคม ดังนั้นผู้ถ่ายทอดภาษาต้องคงลักษณะเช่นนี้ของผู้พูดไว้ในภาษาเป้าหมายด้วย นอกจากนั้น ข้อเท็จจริงที่ว่า ภาษามีการแปรตามปริบทของการใช้ยังเป็นสิ่งสำคัญมาก สำหรับผู้แปล เพราะผู้แปลต้องเลือกวันลีลาให้เหมาะสมกับวิธีภาษาที่ตนกำลังแปลอยู่ ถ้าแปลภาษาภูมายในภาษาหนึ่งเป็นภาษาชั่วในอีกภาษาหนึ่ง แปลภาษาวิทยาศาสตร์เป็นภาษาโฆษณา แปลภาษาธนาคารเป็นภาษาธรรมดា เหล่านี้ล้วนแต่จะก่อให้เกิดปัญหา ถึงแม้ว่าบทแปลจะถูกไว้ใจกรณีทุกประการแต่ก็คงจะไม่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นการแปลที่ดีอย่างแน่นอน

คำถาม (บทที่ 14)

1. ทำไงปัจจัยทางสังคมจึงมีผลต่อการแปลภาษา
2. จงยกตัวอย่างปัญหาของปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการแปล จากประสบการณ์ของท่านเอง
3. ในการแปลบทภาพยนตร์ทางโทรทัศน์ มีปัจจัยครั้งที่มีการแปลไม่เหมาะสม เพราะผู้แปลไม่ตระหนักรถึงปัจจัยทางสังคมของตัวผู้พูด ท่านพบตัวอย่างเช่นนี้บ้างหรือไม่
4. จงยกตัวอย่างการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย หรือภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ที่ผิดทำเนียนภาษา
5. ท่านคิดว่าทำเนียนภาษาอะไรเป็นปัญหามากที่สุดในการแปล

รายชื่อหนังสืออ้างอิง

กัลยา ติงศภัทิย์ (ม.ร.ว.) และอมรา ประสิทธิรัฐสินธุ. 2531. การใช้คำเรียกขานในภาษาไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์. โครงการเผยแพร่องค์ความรู้ ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. 2514. ภาษาภาษาไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (ม.ล.). 2523. ภาษาไทยวิชาที่ถูกลืม. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์บรรณกิจ.

เพ็ญพร ตันวัฒนานันท์. 2525. การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะด้านก้าสิกิติลในภาษาถิ่นเชียงใหม่กับดัวแปรทางสังคมบางประการ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
เรื่องย่อลงใน วีระพันธุ์ ล.ทองคำ (บรรณาธิการ). 2528. อักษรศาสตร์นิพนธ์ 4. (รวมบทความทางภาษาศาสตร์). คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา. 2524. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

รัชนี เสนีย์ครีสันต์. 2524. การศึกษาเปรียบเทียบเสียงและระบบเสียงในภาษาลาวพวนมาปลาเค้าของผู้พูดภาษาที่มีอายุต่างกัน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
เรื่องย่อลงใน วีระพันธุ์ ล.ทองคำ (บรรณาธิการ). 2528. อักษรศาสตร์นิพนธ์ 4. (รวมบทความทางภาษาศาสตร์). คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรีจันทร์ วิชาตร. 2524. การศึกษาวิเคราะห์ลักษณะภาษาไทยที่ใช้โฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันระหว่างปี พุทธศักราช 2519-2521. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศัพท์บัญญัติ อังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ. 2528. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน

สอ เสนบูร. 2525. พจนานุกรม *New Model English-Thai Dictionary*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุดาดวง เกิดโมพี. 2537. การปรารถนาเสียงของผู้สมัครสมาชิกสภาพผู้แทนราชภูมิประเทศพลังธรรมในเขตกรุงเทพมหานคร: การศึกษาแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แสงจันทร์ ตรียุคล. 2529. การแบ่งของ ร และ ล ในภาษาไทยกรุงเทพฯ ตามวัจนะเล่า: การศึกษาการออกเสียงของผู้ประกาศข่าวประจำสถานีวิทยุกระจายเสียงภาค เอฟ. เอ็ม. ใน ก.ท.ม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หอมหวาน ชื่นจิต. 2527. การแปล: อาชีพสู่ปวงชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ญี่ในเด็ดโปรดักชั่น.

อมรา ประสิทธิรัฐสินธุ. 2529. ความเปลี่ยนแปลงในภาษาไทยที่ครอบครอง. บทความเสนอใน การสัมมนาทางวิชาการประจำปีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (26-28 มีนาคม 2529) จัดโดยสถาบันไทยศึกษา ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุบลวรรณ บิดพัฒโนเมธ และอวยพร พานิช. 2530. วิัฒนาการของภาษาไทยชนชาใน หนังสือพิมพ์ไทย (พ.ศ. 2387-2527). รายงานผลการวิจัยทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bailey, C.-James. 1972. *The Integration of Linguistic Theory: Internal Reconstruction and the Comparative Method in Descriptive Analysis*. In R. Stockwell and R. Macauley (eds.). *Linguistic Change and Generative Theory*. Bloomington: Indiana University Press.

Bailey C-James. 1973. *Variation and Linguistic Theory*. Washington DC: Center for Applied Linguistics.

Bauman, Richard and Joel Sherzer (eds). 1974. *Explorations in the Ethnography of Speaking*. London: Cambridge University Press.

- Bauman, Richard and Joel Sherzer (eds). 1982. Case Studies in the Ethnography of Speaking. *Working Papers in Linguistics*. University of Texas at Austin.
- Beebe, Leslie M. 1974. *Socially Conditioned Variation in Bangkok Thai* . Ph.D. dissertation, University of Michigan.
- Bell, Roger T. 1976. *Sociolinguistics: Goals Approaches, and Problems*. New York: St. Martin's Press.
- Bernstein, Basil. 1964. Elaborated and Restricted Codes: Their Social Origins and Some Consequences. *American Anthropologist* 66, 6, 2: 55-69. Also in John J. Gumperz and Dell Hymes (eds). *Directions in Sociolinguistics: The Ethnography of Communication*.
- Bernstein, Basil. 1971. *Class, Codes and Control. Vol.1--Theoretical Studies towards a Sociology of Language*. London: Routledge and Kagan Paul.
- Bickerton, Derek. 1971. Inherent Variability and Variable Rules. *Foundations of Language* 7: 457-92.
- Bickerton, Derek. 1973. The Nature of a Creole Continuum. *Language* 49 : 640-69.
- Bickerton, Derek. 1975. *The Dynamics of a Creole System*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blanchard, Wendell et al. 1958. *Thailand: Its People, Its Society, Its Culture. Country Survey Series*. New Haven, Connecticut: Human Relations Area.
- Blankenship, Jane. 1962. A Linguistic Analysis of Oral and Written Style. *Quarterly Journal of Speech* 48 : 419-22.
- Bloomfield, Leonard. 1933. *Language*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Blundell, Jon, Jonathan Higgens and Nigel Middlemiss. 1982. *Function in English*. Oxford: University Press.
- Bolinger, D. 1975. *Aspects of Language*. Second Edition. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Brookes, B.C, Bob Kesten, and Viola Huggins. 1980. *Scientifically Speaking: An Introduction to the English of Science and Technology*. London: B.B.C. English by Radio and Television.

- Brown, Roger and A. Gilman. 1960. The Pronouns of Power and Solidarity. In T.A. Sebeok (ed.). *Style in Language*. Cambridge, Mass: M.I.T. Press. Also in Joshua A. Fishman (ed). 1968. *Reading in the Sociology of Language*. The Hague: Mouton.
- Brown, Roger and Marguerite Ford. 1964. Address in American English. In Dell Hymes (ed). *Language in Culture and Society*.
- Casagrande, Joseph B. 1948. Comanche Baby Talk. *International Journal of American Linguistics* 14. Also in Dell Hymes (ed). 1964. *Language in Culture and Society*.
- Chafe, Wallace. 1982. Integration and Involvement in Speaking, Writing, and Oral Literature. In D. Tannen (ed). *Spoken and Written Language: Exploring Orality and Literacy*. Norwood, N.J: Ablex.
- Chafe, Wallace. 1985. Linguistic Differences Produced by Differences between Speaking and Writing. In D. Olson et al (eds). *Literacy, language, and Learning*. New York: Cambridge University Press.
- Charon, Joel M. 1987. *The Meaning of Sociology*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, Inc.
- Chodchoey, Supa. 1988. Spoken and Written Discourse in Thai: The Difference. Paper presented at the Second International Symposium on Language and Linguistics, Aug. 9-11, Thammasat University, Bangkok.
- Chomsky, Noam. 1965. *Aspects of the Theory of Syntax*. Cambridge, Mass.: M.I.T. Press.
- Danielewicz, Jane. 1984. The Interaction between Text and Context: A Study of How Adults and Children Use Spoken and Written Language. In R. Freedle (ed). *Advances in Discourse Processes*, Vol. 13 . Norwood , N.J: Ablex.
- DeCamp, David. 1971. Toward a Generative Analysis of a Post-creole Continuum. In Dell Hymes (ed). *Pidginization and Creolization of Languages*. Cambridge: Cambridge University Press.
- DeCamp, David. 1972. What Do Implicational Scales Imply? In C-J. Bailey and R. Shuy (eds). *New Ways of Analyzing Variation in English*. Washington: Georgetown University Press.

- Devito, J.A. 1966 . Psycho-grammatical Factors in Oral and Written Discourse by Skilled Communicators. *Speech Monographs* 33: 73-76.
- Dittmar, N. 1976. *Sociolinguistics: A Critical Survey of Theory and Application*. London: Arnold.
- Drieman, G.H.J. 1962 . Differences between Written and Spoken Languages: An Exploratory Study . *Acta Psychologica* 20: 36-57.
- Elyan, Olwen et al. 1978. RP-accented Female Speech: The Voice of Perceived Androgyny? In Peter Trudgill (ed). *Sociolinguistic Patterns in British English*. Baltimore: University Park Press.
- Ervin-Tripp, Susan M. and Wick R. Miller. 1968. Language Development. In Joshua Fishman (ed.). *Readings in Sociology of Language*. The Hague: Mouton.
- Ervin-Tripp, Susan M. 1972. Sociolinguistic rules of address. In J.B. Pride and Janet Holmes (eds). *Sociolinguistics: Selected Reading*. Harmondsworth, Middlesex: Penguin Books, Ltd.
- Fasold, Ralph. 1984. *The Sociolinguistics of Society*. Oxford: Basil Blackwell.
- Ferguson, Charles A. 1971. Absence of Copula and The Notion of Simplicity: A Study of Normal Speech, Baby Talk, Foreigner Talk and Pidgins. In Dell Hymes (ed.). *Pidginization and Creolization of Languages*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ferguson, Charles A. and Munier Chowdhury . 1960. The Phonemes of Bengali. *Language* 36 :22-59.
- Finocchiaro, Mary and Christopher Brumfit. 1983. *The Functional-notional Approach: From Theory to Practice*. New York: Oxford University Press.
- Firth, J.R. 1964. On Sociological Linguistics. In Dell Hymes (ed.). *Language in Culture and Society*. New York: Harper and Row.
- Fischer, John L. 1964. Social Influence in the Choice of a Linguistic Variant. In Dell Hymes (ed.). *Language in Culture and Society*. New York: Harper and Row.
- Fishman, Joshua A.(ed.).1968. *Readings in the Sociology of Language*. The Hague: Mouton.

- Fishman, Joshua A. 1972. *The Sociology of Language*. Rowley , Mass: Newbury House.
- Freeman, Daniel B. 1982. *Speaking of Survival*. New York: Oxford University Press.
- Garfinkel, H. 1968. The Origins of the Term 'ethnomethodology.' In R.Hill and K. Criltenden (eds.). *Proceedings of the Purdue Symposium on Ethnomethodology*. Institute for the Study of Social Change: Purdue University.
- Geertz, Clifford. 1968. Linguistic Etiquette. In Joshua Fishman (ed.). *Readings in the Sociology of language*. The Hague: Mouton.
- Golup, L.S. 1969. Linguistic Structures in Students' Oral and Written Discourse. *Research in the Teaching of English* 3.
- Goody, Jack and Ian Watt. 1963 The Consequences of Literacy. *Comparative Studies in Society and History* 5 : 304-345
- Gumperz, John J. 1962 . Types of Linguistic Community. *Anthropological Linguistics* 4: 28-40 . Also in Joshua Fishman (ed.). 1968.
- Gumperz, John J. 1968. The Speech Community. *International Encychopedia of the Social Sciences*. London: Macmillan, 181-6
- Haas, Mary R. 1964. Men 's and women 's speech in Koasati. In Dell Hymes (ed.). *Language in Culture and Society*. Originally published in Language 20: 142- 49 (1944).
- Halliday , M.A.K , A. McIntosh , and P. Strevens. 1964. *The Linguistic Sciences and Language Teaching*. London: Longman.
- Hanks, Lucian M. (jr.). 1962. Merit and Power in the Thai Social Order. *American Anthropology* 64: 1247-1261.
- Harris , Marvin. 1985. *Culture, People and Nature: An Introduction to General Anthropology*. New York: Harper and Row.
- Hockett, Charles F. 1958. *A Course in Modern Linguistics*. New York: Macmillan.
- Hudson, R.A.1980. *Sociolinguistics. Cambridge Textbook in Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Hughes, Arthur and Peter Trudgill. 1979. *English Accents and Dialects: An Introduction to Social and Regional Varieties of British English*. London: Edward Arnold.
- Hymes, Dell (ed.). 1964. *Language in Culture and Society*. New York: Harper and Row.
- Hymes, Dell. 1962. The Ethnography of Speaking. In T. Gladwin and W.C. Sturtevant (eds.). *Anthropology and Human Behavior*. Washington, DC: Anthropological Society of Washington. Also in Joshua Fishman (ed.). 1968. *Reading in the Sociology of Language*. The Hague: Mouton.
- Hymes, Dell. 1972. On Communicative Competence. In J.B. Pride and J. Holmes (eds.). *Sociolinguistics: Selected Reading*. Harmondsworth: Penguin.
- Hymes, Dell. 1974. *Foundations of Sociolinguistics: An Ethnographic Approach*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Joos, Martin. 1961. *The Five Clocks. A Linguistic Excursion into the Five Styles of English Usage*. New York: Harcourt, Brace and World.
- Kaplan, Robert B. 1984. Written Form/Spoken Form. *The GWATFL Voice* 2: 1-3.
- Kolers, Paul A. 1985. Phonology in Reading. In D.Olson et al (eds.). *Literacy, Language and Learning*. New York: Cambridge University Press.
- Kroll, Barry. 1977. Combining Ideas in Written and Spoken English. In E.O. Keenan and T. Bennett (eds.). *Discourse across Time and Space. Scopil 5*. University of California at Los Angeles.
- Labov, William A. 1964. Stages in the Acquisition of Standard English. In R.W. Shuy (ed.). *Social Dialects and Language Learning*. Champaign, Illinois: National Council of Teachers of English.
- Labov, William A. 1972a. Where Do Grammars Stop? In Roger Shuy (ed.). *Sociolinguistics: Current Trends and Prospects*. Washington: Georgetown University Press.
- Labov, William A. 1972b. The Social Stratification of (r) in New York City Department Stores. In William Labov (ed.) *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press and Oxford: Blackwell.

- Labov, William A. 1972c. *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press and Oxford: Blackwell.
- Labov, William A. 1972d. *Language in the Inner City*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press and Oxford: Blackwell.
- Lakoff, Robin. 1973. Language and Woman's Place. *Language in Society* 2: 45-80.
- Levine, L. and H.J. Crockett. 1966. Speech Variation in a Piedmont Community: Postvocalic R. In S. Lieberson (ed.). *Explorations in Sociolinguistics*. Bloomington: Indiana University Press.
- Mencken, H. L. 1982. *The American Language*. Fourth Edition. New York: Alfred-A-Knopf.
- Milroy, Lesley. 1988. New Perspectives in the Analysis of Sex Differentiation in Language. Paper presented at *The First Hong Kong Conference on Language and Society ; Sociolinguistics Today: Eastern and Western Perspectives*. Hong Kong, April 25-28, 1988.
- Moore, Frank J. 1974. *Thailand: Its People Its Society , Its Culture*. New Haven: Human Relations Area Files, Inc.
- O'Donnell, Roy. 1974. Syntactic Differences between Speech and Writing. *American Speech* 49: 102-110.
- Ochs, Elinor. 1979. Planned and Unplanned Discourse. In Talmy Givon (ed.). *Syntax and Semantics*, Vol. 12 , *Discourse and Syntax*. New York: Academic Press.
- Olson, David. 1977. From Utterance to Text: The Bias of Language in Speech and Writing. *Harvard Educational Review* 47: 257-281.
- Ong, Walter. 1982. *Orality and literacy: The Technologizing of the Word*. London: Mathuen, Inc.
- Palakornkul, Angkab. 1972. *A Socio-linguistic Study of Pronominal Strategy in Spoken Bangkok Thai*. Ph.D. dissertation, University of Texas at Austin.
- Peng, Fred C.C. 1988. The Interface of Sociolinguistics and Neurolinguistics: Towards a Theory of Socio-neurolinguistics. Paper presented at *The First Hong Kong Conference on Language and Society : Sociolinguistics Today: Eastern and*

- Western Perspectives*, Hong Kong, April 25-28, 1988.
- Prasithrathsint, Amara. 1985. *Change in the Passive Constructions in Written Thai during the Bangkok Period*. Ph.D. dissertation, University of Hawaii.
- Prasithrathsint, Amara. 1988a. Spoken and Written Thai: A Stylistic Continuum. Paper presented at *The First Hong Kong Conference on Language and Society: Sociolinguistics Today: Eastern and Western Perspectives*. Hong Kong, 25-28, 1988.
- Prasithrathsint, Amara. 1989. Change in the Passive Constructions in Standard Thai from 1802 to 1982. *Language Sciences* 10.
- Reid, Euen. 1978. Social and Stylistic Variation in the Speech of Children: Some Evidence from Edinburgh. In Peter Trudgill (ed.). *Sociolinguistic Patterns in British English*. Baltimore: University Park Press.
- Romaine, Suzanne. 1978. Postvocalic /r/ in Scottish English: Sound Change in Progress? In Peter Trudgill (ed.). *Sociolinguistic Patterns in British English*. Baltimore: University Park Press.
- Sacks H.E. Schegloff and G. Jefferson. 1974. A Simplest Systematics for the organization of turn-taking in conversation. *Language* 50.
- Sankoff , Gilian and D. Vincent. 1977. L'emploi Productif du ne dans le Francais parlé a Montréal. *Le Francais Moderne* 45: 243-56.
- Saussure, Ferdinand de. 1916/1959. *Course in General Linguistics*. New York: McGraw-Hill.
- Saville-Troike, Muriel. 1982. *Ethnography of Communication: An Introduction*. Baltimore: University Park Press.
- Sharrock, Wes and Bob Anderson. 1986. *The Ethnomethodologists*. Chichester, Sussex : Ellis Horwood Ltd.
- Sheperd, Jon M. 1981. *Sociology*. St. Paul: West Publishing Co.
- Shibamoto , Janet S. 1985. Japanese Women's Language. New York: Academic Press, Inc. Reviewed by Tamah Nakamura. *Language Sciences*, 9.1, 1987 (119-130).

- Shuy, Roger W. 1970. The Sociolinguists and Urban Language Problems. In Williams F. (ed). *Language and Poverty: Perspectives on a Theme*. Chicago: Markham.
- Smith, Henry Lee(jr.). 1970. Dialects of English. In William Morris (ed). *The American Heritage Dictionary of the English Language*. New York: The American Heritage Publishing Co., Inc.
- Stegner, Wallace and Mary Stegner (eds.). 1957. *Great American Short Stories*. วรรณกรรมชื่นเอกของสหรัฐ. แปลโดย แม็นมาร์ ชาลิต. กรุงเทพฯ: บริษัทชนบรรณจำกัด.
- Stewart, Elbert W. and James A. Glynn. 1985. *Introduction to Sociology*. Fourth Edition. New York: McGraw-Hill.
- Stewart, Marie M, Kenneth Zimmer and Lyn R.Clark. 1985. *Business English and Communication*. Singapore: McGraw-Hill.
- Stewart, William A. 1968. Continuity and Change in American Negro Dialects. *The Florida FL Reporter*. Spring 1968.
- Storer, Norman W. 1980. *Focus on Sociology: An Introduction to Sociology*. Reading, Mass: Addison-Wesley Publishing Co.
- Taylor, D.M. 1951. *The Black Carib of British Honduras*. New York: Wenner-Gren Foundation for Anthropological Research.
- Tiencharoen, Supanee. 1987. *A Comparative Spoken and Written Thai: Linguistic and Sociolinguistic Perspectives*. Ph.D. dissertation, Georgetown University.
- Trudgill, Peter. 1972. Sex, Covert Prestige and Linguistic Change in the Urban British English of Norwich. *Language in Society* 1: 179-96
- Trudgill, Peter. 1974a. *Sociolinguistics: An Introduction*. Harmondsworth, Middlesex: Penguin Books, Ltd.
- Trudgill, Peter. 1974b. *The Social Differentiation of English in Norwich*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Trudgill, Peter. (ed.). 1978. *Sociolinguistic Patterns in British English*. London: Edward, Arnold.

- Trudgill, Peter and Jean-Hannah. 1982. *International English: A Guide to Varieties of Standard English*. London: Edward Arnold.
- Turner, R. 1970. Words, Utterances and Activities In. J. Douglas (ed.). *Understanding Everyday Life*. Chicago: Aldine.
- Vachek, Joseph. 1973. *Written Language*. The Hague: Mouton.
- Warner, W. Lloyd, Marcia Meeker and Kenneth Eells. 1960. *Social Class in America*. New York: Harper and Row.
- Weinrich, Uriel. 1953. *Languages in Contact*. New York: Linguistic Circle, and the Hague: Mouton.
- Williamson, J.v. and V.M. Burke (eds.). 1971. *A Various Language: Perspectives on American Dialects*. New York.
- Wilson, Everett K. 1971. *Sociology: Rules, Roles, and Relationships*. Homewood, Illinois: The Dorsey Press.
- Wolfram, W.A. 1969. *A Sociolinguistic Description of Detroit Negro Speech*. Washington: Center for Applied Linguistics.
- Wolfram, W.A. and Ralph W. Fasold. 1974. *The Study of Social Dialects in American English*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

ฉบับ

- กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization) 15
การเกิดภาษาครีโอล (creolization) 87
การเกิดภาษาพิดจิน (pidginization) 86
การแก้ไขเกินเหตุ (hypercorrection) 71–75
 การแก้ไขเกินเหตุจากข้างล่าง (hypercorrection from below) 74
 การแก้ไขเกินเหตุจากข้างบน (hypercorrection from above) 75
การจัดชั้นสังคม (social stratification) 52
การจำแนกให้แตกต่างกันโดยเพศ (sex differentiation) 48
การจำแนกให้แตกต่างกันโดยอายุ (age differentiation) 34
การซ้ำคำ (word repetition) 143, 176
การแทรกแซงของภาษา (language interference) 85
การแบ่งชั้นในสังคมไทย (stratification of Thai society) 58–63
การเปลี่ยนแปลงของภาษา (linguistic/language change) 38, 49, 73, 85
 การเปลี่ยนแปลงจากข้างบน (change from above) 74, 75
 การเปลี่ยนแปลงจากข้างล่าง (change from below) 73, 74
 การเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ (change in progress) 39, 73
 การเปลี่ยนแปลงในเวลาเสมือนจริง (change in apparent time) 39, 73
การแปรของภาษา (linguistic/language variation) 18
 การแปรของภาษาตามกาลเทศะ (setting) 125
 การแปรของภาษาตามเรื่องที่พูด (topic) 122
 การแปรของภาษาตามวัตถุประสงค์ (purpose) 133
 การแปรของภาษาตามวิธีการสื่อสาร (channel) 144
การแปรตามสถานการณ์ (situational variation) 103
การแปรทางวัฒนลีลา (stylistic variation) 103
การแปรแบบตีตรา (emblematic variation) 101

- การแปรภายในภาษา (intralanguage variation) 12
- การแปรอิสระ (free variation) 4, 19
- การแปล (translation) 191–208
- การแปลงให้เป็นนาม (nominalization) 168
- การลำดับวัจกรรม (act sequence) 182, 183
- การเลือกภาษา (language choice) 16
- การวางแผนภาษา (language planning) 24
- การแสดง (performance) 21
- กาลเทศะ (setting) 125, 182
- กุญแจ (key) 182, 183
- กลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic group) 77, 85
- ข้อขัดแย้งแบบโซซูร์ (Saussurian Paradox) 16
- ความเป็นปึกแผ่น (solidarity) 106
- ความสัมพันธ์ไม่สมดุล (asymmetrical/non-reciprocal relationship) 107, 118
- ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง (relationship between the speaker and hearer) 103
- ความสัมพันธ์สมดุล (symmetrical/reciprocal relationship) 108, 118
- ความสุภาพ (politeness) 120
- ความหลากหลายของภาษา (linguistic diversity) 17
- คำเรียกชานภาษาไทย (Thai terms of address) 109, 117–119
- คำเรียกชานภาษาอังกฤษ (English terms of address) 109–112
- คำเรียกญาติ (kinship terms) 117, 193
- คำศักดิ์สิทธิ์ (sacred word) 151
- เครื่องมือ (instrumentalities) 182, 183
- คุณนุประโยค (relative clause) 166, 167, 168, 176
- โจส (Martin Joos) 152
- จุดหมาย (end) 182, 183
- ชนกลุ่มน้อย (minority groups) 77
- ชอมสกี (Chomsky) 21
- ชั้นสังคม (social class) 52–58
- ชั้นสังคมอเมริกัน (American social classes) 53–57

- ชั้นสามัญชน (The common-man level) 55
ชาติพันธุ์ (ethnicity) 77, 192
ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (ethnography of communication) 8 , 22, 181
ชุมชนภาษา (speech/language/linguistic community) 16-17
โซซูร์ (Saussure) 15
โซ่ภาษาถิ่น (dialect chain) 100
ตัวแปร (variable) 19
 ตัวแปรภาษา (linguistic variable) 19
 ตัวแปรสังคม (social variable) 19
 ตัวแปรตาม (dependent variable) 19
 ตัวแปรอิสระ (independent variable) 19
ถิ่นทางภูมิศาสตร์ (geographical region) 89
ทฤษฎีคลื่น (Wave Theory) 93
ทรัดกิลล์ (Trudgill) 4, 10, 47, 65, 69, 70, 78, 79, 84, 87, 93, 96-98
ทัศนคติต้านจิตวิทยา (ของผู้พูด) (psychological attitude) 126
ทำเนียบภาษา (register) 20, 125, 133, 148
นามานุประโยค (nominal clause) 166, 168
แนวต่อเนื่อง (continuum) 13, 49, 168, 174, 178
แนวต่อเนื่องของภาษาถิ่น (dialect continuum) 100
บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์และการตีความ (norms of interaction and interpretation) 182, 183
เบอร์นส్ไตน์ (Bernstein) 64-65, 149-150
แบบตายตัว (stereotype) 179
ประเภทการสื่อสาร (genre) 182, 184
ปริบทสังคม (social context) 103
ผู้ร่วมเหตุการณ์ (participant) 182
เพศของผู้พูด (sex of the speaker) 42-51
พัฒนาการภาษาเด็ก (child language development) 30
ฟิชเม้น (Fishman) 3
ภาวะไร้การแปร (invariance) 17
ภาวะหลายภาษา (multilingualism) 16

- ภาษา (language/langue) 15
 ภาษากฎหมาย (legal language) 133, 199
 ภาษากลาง (lingua franca) 86
 ภาษา กับ สังคม (language and society) 9-12
 ภาษาข่าว (news reporting language) 133, 203
 ภาษาเขียน (written language) 166, 172
 ภาษาครีโอล (creole) 87
 ภาษาเด็ก (child language) 30
 ภาษาต้นฉบับ (source language) 192
 ภาษาโฆษณา (advertising language) 133, 143-144
 ภาษาเฉพาะกิจ (language for special purposes) 133, 147
 ภาษาถิ่น (dialect/regional dialect) 9, 90
 ภาษาถิ่นในสหรัฐอเมริกา (dialects in the United States) 94
 ภาษาถิ่นในอังกฤษ (dialects in England) 96
 ภาษาไทยถิ่น (Thai regional dialect) 98
 ภาษาธนาคาร (language for banking) 198
 ภาษาธุรกิจ (business language) 133, 137-139
 ภาษาเน้นการเข้าร่วมของผู้พูด (involvement-focused text type) 169
 ภาษาเน้นการสื่อความ (information-focused text type) 169
 ภาษาเป้าหมาย (target language) 192
 ภาษาผู้ชาย (male speech) 43-48
 ภาษาผู้หญิง (female speech) 43-48
 ภาษาฝรั่งเศส (French) 122
 ภาษาพิดจิน (pidgin) 86-87
 ภาษาพูด (spoken language) 166, 172
 ภาษามาตรฐาน (standard language) 20
 ภาษาย่อย (dialect) 9, 20, 90
 ภาษาย่อยตามวรรณะ (caste dialect) 70
 ภาษาย่อยสังคม (social dialects) 90
 ภาษาวัยรุ่น (adolescent language) 33

- ภาษาวิทยาศาสตร์ (scientific language) 133, 139-143
ภาษาศาสตร์ (linguistics) 5
ภาษาศาสตร์จิตวิทยา (psycholinguistics) 5
ภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ (ethnolinguistics) 7
ภาษาศาสตร์ประสาทวิทยา (neurolinguistics) 6
ภาษาศาสตร์สังคม (sociolinguistics) 1
 ขนาดของหน่วยที่ศึกษา 12
 ขอบเขต 1
 แนวทางในการศึกษา 12
 ภาษาศาสตร์สังคมจุลภาค (micro-sociolinguistics) 12
 ภาษาศาสตร์สังคมมหภาค (macro-sociolinguistics) 13
 หลักการสำคัญ 15-25
ภาษาสาธารณะ (public language) 149
ภาษาศาสตร์สังคมวิทยา (sociological linguistics) 23
ภาษาสุภาพ (polite language) 120
ภาษาอังกฤษคนผิวดำ (Black English) 78-82
ภาษาอังกฤษต่าง ๆ (Englishes) 86
ภาษาอังกฤษแบบเมริกัน (American English) 90-95
ภาษาอังกฤษแบบอังกฤษ (British English) 90-92, 96-98
ยอดสะสมของภาษา (linguistic repertoire) 103
รหัส (code) 15, 60
รหัสจำกัด (restricted code) 64, 149
รหัสซับซ้อน (elaborated code) 64, 149
เรื่องที่พูด (topic, field of discourse) 122
รูปแบบที่ถูกประณาม (stigmatized form) 39, 47
รูปแปร (variant) 18
ลابอฟ (Labov) 13, 17, 20-21, 30, 34-35, 65-68, 159
วัจนกรรมสื่อสาร (communicative act) 184
วจนะ (speech) 15
วจนะแบบผิวน้ำ (White speech) 78

- วจนะแบบผิวดำ (Black speech) 78
- วรรณะ (caste) 52
- วัจนลีลา (style) 148
- วัจนลีลาตายตัว (frozen style) 153, 155, 161
 - วัจนลีลาเป็นทางการ (formal style) 153, 156, 161
 - วัจนลีลาหารือ (consultative style) 153, 157, 162
 - วัจนลีลาเป็นกันเอง (casual style) 153, 157, 159, 162
 - วัจนลีลางานสันสนม (intimate style) 153, 158, 163
 - วัจนลีลาระมัดระวัง (careful style) 159
 - วัจนลีลาการอ่านเรื่อง (passage reading style) 159
 - วัจนลีลาการอ่านเป็นคำๆ (word list reading style) 159
 - วัจนลีลาการอ่านคำคู่เทียบเสียง (minimal pairs reading style) 159
- วัจนลีลาแบบเขียน (written style) 174
- วัจนลีลาแบบพูด (spoken style) 174
- วัจนลีลากาศาสตร์ (stylistics) 9
- วัตถุประสงค์ของการใช้ภาษา 133
- วากศิลป์ (rhetoric) 9
- วิทยาภาษาถิ่น (dialectology) 9–10, 89
- วิธีภาษา (language/linguistic variety) 18, 19
- วิธีภาษาถิ่น (regional variety) 19
 - วิธีภาษามาตราฐาน (standard variety) 20
 - วิธีภาษาเพศ (sex variety) 51
 - วิธีภาษาสังคม (social variety) 20
 - วิธีภาษาหน้าที่ (functional variety) 20, 103
- วิธีภาษาของภาษาอังกฤษ (varieties of English) 86
- วิธีการสื่อสาร (channel) 144
- วิธีวิทยาทางชาติพันธุ์ (ethnomethodology) 7, 11
- วิเศษณุประโยค (adverbial clause) 166, 168
- ศักดิ์ศรี (prestige) 20, 39, 46, 53, 61
- ศักดิ์ศรีแฝง (covert prestige) 50

- ศักดิ์ศรีเปิดเผย (overt prestige) 50
ศัพท์เฉพาะกลุ่ม (jargon) 117, 158
ศัพท์เฉพาะสาขา (technical terms) 123-124
สเกลชี้บ่งเป็นนัย (implicational scale) 13
สถานการณ์ (การใช้ภาษา) (situation) 126, 195
สถานการณ์สื่อสาร (communicative situation) 184
สามัตถิยะสื่อสาร (communicative competence) 21-22, 103
สามัตถิยะภาษา (linguistic competence) 21, 103, 187
สรรพนามเงา (shadow pronoun) 175
สรรพนามภาษาไทย (Thai pronominals) 112-117, 195, 196
สรรพนามยุโรป (European pronominals) 107-109, 196
 slang (slang) 151
สังคมวิทยา (sociology) 2
สังคมวิทยาภาษา (sociology of language) 3-4, 11
สัมพันธสริเวเคราะห์ (discourse analysis) 8-9
เส้นแบ่งเขตภาษา (isogloss) 10, 89
เหตุการณ์สื่อสาร (communicative event) 182
อายุ (age) 26-41
อายุในสังคมไทย (age in Thai society) 27-30
อำนาจ (power) 52, 106
ฮัดสัน (Hudson) 4, 142, 148
হالลিডেй (Halliday) 122, 125, 144
ไฮเมส (Hymes) 8, 22, 103, 122, 144